

Budapest és Bécs idegenforgalma.

Le mouvement des touristes à Budapest et à Vienne.

Résumé. Il est instructif de comparer le mouvement touristique de Budapest et de Vienne, les deux capitales de l'ancienne monarchie austro-hongroise. Avant la guerre, le mouvement des étrangers était bien plus grand à Vienne qu'à Budapest, ce qui peut être attribué, outre la grandeur et la situation géographique de Vienne, au fait qu'aux yeux de la plupart des étrangers, c'est Vienne qui était la capitale de la double monarchie; aujourd'hui encore, le mouvement touristique y dépasse bien celui de Budapest. On dit même — ce que nous ne pouvons pas croire — qu'avant la guerre en Autriche on dissuadait les étrangers des pays occidentaux de visiter Budapest. Il est certain cependant que la plupart des étrangers qui ont visité Vienne avant 1914 ne sont pas venus à Budapest. Pourtant, par sa magnifique situation, par ses excellents lieux d'excursion et de distraction et par ses eaux thermales, Budapest est prédestiné à être fréquenté par des masses d'étrangers voulant se distraire ou rétablir leur santé. M. Henry Maché, l'éminent professeur de la Polytechnique de Vienne, a constaté précisément ces jours-ci que l'eau des sources, situées sous le mont-Gérard (Gellért), de l'établissement balnéaire Rác (dénommé récemment bain Saint-Emeric) contient plus de deux fois plus de radium et dix fois plus de thorium que les sources les plus riches de Gastein; et pour l'émanation de radium, elle dépasse les eaux de Pöstyén, de Teplic, de Schönau, de Marienbad et de Baden-Baden. L'eau des deux autres grands établissements balnéaires se trouvant au pied du mont-Gérard, les bains Rudas et Gérard, a très vraisemblablement la même composition que celle du bain Rác.

A Budapest, le mouvement des touristes étrangers revint bien plus vite au niveau d'avant-guerre qu'à Vienne. Dans toutes les deux villes, le mouvement des étrangers a plus vite augmenté que le tourisme national, les voyageurs venant des territoires détachés par les traités de paix étant comptés comme étrangers. Cependant, les statistiques de Budapest indiquent à part ces derniers, dont

le nombre a considérablement baissé en raison des mesures de restriction des Etats successeurs; il faut ajouter qu'à cet égard, dans les derniers temps on constate une certaine amélioration. Le mouvement des touristes intérieurs est moins intense à Budapest qu'à Vienne, et le nombre des Viennois venant en Hongrie dépasse fort le nombre des Autrichiens allant à Budapest. Le tourisme national s'étant fort accru en Hongrie, Budapest reçoit actuellement du territoire de la Hongrie ancienne à peu près autant de voyageurs qu'avant la guerre, et le nombre des voyageurs venant à la capitale hongroise de l'ancienne Autriche n'est que légèrement inférieur au chiffre d'avant 1914. Et il est certain que le mouvement des touristes allant à Vienne du territoire de l'ancienne Autriche et de celui d'avant-guerre de la Hongrie est inférieur à celui qu'il était avant 1914.

Le nombre des voyageurs allemands a extrêmement augmenté à Vienne, de sorte qu'il y représente maintenant environ le sixième du mouvement des touristes étrangers; cependant, de ces Allemands peu visitent Budapest. Quant aux grands pays européens, la France et la Grande-Bretagne contribuent plus que dans la dernière année d'avant-guerre au mouvement touristique de Budapest. Par contre, même aujourd'hui, les Français visitent Vienne moins qu'avant la guerre, et le nombre des voyageurs anglais s'y est accru à peu près autant qu'à Budapest. Dans le mouvement touristique de Budapest, le fait le plus saillant est la forte augmentation du nombre des Américains. Comparativement à la dernière année d'avant-guerre, celui-ci y a presque sextuplé et il a à peu près triplé à Vienne. On voit nettement par le tableau 4, présentant la répartition par pays du mouvement touristique de Budapest et le comparant à Vienne, que Budapest est sous ce rapport bien au-dessous de Vienne; et on ne comprend

pas pourquoi même des pays situés plus près de la Hongrie que de la capitale autrichienne, on va plus à Vienne qu'à Budapest.

A Vienne, il revient à chaque touriste étranger 4·2 nuits passées, contre 2·6 seulement à Budapest, et tandis qu'à Vienne 48·7% des lits d'hôtels sont occupés au cours de l'année, cette proportion n'est que de 26% à Budapest. Si l'on compare le mouvement des étrangers de Budapest, considérablement inférieur à celui de Vienne, au mouvement des grandes villes d'Allemagne, on voit que celui-ci ne dépasse considérablement qu'à Berlin les données de Budapest. Sous ce rapport, Munich devance à peine Budapest, et Hambourg et Cologne, ainsi que les autres grandes villes allemandes, viennent après la capitale hongroise; d'ailleurs, comparativement à la dernière année d'avant-guerre, le mouvement des étrangers a en général plus augmenté à Budapest que dans les villes d'Allemagne.

*

Az idegenforgalomnak, mint általában hangoztatják, kettős nagy jelentősége van. Az egyik jelentősége az a nagy közgazdasági haszon, amelyet az egy-egy városba, vagy államba jövő idegenek jelentenek, akik nemcsak szorosán vett életszükségleteiket (szállás, étkezés) kell, hogy megfizessék ott-tartózkodásuk alatt, hanem rendszeren a szórakozóhelyek pénztáraiba és az iparosok és kereskedők gazdasági életébe is bizonyos előnyös vérkeringést hoznak be. Ez a közgazdasági haszon több olyan államnak, amelyek nagy idegenforgalommal bírnak, mint pl. Svájc, Ausztria, Franciaország, Olaszország, igen jelentékeny bevételt jelent és fizetési mérlegüket kedvezően befolyásolja. A felsorolt országok közül pl. Olaszországnak 1927-ben az idegenforgalomból eredő bevétele 2.750 millió lira volt, ezzel szemben kiadása csak 300 millió lira, úgyhogy az idegenforgalom aktív egyenlege nem kevesebb, mint 2.450 millió lira.¹⁾ Ausztriában az idegenforgalom 1928-ban 314 millió schillinget hozott a közgazdaságnak, ezzel szemben csak 65 milliót vitt ki, az aktív egyenleg tehát 249 millió schilling.²⁾

¹⁾ Memorandum sur le commerce international et sur les balances des paiements 1926—1928. vol. II. 129. l.

²⁾ Stat. Nachrichten 1930. 2. sz. 45. l.

Nálunk Magyarországon mindkét oldalon kicsinyek a számok ezekhez képest, de végeredményben aránylag erős passzívumot mutatnak. Magyarország 1929. évi fizetési mérlegében pl. a bevételek ezen a címen csupán 21·9 millió pengőt tesznek, a kiadások pedig 52·3 millió pengőt, a passzív egyenleg tehát 30·4 millió pengő.¹⁾ 1923 óta az idegenforgalom mindkét irányban kb. ötszörösre növekedett, tehát a passzivitás is megötszöröződött.

Másik nem kicsinylendő jelentősége van az idegenforgalomnak a nemzeti propaganda szempontjából. Azok, akik egy-egy idegen városban megfordulnak, annak népével, nyelvével megismerkednek, különösen hogyha ott szép látványokban volt részük, jól szórakoztak és kellemesen érezték magukat, rendszeren barátaivá válnak az illető városnak vagy országnak, vagy legalább is elfogultságuk, ami esetleg azelőtt megvolt, megszűnik, vagy enyhül. A nemzetek közötti megértést egymás országának, városainak közvetlen ismerete mozdítja legjobban elő. Nekünk magyaroknak különösen fontos az, hogy minél több idegen ismerje meg közvetlen tapasztalatból országunkat és népünket. Ha az idegenforgalom nem járna anyagi haszonnal, akkor is a nemzeti propaganda szempontjából kellene azt minden módon elősegíteni.

Az egész országra vonatkozó idegenforgalmi statisztikánk eddig még nincsen, csupán Budapestről rendelkezünk régi idő óta (különösen 1910 óta igen tökéletes) idegenforgalmi statisztikával. Budapesten kívül csak a nevezetesebb gyógyfürdők és nyaralóhelyek vendégforgalma ismeretes, amely nemcsak a belföldi vendégeket, hanem a külföldieket is kimutatja. Az országos idegenforgalmi statisztika hiánya egyébként mai helyzetünkben nem is olyan nagy baj, ha figyelembe vesszük, hogy a megmaradt Magyarországon csupán a főváros az, amelynek számbavehető idegenforgalma van. Itt természetesen csak a külföldi vendégekre gondolunk, mert hiszen országos szempontból csak a külföldiek forgalma fontos; az egyes városok vagy gyógyfürdők szempontjából természetesen a belföldi vendégek forgalma is jelentékeny tényező. A háború előtt a helyzet mindenesetre más volt, pl. 1913-ban, az utolsó békeévben, a magyarországi fürdő- és nyaralóhelyeken 31.088 kül-

¹⁾ Szigeti Gy.: Magyarország fizetési mérlegének alakulása 1929-ben. Magyar Statisztikai Szemle. 1930. évi 7. sz. 606. l.

földi vendég fordult meg, ugyanakkor Budapesten 55.116 külföldi szerepelt az idegenforgalmi statisztikában. A külföldiektől leginkább látogatott fürdőhelyeinket (Pöstyén, Trencsénteplic, Csorbató, Tátrafüred, Herkulesfürdő és Savanyúkút) elszakították tőlünk s a megmaradt fürdőhelyeinken alig fordul meg 4—5.000 külföldi (1928-ban 4.523), ezeknek is kb. egynegyede a budapesti gyógyfürdőkre esik. Ezzel szemben csupán Budapesten 110.876 külföldi fordult meg 1929-ben s ha az elszakított területekről jötteket leszámítjuk, akkor is 73.294 volt a Budapestet felkereső külföldiek száma. Budapest idegenforgalma tehát már nemzetközi viszonylatban is számottevő. Hogy azonban ennek jelentőségét felfoghasuk, érdekesnek látszik a mi régi riválisunkkal, Béccsel hasonlítani össze az idegenforgalom adatait. Annál is inkább helyénvaló ez az összehasonlítás, mert sokszor találkoztunk, legalább is magyar részről, azzal a váddal és gyanúsítással, hogy Bécs igyekszik a Magyarország felé irányuló idegenforgalmat megakasztani és hogy annak, hogy a nyugati országokból Kelet felé áramló idegenforgalom Bécsnél jórészt megakad, maga Bécs, illetőleg a bécsi szállodásoknak és egyéb idegenforgalmi tényezőknek Budapestről és a magyar viszonyokról szóló kedvezőtlen információja az oka. Érdemes tehát megnézni a statisztika világánál, hogy ezt a vádat megerősítik-e a statisztikai adatok és amennyiben igen, érezhető-e bizonyos enyhülés e tekintetben és a mi, utóbbi időben erélyesen folyó idegenforgalmi propagandánknak mutatkoznak-e eredményei a statisztikában is.

Az 1. sz. táblán összeállítottuk Budapest és Bécs idegenforgalmi statisztikáját a háború előtti néhány évtől kezdve egészen a legutolsó 1929. évig. A külföldiek közül egyelőre csak a szomszédos államok és a legnagyobb számokkal szereplő országok adatait emelve ki. (L. a 756. lapon.)

Ebből az összehasonlító táblából Bécsnek Budapesttel szemben aránytalanul nagyobb jelentősége bontakozik ki, amit azonban Bécsnek sok tekintetben előnyösebb helyzete megmagyaráz. Nem szabad u. i. figyelmen kívül hagyni a következőket:

1. Bécs 270 km-rel közelebb van a nyugateurópai államokhoz, mint Budapest.

2. Bécs lakossága régebben többszörösen, ma majdnem pontosan kétszeresen nagyobb, mint Budapesté, már pedig a nagy-

városok vonzóereje rendszeresen lakosságuk számával egyenes arányban áll.

3. Bécs lakosai világnyelvet beszélnek, amely nemcsak egész Középeurópában, de a skandináv és balti államokban is eléggé el van terjedve s bár Budapesten is a lakosságnak közel fele (43·3%) tud németül, ez sokak előtt nem ismeretes. Sok embert az a tudat, hogy a magyar nyelvet, az európai nyelvektől formában és szerkezetben teljesen eltérő nyelvet nem ismeri, visszatartja a Budapestre való utazástól. Végül

4. A háború előtt az idegenek szemében Bécs volt a Monarchia fővárosa és Budapestet csak úgy tekintették, akár Prágát, vagy Lemberget. Az osztrák császár bőkezűsége Bécsset olyan középületekkel, múzeumokkal és egyéb látnivalókkal szerelte fel, hogy azokkal Budapest nem versenyezhetett.

Mindezeket figyelembe véve Budapest idegenforgalmát nem lehet túlságosan elmaradottnak tekinteni Bécs idegenforgalma mellett, különösen, ha az idegenforgalom újabb fejlődését figyeljük meg, amelyből nem hiányoznak a biztató jelek.

A felsorolt évek idegenforgalma természetesen magán viseli a 4 éves világháború, az utána következő forradalmak, utazási korlátozások, azután a pénzdevaluáció hatását, az utolsó évek pedig az idegenforgalomnak világszerte megindult újabb fellendülését mutatják. Az idegenforgalom mindkét városban magasra emelkedett a háborús évek folyamán, különösen nagy volt az idegenforgalom Budapesten, amely a keleti és déli frontokhoz közelebb esett, így a katonák és sebesültek hozzátartozói, de maguk a katonák is nagy számmal keresték fel. A háborús évek idegenforgalmának jellegzetessége azonban, hogy mindkét városban csak a belföldi forgalom és a Monarchia másik államának forgalma növekedett meg. Az ellenséges államok polgárai természetesen majdnem teljesen hiányoznak ez évek idegenforgalmi statisztikájából s mint-hogy ezek sokkal nagyobb számmal szokták felkeresni Bécsset, mint Budapestet, a belföldi forgalom nagy megnövekedése dacára Bécs idegenforgalma a háborús években nem emelkedett olyan nagy mértékben, mint Budapesté, ahol a külföldiek elmarádása sokkal kisebb jelentőséggel bírt.

A forradalmak és a bizonytalanság két évét, 1919-et és 1920-at nem tekintve, a következő években feltűnhetik, hogy Budapest idegenforgalma jóval előbb visszatért

1. Budapest és Bécs idegenforgalma 1910-től 1929-ig.
Mouvement des touristes à Budapest et à Vienne, de 1910 à 1929.

a) Budapest. 1)

É v Année	Összes forgalom Total du mouvement des touristes	Belföldi forgalom 2) Mouvement intérieur 2)	Ausztria 3) Autriche 3)	Cseh- Szlovákia Tchéco- Slovaquie	Jugo- szlávia 4) Yougo- slavie 4)	Románia Rou- manie	Olasz- ország Italie	Német- ország Alle- magne	Francia- ország France	Nagy- Britannia Gr.- Bretagne	Am. Egy. Államok États-Unis
1910	226.844	173.547	25.164	4.212	1.075	2.363	947	9.511	1.745	1.457	1.280
1911	241.764	186.564	26.744	4.124	1.674	2.443	718	9.506	1.477	1.419	1.101
1912	249.655	193.509	26.109	3.970	1.347	2.714	1.039	9.903	1.750	1.539	1.398
1913	244.210	189.094	26.460	4.003	964	2.505	1.206	9.171	1.720	1.685	1.506
1914	225.283	177.167	24.718	3.383	774	3.156	701	7.243	1.132	1.028	1.111
1915	213.944	175.492	24.016	3.268	176	1.953	85	5.485	5	11	162
1916	281.893	241.886	25.091	3.409	405	1.033	104	6.145	7	7	81
1917	360.271	304.174	34.952	4.291	809	271	45	6.215	—	5	11
1918	298.800	257.760	28.832	3.307	814	405	32	3.303	11	6	6
1919	159.039	146.028	9.956	596	100	425	101	447	103	58	27
1920	193.336	178.133	9.543	674	255	298	585	1.278	512	410	423
1921	185.762	156.105	9.052	2.582	2.644	15.778	1.297	3.039	773	721	791
1922	213.486	143.408	11.819	19.012	5.565	25.578	2.645	4.332	1.748	1.915	1.987
1923	218.158	146.808	16.536	20.382	4.882	12.495	1.796	4.959	1.165	1.805	2.089
1924	179.720	121.051	15.431	13.415	4.371	8.870	1.585	5.779	1.022	1.593	2.411
1925	240.153	171.139	17.070	13.219	5.636	10.180	1.961	8.426	1.332	1.910	3.766
1926	247.606	170.309	16.934	15.222	6.859	11.851	1.983	9.884	1.238	2.527	5.071
1927	260.870	166.001	19.775	17.786	7.987	16.230	2.181	11.924	1.708	3.101	6.574
1928	269.606	160.015	20.056	18.267	8.394	19.027	2.928	16.532	1.989	3.542	8.805
1929	250.055	139.179	18.309	18.195	7.775	19.502	3.250	15.752	2.367	4.076	10.196

b) Bécs — Vienne.

É v Année	Összes forgalom 5) Total du mouvement des touristes 5)	Belföldi forgalom Mouvement intérieur	Magyar- ország Hongrie	Cseh- Szlovákia Tchéco- Slovaquie	Jugo- szlávia Yougo- slavie	Románia Rou- manie	Olasz- ország Italie	Német- ország Alle- magne	Francia- ország France	Nagy- Britannia Gr.- Bretagne	Am. Egy. Államok 6) États-Unis 6)
1910	603.884	356.739	110.037	—	3.050	9.364	4.237	53.793	6.737	5.566	9.648
1911	606.328	364.841	111.137	—	3.669	9.670	3.848	46.952	6.330	5.171	8.490
1912	613.773	369.565	113.416	—	3.261	11.630	4.360	47.381	7.076	5.036	8.262
1913	598.746	374.931	101.898	—	2.510	8.678	4.143	45.595	6.898	5.339	8.212
1914	561.488	378.469	90.650	—	1.989	9.719	4.616	33.360	4.439	3.721	6.863
1915	624.977	457.283	118.226	—	145	5.527	590	30.941	79	47	580
1916	634.387	469.509	124.204	—	624	3.045	76	25.560	48	72	273
1917	554.478	415.808	104.684	—	547	402	16	19.003	19	11	52
1918	A d a t o k h i á n y o z n a k — P a s d e d o n n é e s										
1919											
1920	382.048	153.458	57.285	48.572	28.354	11.150	18.114	14.087	2.781	2.855	3.794
1921	404.103	97.260	58.424	60.799	32.716	23.041	23.781	26.917	4.216	6.283	7.081
1922	439.914	109.618	47.137	97.644	24.304	14.883	31.800	22.336	7.448	11.701	11.442
1923	413.849	128.520	52.130	92.573	18.659	13.201	9.901	30.030	5.142	8.025	10.664
1924	498.914	166.276	71.210	91.759	18.594	14.596	10.146	51.007	3.983	6.591	11.307
1925	535.828	171.779	73.699	93.049	21.759	18.047	9.962	64.292	?	?	14.545
1926	537.182	186.261	64.881	91.534	20.088	17.888	7.614	76.881	2.997	7.172	17.196
1927	560.898	183.267	62.487	91.474	20.205	20.042	7.578	89.353	3.570	8.665	20.955
1928	753.890	211.864	66.282	106.163	21.106	27.695	9.593	203.069	4.901	10.059	26.626
1929	631.055	207.116	62.518	92.284	19.153	24.924	10.093	99.677	5.329	12.256	24.340

1) A szállodákban és penziókban megszállott idegenek. — *Etrangers descendus aux hôtels et pensions.* — 2) 1921 szeptember 1-ig az adatok a régi Magyarország területére vonatkoznak. — *Jusqu'au 1er sept. 1921, Hongrie ancienne.* — 3) 1910-től Cseh-Morvaország és Szilézia külön vannak kimutatva. — *A partir de 1910, la Bohême-Moravie et la Silésie sont indiquées à part.* — 4) 1921 szeptember 1-ig az adatok csak Szerbia régi területére vonatkoznak. — *Jusqu'au 1er sept. 1921, Serbie d'avant-guerre.* — 5) 1928-ig a kimutatott adatok csak a szállodákra vonatkoznak, 1928 és 29-ben a penziók és lakások adatai is bennfoglaltatnak a kimutatott számokban. — *Jusqu'en 1928, seulement les hôtels; pour 1928 et 1929, hôtels, pensions et logements.* — 6) Az e rovatban kimutatott adatok egész Amerikára vonatkoznak 1928. és 1929. év kivételével, amikor az adatok csak az E. Államokra vonatkoznak. — *Pour 1928 et 1929, États-Unis; pour les autres années, Amérique entière.*

a háború előtti keretekbe, mint Bécsé, mely az utolsó békeévnek, 1913-nak idegenforgalmát csak 1928-ban érte el, míg Budapesten már 1926-ban meghaladta az idegenforgalom a háború előtti számot. Bécs idegenforgalmának 1928-ban történt rendkívüli megnövekedése (560.898-ról 753.890-re) főképp a júliusi nagy német dalosversenynek az eredménye, azért ezt az évet abnormisnak kell tekinteni. A következőkben csak az utolsó 1929. év adatait fogjuk főképp összehasonlítás tárgyává tenni.

A háború előtti adatokkal való összehasonlítást egyébként megnehezíti, hogy azóta az országhatárok megváltoztak s így a belföldi forgalom ma sem Budapestenél, sem Bécsnél nem azt jelenti, amit a háború előtt. Az elszakított területekről Budapestre és Bécsbe jövők azelőtt a belföldi forgalomban szerepeltek, most pedig annak az államnak a forgalmába vannak beszámítva, amelyhez jelenleg tartoznak. Az idegenforgalom szempontjából ez bizonyos mértékben előnyt jelent az illető városokra, mert így a külföldiek száma az idegenforgalomban — legalább látszatra — erősen megnövekedett. A székesfővárosi statisztikai hivatal nagyon helyesen az ú. n. utódállamokból érkezőket megkülönbözteti aszerint, hogy a trianoni békeben elszakított területről, vagy az illető állam egyéb területeiről érkeztek-e. Ezek az adatok a székesfővárosi statisztikai hivatal közleményeiben állandóan közöltetnek is. Részben, hogy a kép teljes legyen, részben, hogy a békekötés előtti adatokkal az összehasonlítás helyesebb alapokon nyugodjék, a 2. sz. táblán közöljük 1921-től kezdve a Magyarországtól elcsatolt területekről érkezők adatait, akiknek száma az 1. sz. táblán az illető utódállamok adataiba van foglalva.

Az 1921. évi adatok csak szeptember 1-től kezdve választják külön az elszakított részekből érkezőket, azért ilyen alacsonyok még ebben az évben a számok. Az 1921. évi forgalmat tehát nem lehet még e számokból felismerni. 1922-ben és 1923-ban, úgy látszik, az infláció rugtatta fel az idegenforgalmat az elszakított területekről is. A következő két évben a pénzérték állandósulása a trianoni határokon túli forgalmat eléggé visszatartotta, amihez hozzájárulhattak az utódállamok részéről tett korlátozó intézkedések is. 1925 óta azonban a forgalom az elszakított területekkel is majdnem állandóan növekszik, s 1929-ben már meghaladta az inflációs időszak forgalmát

2. A Magyarországtól elszakított területek részese- sedése Budapest idegenforgalmában.

Participation des territoires enlevés à la Hongrie au mouvement des touristes de Budapest.

Év Année	Territoire annexé à				
	Ausztriához l'Autriche	Cseh-Szlovákiahoz la Tchéco-Slovaquie	Jugoszláviához la Yougoslavie	Romániához la Roumanie	Olaszországhoz l'Italie
csatolt terület					
1921	248	1.306	2.281	4.485	62
1922	198	16.294	4.854	13.765	230
1923	271	17.764	4.111	11.254	236
1924	261	11.116	3.729	7.944	168
1925	283	10.474	4.708	8.966	149
1926	171	11.988	5.840	10.413	169
1927	199	13.698	6.575	13.808	180
1928	239	14.197	7.065	16.228	237
1929	236	14.222	6.425	16.476	223

is. Érdekes lenne ugyanezen területeknek Budapesttel való forgalmát összehasonlítani a háború előttivel, ezt azonban csak hozzávetőlegesen lehetne megtenni, mint-hogy a forgalom akkor csak törvényhatóságokint volt kimutatva. Egyes, teljes egészében elszakított törvényhatóságok adatainak összeállításából azonban kitűnik, hogy a forgalom jelentékenyen alatta van a háború előttinek, ami, tekintve az azóta létrejött trianoni határt, nem szorul bővebb magyarázatra. Magából a tulajdonképeni Erdélyből p. o. az 1911—13. években évente 16.000 vendég érkezett Budapestre. Most az egész Romániához csatolt területről érkezik ennyi. A békeidőben Pozsony, Nyitra, Tren-

3. A régi Magyarország és az ú. n. utódállamok részese- sedése Budapest idegenforgalmában, az utóbbiak a Magyarországtól elszakított területek forgalma nélkül.

Participation de la Hongrie ancienne et des Etats successeurs au mouvement des touristes de Budapest (les chiffres de ces derniers ne comprennent pas les territoires enlevés à la Hongrie).

Év Année	Magyarország (a régi ép. terület alapján) Hongrie (terri- toire d'avant- guerre)	Ausztria Autriche	Cseh-Szlovákia Tchéco- Slovaquie	Jugoszlávia Yougoslavie	Románia Roumanie
1921	164.487	8.804	1.276	363	1.293
1922	178.749	11.621	2.718	711	1.813
1923	180.426	16.265	2.636	771	1.241
1924	144.269	15.170	2.299	642	926
1925	195.719	16.787	2.745	928	1.214
1926	198.890	16.763	3.234	1.019	1.428
1927	200.461	19.576	4.088	1.412	2.422
1928	197.981	19.817	4.070	1.329	2.799
1929	176.761	18.073	3.973	1.350	3.026

csén és Zólyom vármegyéből többen jöttek, mint ma az egész Felvidékről.¹⁾

Ha most az elcsatolt területek adatait levonjuk az utódállamoknak az 1. sz. táblán közölt adataiból és hozzászámítjuk a belföldi forgalom adataihoz, a harmadik tábla képét kapjuk.

Így téve meg az összehasonlítást, kiderül, hogy Magyarország régi területéről ma is kb. annyi vendég érkezik Budapestre, mint a háború előtt. Csak az 1924. évben (a pénzállandósulás első éve) és az utolsó 1929. évben (gazdasági válság) mutatkozik sajnálatos visszaesés. Míg azonban 1924-ben ez a visszaesés úgy a megmaradt, mint az elszakított területekről (az utóbbiaknál még erősebben) mutatkozott, addig 1929-ben csak a megmaradt területről csökkent a vendégforgalom, ellenben az elszakított területekről majdnem pontosan ugyanannyian érkeztek, mint 1928-ban.

Ami az ú. n. utódállamokat illeti, *Csehországból (Szlovákia nélkül) az idegenforgalom majdnem pontosan ugyanannyi, mint a háború előtt volt.* Az Ausztriából jövő forgalomból u. i. Csehország, Morvaország és Szilézia forgalmát már a békeidőben külön lehetett választani. Itt az összehasonlítás meglehetősen tökéletes, mert Cseh-Szlovákiának a volt magyar területeken kívüli része majdnem megegyezik a három említett volt osztrák tartománnyal. Romániánál az összehasonlítás már nem nyugszik ilyen biztos alapokon, mert Románia magyar területeken kívül osztrák és orosz területekkel is bővült, ahonnan azonban a forgalom nem lehetett jelentékeny Budapest felé. Úgy látszik tehát, hogy *1929-ben már nagyobb volt az idegenforgalom az Erdélyen kívüli Romániából, mint a háború előtt.* Jugoszláviánál az összehasonlítás még ingatagabb. A fentebbi tábla adataiban a trianoni békéig csak a régi Szerbia adatai foglaltatnak. Szerbiából 1911-ben volt a legnagyobb forgalom Budapestén. Azóta már a világháborúig is gyengült a forgalom, valószínűleg a Balkán-háború következtében, úgyhogy 1913-ban, az utolsó békeévben csak 964-et tett. Ezzel szemben 1929-ben 1.350 idegen jött Jugoszláviának a volt magyar területeken kívüli részeiből. Ha tekintetbe vesszük, hogy 1913-ban a külön kimutatott Bosznia-Hercegovinából 896, Montenegróból pedig 23 idegen fordult meg Bu-

dapestén, Szerbiával összevéve tehát 1.883, ezzel szemben az utolsó évben csak 1.350, holott ebbe még a Szlovéniából jöttek is bele vannak számítva, világos, hogy a régi *jugoszláv területekkel még korántsem érték el a békebeli forgalmat.*

Másként áll a dolog Olaszországgal, ahonnan 1913-ban csak 1.206 vendég fordult meg Budapestén, míg 1929-ben Fiume nélkül is 3.027. Igaz, hogy az utóbbi számban az azóta Olaszországhoz csatolt Trieszt és Tengermellék, valamint Dél-tirol területről esetleg érkezettek is bennfoglaltatnak. Olaszország nagy népességéhez képest természetesen ez a 3.000-es szám eltörpül ugyan, azonban nem szabad feledni, hogy a latin népek általában kevésbé mozgékonyak, nem utazó népek, ami az osztrák, német és svájci idegenforgalmi statisztikából is kitűnik. Az olasz vendégeknek az utolsó években való megszorodása remélni engedi, hogy az olasz-magyar barátságuk ezen a téren is kézzelfogható eredményei fognak mutatkozni.

Visszatérve az 1. sz. tábla adataira, mint amelyek a két fővárosról leginkább összehasonlíthatók, konstatálhatjuk, hogy Bécs külföldi vendégforgalma úgy a háború előtt, mint most is aránytalanul nagyobb, mint Budapesté. Budapest idegenforgalmából az utolsó békeévben 22,5% esett a külföldre, míg Bécs idegenforgalmából 37,4%. Ebben jó része van annak a körülménynek — s a háború előtt még nagyobb mértékben érvényesült ez —, hogy Magyarországból sokkal többen, jelenleg háromszorannyian, a háború előtt pedig kb. négyszerannyian utaztak Bécsbe, mint Ausztriából Budapestre. A külföldiek különböző arányát a forgalomnak ez a különböző mértéke is erősen befolyásolta. 1913-ban Ausztriából (ideszámítva Cseh-, Morvaországot és Sziléziát is) 30.463 utas fordult meg Budapestén, míg ugyanakkor Bécsben magyarországi utas 101.898 (az előző években 110.000-nél több volt a Bécsbe utazó magyarok száma). 1929-ben a mai Ausztria területéről 18.309 vendége volt Budapestnek (90%-ban bécsiek), ezzel szemben a megmaradt Magyarország területéről 62.518 volt a Bécsbe utazók száma. Ha összevetjük ezeket a számokat Magyarország, illetőleg Ausztria lélekszámaival (1929 közepén 8.633.000, illetőleg 6.694.000), akkor kiderül, hogy míg Magyarország lakosságának 0,72%-a keresi fel évente Bécsét, addig Ausztria lakosságából csak 0,27% látó-

¹⁾ L. Thirring Gusztáv: Budapest félszázados fejlődése 124* lap.

gat el Budapestre. Ugyanezt a számítást annak idején megtette *Thirring* Gusztáv is 1888-ra vonatkozólag,¹⁾ amikor is arra az eredményre jutott, hogy Magyarország lakosságának 0·35%-a keresi fel évenként Bécsét, Ausztria lakosságából azonban csak 0·08% Budapestet. Ha ezeket az arányszámokat a 41 évvel későbbiekkel összehasonlítjuk, azt látjuk, hogy a budapesti arányszám jobban növekedett, mint a bécsi. A kép azonban annyiban csalóka, hogy Ausztriától azokat a területeket vágják le, ahonnan a Budapesttel való forgalom amúgy is csekélyebb volt, míg Magyarországnál azok a részek maradtak meg, amelyek a bécsi magyar utasforgalomnak azelőtt is legnagyobb kontingensét szolgáltatták, a budapesti arányszámnak tehát már e miatt is jobban kellett növekedni.

Kitűnik a fentebbi adatokból az is, hogy míg a magyarok szívesebben mennek Bécsbe, mint az osztrákok Budapestre, az osztrákok saját fővárosukat sokkal nagyobb mértékben látogatják, mint a magyarok saját fővárosukat. Ausztriának Bécsen kívüli 4,844.000 főnyi lakosságából u. i. 207.116-an keresték fel Bécsét, ami 4·3%-nak felel meg. Ezzel szemben Csonka-Magyarországnak Budapest leszámításával 7,688.000 főnyi lakosságából csupán 139.179-en utaztak fel a fővárosba, ami csak 1·8%-ot tesz. Úgy látszik tehát, *Budapest idegenforgalmát első sorban magában Magyarországon kell propagálni*, mert ha a belföldi forgalmat csak olyan arányúvá tudnók fejleszteni, mint amilyen arányú az Bécsben, Budapest idegenforgalma csak a belföldiek révén legalább 150.000-rel növekednék.

Bécs idegenforgalmi statisztikája nem mutatja ki az Ausztriától elcsatolt területekre vonatkozó adatokat s így nem tudjuk megállapítani, hogy a háború előtt kimutatott belföldi forgalommal szemben a régi Ausztria területéről származó forgalom most hogyan alakult. Az egyes utódállamok adataiból kitetszőleg azonban valószínű, hogy a forgalom nem éri el a háború előttit. A Magyarországból Bécsbe irányuló forgalom, ha ahhoz hozzászámítjuk az ú. n. utódállamok adataiból az elcsatolt magyar területek valószínű számait, szintén alatta marad a békebeli forgalomnak. Ha tehát az egész régi Monarchiát együttesen tekintjük, a helyzet ma az, hogy *Budapest a régi Ma-*

gyarország területéről kb. ugyanannyi vendéget kap, mint a háború előtt s a régi Ausztria területéről is csak valamivel kevesebbet. Bécs azonban úgy a régi Ausztria, mint a régi Magyarország területéről ma feltétlenül kisebb forgalmat tud kimutatni, mint a háború előtt.

Bécs forgalmában természetesen aránylag nagy számmal szerepel Cseh-Szlovákia, 1929-ben 92.284 látogatóval, amit nemcsak a szomszédság, hanem a történelmi múlt, az azon alapuló rokoni kötelékek és nem utolsósorban a Cseh- és Morvaországban és Sziléziában élő németek nagy száma is megmagyaráz. A háború utáni első két évtől eltekintve azonban a cseh-szlovákiai idegenforgalom számai alig változnak, ezzel szemben a Németországból Bécsbe irányuló forgalom, amely a háború alatt, sőt a háború utáni néhány évben is erősen a békebeli forgalom alá szállt, az újabb években rohamos növekedésnek indult, amiben bizonyára része van az „Anschluss“ érdekében folytatott agitációnak is. Az 1928. évi abnormis számot figyelmen kívül hagyva, amelynek kb. felét a német dalosverseny résztvevői alkotják, ma már 100.000 körül jár Bécs német vendégeinek évenkénti száma, tehát több mint kétszerannyira rúg, mint a háború előtti években. Magyarország és Németország szerepe Bécs idegenforgalmában — mondhatjuk — kicserélődött. A német áradatnak, amely Bécs idegenforgalmának ma már kb. hatodrészt teszi, csak kis része jut el Budapestre. A háború előtt Budapest német látogatóinak száma 10.000 körül volt, a háború alatt, és még jó darabig utána is jóval kisebb volt a békebelinél, de örömdetes, hogy újabban majdnem következetesen növekszik s ma már másfélszer annyi német vendége van Budapestnek, mint a háború előtt volt. Ha azonban azt látjuk, hogy viszont Bécsben a már békében is elég nagy vendégforgalom újabban a békebelinek kétszeresére nőtt, a fejlődéssel nem lehetünk megelégedve, hanem erős propagandával arra kell törekednünk, hogy ezt a felénk közeledő, de Bécsben megakadó nagy tömegű idegenforgalmat továbbtereljük Budapest felé. Ez áll egyébként kisebb részben a Cseh-Szlovákiából jövő forgalomra is, amelynek nagyobb részét minden valószínűség szerint szintén németek teszik.

Az 1928. évi németországi forgalom Budapestten sem egészen normális. A bécsi német dalosverseny résztvevői közül sokan Budapestre is ellátogattak, ezek nélkül az

¹⁾ Budapest idegenforgalma 1888-ban. Statisztikai Havi Füzetek XVII. évf. 1889.

1928. évi szám alacsonyabb lenne az 1929. évinél.

A Jugoszláviával való forgalom Budapesten az utóbbi években mutat bizonyos emelkedést, de amint említettük, ezt csak az elcsatolt magyar területek idézik elő. Bécsben ellenben *ügyszólván stagnál a Jugoszláviából folyó idegenforgalom*, sőt ha az inflációs évek magas számait nézzük, *még visszafejlődőben is van.*

A román területekről Budapestre irányuló vendégforgalom 1925 óta állandó emelkedést mutat, a Bécsbe irányuló romániai forgalom számai azonban meglehetősen nagy egyenetlenséget mutatnak. Nem tudjuk, hogy ebből a forgalomból mennyi eshetik az elszakított magyar területekre, de sejteni lehet, hogy a kimutatott számoknak legalább felét az erdélyi és kapcsolt részek lakosai teszik, akik — különösen az erdélyi szászok és a délvidéki svábok — már a háború előtt is nagy számmal keresték fel Bécset. Azonkívül Bukovina is hozzájárulhatott valamivel Bécs idegenforgalmához. Mindezeket számitásba véve, valószínű, hogy *az eredeti román terület forgalma Béccsel ma sem nagyobb, mint a háború előtt volt.* Az 1928. év valamennyi utódállam számait megduzzasztotta Bécsben, ami valószínűvé teszi, hogy a bécsi dalosünnep az ezekben az országokban lakó németeket is nagyobb számmal vonzotta.

Egészen különös az olaszországi forgalomnak az alakulása Bécsben. A háború utáni első években az olaszok nagy számban keresték fel Bécset, lehet azonban, hogy ezeket a számokat az Ausztriától elcsatolt területek duzzasztották fel. A fasiszta kormányzat ezt a forgalmat talán megnehezítette. Azóta az olasz területekről jövő forgalom 10.000 körül mozog, sőt két esztendőben mélyen 10.000 alatt volt. Minthogy itt sem lehet megállapítani, hogy a számokban milyen mértékben szerepelnek az Olaszországhoz csatolt osztrák területek, nem lehet tudni, hogy a régi olasz területekkel való forgalom növekedett-e.

Ami most már a volt ellenséges nagyhatalmakat illeti, a következő jelenségeket figyelhetjük meg: Budapestre ma, úgy Franciaországból, mint Nagy-Britanniából és az Egyesült Államokból többen jönnek, mint az utolsó békeévben. Mind a három országból kb. másfélezer volt csak Budapest látogatóinak a száma a háború előtt. Ez az akkor még közel egyforma szám, a franciákat illetőleg 2.367-re, az angolokat illetőleg pe-

dig 4.076-ra emelkedett. Az Amerikai Egyesült Államok polgárai azonban ma már majdnem hétszer nagyobb számmal látogatják meg fővárosunkat. Ezzel szemben Bécsben a francia vendégek száma még most sem éri el a békebelit, az angoloké kb. ugyanolyan arányban emelkedett, mint a Budapestet látogató angoloké, az amerikai vendégeké pedig kb. háromszorosra emelkedett, míg Budapesten, amint láttuk, közel hétszeresre. *Budapest idegenforgalmában a legörvendetesebb eredmény az amerikai vendégek számának nagy megnövekedése*, amely ugyan messze elmarad még a Bécset látogató amerikaiak száma mögött, de ha a fejlődés továbbra is ilyen rohamos lesz, remélni lehet, hogy Bécset e tekintetben utól fogjuk érni. Úgy látszik, az idegenforgalmi propaganda az amerikaiaknál érte el a legnagyobb sikert, talán része van ebben az amerikai magyarok mind sűrűbbé váló hazalátogatásának és ottani propagandájának is. Az Amerikából jövő idegenforgalom reánk nézve közgazdasági szempontból is nagyobb jelentőségű, mert az amerikaiak többnyire több időt is töltenek Budapesten s jobb módúak is lévén, mint más országokból jövők, jóval többet is költenek.

Az 1. sz. táblán felsorolt országokon kívül összeállítottuk még 1929-re vonatkozólag a többi számbavehető európai ország és Japán lakóinak forgalmát Bécsben és Budapesten, kiegészítve az 1. sz. táblán lévő adatokkal is s a két város adatait egymással arányba állítva.

Az eddig tárgyalt országokon kívül Bécsnek igen jelentékeny forgalma van Lengyelországgal (28.218), amely számnak legnagyobb része valószínűleg Galiciából származik. Ezzel szemben Budapestnek csak 1658 lengyelországi vendége volt, holott a háború előtt 2000-en felül volt csak a galíciai és bukovinai vendégek száma évenként. A háromszor nagyobb népességű Lengyelország most kevésbé részesedik idegenforgalmunkban, holott Bécsbe igen tekintélyes utasrajokat tud küldeni. A sokat hangoztatott magyar-lengyel barátságunk ezen a téren sajnos nem igen látjuk az eredményeit, a bécsi számok azonban azt mutatják, hogy *kellő lengyelországi propagandával sokat lehetne elérni.* A lengyelországi számot a jóval távolabbi és sokkal kisebb lakosságú Svájc is meghaladja, sőt a még távolibb fekvésű Hollandia is megközelíti. Általában szomorúan konstatálhatjuk, hogy a távolabbi külföld idegenforgalmában mennyivel arányta-

4. Bécs és Budapest idegenforgalma 1929-ben egyes országok szerint.

Mouvement des touristes à Vienne et à Budapest, suivant les pays, en 1929.

Ország — Pays	Bécs Vienne	Budapest	A budapesti for- galom a bécsi- nek %-a Le mouvement de Bpest en % de celui de Vienne
Cseh-Szlov. — Tchéco-Slov.	92.284	18.195	19.7
Jugoszlávia — Yougoslavie	19.153	7.775	40.6
Románia — Roumanie..	24.924	19.502	78.3
Olaszország — Italie ..	10.093	3.250	32.2
Németország — Allemagne	99.677	15.752	15.8
Franciaország — France	5.329	2.367	44.4
Nagy-Brit. — Gr.-Bretagne	12.256	4.076	33.2
Egy. Áll. — Etats-Unis	24.340	10.196	41.9
Belgium — Belgique ..	1.222	641	52.5
Bulgária — Bulgarie ..	3.369	760	22.6
Dánia — Danemark ..	2.279	774	34.4
Esztország — Estonie ..	598	59	9.9
Finnország — Finlande	653	179	27.4
Görögország — Grèce ..	3.041	416	13.7
Lettország — Lettonie..	1.293	102	7.9
Litvánia — Lithuanie ..	351	12	3.4
Hollandia — Pays-Bas..	4.695	1.421	30.3
Norvégia — Norvège ..	1.097	183	16.7
Lengyelorsz. — Pologne	28.218	1.658	5.9
Oroszország — Russie..	1.022	75	7.3
Svédország — Suède ..	2.839	738	26.0
Svájc — Suisse.. . . .	8.043	1.793	22.3
Törökország — Turquie	1.633	263	16.1
Albánia — Albanie.. . .	399	14	3.5
Spanyolorsz. — Espagne	981	266	27.1
Portugália — Portugal..	188	37	19.7
Japán — Japon.. . . .	1.034	352	34.0

lanabbul részesedik Bécs, mint Budapest. Ha feltételezzük is, hogy Bécs idegenforgalmának a lakosság számát, továbbá a város gazdasági és kulturális jelentőségét tekintve kétszer olyan nagynak kell lennie, mint Budapestének, akkor mindazok az államok, amelyeknél a fenti táblán lévő arányszámok 50%-nál alacsonyabbak, ezt a feltételezett és legalább is megkívánható kvótát nem érik el. Látjuk, hogy az összes felsorolt országok közül csak Románia és Belgium az, amelynek budapesti idegenforgalma legalább a fele a bécsinek. Románia pedig jóval távolabb fekszik Bécestől, mint Budapesttől s a mellett nagy területrésze az érzelmi, rokoni és gazdasági kapcsolatok tömegével van fűzve Budapesthez, mégis lakosaiból jóval többen mennek Bécsbe, mint Budapestre. Az egyetlen nyugateurópai ország, amely normális számokat mutat a két város idegenforgalmában: Belgium. Ha nem csalódunk, itt a budapesti forgalmat a volt belga nevelőszülők látogatása növelte meg.

Hasonló ok szaporította meg a németalföldi forgalmat is Budapest felé, bár ez a körülmény bizonyára Bécs forgalmát is növelte ezekkel az országokkal, de talán nem olyan nagy mértékben. Az utolsó békeévben Budapesten 429 belga és 357 németalföldi vendég volt, a növekvés tehát mindenesetre a hollandusoknál mutatkozik sokkal nagyobb mértékben.

40%-nál nagyobb százalékot mutatnak az ú. n. utódállamok közül Jugoszlávia, a nagyobb országok közül pedig Franciaország és az Egyesült Államok. Ezek tehát közel állnak a normális arányhoz, bár Jugoszláviánál kedvezőbb arányt várnánk Budapestre nézve. A többi országokból mind jóval kisebb Budapest idegenforgalmi részesedése annál a számnál, amit a bécsi forgalom alapján elvárhatnánk, pedig sok esetben azt sem lehet mondani, hogy talán Bécs tartóztatja fel a hozzáérkező idegeneket, mert hiszen azok között az országok között olyanok is vannak, amelyek Magyarországtól keletre vagy délre fekszenek, amelyeknek utasai tehát túlnyomórészt Budapesten keresztül kell, hogy utazzanak Bécsbe. Ilyenek Bulgária, Görögország és Törökország, amely országokból csak ötöd-, vagy heted-rész annyi vendég jön Budapestre, mint Bécsbe.

Érdekes megfigyelni a háború előtti hasonló adatokat is, mert csak az ezekkel való összehasonlításból lehet megítélni, vajjon azóta a helyzet javult-e Budapest előnyére. Az 1913. évi adatokat az 5. tábla tartalmazza.

Ha csak az utolsó rovatban lévő arányszámokat nézzük és hasonlítjuk össze a 4. sz. tábla megfelelő adataival, azt találjuk, hogy a budapesti forgalom aránya a bécsihez képest egyes tételeknél növekedett, másoknál pedig csökkent, úgyhogy általános javulásról nem lehet beszélni. Az első három országnál az adatok összehasonlíthatósága is kérdéses, miután lényegesen más területről van szó. Ezek közül különösen Romániának részesedése növekedett a budapesti forgalomban, amit azonban, tekintve az odacsatolt magyar terület nagyságát, nem tarthatunk kielégítőnek. Sajnálatos, hogy Bécs igen megszorodott német vendégeinek ma kisebb része jut el Budapestre, mint a háború előtt, ellenben örvendetesen növekedett Nagy-Britannia, Franciaország és különösen az Egyesült Államok részesedése. A háború előtt Bécsbe jövő amerikaiaknak csak 18.3%-a jutott el Budapestig is, ma

5. Bécs és Budapest idegenforgalma 1913-ban egyes országok szerint.

Mouvement des touristes à Vienne et à Budapest en 1913, suivant les pays.

Ország — Pays	Bécs — Vienne	Budapest	Budapesti forgalom a bécsinek %-a Mouvement de Budapest en % de celui de Vienne
Szerbia — Serbie	2.510	964	38·4
Románia — Roumanie	8.678	2.505	28·9
Olaszország — Italie	4.143	1.206	29·1
Németország — Allemagne	45.595	9.171	20·1
Franciaország — France	6.898	1.720	24·9
Nagy-Britannia — Gr.-Bret.	5.339	1.685	31·6
Egyesült All. — Etats-Unis	8.212	1.506	18·3
Belgium — Belgique	1.331	429	32·2
Bulgária — Bulgarie	2.577	715	27·7
Dánia — Danemark	596	152	25·5
Görögország — Grèce	492	89	18·1
Hollandia — Pays-Bas	928	357	38·5
Svédország és Norvégia — Suède et Norvège	715	208	29·1
Svájc — Suisse	2.767	794	28·7
Oroszország — Russie	22.723	1.037	4·6
Törökország — Turquie	3.016	569	18·9

már 41·9%-a. Az újabban mind jobban erősödő amerikai utas-invázióknak még így is csak egy kis hulláma ér el Bécsbe és még kisebb Budapestre. Ha figyelembe vesszük, hogy ma már félmillióra becsülik az amerikából átjövő utasok számát, az amerikaiak megnyerése végett mindenestre érdemes erős propagandát kifejteni. Sajnálatos viszont, hogy a Balkán-államoknak amúgy is csekély forgalma Bécshez viszonyítva még esett is a háború előtti időkhöz képest. Így ma Bulgáriából, Görögországból és Törökországból aránylag kevesebb vendége van Budapestnek, mint Bécsnek, pedig itt a földrajzi fekvés nemcsak 50%-os, de 100%-os részesedést is indokoltá tenne.

Az idegenforgalmi statisztikánál nemcsak az a fontos, hogy hány idegen fordul meg egy-egy városban vagy országban, hanem sokkal nagyobb jelentőségű annak az ismerete, hogy az idegenek hány napot töltöttek el, mert hiszen az eltöltött napok számától függ az idegenforgalom intenzitása. Lássuk, hogy ebből a szempontból milyen különbség van a bécsi és budapesti idegenforgalom között. Az idegenek által eltöltött napok száma (mindig az éjjeleket számítva) 1928-ban 3,152.000 volt, ezzel szemben a Budapestten megfordult idegenek ugyanabban az évben csak 712.000 éjjelt töltöttek el, vagyis a valódi idegenforgalom, amelyet

nem a megfordult személyek száma, hanem az eltöltött éjjelek száma fejez ki, több mint négyszer olyan nagy Bécsben, mint Budapestten. Ez csak úgy lehetséges, hogy a Bécsben megforduló idegenek átlagosan több napot töltenek el, mint a Budapestten megfordulók. *Bécsben minden vendégre 4·2 eltöltött éjjel esik (1928), Budapestten ellenben csak 2·6.* A belföldi és külföldi vendégek között is nagy különbség van ebben a tekintetben. Bécsben minden belföldi vendég átlagosan 2·9 éjjelt tölt el fővárosában, a külföldiekénél pedig ez az átlag 4·8-re emelkedik. Budapestten a megfelelő arányszámok (szintén 1928-ban) 2·3, illetőleg 3·2%, mind a két szám tehát jóval alacsonyabb a bécsi-nél.

Úgy Bécs, mint Budapest még jóval több idegent tudna felvenni a rendelkezésre álló férőhelyek (ágyak) számát tekintve. Bécsben az 1928. évi statisztika szerint 310 szálloda és penzió áll rendelkezésre, összesen 17.746 ágygal. Budapestten az 1925. évi összeírás 98 szállodát és penziót talált, 4748 szobával. A rendelkezésre álló ágyokról pontos adat nincs, szakkörök azonban azt 7500-ra becsülik. Ha már most azt akarjuk megállapítani, hogy az idegenek elszállásolására szolgáló férőhelyek mennyire vannak kihasználva Bécsben és Budapestten,¹⁾ úgy kiderül, hogy *Bécsben a szállodai ágyak az év folyamán 48·7%-ban vannak elfoglalva, míg Budapestten csak 26·0%-ban.* Ez a két szám egymással szembeállítva mutatja legjobban elmaradottságunkat az idegenforgalom terén. Azt is jelenti ez a két arányszám, hogy az idegenforgalmat a mai férőhelyek mellett is Bécsben kétszeresére, Budapestten pedig majdnem négyszeresére lehetne emelni. Természetesen ez csak elméletben lehetséges, mert hiszen ennek gátat vet az a körülmény, hogy az idegenforgalmat nem lehet az év minden szakára egyenletesen elosztani s nálunk az idegenforgalom még jobban felhalmozódik a nyári hónapokban, szemben a többi időszakokkal, mint Bécsben.

Budapesti idegenforgalmi statisztikánk törvényhatóságunkint, sőt az egyes városokint is kimutatja az érkezett vendégek számát s az általuk eltöltött éjjelek számát is. Érdekes összehasonlításra nyílik alkalom, ha az egyes magyar városokból érkező ven-

¹⁾ A számítást úgy eszközöljük, hogy az ágyak számát 365-tel megszorozzuk s az így kijövő számot szembeállítjuk az idegenek által eltöltött éjjelek számával.

6. Magyarország tj. városainak részesedése Budapest belföldi idegenforgalmában 1929-ben.

Participation, en 1929, des villes autonomes de la Hongrie au mouvement des touristes intérieurs de Budapest.

Törvényhatósági joggal felruházott városok <i>Villes autonomes</i>	Vasúti menet-távolság Buda-pesttől km. <i>Distance par chemin de fer de Budapest, km.</i>	A város lakosaiból Bpesten megfordult <i>Habitants ayant visité Budapest</i>	Az eltöltött éjjelek száma <i>Nuits passées</i>	Egy utasra eső átlagos éjjelezések száma <i>Moyenne des nuits passées par voyageur</i>	A Bpesten megfordultak a város lakosságának %-ában <i>Habitants ayant visité Budapest en % de la population de la ville</i>
Sopron	248	2.101	4.975	2.4	5.7
Pécs	246	4.722	11.018	2.3	10.0
Hódmezővásárhely	222	1.132	2.694	2.4	1.8
Debrecen	222	8.990	18.942	2.1	8.2
Baja	214	1.457	3.917	2.7	7.6
Szeged	190	7.764	16.134	2.1	6.2
Miskolc	185	6.057	13.233	2.2	10.3
Győr	150	4.755	9.746	2.1	9.2
Kecskemét	105	2.393	4.577	1.9	3.0
Székesfehérvár	60	1.945	4.153	2.1	4.9
Összes forgalom ill. átlag — <i>Mouvement total, respective- ment moyenne</i>	{ —	41.316	89.389	2.3	6.7

dégeket és a tartózkodásuk időtartamára vonatkozó adatokat a városoknak Budapesttől való távolságával hasonlítjuk össze és azt is kiszámítjuk, hogy a Budapestre érkezők az illető város lakosságának hány százalékát teszik.

Az adatok a távolság fogyó sorrendje szerint vannak összeállítva. Azt lehetne hinni, hogy minél távolabb van valamely város, Budapestre jövő utasai annál több éjszakát töltenek, vagy kénytelenek tölteni Budapesten. Az utolsóelőtti rovatban lévő arányszámok ezt a feltevést nem igazolják eléggé. Igaz, hogy az első három legtávolabb eső városnál legmagasabbak az arányszámok, a legközelebb eső három városnál pedig legalacsonyabbak. A középtávolságra eső városok közül azonban Baja erősen kiugrik 2.7-es arányszámával, amit Budapesttel való közlekedési viszonyainak mostohasága magyaráz meg. Bajáról u. i. csak kétszeri átszállással közelíthető meg Budapest. Sokkal kevésbé lehet rendszert találni az utolsó oszlop arányszámaiban. Az, hogy az egyes városok lakosainak hány százaléka látogatja meg évenként Budapestet, nem annyira a távolságtól, mint inkább a lakosság foglalkozási viszonyaitól függ. A két túlnyomóan mezőgazdasági lakossággal bíró város: Hódmezővásárhely és Kecskemét mutatja a legalacsonyabb arányszámokat. Ugyancsak alacsony az arányszám az erősen földműves lakosságú Székesfehérvárnál és Szegednél. Sopron alacsony arányszámát már inkább a távolság, azonkívül a nem kedvező közlekedési viszonyok, de leginkább Bécs közelsége magyarázza meg. Ha

Bécs idegenforgalmában ki volna mutatva az odaérkező soproniak száma, bizonyára kétszer-háromszor nagyobb számokat kapnánk. Legélénkebb forgalma van Budapesttel Miskolcnak, ahonnan a lakoságnak évenként 10.3%-a fordul meg Budapesten, a nagyobb távolságot és a rosszabb közlekedési viszonyokat tekintve pedig Pécsnek, amely szintén 10%-át a lakosságának küldi fel évenként Budapestre.

Végig kísértük a budapesti és bécsi idegenforgalom jelenségeit. Az összehasonlítás mindenesetre Budapest hátrányára üt ki, nem hiányoznak azonban biztató jelek. Ha akár a békebeli, akár a háború utáni számokat tekintjük, úgy tűnik fel, mintha Budapest idegenforgalmának fejlődése nagyobb lenne Bécsénél. Igaz, hogy jóval alacsonyabb idegenforgalmi számaink s így a fejlődésnek nagyobb tér is nyílik. Ha a nagyobb német városok idegenforgalmi adataival hasonlítjuk össze Budapest idegenforgalmát, különösen, ha csak a külföldiek forgalmát tekintjük, most már nincs is okunk szégyenkezésre idegenforgalmunk elmaradottsága miatt.

A német városokról csak 1927-ről van utoljára adtuk. *A nagyobb német városok közül csak Berlin az, amelynek külföldi vendégforgalma jelentékenyen nagyobb, mint Budapesté.* 1927-ben u. i. 222.423 külföldi vendége volt Berlinnek; ugyanakkor Budapesten 94.869 külföldi állampolgár fordult meg. Ezt a számot a többi nagy német városok közül csak München haladta meg 101.517 külföldi vendéggel, míg Hamburg és Köln külföldi idegenforgalma Budapesté

alatt van, 90.622, illetőleg 92.206 külföldivel. Lipcse nagy nemzetközi vásárai révén is csak 53.154 külföldit tud kimutatni ebben az évben, Drezdáról és Frankfurtból pedig hiányzik a külföldi forgalomra vonatkozó adat. Igaz, hogy a felsorolt városoknak a belföldi idegenforgalma igen nagy Budapestéhez képest, a német birodalom nagyságát tekintve azonban ez megmagyarázható.

Budapest helyzete az idegenforgalom szempontjából akkor sem kedvezőtlen, ha azt vizsgáljuk, hogy az utolsó békeév óta hogyan fejlődött a külföldiek forgalma a legutolsó évekig. Ekkor azt látjuk, hogy a német városok közül az egyetlen Lipcse az, amely 1927-ig a békebeli forgalmat jóval túlhaladta; Hamburg éppen csak hogy elérte a külföldiek békebeli forgalmát, a többi német város 1927-ben még mindig kevesebb külföldit tudott vonzani, mint az utolsó békeévben. Ha a külföldiek forgalmát 1913-ban százzal vesszük egyenlőnek, akkor az 1927. évi külföldi vendégforgalom Berlinben csak 76.9, Münchenben 75.0-et tett, Budapesten ellenben 172.2-re rúgott. S ha a lelkiismeretes összehasonlítás kedvéért az elcsatolt területek vendégeit a külföldiek számából leszámítjuk (1913-ban u. i. ezek természetesen a belföldiek között szerepelnek), akkor is a külföldi idegenforgalom indexe a 109.7-et éri el.

Végeredményben a budapesti idegenforgalom adataiból, különösen a Béccsel való összehasonlításban azt állapíthatjuk meg, hogy *Budapest látogatásának propagandáját első sorban magában az országban kell folytatni*, mert az, hogy a mai megcsontott Magyarország lakosságából még két százalék sem látogatja Budapestet, nem elégíthet ki bennünket. Gondoljuk meg, hogy itt egy közel 8 milliós tömegről van szó, amely nyelvben, szokásokban, törekvésekben egynemű Budapest lakosságával s amelyet a rokon és gazdasági kötelékek sokszoros szálai fűznek a főváros lakóihoz, s e mellett a földrajzi közelség is könnyűvé teszi megmozgatásukat. Annál is inkább szükséges ez a belföldi propaganda, mert az utolsó években éppen a belföldi forgalom mutat sajnálatos visszaesést, sőt a most

folyó év július végéig ismét kevesebb a belföldi vendég (76.113), mint 1929. év első hét hónapjában (81.345), holott a külföldiek forgalma emelkedett (61.529-ről 65.912-re).¹⁾ Ha Budapestet csak olyan mértékben látogatná a vidéki közönség, mint ahogy az osztrákok Bécsset látogatják, a belföldi forgalom maga kétszerese, vagy háromszorosa lenne a mostani forgalomnak.

Ami a külföldiek forgalmát illeti, *legkönnyebb lenne megnyerni a nagy tömegű németiséget*, amely nemzetnek turistái ma már százezernyi tömegben jönnek egészen Bécsig s ezeknek aránylag kis része jut el Budapestre is. *Fontos lenne azonkívül a szépen növekvő angol és különösen amerikai kontinentális forgalomnak Budapestre való terelése*, mert itt is több százezer főnyi utastömegegről van szó, amely nagy számmal lepi el Svájcot, Olaszországot, sőt Ausztriát is. Elég lenne, ha csak ezeket a magukat már is utazásra elszánt tömegeket tudnók tovább mozgatni Budapest felé. Végül a *barátsági kapcsolatok révén kellene hatni a most még kevésbé mozgékony olaszokra és különösen a lengyelekre*. Ez utóbbiak szintén elég nagy számmal keresik fel Bécsset, nem lenne nehéz tehát őket további utazásra serkenteni; talán a tervezett budapest-bécsi autóbusszjáratok elő fogják segíteni ezt a forgalmat. Mi nem irigyeljük Bécsből az ő igazán impozáns külföldi vendégforgalmát, amely ma már a 400.000 főt is meghaladja; ez még nekünk is előnyünkre szolgálhat akkor, ha *magában Bécsben szervezzük meg a budapesti idegenforgalmi propagandát* s a Bécsig eljutott idegeneket igyekszünk a propaganda minden eszközével rábírnunk arra, hogy utukat tovább folytassák Budapest felé. Ha a Bécsben megforduló idegeneknek csak a felét tudnók így tovább utaztatni Budapestre, már is kétszeresére emelhetnők az eddigi külföldi vendégforgalmunkat, aminek úgy közgazdaságunk, mint nemzeti ügyünk is nagy hasznát Látná.

Kovács Alajos dr.

¹⁾ Budapest székesfőváros Stat. Havi Füzetek 1930. júl. 22. l.

A mohamedán vallás elterjedése a világon.

La propagation du mahométisme dans le monde.

Résumé. Il est presque impossible d'établir exactement le nombre des mahométans, car une grande partie en habite de pays où l'on ne fait guère de recensement; il faut prendre en considération en outre qu'en Russie, le mouvement antireligieux a probablement apporté des changements. Le berceau de l'islamisme a été l'Arabie, mais c'est en Asie orientale qu'on trouve à présent le plus de mahométans. Sur la population musulmane du monde, 37·26% sont sous la domination des Anglais; près de 20% sous celle des Hollandais, et un sixième en vit dans des pays ayant un gouvernement et une civilisation mahométans.

★

Hazánk történetében a Török birodalom és a mohamedán vallás oly nagy mértékben egyidejű és közös szerepet játszottak, hogy könnyen megérthető az a már szinte közkeletűvé vált felfogás, amely a két fogalmat csaknem azonosítja, s a Török birodalomnak az utolsó száz év alatt végbement területi és hatalmi háttérbeszorulását a mohamedán vallás hasonló mérvű gyengülésével azonosítja. Hangsúlyozni kell ennek téves voltát; s ezt éppen a statisztikai adatok világítják meg a legjobban.

A mohamedánizmus ma is egyike a legnagyobb hatóerőknek a világon: nemhogy

1. A világ mohamedán népessége politikai hovatartozóság szerint.

Les mahométans du monde suivant les pays dont ils dépendent politiquement.

Fennhatóság <i>Sous la domination</i>	Mohamedánok száma 1000-ben <i>Nombre de mahométans en milliers</i>	Az összes mohamedánok %ában <i>En % de tous les mahométans</i>
Angol — <i>anglaise</i> ..	96.629	37·26
Holland — <i>hollandaise</i>	50.000	19·28
Francia — <i>française</i>	20.405	7·86
Kinai — <i>chinoise</i> ..	20.000	7·71
Orosz — <i>russe</i>	18.529	7·14
Török — <i>turque</i>	13.269	5·12
Egyiptomi — <i>égyptienne</i>	13.000	5·01
Perzsa — <i>perse</i>	8.300	3·20
Afgán — <i>afghane</i> ..	8.000	3·08
Ethióp — <i>éthiopienne</i>	3.000	1·16
Irak — <i>de l'Irak</i> ..	2.640	1·02
Olasz — <i>italienne</i> ..	1.482	0·57
Jugoszláv — <i>yougoslave</i>	1.363	0·52
Egyéb — <i>d'autres</i> ..	2.716	1·07

területeket vesztené, hanem újabb és újabb területeket hódít. Ez a hódítás ma már nem fegyverrel megy végbe, ahogy századokkal azelőtt történt, hanem a hittérítők fáradságos munkájának az eredménye.

Természetesen annak, hogy hány mohamedán él földünkön, tökéletes pontosságú megállapítása csaknem lehetetlen, még pedig éppen azért, mert a missziós munka területeiről — Nyugat- és Kelet-Afrikáról — kevés adat és ezen belül is kevés megbízható adat áll rendelkezésünkre.

Messze vezetne, ha a mohamedánizmus elterjedésének történetébe akarnánk bekapcsolni vizsgálódásainkat, mert hiszen ez esetben úgyszólván az Izlám történetét kellene leírni. Sőt arra sem terjeszkedhetünk ki, hogy a mohamedánizmus két főágzatának, a siitáknak és a szunnitáknak megoszlását kiemeljük, sem pedig, hogy a négy főszertartású — hanifita, shafiita, hanbalita és malikita — csoportba osszuk őket. A következőkben csak arra szorítkozhatunk, hogy röviden végigtekintsük a mohamedán lakta területeket. A gyarmatok forrásait illetőleg meg kell jegyezni, hogy ahol népszámlálási adatok állottak rendelkezésre, ott azokat használtam fel, egyébként pedig a szakirodalomban szereplő legvalószínűbb számokat vettem alapul. A leggyakrabban használt forrásmunkák az *Annuaire du Monde Musulman* és a *Statesman's Yearbook* kötetei.

I. Ázsia. A mohamedánizmus őshazája az arab félsziget. Itt már Mohamed életében elterjedt a Korán tanítása s innen kiindulva, már az első három Kalifa uralma alatt lett mohamedánná Szíria, Mezopotámia, Irán, a Nilus völgye és Libia. Arabia mohamedán népességét illetőleg teljesen megbízható adatunk nincs. Az *Annuaire du Monde Musulman* 1926-ban 5.370 ezer főre teszi, ebben azonban nem szerepelnek a valószínűleg jelentős számot kitevő nomád beduinok, úgyhogy óvatos becsléssel 7 millióra becsülhetjük Arabia mohamedán népességét.

Az arab félsziget déli- és keleti partszegélyén csak keskeny csíkon található fel a lakhatóság előfeltételei. Nyugati-, Földközi-tenger felé eső kicsiny partszegélye az, amely emberi településre alkalmasabb. Itt azonban a népesség vallási szempontból nem oly egyöntetű, mint az arab félsziget

2. A világ mohamedán népessége földrajzi tájegységek szerint az Óvilágban.

Population mahométane de l'ancien monde, par régions.

Tájegység — Régions	Mohamedánok száma 1000-ban - Nomb. de mahométans en milliers	Az összes mohamedánok %-ában - En % de tous les mahométans
Balkán — <i>Balkans</i>	4.132	1.58
Szarmata síkság — <i>Plaine sarmate</i>	7.043	2.70
Krim és Kaukázus — <i>Crimée et Caucase</i>	3.977	1.53
Arab félsziget — <i>Arabie</i>	7.000	2.69
Mezopotámia — <i>Mésopotamie</i>	2.287	0.89
Irán — <i>Iran</i>	16.300	6.29
Kis és Előázsia — <i>Asie mineure et antérieure</i>	15.394	5.93
Turáni felföld — <i>Plateau touranien</i>	7.504	2.89
Hindusztán — <i>Hindoustan</i>	71.000	27.40
Hátsó India — <i>Indochine</i>	52.953	20.45
Kína — <i>Chine</i>	20.000	7.71
Maghreb — <i>Maghreb</i>	12.066	4.65
Libia — <i>Libye</i>	750	0.28
Nilus völgy — <i>Vallée du Nil</i>	16.000	6.18
Kelet Afrika — <i>Afrique orientale</i>	7.616	2.93
Guineai öböl és Közép Afrika — <i>Golfe de Guinée et Afrique centrale</i>	15.306	5.90
Összesen — Total	259.328	100.00

egyéb részein. Palesztina mohamedán népessége 1929 július 30-i becslés szerint 572.473 volt, a Jordán túlsó partján levő szintén angol mandátum alatt álló területek mintegy 230 ezer főre becsülhető mohamedán népességet mutatnak fel.

A francia fennhatóság alatt álló Szíriai Köztársaságok területén lakó mohamedánok számát illetőleg az egyes források megoszlának. Másfél milliótól 2.2 millióig terjednek a becslések. Tekintve a nagyszámú druz és alavita nomádot, elfogadhatjuk a fentebb idézett forrásmunka adatát, amely szerint 2.160 ezer muzulmán él ezeken a területeken. A Török Köztársaság mohamedán lakossága az 1926. évben végbement népszámlálás szerint 13,269.000 főt tett ki. Ennek túlnyomó része ázsiai lakos.

A Tigris és Eufrát síkján az 1920. évi népszámlálás 2,849.282 lelket talált. Ebből 2,640.700 ember volt mohamedán.

Az érintett területektől északra Irán és a Kaukázus a mohamedánizmus gócpontjai. Irán államainál nagyobb részt becslésre vagyunk utalva. Afganisztánban 8 millió, Perzsiában pedig 8.3 millió a mohamedán népesség valószínű száma.

Még nehezebb a helyzetünk az orosz fennhatóság alatt álló területek mohamedán népességét illetőleg. Az adatok megbízhatóságához férhető kételyekkel párosul a szovjetnek az utóbbi években folytatott vallásellenes propagandája, illetve annak eredményei felőli feltevések. Az összes orosz uralom alatt élő muzulmánok száma 18 és félmillióban állapítható meg. A történelmi fejlődés nyomról-nyomra követésében azt a megközelítő pontosságú eredményt érjük el, hogy a Kaukázus és Krim mohamedán lakossága a 4 milliót, a Szarmata síkság muzulmánjai pedig a 7 milliót érik el. Figyelembe kell vennünk azt, hogy az Európát annak idején megrohmozó török hadak olyan messze eljutottak északra és ott olyan gyökeresen megtelepedtek, hogy még a mai Lengyelország területén Vilna és Grodnó körül is mintegy 6 ezer muzulmán él, akiknek mintegy 60 mecsetjük és megválasztott muftijuk is van.

A turáni felföldön orosz fennhatóság alatt élő mohamedánok száma 7 és fél millió.

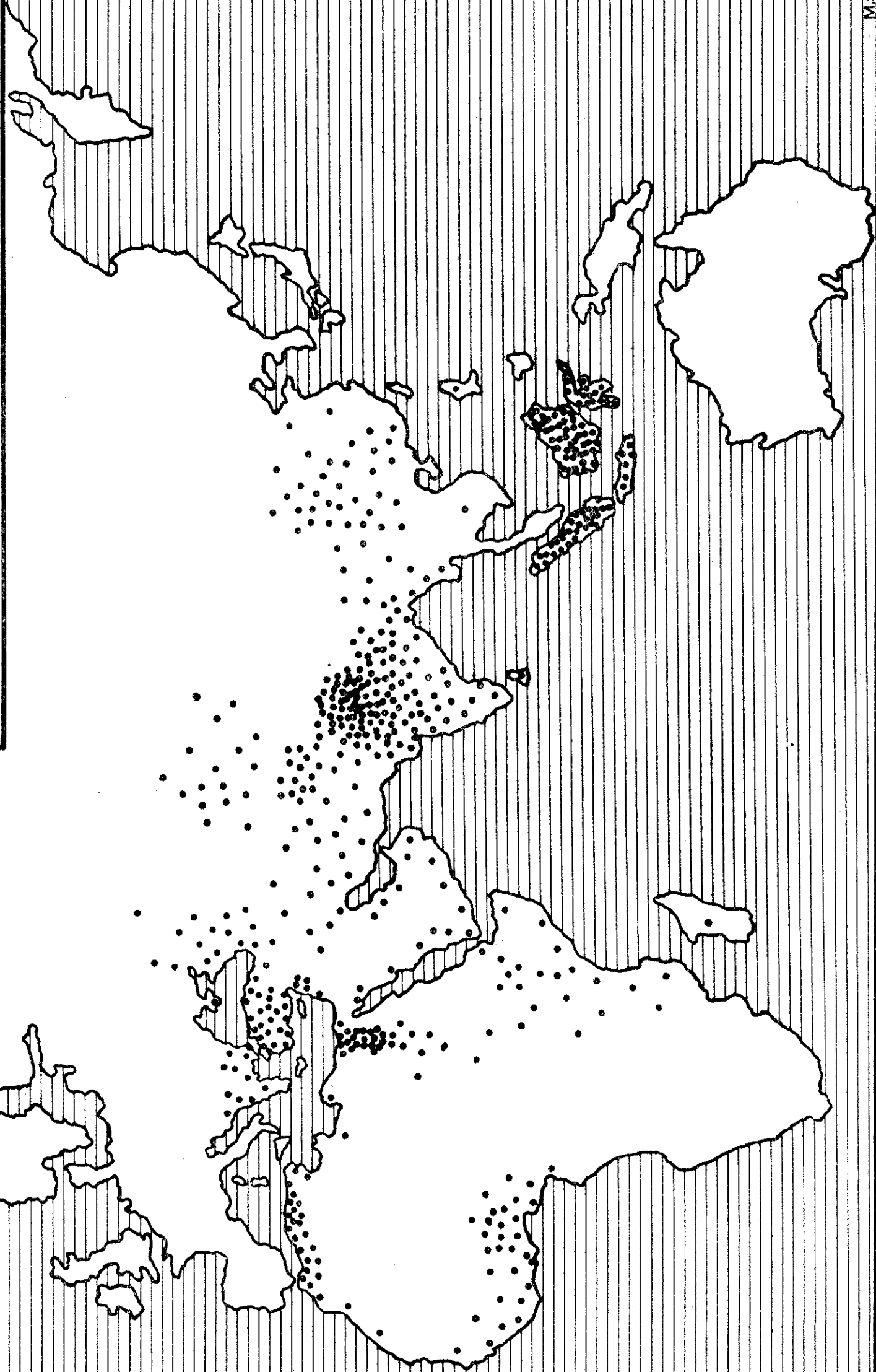
Az ázsiai mohamedánizmus legnagyobb tömegei azonban három gócpont körül csoportosulva részben az Indiákon, részben pedig a távol Keleten élnek. Brit-Kelet-India területén 71 millióra tehető a mohamedánok száma. Bengálban magában 25 millió a muzulmánok száma. Az északnyugati területeken, az Indus és a Ganges felső folyásánál élnek a legtöbben és a két folyó mentén találjuk legfontosabb telepeiket. Burma mohamedán lakossága csak félmillió, Ceylonné 300 ezer. A nem angol fennhatóság alatt levő előindiai területek mohamedán lakossága körülbelül 60 ezer lélekre becsülhető. A holland keletindiai szigetek rendkívül sűrűn lakott területein élő mohamedánok száma valószínűleg felülhaladja az 50 milliót, bár egyes becslések szerint az 54 milliót is megközelíti.

Egyike a legnehezebb problémáknak Kína mohamedán népességének meghatározása. Megfelelő népszámlálási adatok hiányában csak különböző tartományokban és különböző időpontokban megejtett becslésekre lehet támaszkodni és éppen ezért hatól negyven millióig a legkülönbözőbb lélekszámokat említik a forrásmunkák. A legvalószínűbb (a Statesman's Yearbook szerint is) a 20 milliós szám. Kína hatalmas néptengerében ez a tömeg is csak kis százalékot képvisel.

A VILÁG MOHAMEDÁN NÉPESÉGÉNEK MEGOSZLÁSA A XX. SZÁZAD 3. ÉVTIZEDEBEN.

Répartition de la population mahométane du monde à la troisième décennie du XXe siècle.

1 point = 500.000 âmes.

II. Európa. Európa a mohamedánizmus számára már csak visszavonulási területet jelent. Nagyobb tömegek csak a Balkánon élnek (a már említett orosz síkságon kívül). A Balkán-félszigeten valamivel több, mint 4 millió muzulmán él, legnagyobbbrészt mint faji és felekezeti kisebbség. Legszámottevőbb Jugoszlávia mohamedánsága, mely megközelíti a másfél milliót. A török köztársaság 13 milliónyi lakosságából nem egészen egy millió lakik európai földön.

Jelentéktelen, néhány ezerre, vagy csak néhány százra tehető mohamedán csoport csaknem minden európai államban található. (Így hazánkban az 1920-as népszámlálás szerint 468 lélek). Ezek azonban nem tekinthetők mind véglegesen letelepülteknek, hanem sok köztük a tanulmány vagy üzlet céljából átmenetileg ott tartózkodó bevándorolt. Legnagyobb számú ilyen kolónia Franciaországban él 80 ezer taggal.

III. Afrika. Afrika a mohamedánizmus szempontjából két részre osztható, úgymint: a Földközi-tenger partszegélye, amely az Izlam régi, részben a legrégebb hódításai közé tartozik; ezzel szemben a délkeleti és délnyugati partokon a missziós munka újabban hódít tért (újabb alatt értve az utolsó két századot).

Egyiptom meghódítása a Krisztus utáni hetedik század közepén ment végbe és innen szivárgott tovább a Nilus mentén Szudán területére a mohamedán hit. Egyiptom mai mohamedán népessége 13 millió főt számlál, Szudáné pedig 3 milliót. Abesszínia területén ugyancsak 3 millió az izlám híveinek száma. Eritreában 250 ezer, a brit fennhatóság alatti Szomáliában 210 ezer, az olasz Szomáliában pedig félmillió mohamedán él.

Térjünk vissza a Földközi-tenger déli partjaira. A libiai területeken, tehát Tripolisban és Cirenaiában együtt 740 ezer muzulmán él. A még nyugatabbra fekvő francia és spanyol fennhatóság alatt levő vidéken, melyet fekvése miatt a mohamedán világ a „Maghreb“ „nyugat“ szóval jelöl, más nagy gócpontot találunk. Tuniszban 2 millió, Algirban több mint 5 millió, a francia Marokkóban pedig 4 millió muzulmán lakik. A spanyol Marokkó és a délre húzódó Rio de Oro muzulmán népessége viszont megközelíti az egymilliót.

Az afrikai mohamedánság ezen kívül nyugaton a Guineai öböl angol, francia,

portugál és spanyol fennhatóság alatti gyarmataiban csoportosul. Itt Nigeria és Guinea a legfontosabb gyarmatok, Kelet-Afrikában pedig Kenya, Uganda és Tanganyika a legszámottevőbb területek. A Délafrikai Unió területén csak elenyésző számban találunk muzulmánokat.

Összegezve a Guineai öböl és Közép-Délafrika mohamedánságát 15 millión feleli, a Keletafrikai muzulmánok számát pedig 7 és félmillión felüli számmal közelíthetjük meg.

A többi világrészekén, tehát az Újvilágban élő mohamedánok csak a legújabbkori, főleg gazdasági okokból bekövetkezett vándormozgalom alanyai.

Végigtekintettünk tehát az egész földgolyón, megkeresvén a mohamedán vallás híveit. Mielőtt az eredményeket összefoglal-

3. A világ mohamedán népessége országok szerint.

Population mahométane du monde, par pays.

Ország — Pays	Mohamedánok 1000-ben Mahométans en milliers	Össznépesség ‰-a — En ‰ de la popula- tion totale
1. Abesszínia — Abyssinie	3.000	30·00
2. Afganisztán — Afghanistan ..	8.000	100·00
3. Albánia — Albanie	563	67·63
4. Algir — Algérie	5.100	84·11
5. Arábia — Arabie	7.000	98·50
6. Bulgária — Bulgarie	690	12·60
7. Brit-India — Empire de l'Inde	71.000	22·00
8. Egyiptom — Egypte	13.000	90·96
9. Fr. Guinea — Guinée française	1.550	73·98
10. Fr. Marokkó — Maroc français	4.016	95·00
11. Fr. Szudán — Soudan français	684	25·96
12. Felső-Volta — Haute Volta ..	535	16·51
13. Fülöp-szig. — Iles Philippines	443	4·30
14. Holl. K. India — Indes orienta- les néerlandaises	50.000	95·00
15. Irak — Irak	2.640	92·68
16. Jugoszlávia — Yougoslavie ..	1.363	10·25
17. Kamerun — Cameroun	500	25·00
18. Kenya — Kenya	1.500	51·88
19. Kína — Chine	20.000	5·00
20. Madagaszkár — Madagascar ..	670	18·50
21. Niger — Niger	756	62·07
22. Nigeria — Nigeria	7.795	41·09
23. Olasz-Szomáli — Somalie italienne	505	50·00
24. Oroszország — Russie	18.529	12·24
25. Palesztina — Palestine	572	70·10
26. Perzsia — Perse	8.300	92·22
27. Szenegál — Sénégal	915	69·40
28. Sziám — Siam	300	3·25
29. Szíria — Syrie	2.160	53·49
30. Törökország — Turquie	13·269	97·22
31. Tunisz — Tunisie	2.000	92·60
32. Tripolisz — Tripolitaine	570	91·00
33. Uganda — Ouganda	600	18·43

nánk, még egyszer szükséges hangsúlyozni, hogy éppen azokra a területekre vonatkozó adataink, amelyeken nagy tömegek élnek, csak hozzávetőlegesek s így az összegezés nem adhat olyan tökéletes pontosságú eredményt, mintha közelebb fekvő tárgykörben, népszámlálási adatokra támaszkodva dolgoznánk. Viszont éppen a szóbanforgó tömegek nagysága teszi valószínűtlenné azt, hogy egy vagy két téves adat az összképet eltorzítsa.

IV. Összefoglalás. A világon élő összes mohamedánok száma kerekén 260 millióra tehető ma. Ebbe beleszámíthatjuk az Újvilágban szétszórt százezreket is, bár ezeket, minthogy nem a saját földjéhez szervesen hozzákötött népről van szó, a továbbiakban figyelmen kívül hagyjuk. Az Óvilágban élők száma 259,333.000. Milyen tanulságok vonhatók le itt a számokból?

Ha földrajzi tájegységek szerint bontjuk fel, azt látjuk, hogy az eredetileg sivatagi és steppe vallás híveinek ma több mint a fele a monszun éghajlat vidékén települt le; körülbelül tizedrésze él tropikus éghajlat alatt; csak kis töredéke él a sivatagokon és azok körül; s egyötödük a Földközi-tengeri klíma területén oszlik el.

A muzulmán hit központja ma is az arab félsziget; nem mintha ezen a nehezen lakható területen kellene keresnünk a zömét, hanem mert koncentrikusan e körül gyűrűznek az ázsiai, Földközi-tengeri és afrikai nagy mohamedán lakta területek. Itt vannak a nagy búcsújáróhelyek s az itt levő, szuverén voltukat már külsőleg is alig

őrző országok azok, melyeknek szelleme a vallási életet fűti és irányítja.

És a hitélet bensőséges volta s egységes irányítása éppen az Izlámra nézve igen fontos. Tekintsünk át azokon a területeken (gyarmatokat is beleértve), ahol mohamedánok élnek nagyobb számban. Azt látjuk, hogy harminchárom figyelembevehető ország közül tizenkilencben teszi ki a muzulmánok száma az összlakosságnak a felét, vagy annál többet, tehát több mint a felében a muzulmánok nem nevezhetők kisebbségnek. És mégis, beszélhetünk-e a mohamedán népek politikai öncélúságáról? Erre választ ismét számadatainktól kapunk, ha egy újabb csoportosítást állítunk fel.

A politikai fennhatóság szerint összeállított számok azt mutatják, hogy a világ mohamedánjainak egyhatoda él csak olyan államban, amelynek szelleme, kormánya és vallása is muzulmán, s még ebből is tulajdonképpen kiesik a török köztársaság, ahol államvallás nincs.

Ezzel szemben keresztény államok politikai fennsőbbsege alatt áll a muzulmánoknak több mint kétharmada. Atheista uralom alatt áll 7%-uk s ugyanannyi él a Kínai Birodalom idegen vallásai között.

Ezt a látszólagos hatalmi súlytalanságot számbeli súlyuk részben kiegyenlíti. A mohamedán hit nagy befolyással van az egyénre éppúgy, mint a tömegekre s ezért a különböző fennhatóságok alatt élő hitestvérek mégis bizonyos erős, politikailag is jelentős egységet alkotnak. S ennek az egységnek az erejével számolnia kell minden érdekelt hatalomnak.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

Az 1930. évi termés.

La récolte de 1930.

Magyarország. — Hongrie.

A m. kir. földművelésügyi miniszter f. é. szeptember 19-én jelentést adott ki, melyben főleg a legfontosabb kapásnövények várható terméseredményeire vonatkozó becslések adatait ismertette.

Nálunk a *tengerivel* bevetett terület (ideiglenes adat) 1,873.489 kat. hold, a becslések szerint kat. holdankint az átlagtermés 6·94 métermázsa, mintegy 13,006.000 métermázsa lesz a tengeritermés. A három héttel ezelőtt közzétett becslés kat. holdankint 6·98 métermázsa átlagtermést várt, tehát a mostani becslés 71.000 métermázssal kevesebb. Az elmúlt esztendőben 1,951.046 kat. hold nagyságú területen kat. holdankint 9·20 métermázsa, összesen 17,941.370 métermázsa tengeritermésünk volt. Az ideji tengeritermés nem kevesebb, mint 4,935.000 métermázssal maradt a múlt év termése alatt.

A *burgonya* folyó évi vetésterülete az ideiglenes adatok szerint körülbelül 478.766 kat. holdra tehető. Ezen a területen a szakkörök becslése szerint kat. holdankint mintegy 32·32 métermázsa, összesen tehát 15,476.000 métermázsa burgonya a termés. Az ezelőtt három héttel leadott becslés szerint kat.

holdankint 33·04 métermázsa, összesen 15,820.000 métermázsa burgonyatermesre számítottak. A valószínű termés ezzel a becsléssel szemben most már mintegy 344.000 métermázssal kevesebb. A múlt évben 492.241 kat. hold nagyságú területen 21,682.735 métermázsa volt a burgonyatermés, tehát a folyó évi várható eredmény ennél már körülbelül 6,207.000 métermázssal kevesebb lesz.

A *cukorrépa* ideji bevetett területe az ideiglenes adatok szerint 129.761 kat. hold. A szakértők véleménye szerint kat. holdankint 90·46 métermázsa, a fenti területen tehát 11,739.000 métermázsa cukorrépa-termésre lehet számítani. A legutolsó jelentés kat. holdankint csak 89·70 métermázsa termés-átlagot várt, a közben esett csapadék következtében a cukorrépa termés kilátása tehát mintegy 99.000 métermázssal javult. A múlt évi cukorrépa-termésünk 137.299 kat. holdat kitevő területen 16,020.280 métermázsa volt. Az ideji cukorrépa-termésünk mennyisége teljes 4,331.000 métermázssal kevesebbnek mutatkozik, mint a múlt évi termés.

Külföld — *Etranger.*

A *jugoszláv* kormány szeptember 16-án kelt jelentésében tájékoztat a *tengeritermés* várható eredményéről. A becslés szerint 35,024.852 métermázsa tengeritermesre számítanak. Ez a mennyiség a tavalyi termésnél ugyan 15·5%-kal kisebb, de az öt előző év átlagos termésmennyiségét 17·3%-kal felülmúlja.

A *lengyel* kormány szeptember 3-án kelt jelentésében számol be a kalászosok ideiglenes termés-eredményéről. Ezek szerint 18·3 millió métermázsa búza-, 66·6 millió métermázsa rozs-, 13·3 millió métermázsa árpa- és 20·7 millió métermázsa zabtermésre lehet számítani. A várható eredmények a tavalyiaknál jóval gyengébbek, kivételt csak a búza képez,

itt egy egész csekély emelkedést lehet megállapítani. A rozsnál 5%-os, az árpánál 20%-os, sőt a zabnál 30%-os a visszaesés. Ez az eredmény azonban nem olyan katasztrofális, mert az előző év kalászos-termése kivételes bőségu volt, ha az ideji becslést az 1924—28-as évek átlagos termésmennyiségéhez hasonlítjuk, kiderül, hogy az ideji eredmény a búzánál és a rozsnál 20%-kal, az árpánál 6%-kal és a zabnál 1%-kal kedvezőbb.

A *Cseh-Szlovák* köztársaság kormánya szeptember 8-án adta ki a kalászosok ideji termésmennyiségére vonatkozó becslések számszerű adatait. A szakkörök idén 14·4 millió métermázsa búza-, 17·3 millió métermázsa rozs-, 12·3 millió méter-

mázsa árpa-, végül 12·4 millió métermázsa zabtermést várnak. Az ideai búzatermés mennyisége tehát körülbelül akkora, mint tavaly volt, a rozstermés azonban egymillió métermázssával, az árpatermés másfélmillió métermázssával, a zabtermés két és félmillió métermázssával a múlt évi eredmény mögött marad.

Romániában az utolsó hetekben nagy változások következtek be a terméskilátásokban. A két utolsó termésjelentés adatai erősen eltérnek egymástól. A szeptember 9-i termésjelentés szerint ugyanis Romániában búzából az előző 27 millió métermázssal szemben 34 millió métermázssal termést várnak. A rozsnál a 3·4 millió métermázsa 5 millió métermázssal termésre emelkedett. Ezzel szemben árpából az előző jelentés 27·4 millió métermázssal termést remélt, a mostani hírek szerint 22·4 millió métermázsa az árpatermés. Hasonló a helyzet a zabtermés becslésénél. Az előző jelentés még 13·6 millió métermázssal jelzett, most már csak 10·3 millió métermázssal zabtermést várnak. A tengeri termésbecslése igen gyászos képet nyújt, a nagy szárazság következtében a tavalyi 64 millió métermázssal szemben most legfeljebb 40 millió métermázssal termést remélhetnek.

Az *Egyesült Államok* kormánya szeptember 10-én adta ki a termésbecslést tartalmazó jelentését. Az Unióban idén 333 millió métermázsa búza-, 18 millió métermázsa rozs-, 97 millió métermázsa árpa- és 259 millió métermázsa zabtermést remélnék. Az elmúlt évi eredményekkel összehasonlítva, a búzánál 30, a rozsnál 4, az árpánál 7 és a zabnál 35 millió métermázssal többletet állapíthatunk meg.

Viszont, ha az 1924—1928. évek átlagtermésére vonatkozó adatokat vizsgáljuk, a búzánál 9, a zabnál 5 millió métermázssal visszaesést, a rozsnál $1\frac{1}{2}$ és az árpánál 22 millió métermázssal emelkedést látunk.

A tengeritemést 504 millió métermázssal becsülik, az előző évben a termés 666 millió métermázsa volt, sőt az öt évi átlag 686 millió métermázsa. Az ideai tengeritemés különben az utolsó harminc év leggyengébb eredménye. A burgonyatermést 92·3 millió métermázssal teszik, tehát 5·1%-kal gyengébb, mint az előző évi termés, ez az eredmény az ötévi átlagos termésnél 13·8%-kal rosszabb. A lenmagtermést 6·6 millió métermázssal becsülik, 53·5%-kal kedvezőbbre, mint az előző évi eredmény. A cukorrépa-termés 74·6 millió métermázsa, a múlt évi eredményénél 7·2%-kal jobb, az ötévi átlagos termést 11·3%-kal múlja felül. A 7·8 millió métermázssal becsült rizstermés 29·3%-kal gyengébb eredmény, mint az elmúlt év adata. A gyapottermés 31·1 millió métermázsa, ami viszont 3·1%-kal kevesebb, mint a múlt évi termés. Az ideai dohánytermés (6·4 millió métermázsa) 5·9%-kal kevesebb, mint a múlt évi eredmény, az előző öt év átlagos termésének nagyságát azonban 8·5%-kal felülmúlja.

Kanadában a burgonya termésmennyiségét 21·7 millió métermázssal becsülik, tehát 19·9%-kal kedvezőbb az eredmény, mint az előző évben. Az ötévi átlagos burgonyatermés nagyságánál azonban ez a mennyiség 0·5%-kal kisebb. A lenmagtermés 1·2 millió métermázssal tesz, a múlt évben csak 0·5 millió métermázsa volt a termés, viszont az ötévi átlag az ideai termésmennyiségnél 20%-kal kedvezőbb.

Ausztráliában a búzával bevetett terület nagysága, mint az ottani kormány szeptember 16-án közzétett jelentésében közli, igen erősen növekedett, a mostani becslés szerint 7,080.000 hektár. (Tavaly a búzával bevetett terület 6,040.000 hektár volt, az előző öt év átlaga 4,840.000 hektár.)

A gyáripari termelés értéke 1929-ben.

La valeur de la production manufacturière en Hongrie en 1929.

Résumé. Suivant les statistiques officielles, la valeur de la production manufacturière hongroise a été en 1929 de 2·8 milliards, présentant une diminution de 1·7% sur l'année précédente. C'est la première fois que les statistiques de la production et de l'exploitation industrielles, établies depuis 1921, ont accusé une diminution de la valeur de production; et le nombre des usines en activité a également baissé. Mais puisque la puissance des générateurs a augmenté dans l'année 1929 de plus de 50.000 HP et que le nombre des ouvriers n'a pas diminué, ce léger fléchissement de la valeur de la production n'indique qu'un certain empirement des conditions de la production; on craint cependant que la crise économique qui dure depuis des années n'affaiblisse la capacité de résistance des entreprises industrielles.

Pour voir s'il y a eu amélioration ou fléchissement, il faut considérer aussi la fluctuation du prix des articles produits. Comme l'indice des prix industriels a été en 1929 au-dessous de celui de l'année précédente, on constate, contre le fléchissement indiqué par la diminution de 1·7% de la valeur de production, une amélioration de 1·4%. Malgré cela, il est indubitable que la situation de l'industrie manufacturière hongroise s'est aggravée, et les baisses des prix des articles industriels ont encore empiré cette situation.

Comparativement à l'année 1921, la valeur de production présente une amélioration de 189%, mais en tenant compte des écarts produits dans les prix des articles industriels, celle-ci n'est que de 77%. Par rapport à 1913, la dernière année d'avant-guerre, l'amélioration est de 48·6% et en comptant en pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre, de 11%. Mais même les calculs faits sur la base des indices de prix ne montrent pas assez la formation de la production industrielle, car il y a eu des écarts entre les enquêtes de statistique industrielle aussi. Le mieux est de prendre pour base la valeur moyenne de production par usine, parce que c'est là qu'il y a eu le moins d'écarts. En agissant ainsi, on con-

state comparativement à 1921 une amélioration de 70%, mais celle-ci n'est qu'à peu près de 4% si l'on compte en pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre. Par rapport à 1913, la valeur de la production manufacturière de 1929 présente une diminution de 9·1%. Si l'on tient compte de la formation de l'indice des prix, la diminution est encore plus grande; dans ce cas, les résultats de 1929 ne représentent que les deux tiers de ceux de 1913.

*

A gyáripari termelési statisztika 1929. évi előzetes eredményeit a Szemle legutóbbi számában már ismertettük, a termelési érték alakulását azonban csak becslésszerűleg állapíthattuk meg, mert a gyárak bevalásai alapján összeállított termelési érték-adatok statisztikai feldolgozása akkor még nem nyert befejezést s így a gyári termelési érték 1929. évi alakulásáról részletes adatok nem állottak rendelkezésre. Rámutatunk azonban arra, hogy a gyáripár helyzete 1929-ben rosszabbodott s a gyárak foglalkoztatottsága csökkent. A gyáripár 1929-ben közel 100 ezer üzemórával kevesebbet dolgozott, mint az előző évben, a munkások teljesítménye pedig csaknem 2·5 millió munkaóra veszteséget mutatott, ami az üzemmenet intenzitásának lényeges csökkenését jelenti.

A felhasznált nyersanyagok és üzemanyagok értékét feltüntető adatoknál azonban csak alig észrevehető apadás volt megfigyelhető. A megállapított üzemredukció mellett a felhasznált nyersanyagok értékösszegénél mutatkozó 2·6%-os csökkenés aránylag csekély visszaesésre enged következtetni a termelésben, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az ipari anyagokra és termékekre vonatkozó nagykereskedelmi index szerint a nyersanyagok beszerzése 1929-ben olcsóbbá vált. Az üzemi és munkaidő nagyobb arányú csökkenésével szemben a termelési értéknek aránylag kisebb mérvű lepadására utalnak az anyagfelhasználásról szóló adatokon kívül még a gyárak erőgépeinek teljesítőképességét feltüntető adatok is. Az installált lóerőszám több, mint 50 ezer lóerőt kitevő növekedé-

sének ugyanis a termelési eredményekben is mutatkozni kellett. Ezért a gyáripari termelés értékének becslés alapján történt megállapításánál, a kedvezőtlen termelési viszonyok mellett is csak alig számottevő csökkenésre lehetett számítani, amit az azóta elkészült statisztikai eredmények be is igazoltak. Az 1929. évben üzemben volt

3.400 gyári jellegű ipartelep együttes termelési értéke ugyanis 2,829,621.764 P-ben állapított meg, ami az előző évi termelési értéknél csak 47.3 millió pengővel kevesebb, s így a csökkenés alig tesz ki 1.6%-ot. Gyárparunk 1929. évi termelése egyébként ipari főcsoportok szerint a következőleg alakult:

A gyáripari termelés értéke 1928-ban és 1929-ben.

Valeur de la production manufacturière en 1928 et 1929.

Ipari főcsoport megnevezése <i>Principaux groupes d'industries</i>	Az üzemben volt gyárak száma <i>Nombre des établissements manufacturiers en fonctionnement</i>	A termelési érték ezer pengőben <i>Valeur de production en milliers de pengős</i>	Az üzemben volt gyárak száma <i>Nombre des établissements manufacturiers en fonctionnement</i>	A termelési érték ezer pengőben <i>Valeur de production en milliers de pengős</i>	A termelési érték növ. (+) v. csökk. (-) <i>Augmentation (+) ou diminution (-) de la valeur de production</i> %
	1928	1928	1929	1929	
I. Vas- és fémpár — <i>Métallurgie</i>	303	328.188	299	309.676	— 5.6
II/a. Gépgyártás — <i>Construction mécanique</i>	164	249.648	170	284.373	+ 13.9
II/b. Közhasználatú elektromos áramfejlesztőtelepek — <i>Etablissements produisant l'électricité d'utilité publique</i>	257	109.379	251	118.595	+ 8.4
III. Kő-, agyag-, üvegipar — <i>Pierre, argile, verre</i>	553	148.734	551	139.403	— 6.3
IV. Fa- és csontipar — <i>Bois et os</i>	404	94.239	388	91.021	— 3.4
V. Bőr-, sörté-, tollipar — <i>Cuir, crin, poil, plume</i>	83	100.979	78	91.751	— 9.1
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Textile</i>	281	377.954	281	401.804	+ 6.3
VII. Ruházati ipar — <i>Habillement</i>	152	65.735	149	64.207	— 2.3
VIII. Papirosipar — <i>Papier</i>	67	30.224	67	35.200	+ 16.5
IX. Élelmezési ipar — <i>Alimentation</i>	819	1,106.018	839	1,019.091	— 7.9
X. Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	214	200.141	210	203.499	+ 1.7
XII. Sokszorosító- és műipar — <i>Industrie de la reproduction</i>	117	65.632	117	71.002	+ 8.2
Összesen — Total	3.414	2,876.871	3.400	2,829.622	— 1.6

A legnagyobb értéknövekedést tehát a gépipar érte el, amelynek termelése 34.7 millió pengővel emelkedett. Utána a textilipar jön 23.9 millió pengőt kitevő értéknövekedéssel. A hat ipari főcsoportnál, amelyek az 1929. évi termelési értékben többletet mutatnak ki, összesen 81.6 millió pengőt tett az értékemelkedés. Ezzel szemben az élelmezési ipar egymaga 86.9 millió pengő veszteséget szenvedett, úgy, hogy a csökkenő termelési értékkel szereplő másik hat ipari főcsoportnál együttesen 128.8 millió pengővel kisebb volt a termelési érték az előző évinél. Az ipari főcsoportoknak egymáshoz viszonyított jelentősége a termelési érték szempontjából elég nagy eltolódásokat mutatott, bár a sorrend a termelési érték nagysága szerint csaknem változatlan maradt. A nagyobb iparcsoportok megtartották helyüket, csupán a sokszorosítóipar, mely 1928-ban még az utolsóelőtti

helyen volt, került egy hellyel előbbre, megelőzve a sorrendben a ruházati ipart. Az élelmezési ipar a termelési értéknek 7.9%-os csökkenése után is kimagaslóan az első helyen állott, az egész gyári termelési értéknek több, mint egyharmadát kitevő termelésével. A második helyet 1929-ben is a textilipar foglalta el. De míg az élelmezési ipari termelés a gyárpar összes termelési értékéhez viszonyítva az 1928. évben elért 38.4%-os arányszámról 36.0%-ra szállt le, a textilipari termelés aránya 13.1%-ról 14.2%-ra növekedett. Jelentős eltolódást látunk még a gépiparban is, amely 1929-ben már 10.1%-át állította elő az összes gyáripari termelésnek, holott 1928-ban még csak 8.7%-át érte el annak.

A gyárpar helyzetét a termelési érték szerint feltüntető adatok 1921 óta első ízben 1929-ben mutatnak csökkenést, az évek óta tartó gazdasági krízis, az egész világ-

A GYÁRI TERMELÉSI ÉRTÉK ALAKULÁSA AZ 1921-29 ÉVEKBEN.

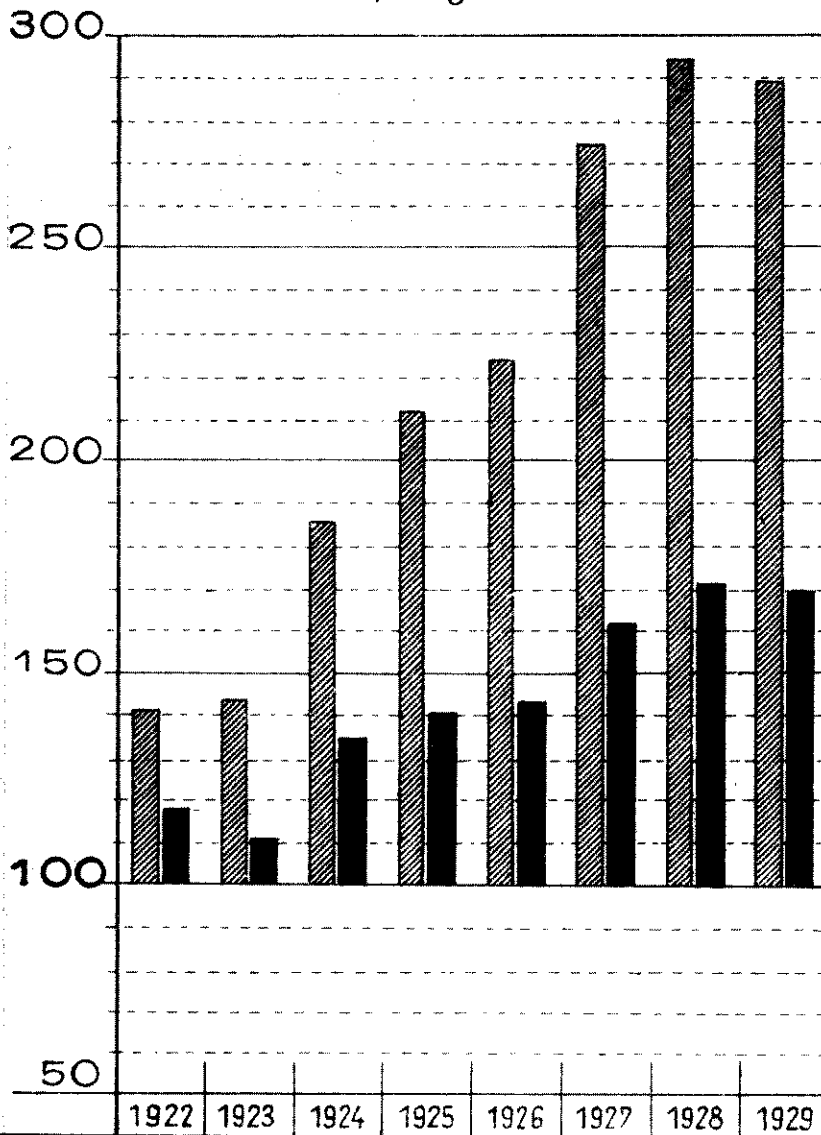
Formation de la valeur de la production manufacturière en 1921-29.

FEJLŐDÉS AZ 1921 ÉVI ÁLLAPOTHÓZ VISZONYITVA.

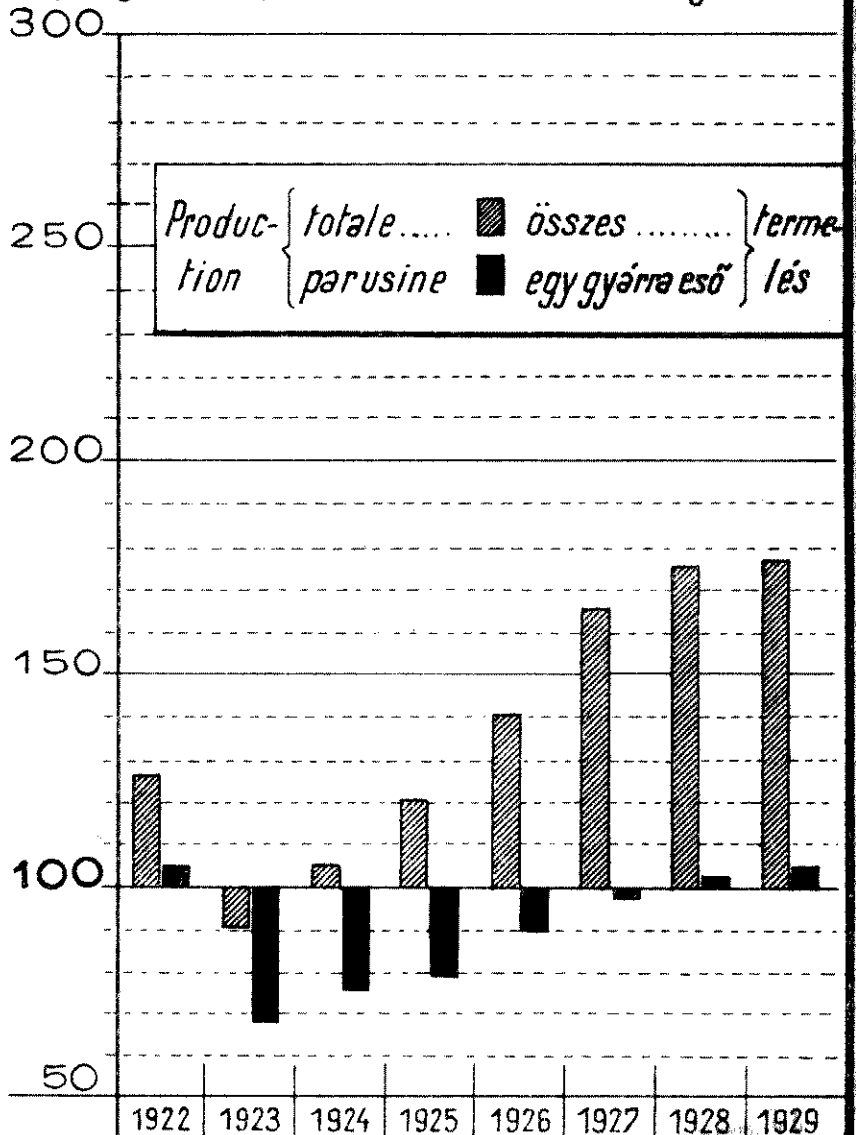
Développement par rapport à la situation de 1921.

Index.
Indice.
1921=100.

PENGŐ ÉRTÉKBEN.
En pengős.

BÉKEBELI VÁSÁRLÓ EREJŰ PENGŐBEN.
En pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre.

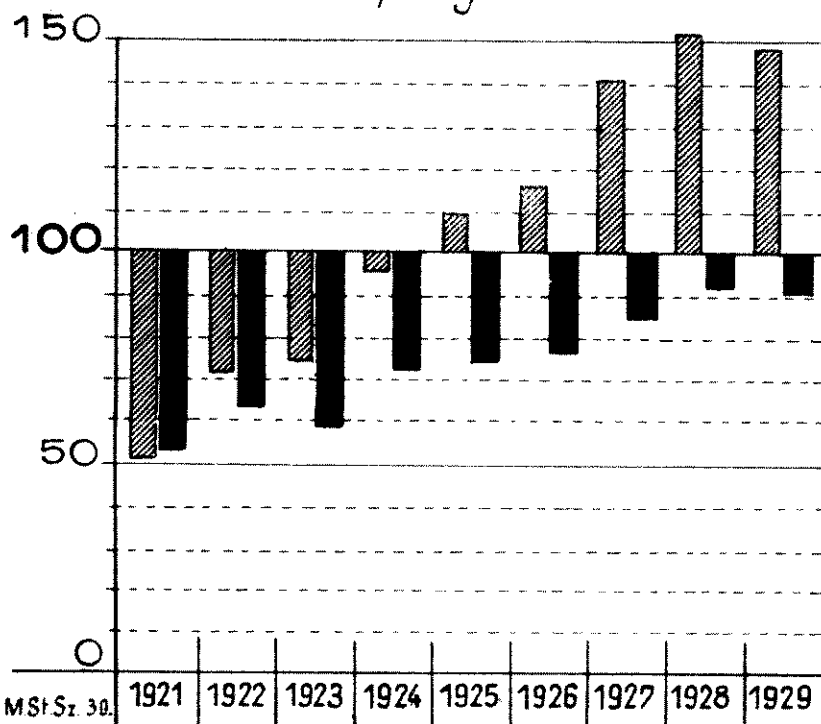

FEJLŐDÉS AZ 1913 ÉVI ÁLLAPOTHÓZ VISZONYITVA.

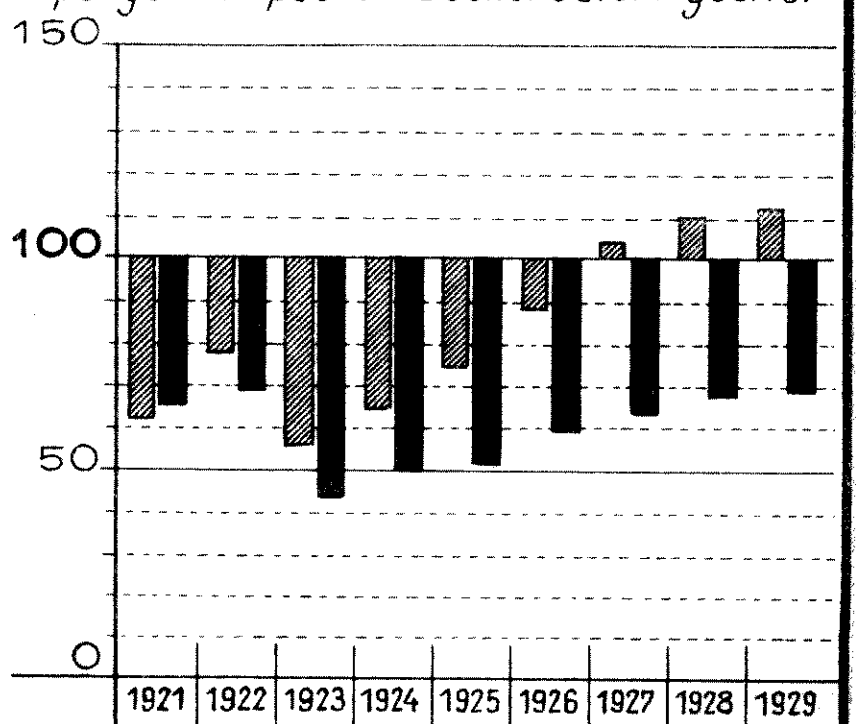
Développement par rapport à la situation de 1913.

Index.
Indice.
1913=100.

PENGŐ ÉRTÉKBEN.
En pengős.

BÉKEBELI VÁSÁRLÓ EREJŰ PENGŐBEN.
En pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre.

gazdaságban egyre erősödő termelési és fogyasztási válságnak nálunk is fájón érezhető hatása, a gyáripari termelés országos eredményeit ismertető adatokban először 1929-ben tükröződik vissza. Már az üzemben volt gyárak számában is apadás mutatkozott, holott 1929-ben 26 gyárral több szerepelt a statisztikában. A rossz termelési viszonyok miatt ugyanis 1929-ben 179 gyártelepen szünetelt a munka s így csak 3.400 gyár volt üzemben, míg 1928-ban 3.414 gyárban dolgoztak s csak 139-ben volt üzemszünet. A gyárankinti átlagos termelési érték ennek folytán 842·7 millió pengőről 832·2 millió pengőre szállt alá, ami 1·2% -os apadást jelent, tehát kisebb arányú, mint a gyári termelés összes értékénél megállapított csökkenés. Ez a különbség azt mutatja, hogy a gyárak sorából elsősorban a kisebbek tűntek el, bár csökkent a nagyobbak termelése is. A gazdasági leromlás útja ugyanis először a kevésbé tőkeerős kis vállalatok összeomlása, míg a nagyobbak tartalékjaikból még egy darabig fedezik a veszteséget. A tartalékok felhasználása azonban annyira legyöngíti a megmaradt vállalatokat, hogy a tömeges összeomlást mi sem akadályozhatja meg, ha a súlyos gazdasági viszonyok enyhülése mihamarább be nem következik.

A termelési és értékesítési válság évek óta tart, de a gyáripar állta a viharok hullámverését. Évről-évre szaporodott a gyári jellegű ipartelepek száma, az elpusztult iparvállalatok helyett újak alakultak, a gyári termelőmunka egyre több munkáskezet foglalkoztatott, s újabb erőgépek alkalmazásával újrendszerű villamosmotorok felhasználásával igyekeztek a gyárak fokozni a termelést. Láttuk, hogy az 1929. évben is alakultak még új iparvállalatok, növekedett a munkáslétszám és szaporodott a gépek lőerőben kifejezett teljesítőképessége is, a rossz termelési viszonyok miatt azonban ekkor már több gyárban szünetelt a munka, úgyhogy az üzemben állott gyárak számában már csökkenés mutatkozott, a gyárak foglalkoztatottsága a munkáslétszám emelkedése mellett is lényegesen apadt s a termelés az előző évi színvonal alá süllyedt. Az 1929. évi statisztikai adatok begyűjtése alkalmával az iparvállalatok panaszaikban a termelési nehézségek súlyosabbá válását hangoztatták, a gazdasági helyzet alakulásáról szóló adatok pedig további leromlás képét vázolják elénk. A gyáripari termelés 1929. évi visszaesése tehát azért is aggasztó, mert bizo-

nyosra vehető, hogy a még csekély mérvű rosszabbodást feltűntető 1929. évi adatok után a következő statisztika már a gyáripar súlyos válságáról fog szólni.

Gyáripari termelésünk 1929. évi értékét feltűntető adatok összehasonlítása az előző évi termelési értékkel — mint láttuk — az ipari termelésben 1·6% -os csökkenést mutat. Az ipari termelés alakulásának összehasonlítása ugyanis csak a termelés értékét feltűntető adatok alapján lehetséges, mert az iparcikkek különfélesége miatt a termelés mennyiségének összehasonlítására nincs mód. Az értékadatok összehasonlítása azonban csak akkor vezethet pontos eredményekhez, ha az időközben történt árváltozások kiküszöbölésére megfelelő árindex áll rendelkezésre. A gyáripari termelés növekedésének, illetve csökkenésének értékadatok alapján való megállapítása tehát elsősorban árstatisztikai feladat. Csak részletes, minden iparágra kiterjedő eladási árindex segítségével számítható ki a termelési értékadatokból a termelés tényleges alakulása. Ily árindex azonban nem áll rendelkezésre s annak felállítása nem könnyű feladat.

A székesfővárosi statisztikai hivatal kiadásában. Budapest gyáripara 1921—1926-ban címmel megjelent iparstatisztikai szakmunkában magánszámítások eredményeként történtek összehasonlítások a budapesti gyáripari termelés 1921—1926. évi fejlődésének megállapítására. A termelési érték növekedésének nyers indexszáma az említett hat év alatt 242-t mutatott, míg az iparcikkek időközben történt rohamos drágulása folytán a gyári eladási árindex alapján kiszámított fejlődés indexe ugyanakkor csak 158-at ért el. Gyári eladási árindex hiányában az ipari termelés tényleges alakulásának megállapítása végett a nagykereskedelmi árindexet használhatjuk. Az ipari anyagok és termékek áralakulását feltűntető nagykereskedelmi index ugyanis csak kevés eltérést mutat a gyári eladási árindextől. A budapesti gyárak termelésére vonatkozó, előbb említett számítások ugyanis azt mutatták, hogy míg a gyári eladási árindex a gyáripar fejlődésének indexszámát 158-ban állapította meg, a nagykereskedelmi árindex szerint 153-as indexszámot nyertünk. Ezért nagyobb aggodalmak nélkül fogadhatjuk el gyári termelésünk alakulásának megfigyelésére azokat a számítási eredményeket, amelyeket az ipari anyagok és termékek nagykereskedelmi ár-

alakulását feltüntető árindex alapján nyerünk.

A gyáripari termelés értékét a nagykereskedelmi árindex alapján, békebeli vásárlóerejű pengőre átszámítva, az 1921—1929. években gyáriparunk fejlődéséről a következő képet nyerjük:

A gyáripari termelés pengőben és békebeli vásárlóerejű pengőre átszámítva az 1921—1929. években.

Valeur de la production manufacturière en 1921—1929, en pengős et calculée en pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre.

É v <i>Année</i>	A termelési érték alakulása <i>Formation de la valeur de production</i>			
	összesen ezer pengőben <i>au total, en milliers de pengős</i>	indexszám szerint <i>indices</i>	összesen ezer békebeli értékű pengőben <i>au total, en milliers de pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre</i>	indexszám szerint <i>indices</i>
1921	979.388	100	1,187.137	100
1922	1,377.302	141	1,490.586	126
1923	1,412.401	144	1,061.956	90
1924	1,821.407	186	1,244.981	105
1925	2,068.228	211	1,418.538	120
1926	2,191.658	224	1,670.471	141
1927	2,691.972	275	1,975.034	166
1928	2,876.871	294	2,077.163	175
1929	2,829.622	289	2,105.358	177

A gyáripar helyzetét az 1929. évi érték-adatoknak az előző évi termelési értékhez viszonyítása alapján rosszabbnak ítéltük meg, mert a termelési érték 1929-ben 1·6%-kal kevesebb volt, mint az előző évben. Az 1929. évben azonban az ipari anyagok és termékek áralakulása olcsóbbodást mutatott s az árindexük az 1928. évi 138·5-ről 134·4-re szállott alá. Valójában tehát gyáriparunk 1929. évi termelése az előző évihez viszonyítva nagyobb volt, mint azt az értékadatok mutatják, sőt nem is csökkent 1929-ben, hanem 1·4%-kal emelkedett. Ez az eltérés azonban aligha módosítja azt a megállapítást, hogy a gyáripar helyzete 1929-ben rosszabbodott. A termelési viszonyok leromlását ugyanis, melyet a szünetelő gyárak számának emelkedéséből s az üzemmenet csökkentéséről szóló adatokból állapítottunk meg, az iparcikkek áralakulásában mutatkozó lemorzsolódások csak fokozták, s a gyáripar helyzetét még súlyosabbá tették. A békebeli vásárlóerejű pengőben kimutatott termelési értékadatok összehasonlítása csak arra világít rá, hogy a gyáripar, amely 1929-ben még növelni

tudta a munkáslétszámot, és nagyobb löerővel is dolgozott, nem termelt kevesebbet, mint 1928-ban, habár a termelési érték 1929-ben 1·6%-kal kisebb volt. Küzdött a válsággal, mely már évek óta tart s egyre súlyosabbá válik, még bírt ellenállni, sőt több helyen fejlődési lehetőségeket is talált, de általánosságban a foglalkoztatottsága csökkent, a fogyasztási válság és a hitelviszonyok további leromlása a termelési nehézségeket fokozta, melyeket még súlyosabbá tett az iparcikkek árszínvonalának hullámzása, s az értékesítésnél az olcsóbbodás folytán bekövetkezett veszteségek kiegyenlítése.

A háború utáni gazdasági újjáépítés első évétől, 1921-től számítva, tehát a gyáripari termelés 77%-kal javult. Mint tudjuk azonban, az eltelt nyolc év alatt a konszolidáció fokozatos fejlődése következtében olyan javulás állott be a statisztikai szolgáltaiban, amelyet az adatok összehasonlításánál figyelmen kívül hagyni nem lehet. Említettük már, hogy 1921-ben a gyári jellegű ipar-telepek meghatározása is akadályokba ütközött s az adatszolgáltatásra kötelezett vállalatok jegyzékének összeállítása csak részben sikerült. Még nehezebb volt az adatok teljes begyűjtése. A gyáripari termelési és üzemi statisztika 1921. évi adatainak összehasonlításánál tehát bizonyos hiányokkal kell számolnunk, amelyek miatt az 1921. évi adatok a termelést valamivel kisebbnek tüntették fel a ténylegesnél. Ezek a hiányok az eltelt kilenc év alatt fokozatosan eltűntek, éppen ezért a gyáripari termelésnek az 1921. évihez való viszonyításánál állandó eltolódások keletkeztek. Leginkább úgy küszöbölhetők ki ezek az eltolódások, ha a termelés alakulását a gyárankinti átlagos termelési érték megfigyelésével állapítjuk meg. Az egy gyárra esett átlagos termelési érték pedig az 1921—1929. években a túloldali táblázat szerint alakult.

A gyáripari termelés értékének növekedése — mint láttuk — 1921-től 1929-ig 189 %-ot ért el, az egy gyárra esett átlagos termelési érték azonban ugyanakkor csak 70 %-kal emelkedett. A nagykereskedelmi index alapján átszámított termelési érték alakulásánál az egész gyáripar fejlődése az 1921 óta eltelt nyolc év alatt mindössze 77%-osnak vehető, a gyárankinti átlagos termelési értéknövekedése pedig csupán 4 %-ot ért el. A termelési érték évenkénti alakulását feltüntető adatok tehát, főleg az iparcikkek állandó érték hullámzása miatt,

**A gyárankinti átlagos termelési érték alakulása
1921—1929-ben.**

*Formation, en 1921—1929, de la valeur moyenne de
production par établissement manufacturier.*

É v <i>Année</i>	Az egy gyárra esett átlagos termelési érték <i>Valeur moyenne par établissement manufacturier</i>			
	ezer pengőben <i>en milliers de pengős</i>	index- számban <i>indices</i>	békebeli vásárló- erejű ezer pengőben <i>en milliers de pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre</i>	index- számban <i>indices</i>
1921	490·9	100	595·1	100
1922	579·2	118	626·8	105
1923	537·4	110	404·1	68
1924	663·1	135	453·2	76
1925	690·8	141	473·8	80
1926	704·0	143	536·6	90
1927	789·9	161	579·5	97
1928	842·7	172	608·4	102
1929	832·2	170	619·2	104

adatokat módosító körülmények figyelembevétel nélkül a gyárpar fejlődésére egyáltalán nem világíthatnak rá.

Aki a gyárpari termelési és üzemi statisztika alapján a termelési érték növekedéséből gyárparunk hatalmas előretörését vélte megállapítani, az elmondottak után láthatja, hogy a háború utáni gazdasági újjáépítés korszakában évről-évre mutatózó fejlődés mögött az ipar súlyos küzdelmeket vívott s az elért eredmények a gazdasági válság újabb és egyre erősödő hullámaiban nagyon összezsugorodtak. De még szomorúbb képet mutatnak ezek az adatok akkor, ha azokat hasonló módszerrel a háború előtti állapottal hasonlítjuk össze, mert kitűnik, hogy a gyárpar helyzete még 1929-ben is messze alatta maradt annak a színvonalnak, melyen a háború előtti utolsó békeévben állott.

Az 1913. évben ugyanis a mai ország-határok közötti területen üzemből volt gyárak 1·9 milliárd pengő értékű termelést mutattak ki, míg 1929-ben a gyárpari termelés értéke 2·8 milliárd pengő értéket képviselt, ami 47·4%-os emelkedésnek felel meg. Az előállított iparcikkek időközben történt áremelkedését is figyelembe véve azonban az 1929. évi termelés csak 11%-kal volt nagyobb az 1913. évinél. Ismeretes, hogy a gyárpari statisztika a háború után a gyári jellegű iparvállalatok körét némileg kibővítette. Az 1913. évi adatok tehát, ha szintén felölelnék mindazokat az iparvállalati kategóriákat, amelyek az 1929. évben adatszolgáltatásra voltak kötelezve, kétségkívül nagyobb termelési értékről szá-

molnának be, mint amennyit az 1929. évi gyári termelés mutat. A gyárankinti átlagos termelési érték ugyanis 1913-ban 915·5 ezer pengőt tett ki, holott 1929-ben csak 832·2 ezer pengőben, illetve békebeli vásárlóerejű pengőre átszámítva, csak 619·2 ezer pengőben állapítható meg. A gyárpar mai helyzetét a gyárankinti átlagos termelési érték alapján hasonlítva össze békebeli helyzetével, azt látjuk, hogy 1929-ben gyárparunk, amely több ágában, ezek között legfőképpen a textiliparban a háború utáni években igen nagy fejlődést mutatott, összességében még az 1929. évben is csak a kétharmadrészt tudta elérni annak a színvonalnak, amelyen a háború előtt állott.

Végül még csak arra kívánok rámutatni, hogy az ipari termelési értéknek a nemzeti jövedelem szempontjából való megállapítása külön feladat, s nem lehet az ipar által előállított iparcikkek értékét a mezőgazdasági termelés értékével oly módon szembeállítani, hogy abból a két fő termelési ágának, mint a nemzeti jövedelem két legfontosabb forrásának egymáshoz való viszonya kitűnjék. A nemzeti jövedelem számításánál csak a tiszta termelési értéktöbblet hasonlítható össze, az ipari termelésnél felhasznált nyersanyagok, félgyártmányok és üzemi segédanyagok értéke tehát a termelt iparcikkek értékéből levonandó, éppúgy, mint a mezőgazdasági termelésnél sem vehető számításba a vetőmag, s más üzemi anyagfelhasználás értékösszege. Azt állítani tehát, hogy Magyarország gyárpari termelése, amely 1929-ben 2·8 milliárd pengő értéket képviselt, jelentősebb termelési ág, mint a mezőgazdaság, mert az egész szántóföldi termelés értéke ugyanakkor mindössze 1·8 milliárd pengőben állapított meg, merőben képtelenség. Ilyen összehasonlítással például az arany- és ezüstárugyárainkról, melyek átlag csak 28 munkással dolgoznak, de közel félmillió pengő értékű iparcikket állítanak elő, azt állíthatnók, hogy a magyar gyárparnak jelentősebb ipartelegei, mint például a téglagyárak, melyek átlag 46 munkást foglalkoztatnak, de csak 140 ezer pengő átlagos termelési értéket tudnak kimutatni.

Ha a gyárpar által előállított tiszta termelési értéktöbbletet vizsgáljuk, az előállított iparcikkek értékéből le kell vonnunk a felhasznált nyersanyagok, félgyártmányok, tüzelőanyagok és más üzemi anyagok értékét, mert azok részben mint a mező-

gazdasági vagy bányászati termelés eredményei, csak a mezőgazdasági, illetve bányászati termelésnél vehetők számításba, részben külföldről behozott cikkek, tehát nem hazai termelvények, vagy olyan ipari produktumok, amelyeket a hazai ipar állított ugyan elő, de éppen ezért abban az iparágban, amely azokat gyártotta és forgalomba hozta, értékük már felvétel a termelés értékösszegénél. A gyáripari termelésünk értéke ily számítások szerint 1929-ben nem érte el az egy és negyed milliárd pengőt sem, s mintegy 15,5 millió pengővel kevesebb volt a gyáripar 1928. évi nettó termelési értékénél. Akinek megfelelő adatok alapján módjában van megállapítani, hogy szántóföldi termelésünk a nemzeti jövedelem szempontjából ugyanakkor mily érték-

összeget képviselt, a mezőgazdasági és ipari termelés egymáshoz viszonyított jelentőségéről tisztább, áttekinthetőbb képet nyer. Ez a jelentőség a legutóbbi időben kétségkívül nagyon eltolódott az ipar javára, azonban korántsem azért, mintha a két fő termelési ágban az erőviszonyok lényegesen megváltoztak volna. Az iparunk regenerálódása s néhány iparágban elért jelentékeny fejlődés hatása az ipar jelentőségét valóban számottevően emelte, de az eltolódás főoka mégis a mezőgazdasági értékesítési válság, a mezőgazdasági termékek kedvezőtlen áralakulása, a mezőgazdasági termelésben bekövetkezett nagy világhátrány, mely az agrár Magyarország egész közgazdaságában rendkívül súlyosan érezteti hatását.

Farkasfalvi Sándor dr.

Gyáripari munkáslétszám — gyáripari fejlődés.

Effectif des ouvriers manufacturiers — développement manufacturier en Hongrie.

Résumé. Pour établir la marche de l'industrie manufacturière, il faut examiner la variation de l'effectif des ouvriers, car le capital, moins aisément observable en son ensemble, peut à peine être exprimé par un commun dénominateur et échappe facilement à l'observation statistique. Les investigations doivent donc porter sur le nombre des ouvriers, laissant de côté l'autre facteur de la production, le capital. Et, afin qu'elles soient aussi exactes que possible, il faut les faire par branches d'industrie, le rapport du travail aux autres facteurs de production ne modifiant guère fort en général d'une année à l'autre dans une même branche d'industrie.

Pour établir comparativement à l'avant-guerre et notamment à l'année 1913, la marche de l'industrie manufacturière hongroise et pour voir comment elle a supporté l'extrême diminution du territoire, opérée par le traité de Trianon, nous avons, après avoir examiné suivant les branches d'industrie la fluctuation du nombre des ouvriers par établissement au 1er octobre de 1913 et de 1929, classé les branches d'industrie en 5 catégories.

D'après les tableaux dressés par nous, 55 branches d'industrie, employant au total 137.000 ouvriers, sont dans une situation supérieure à celle d'avant-guerre. Ce développement, au cours duquel les fabriques de textile et l'industrie lourde ont fait des progrès particuliers, témoigne de la forte

vitalité de l'industrie manufacturière hongroise, grâce à laquelle on a réussi, en partie, à fermer les blessures faites par la mutilation du pays qui a complètement détruit la structure de l'industrie manufacturière et faire un tout plus harmonieux de l'organisme bouleversé de celle-ci. Mais une partie très considérable, employant 114.000 ouvriers, de l'industrie hongroise lutte toujours avec de grosses difficultés.

★

A gyáripar egyik jellemző sajátossága az, hogy a termelési tényezőket s ezek közül különösen kettőt: a tőkét és a munkát fokozott mértékben egyesíti s állítja a termelés szolgálatába. Az a tény, hogy a gyáripar mily mértékben veszi igénybe a munkát, a munkáslétszámon keresztül statisztikailag könnyen megfogható. A másik tényező, a tőke bevonásának mértékét a statisztika már nem tudja oly könnyen megállapítani, mert nem nyilvánul meg teljes egészében könnyen érzékelhető, megszámlálható és közös nevezőre hozható egységekben. Ha tehát a gyáripar fejlődésének irányát a termelési tényezőkön keresztül vizsgáljuk, be kell érünk azzal, hogy a munkáslétszám alakulásának irányát kutatjuk. Ezzel a kutatás egyoldalúvá válik ugyan, de ez az egyoldalúság inkább bizonyos iparágakra koncentrálódik, azokra nevezetesen, amelyeknél — és itt elsősorban a vegyészeti iparra kell gondolnunk — a termelés folya-

matában a munkás aktíve általában alig vesz részt, szerepe túlnyomóan készülékek kiszolgáltatásában, felügyeletében áll.

Az egyoldalúság okozta veszélyt, amely az eredmények megbízhatóságának kétségessé tételére vezetne, nagymértékben csökkenthetjük azonban azáltal, hogy a munkáslétszám alakulását ipari alcsoportonként kísérjük figyelemmel. Nyilvánvaló ugyanis, hogy ugyanabban az iparágban a munkáslétszámnak mint termelési tényezőnek a súlya, a többi termelési tényezőhöz való viszonya ugyanaz lesz az évek során keresztül, a munkáslétszámban bekövetkezett változás tehát reagens lesz az illető iparág fejlődésére, illetőleg visszaesésére nézve.

E megfontolások alapján igyekeztünk hasznosítani azt a bő anyagot, amelyet a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal az 1921-től kezdve évente rendszeresen lefolytatott gyáripari statisztikai adatfelvételek során a munkáslétszámra vonatkozóan összegyűjtött. Célunk az volt, hogy a gyáripar fejlődésének irányát állapítsuk meg az 1929. évben az utolsó békeévhez, az 1913. évi állapothoz viszonyítva. Ehhez rendelkezésünkre állottak a Statisztikai Havi Közlemények 1925. évi 7—9. füzetében iparágak szerint közzétett 1913. évi október 1-i munkáslétszámadatak, valamint az üzemben volt ipartelepek számának 1913. évi adatai, továbbá az 1929. évi gyáripari adatgyűjtés *előzetes* eredményei. Vizsgálatainkat a fentiek értelmében iparáganként végeztük, minden egyes iparágat az egy-egy üzemben volt telepre eső munkáslétszám alakulásának mérlegelése után kategóriába soroztuk, a szerint, hogy a mérlegelésnek eredménye az illető iparágat a fejlődő, a stagnáló, a visszaeső vagy a legnagyobb mértékben visszaesett iparágak közé utalta. A részletes, iparáganként való eredmények közzétételétől ez alkalommal el kellett tekintenünk, csupán arra szorítkozunk, hogy az összefoglaló eredményeket ismertessük, amelyeket — az 1923. és 1928. évi végleges adatgyűjtési eredményeken nyugvó összehasonlító adatokkal kiegészítve — a táblázatunk tartalmaz.

A táblázatban az I/a. kategória azokat az iparágakat öleli fel főcsoportonként, amelyek 1929-ben az 1913. évi állapothoz viszonyítva telepenként és egészben véve is jelentékeny munkáslétszámszaporulatot tudtak feltüntetni. Ide tartozik az a három iparág is, amely az 1913. évben még nem szerepelt. Az I/b. kategóriába soroztattak

azok a gyárak, amelyek fejlődtek ugyan az 1913. évi állapothoz képest, fejlődésük azonban jóval alatta marad az I/a. kategóriáénak. Ez a két csoport az, amely a gyáriparunk élén haladó iparágakat tartalmazza.

A II. kategóriába vétettek fel az 1913. évi állapothoz viszonyítva sem fejlődést, sem komolyabb hanyatlást el nem áruló iparok. A III. kategória a visszafejlődő, a IV. kategória a legjobban visszaesett iparágakat tartalmazza. E két csoportba vétettek fel tehát azok az iparok, amelyek békebeli munkástörzsüknek nagy, vagy túlnyomó részét elbocsátani kényszerültek.

Az V. kategóriába kellett sorolni végül a gyári jelleg ismérveit megállapító rendelet „Egyéb textilárúk gyártása” megnevezésű iparágát, ebbe az ipari alcsoportba tartozó telepet ugyanis az 1913. évi hárommal szemben a háború utáni adatgyűjtések, köztük az 1929. évi is, már nem találtak.

Az I/a. kategóriában 38 iparág szerepel, a 122 iparág 31,1%-a, összesen 824 gyárteleppel, 80.308 munkással. Ezek az iparágak 1913-ban csak 444 ipartelepet, 38.709 munkást foglalkoztattak, a nagyarányú fejlődés tehát nyilvánvaló, mert 1913-hoz képest 85,6%-kal növelték telepszámukat s még fokozottabb mértékben, 110,0%-kal, munkáslétszámukat. A fejlődés iramát e kategóriában a vas- és fémipar 6 iparággal, a textilipar 7 iparággal diktálja, amelyek együtt 51.000 munkást foglalkoztattak 1929-ben az 1913. évi 24.000-rel szemben. Ide tartoznak a vas- és fémiparból a vas- és acélgyártás, a kovácsolt áruk gyártása, valamint a bádogos- és szerelőipar, a kisebb jelentőségű drótkötél- stb. gyártó ággal, a zománcozott-edény-gyárakkal s a kések stb. gyártásával foglalkozó ággal együtt. A textilipar pedig a következő gyártási ágakkal vesz részt e csoportban: kötő és kötszővött áruk gyártása, gyapjuipar, kikészítőtelepek, selyemipar, lenipar, továbbá a kisebb fontosságú paszomántárugyártás és himzés- és csipkegyártás.

E kategória helyzetére jellemző, hogy a munkáslétszám színvonalát az 1928. évi állapottal szemben megtartotta, sőt valamivel fejlesztette. Fontosnak kell ezt tartanunk különösen a vas- és fémipar ágainál, ahol az adatok tanúsága szerint 1923-mal szemben nagymértvű visszaesés következett be a követő évek folyamán.

Az I/a. csoportban egyáltalában nem szerepel a gépgyártás és a nyomdaipar, mutatva ez iparok nehéz helyzetét. A gépipar

A fejlődési kategóriákba osztott iparágak száma főcsoportonként, az általuk üzemben tartott ipartelepek száma s munkáslétszáma az 1913., 1923., 1928. és 1929.¹⁾ években.

Nombre, par principaux groupes d'industrie et suivant leur développement, des branches d'industrie; nombre de leurs établissements industriels et effectif des ouvriers, en 1913, 1923, 1928 et 1929¹⁾.

Sorszám - N ^o méro d'ordre	Ipari főcsoport megnevezése <i>Principaux groupes d'industries</i>	Iparágak száma - Nombre des branches d'industrie	Üzemben volt ipartelepek száma - <i>Nombre des établis- sements en fonctionnement</i>				Munkáslétszám október 1-én <i>Effectif d'ouvriers au 1er octobre</i>				
			1913	1923	1928	1929 ¹⁾	1913	1923	1928	1929 ¹⁾	
	Ia. Kategória: Erősen fejlődő iparágak. <i>Catégorie Ia: Branches d'industrie en fort développement.</i>										
I.	Vas- és fémipar — <i>Métallurgie</i>	6	78	79	105	101	15.566	30.526	26.329	26.393	
IIb.	Áramfejl.- és elosztótél. — <i>Usines d'électricité</i>	1	91	134	257	251	2.195	4.934	7.312	7.621	
III.	Kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar — <i>Pierre, argile, asbeste, verre</i>	4	18	15	16	15	3.162	2.938	4.373	4.705	
IV.	Fa- és csontipar — <i>Bois et os</i>	5	12	20	29	28	763	1.117	1.655	1.689	
V.	Bőr-, sörte-, szőr-, toll-, viaszosvászón- és rugyantaipar — <i>Cuir, crin, poils, plumes, toile cirée, caoutchouc</i>	1	2	2	3	3	843	1.325	1.670	1.961	
VI.	Fonó- és szövőipar — <i>Textile</i>	7	94	110	185	185	8.512	13.824	24.260	24.498	
VII.	Ruházati ipar — <i>Habillement</i>	3	33	32	40	41	2.292	1.618	3.083	3.111	
VIII.	Papíros ipar — <i>Papier</i>	2	52	49	67	67	3.028	1.813	3.973	4.069	
IX.	Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása — <i>Objets d'alimentation, boissons</i>	5	52	71	95	100	2.004	3.539	4.346	4.924	
X.	Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	4	12	26	26	33	344	1.728	1.301	1.337	
	Ia. Kategória összesen — <i>Tot. de la catégorie Ia</i>	38	444	538	823	824	38.709	63.362	78.302	80.308	
	%	31·1	21·4	20·5	24·1	24·3	17·7	29·6	31·3	32·0	
	Ib. Kategória: Fejlődő iparágak. <i>Catégorie Ib: Branches d'industrie en développement.</i>										
I.	Vas- és fémipar — <i>Métallurgie</i>	1	9	16	21	20	1.491	1.726	2.873	2.868	
IIa.	Gépgyártás, közlekedési eszközök stb. gyártása. — <i>Construction mécanique, moyens de transport, etc.</i>	1	14	26	35	40	7.139	9.627	10.088	11.099	
III.	Kő- stb. ipar — <i>Pierre, etc.</i>	3	75	82	137	137	6.622	5.149	9.604	10.839	
VI.	Fonó- és szövőipar — <i>Textile</i>	4	28	64	96	96	7.525	10.402	19.531	21.297	
VII.	Ruházati ipar — <i>Habillement</i>	2	28	25	47	45	2.185	1.914	3.251	2.995	
IX.	Élelmezési stb. ipar — <i>Alimentation, etc.</i>	2	48	68	86	88	2.070	2.072	3.961	4.060	
X.	Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	2	49	63	81	77	2.348	2.156	3.548	3.254	
	Ib. Kategória összesen — <i>Tot. de la catégorie Ib</i>	15	251	344	503	503	29.380	33.046	52.856	56.412	
	%	12·3	12·1	13·1	14·7	14·8	13·4	15·5	21·1	22·4	
	II. Kategória: Stagnáló iparágak. <i>Catégorie II: Branches d'industrie stagnantes.</i>										
I.	Vas- és fémipar — <i>Métallurgie</i>	2	22	35	32	30	642	1.023	878	835	
III.	Kő-, agyag- stb. ipar — <i>Pierre, argile, etc.</i>	1	15	18	28	29	1.836	1.082	2.437	2.039	
IV.	Fa- és csontipar — <i>Bois et os</i>	9	179	218	340	330	8.918	10.576	12.538	11.761	
V.	Bőr- stb. ipar — <i>Cuir, etc.</i>	1	11	22	20	20	937	1.235	1.226	1.076	
VII.	Ruházati ipar — <i>Habillement</i>	1	19	18	35	33	1.085	946	1.636	1.341	
IX.	Élelmezési stb. ipar — <i>Alimentation, etc.</i>	2	27	60	63	66	1.325	1.405	1.875	2.012	
	II. Kategória összesen — <i>Tot. de la catégorie II</i>	16	273	371	518	508	14.743	16.267	20.590	19.064	
	%	13·1	13·1	14·1	15·2	14·9	6·7	7·6	8·2	7·6	
	III. Kategória: Vissafejlődő iparágak. <i>Catégorie III: Branches d'ind. en régression.</i>										
I.	Vas- és fémipar — <i>Métallurgie</i>	5	120	99	129	132	7.625	5.069	6.866	6.268	
IIa.	Gép- stb. gyártás — <i>Construct. mécanique, etc.</i>	4	124	126	129	130	37.456	29.205	22.546	22.895	
II.	Kő- stb. ipar — <i>Pierre, etc.</i>	5	312	316	370	368	21.159	16.851	19.143	16.343	
V.	Fa- és csontipar — <i>Bois et os</i>	6	19	22	18	15	672	668	353	300	
V.	Bőr- stb. ipar — <i>Cuir, etc.</i>	3	35	62	60	55	4.012	3.493	3.448	3.703	
VII.	Ruházati ipar — <i>Habillement</i>	4	16	11	24	24	1.440	535	963	982	
IX.	Élelmezési stb. ipar — <i>Alimentation, etc.</i>	8	225	474	536	542	33.297	31.324	27.940	28.124	
X.	Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	8	82	95	94	86	6.202	5.494	4.899	5.069	
XI.	Sokszorosító (nyomda-)ipar — <i>Ind. de la reproduction (imprimeries)</i>	1	107	97	117	117	9.230	6.132	8.876	8.105	
	III. Kategória összesen — <i>Tot. de la catégorie III</i>	44	1.040	1.302	1.477	1.469	121.093	98.771	95.034	91.789	
	%	36·1	50·0	49·5	43·3	43·2	55·2	46·2	38·0	36·6	
	IV. Kategória: Erősen visszaeső iparágak. <i>Cat. IV: Branches d'ind. en forte régression.</i>										
I.	Vas- és fémipar — <i>Métallurgie</i>	3	11	17	16	16	10.303	1.032	1.016	1.212	
III.	Kő- stb. ipar — <i>Pierre, etc.</i>	1	1	4	2	2	60	29	36	22	
IV.	Fa- és csontipar — <i>Bois et os</i>	2	15	12	17	15	1.637	325	553	434	
VII.	Ruházati ipar — <i>Habillement</i>	1	9	6	6	6	544	121	151	137	
IX.	Élelmezési ipar — <i>Alimentation</i>	1	26	28	39	43	1.868	615	943	1.115	
X.	Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	1	7	6	13	14	890	218	779	629	
	IV. Kategória összesen — <i>Tot. de la catégorie IV</i>	9	69	73	93	96	15.302	2.340	3.478	3.549	
	%	7·4	3·3	2·8	2·7	2·8	7·0	1·1	1·4	1·4	
	V. Kategória: Megszűnt iparágak. <i>Catégorie V: Branches d'industrie ayant cessé de fonctionner.</i>										
VI.	Fonó- és szövőipar — <i>Textile</i>	(1)	3	—	—	—	55	—	—	—	
	%	—	0·1	—	—	—	0·0	—	—	—	
	Mindössze — <i>Total général</i>	122	2.080	2.628	3.414	3.400	219.282	213.786	250.260	251.122	
	%	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	

Ideiglenes adatok. — *Chiffres provisoires.*

egyik ágát, az elektrotechnikai ipart az I/b. kategóriában, a többi négy ágát azonban, valamint a nyomdaipart csak a III. kategóriában, a visszafejlődő ágak csoportjában fogjuk találni.

Az I/b. kategóriában 3 ipari főcsoport foglalja el a vezetőhelyet: a textilipar 4 ága (a pamut-, a juta-, a kenderipar és a szalaggyártás), a gépgyártás az említett vilamosági iparral és a kő-, agyagipar 3 ága (kőbányák és kőfeldolgozótelepek, egyéb agyagáruk gyártása). E kategóriába 15 iparág tartozik összesen 503 teleppel és 56.412 munkással, tehát az összes gyártelepek 14,8, az egész munkástörzs 22,4%-a. Úgy a telepek száma, mint a munkáslétszám jelentékeny fejlődést mutat az 1913. évi állapottal szemben (a telepek számánál 100%, a munkásokénál 92% emelkedés mutatkozik), a munkások számában mutatkozó fejlődés azonban már alatta marad az I/a. kategóriánál megállapítottak. Egyezik a helyzete az előző csoportéval abban is, hogy az 1928. évi állapottal szemben általánosságban fejlődés állapítható meg, az 1923. évhez viszonyítva pedig erős előretörésről tesz tanuságot.

A II. kategória — a stagnáló ágak csoportja — 16 iparágról számol be, 508 teleppel, összesen 19.064 munkással. A telepek száma az 1913. évi állapottal szemben 86%-kal magasabb ugyan, a munkáslétszám növekedése azonban már csak 29,3%-os. Ezeknek az iparágaknak a zömét a fa- és csontipar 9 ipari alcsoportja szolgáltatja, 11.761 munkással. Jellemző a kategória helyzetére, hogy az előző, 1928. évvel szemben egy kivétellel munkáslétszáma minden főcsoportban csökkent, prosperitása tehát, amelyet az 1923. évi állapottal szemben fel tudott mutatni, megállott.

A visszafejlődő iparágakhoz (III. kategória) 44 iparág sorozható, 1.469 teleppel és 91.789 munkással, így az összes telepek számának 43,2%-a, az egész munkáslétszámnak 36,6%-a került ebbe a hanyatló zónába. 1913-hoz képest a telepek száma itt is jelentékenyen emelkedett ugyan (41,3%-kal), azonban mintegy 30.000-rel (24,2%-kal) kevesebb munkás talált munkaalkalmat ezekben az ágakban. Ide kellett besorozni egyebek között az élelmezési ipar 8 ágát (köztük a malom-, cukoripart, dohánnyagyártást, sör- és malátagyártást), a gépipar mind a 4 ágát az elektrotechnikán kívül, a kő-, agyag- stb. ipar 5 alcsoportját (köztük a téglagyárakat), ide a nyomda-

ipart, a vas- és fémipar 5, a vegyészeti ipar 8 s a bőripar 3 ágát.

Ez a néhány adat is erősen jellemzi a gyáripar egyik igen jelentékeny részének nehéz helyzetét. S a háború utáni évek összehasonlító adatai még komorabb színben tüntetik fel ezeknek az iparágaknak sorsát. Ez a kategória 1923-ban még mintegy 99.000 munkásnak tudott foglalkoztatást biztosítani, 1928-ban már csak 95.000-nek, 1929-ben pedig mint említettük, nem is egészen 92.000-nek.

A IV. kategória, ahová az 1913. évi állapottal szemben a legnagyobb mértékben visszahanyatlott iparágak sorozatnak, 9 ipari alcsoportot számlál. 96 telep tartozott ide, 3.549 munkással, míg az 1913. évi 69 telep 15.302 munkást foglalkoztatott, a munkástörzs tehát csaknem 12.000-rel (76,8%-kal) apadt. E csoportban a következő iparágak szerepelnek: vas- és fémipar: nemes és nem nemes fémek, félgyművek előállítására, rézművesipar, töltényhüvelygyártás; élelmezési ipar: sütőipar és tésztagyártás; faipar: a bot- és nádszövet- stb. gyártás; ruházati ipar: a művirág és dísztollgyártás; kő-, agyagipar: pipagyártás; vegyészeti ipar: aszfalt-, kátránygyártás. Kedvező momentumnak kell tartanunk, hogy az utolsó évek adatai az 1923. évi állapottal szemben az iparágak fokozódó tevékenységéről számolnak be.

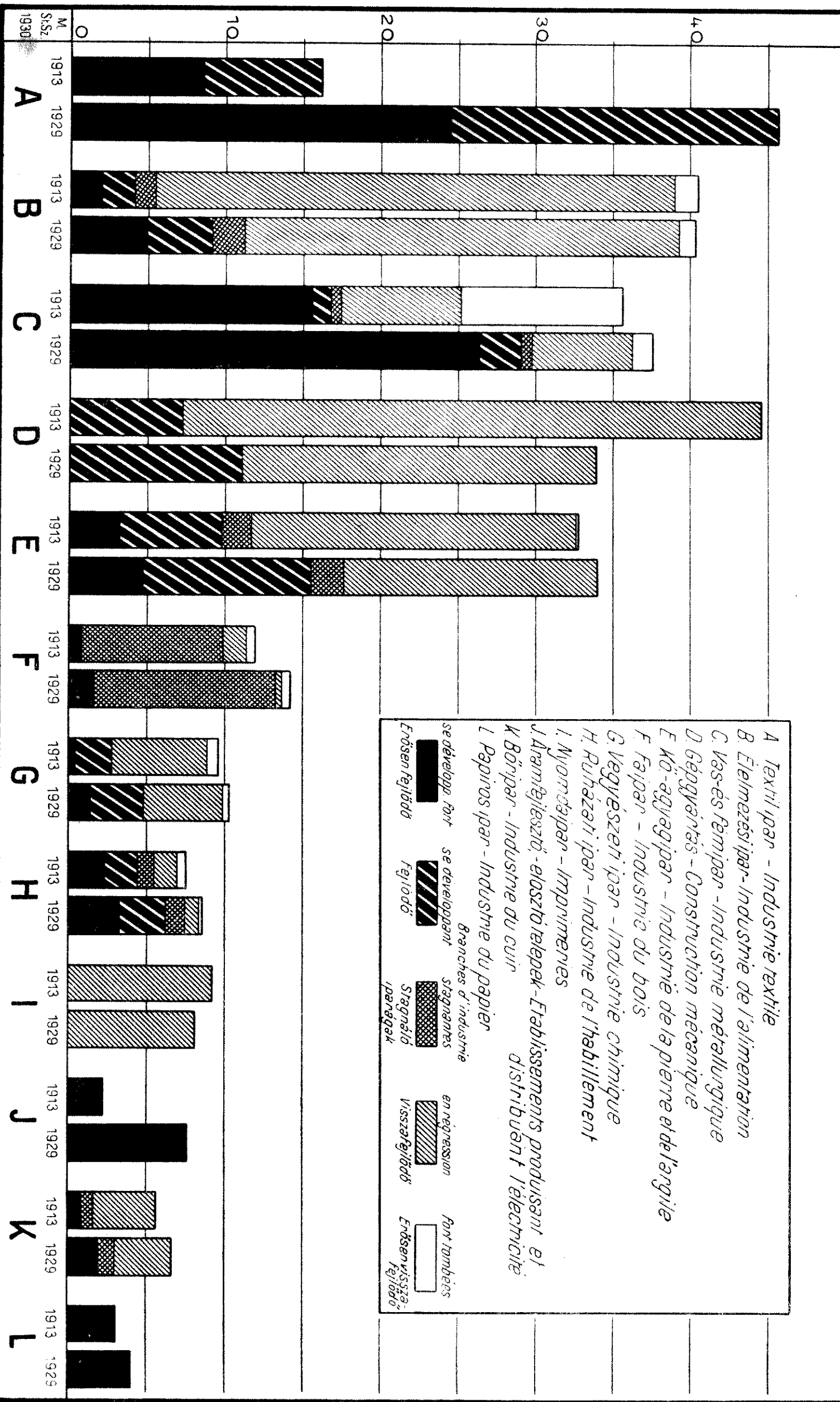
Táblázatunk adatai szerint tehát összesen 53 oly iparág van, amelyek a békebeli színvonal fölé fejlődtek. Ezek az iparágak 1.327 gyártelepet tartottak üzemben s összesen mintegy 137.000 munkást foglalkoztattak. Ha tekintetbe vesszük az ország megcsönkítését, a gazdasági s vele a gyáripari organizmus szétmárcangolását, lehetetlen fel nem ismerni a magyar gyáripar rendkívüli teljesítményét, amellyel a széttéptség okozta sebeket begyógyítani, a meghagyott roncsokat egészséges, arányos egységgé átformálni igyekezett. Ennek a rendkívüli regeneráló képességnek köszönhető a hiányzó textilipar kiépítése, a nehézipar egy részének kifejlesztése.

E nagy teljesítmény felismerése mellett azonban fokozott figyelemmel, aggodó gonddal kell kísérni a gyáripar többi, a kapott sebeket még ki nem heverő részének, s vele 114.000 munkásának sorsát. Tudatában kell lennünk annak, hogy minden ország gyáriparára csak úgy tud fennmaradni, munkaalkalmat nyújtani, ha a belső fogyasztás támogatására számíthat. E nélkül

A GYÁRIPARI MUNKÁSOK SZÁMÁNAK MEGOSZTLÁSA FEJLŐDÉSI KATEGÓRIÁK SZERINT.

Repartition du nombre des ouvriers manufacturiers par categories de developpement.

50 ezer munkás-mille ouvriers

folyton szaporodnak a tétlenül álló munkagépek, amelyek mindegyike pedig az évtizedek verejtékes munkájával összegyűjtött nemzeti vagyonnak egy-egy darabját jelenti. E nélkül óráról-óra üresen marad egy munkahely, s egy-egy munkás- vagy tisztviselőcsalád marad kenyér nélkül, s veszíti

el más termelő ág a fogyasztóját. A gyáriparunk élén haladó iparágak eredményes küzdelmei remélni engedik, hogy a veszélyeztetett iparágak is megtalálják a belső fogyasztás részéről ezt a nélkülözhetetlen, a lét vagy nemlét kérdését eldöntő támogatást.

vitéz Pap László dr.

A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma.

Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie.

Résumé. Tandis que dans les années précédentes, les données présentaient, à quelques exceptions près, une tendance ascendante, on voit, sous

plusieurs rapports, pour l'année économique qui s'est terminée au 31 août 1930, une régression due à la mauvaise situation économique. Dans la pro-

A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma.

Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	Gazdasági év Année économique IX. 1-től VIII. 31-ig	Termelés Production	Termelés + be- hozata Production + importation	Belföldi fo- gyasztás Consommation intérieure	Belföldi fogyasz- tás, + adó- mentes kivitel Consommat. intér. + export. exempté d'im- pôt
Cukor — <i>Sucre</i>	q	1927/28	1,716.835	1,721.770	1,056.710	1,697.635
		1928/29	2,013.126	2,019.447	1,078.959	1,984.496
		1929/30	2,247.113	2,255.490	1,051.007	2,242.390
Sör — <i>Bière</i>	hl	1927/28	671.375	672.450	669.629	672.450
		1928/29	601.241	603.424	602.131	603.424
		1929/30	445.744	447.350	446.817	447.350
Benzin — <i>Benzine</i>	q	1927/28	—	133.601	534.378	534.378
		1928/29	—	139.368	646.564	646.564
		1929/30	—	85.442	634.038	634.042
Petróleum — <i>Pétrole</i>	"	1927/28	—	138.597	613.870	613.870
		1928/29	—	153.894	687.915	687.916
		1929/30	—	131.700	707.302	707.452
Gázolaj és vulkánolaj — <i>Huile de gaz et huile volc.</i>	"	1927/28	—	50.139	246.326	246.714
		1928/29	—	48.421	271.932	273.198
		1929/30	—	52.747	328.268	330.210
Kenőolaj — <i>Huile à graisser</i>	"	1927/28	—	87.081	162.514	169.640
		1928/29	—	83.539	167.907	175.370
		1929/30	—	82.184	156.604	167.313
Egyéb ásványolajtermék — <i>Autr. produits d'huile miné- rale</i>	"	1927/28	—	423.500	60.352	60.398
		1928/29	—	780.475	67.315	67.317
		1929/30	—	658.248	64.212	64.945
Gyufadoboz, tok. — <i>Boîte à allumettes</i>	1000 db pièces	1927/28	326.778	327.146	332.563	332.663
		1928/29	335.220	336.491	319.238	319.238
		1929/30	296.658	298.007	308.036	308.036
Gyújtószerszám — <i>Briquet</i> . .	db pièces	1927/28	371.029	427.760	100.167	247.499
		1928/29	415.540	496.184	125.073	523.742
		1929/30	743.077	845.307	179.242	870.991
Tűzkő — <i>Silex</i>	kg	1927/28	—	3.64	3.64	3.64
		1928/29	—	16.03	16.03	16.03
		1929/30	—	32.95	32.95	32.95
Szivarkahüvelydoboz — <i>Boîte à tubes à cigarette</i>	1000 db pièces	1927/28	6.338	6.387	6.437	6.438
		1928/29	7.346	7.411	7.380	7.380
		1929/30	8.139	8.231	8.206	8.207
Szivarkapapírcsomagocska — <i>Paquet de papier à cigarette</i>	"	1927/28	87.456	87.456	88.955	88.956
		1928/29	85.416	85.417	85.465	85.465
		1929/30	85.850	85.850	86.179	86.244

duction, on constate une forte diminution pour la bière et pour les boîtes à allumettes; dans la consommation intérieure, également pour la bière. La consommation du sucre, de la benzine, de l'huile lubrifiante, des autres huiles minérales et des boîtes à allumettes a légèrement diminué.

★

Míg az előző években a fogyasztási adó alá eső cikkek termelésében és forgalmában kevés kivétellel állandóan emelkedés mutatkozott, az 1930 augusztus 31-ével záruló gazdasági évben a rossz gazdasági viszonyok az adatokban több vonatkozásban visszaesést okoztak.

Cukor. (Répacukor fogyasztási értékben és a másnemű cukor, híg, tömör együtt.) A cukortermelés az elmúlt gazdasági évben folytatta évek óta tartó emelkedését s 2·3 millió q-t tett, a belföldi fogyasztás egy árnyalattal aláesett.

Sör. A sörtermelés, mely 1926/27-ben még 690 ezer hl volt, eddig is eső tendenciát mutatott, 1929/30-ban azonban igen erős csökkenéssel csupán 446 ezer hl-t tett. A külforgalom jelentéktelen lé-

vén, a belső fogyasztás a termelésnek megfelelően alakult.

Benzin. Benzinből a behozatal erősen csökkent, a belfogyasztás kisebb mértékben esett.

Petróleum. Ez a cikk, bár a behozatal kisebb volt, mint az elmúlt gazdasági évben, nagyobb mértékben került belső fogyasztásra. (707 ezer q.)

A *gázolaj és vulkánolaj* adatai, különösen a belföldi fogyasztásé, emelkedő irányúak, míg a *kenőolaj és egyéb ásványolajtermékek* behozatala és fogyasztása megtorpant.

A *gyufadobozok, tokok* termelésében érezhető visszaesést tapasztalunk, kisebb a belföldi fogyasztás is. A *gyújtószerszámok* termelése ellenben az előző évi 416 ezer darabról 743 ezer darabra ugrott, ami a belföldi fogyasztás emelkedésére s a kivétel nagy megduzzadására vezetett. *Tűzkőből* az előző évi mennyiség kétszerese került fogyasztásra (33 kg).

A *szivarkahüvelydobozok és szivarkapapírcsomagocskák* termelési, illetve fogyasztási adatai némileg javultak.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. év első felében.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans la 1re moitié de 1930.

Résumé. Dans les six premiers mois de 1930, la balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'exportation de 44·8 millions de pengős contre un excédent d'importation de 146·3 millions dans la même période de l'année précédente. L'amélioration extraordinaire était due en premier lieu à la diminution de l'importation et dans une bien moindre mesure à l'augmentation de l'exportation.

Importations: La valeur en a été de 408·9 millions de pengős, soit 135·1 millions de moins que dans la première moitié de 1929. On constate, en général, une régression considérable aux plus importants articles d'importation. D'ailleurs, dès l'année précédente, celle-là a fléchi considérablement. Mais la diminution portait alors principalement sur les demi-produits et les produits finis, tandis que dans les six premiers mois de l'année en cours, l'importation des matières premières présentait également une tendance à la régression. Les chiffres témoignent donc d'une baisse constante du pouvoir d'achat et de la diminution de la production industrielle intérieure. — On voit un accroissement à l'huile minérale, aux fils de

soie artificielle, au tabac, aux fruits du Midi, aux graines oléagineuses et aux wagons importés pour être réparés.

Exportations: La valeur en a atteint 453·7 millions de pengős, présentant une augmentation de 56·0 millions sur le chiffre correspondant (397·7 millions) de la première moitié de 1929. A la plupart des principaux articles d'exportation, il y a eu une très vive progression. L'exportation de bêtes à cornes a pris un élan extraordinaire; celle de porcs a aussi augmenté considérablement. La volaille, la viande fraîche et préparée, le lard, le saindoux, le beurre, le maïs, la farine, les oeufs, les tissus de soie artificielle, les pelleteries apprêtées, présentent une progression notable; on voit en outre une vive augmentation aux wagons réexpédiés après réparation. Parmi les plus importants articles d'exportation, le froment, le vin, les plumes, les machines, les appareils et dans le trafic actif de perfectionnement, les tissus de coton exportés accusent une régression par rapport à l'année précédente.

Au point de vue de la valeur des importations, les pays d'origine accusent une

diminution à l'exception de la Bulgarie et de la Turquie dont les importations, d'ailleurs peu considérables, présentent un accroissement.

Au point de vue de la valeur des exportations, les chiffres des pays de destination présentent un accroissement, sauf la Bulgarie, les Etats-Unis, les Pays-Bas, la Pologne, la Roumanie, la Turquie et la Yougoslavie.

L'exportation a le plus augmenté envers l'Autriche, la Grande-Bretagne, l'Italie et la Suisse; en outre, elle s'est accrue notablement quant à l'Allemagne et à la Tchéco-Slovaquie.

Dans la première moitié de l'année précédente, la balance commerciale de la Hongrie a été active envers l'Autriche, l'Italie, la Turquie, la Yougoslavie et les pays figurant sous la rubrique „autres“ et ayant des rapports commerciaux peu considérables avec la Hongrie. Cette année, elle est devenue passive envers la Turquie; par contre, elle devint active pour la Grande-Bretagne, la Grèce et la Suisse. L'actif s'est accru notablement envers l'Autriche et l'Italie.

★

A külkereskedelmi mérleg alakulása az 1930. év első felében 44·8 millió pengő kiviteli többletet eredményezett, míg a múlt év hasonló időszakában a külkereskedelmi mérleg 146·3 millió pengő behozatali többlettel zárult. A rendkívüli javulást elsősorban a behozatal nagy csökkenése idézte elő. A kivitel emelkedése is természetesen hozzájárult az aktivum növekedéséhez, azonban jóval kisebb mértékben.

Az 1930. év első felében a behozatal értéke 408·9 millió pengőt tett, s az előző év első felének behozatalával összehasonlítva 135·1 millió pengővel kisebbedett. Havonként részletezve a behozatal adatait, a behozatal a tárgyalt időszak minden hónapjában kisebb volt mint az előző évben. A hanyatlás különösen márciustól kezdve vált erőteljessé s havonként 30 millió pengő körüli összeget tett ki.

A behozatalban a legfontosabb áruk általában nagyarányú visszaeséssel szerepeltek. Ha figyelembe vesszük, hogy a behozatal csökkenése már az előző évben is nagy arányokat öltött, akkor a tárgyalt időszak adatai még nagyobb jelentőséget nyernek. Míg az 1929. évben a behozatal megcsappanása főleg a készgyártmányokat és félgyártmányokat érintette, a tárgyalt időszakban már a nyers anyagok importja is általában hanyatló irányzatot mutatott. Az adatok tehát a vásárlóerő további csökkenéséről és a belföldi ipar kisebb arányú foglalkoztatottságáról tanuskodnak. Emelkedő forgalommal vettek részt az importunkban főleg az ásványolaj, a műselyem-

fonál, a dohány, a déligyümölcs, az olajosmagvak és végül a javítás céljából behozott vasúti kocsik.

A kivitel értéke a folyó év első felében 453·7 millió pengőre emelkedett az előző év hasonló időszakának 397·7 millió pengő értékű kivitelével szemben. Az emelkedés tehát 56·0 millió pengőt tett. A kivitel április hó kivételével a többi hónapok mindegyikében nagyobb volt, mint az előző évben. Rendkívül erőteljes volt az export januárban, de februárban már kisebb arányú emelkedést mutatott, márciusban pedig csak kevéssel haladta meg az előző évi március havi exportot. Az április havi visszaesés után májusban ismét megerősödött a kivitelünk s a tárgyalt félévben ekkor emelkedett a legmagasabbra, míg júniusban az előző év hasonló hónapjával szemben már csak kisebb javulást állapíthatunk meg.

A kiviteli adatok a legfontosabb exportcikkeink legtöbbször lendületes emelkedésről számolnak be. Rendkívül kiemelkedő jelentőségű volt a szarvasmarha sikeres külföldi elhelyezése. A sertéskivitel is számottevően nőtt. A baromfi, a friss és elkészített hús és szalonna, a disznósír, a vaj, a tengeri, a liszt, a tojás, továbbá a műselyemszövetek, a kikészített prémbőrök és a javítás után kiszállított vasúti kocsik exportjának növekedése volt a legjelentősebb.

A legfontosabb kiviteli cikkek közül főleg a búza, a bor, a toll, továbbá a gépek és készülékek, valamint az aktív kikészítésből exportált pamut-szövetek külföldi elhelyezése járt kisebb sikerrel, mint az előző évben.

A külkereskedelmi mérleg havi eredményeit az előző évi eredményekkel összehasonlítva az 1. sz. kimutatás tünteti fel. A külkereskedelmi mérleg havonkénti alakulásáról megemlékeztünk.

1. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.

Commerce extérieur par mois.

Hónap Mois	1 9 2 9			1 9 3 0		
	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-) v. kiv. (+) többlet - Excéd. des importations (-) ou excéd. des exportations (+)	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-) v. kiv. (+) többlet - Excéd. des importations (-) ou excéd. des exportations (+)
	millió pengő — millions de pengős					
I.	83·2	53·4	— 29·8	67·5	79·9	+ 12·4
II.	70·4	52·7	— 17·7	61·3	60·7	— 0·6
III.	93·7	77·3	— 16·4	69·2	78·9	+ 9·7
IV.	106·5	74·5	— 32·0	74·0	72·7	— 1·3
V.	99·2	69·4	— 29·8	73·4	85·3	+ 11·9
VI.	91·0	70·4	— 20·6	63·5	76·2	+ 12·7
I-VI.	544·0	397·7	— 146·3	408·9	453·7	+ 44·8

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1929. és 1930. évek január—június hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie en janvier—juin 1929 et 1930.

A) Behozatal — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység — <i>Unité</i>	Mennyiség — <i>Quantité</i>		Érték — <i>Valeur</i>			
		métermázs, darab v. pár — <i>q. pièces</i> ou <i>paires</i>		ezer pengő <i>milliers de pengős</i>		%	
		1929	1930	1929	1930	1929	1930
I—VI.							
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré.</i>	q	12,710.590	7,997.594	69.070	45.195	12.70	11.05
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	37.069	28.598	30.810	21.772	5.66	5.32
Papirosés papirosárak — <i>Papier et articles en papier</i>	"	391.822	357.745	21.952	18.651	4.04	4.56
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	26.851	25.094	17.166	18.357	3.16	4.49
Szén — <i>Charbon</i>	"	7,478.369	4,273.510	28.531	16.990	5.24	4.16
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils.</i>	"	77.173	53.324	21.502	16.412	3.95	4.01
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	"	952.482	1,178.251	14.690	15.794	2.70	3.86
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	"	62.555	72.688	15.803	15.756	2.90	3.85
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	8.405	6.455	17.538	13.900	3.22	3.40
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	6.373	8.714	10.984	12.795	2.02	3.13
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	37.018	51.529	12.442	10.885	2.29	2.66
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	"	119.943	81.882	15.871	10.409	2.92	2.55
Kikészített bőr — <i>Peaux préparées</i>	"	5.739	5.248	8.985	8.294	1.65	2.03
Pamutfonál és cérna — <i>Fils de cot. et fils à coudre de cot.</i>	"	29.007	14.143	14.652	8.150	2.69	1.99
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	144.245	188.355	6.587	7.343	1.21	1.80
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	"	64.401	45.679	8.887	7.288	1.63	1.78
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	11.925	¹⁾ 8.224	13.673	6.868	2.51	1.68
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	"	10.251	9.432	8.644	6.216	1.59	1.52
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	2,580.449	2,267.880	4.679	4.763	0.86	1.17
Nyerskávé — <i>Café brut</i>	"	17.661	18.075	4.828	4.736	0.89	1.16
Nyersjuta — <i>Jute brut</i>	"	68.151	56.525	6.805	4.608	1.25	1.13
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	61.138	84.802	3.470	4.459	0.64	1.09
Üveg és üvegarak — <i>Verres et verreries</i>	"	85.512	54.736	4.980	4.190	0.92	1.03
Selyem- és félselyemszövet (gaze is) — <i>Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)</i>	"	637	418	5.771	3.474	1.06	0.85
Vasúti kocsik — <i>Wagons.</i>	"	²⁾ 10.395	³⁾ 18.284	1.773	3.291	0.33	0.80
Kaucsukárak — <i>Articles en caoutchouc.</i>	"	6.079	5.172	4.034	3.118	0.74	0.76
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	37.588	31.082	3.103	2.543	0.57	0.62
Személyszállító automobil — <i>Autos p. personnes</i>	"	⁴⁾ 12.291	⁵⁾ 4.538	6.023	2.162	1.11	0.53
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	5.103	4.762	2.586	1.934	0.48	0.47
Prémbőr kikészített — <i>Pelletteries apprêtées</i>	"	545	338	2.973	1.811	0.55	0.44
Nyers- és ócskavas — <i>Fer brut et ferraille</i>	"	238.873	114.938	2.951	1.741	0.54	0.43
Technikai zsiradékok — <i>Graisses techniques</i>	"	21.630	16.521	2.077	1.612	0.38	0.39
Vasfélgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	60.710	30.254	2.987	1.575	0.55	0.39
Nyersrizs — <i>Riz brut</i>	"	117.072	32.850	5.358	1.533	0.98	0.38
Cipészárak — <i>Chaussures</i>	pár pièces	297.414	171.110	2.457	1.529	0.45	0.37
Kalapok — <i>Chapeaux.</i>	drb pièces	387.496	164.358	3.461	1.481	0.64	0.36
Összesen — <i>Total</i>	drb pièces	387.496	209.507	408.103	311.635	75.02	76.21
	pár pièces	297.414	171.110				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises.</i>	q	25,498.052	17,147.640	135.914	97.269	24.98	23.79
	drb pièces	151.022	132.442				
	pár pièces	63.187	39.212				
Behozatal összesen — <i>Importations totales.</i>	q	4,658.782	3,170.764	544.017	408.904	100.00	100.00
	drb pièces	538.518	341.949				
	pár pièces	360.601	210.322				
	q	30,156.834	20,318.401				

¹⁾ Ezenkívül 45.149 db és 535 folyóméter — *En outre, 45.149 unités et 535 mètres courants.* —

²⁾ 29, ³⁾ 46, ⁴⁾ 960, ⁵⁾ 330 db — *unités.*

A behozatalt a legfontosabb áruk és árucsoportok szerint a 2. A) sz. tábla részletezi.

A legfontosabb behozatali áruk közül az importált nyers és megmunkált fa mennyisége 12.7

millió métermázsáról 8 millió métermázsára csökkent, s értékben 24 millió pengővel kevesebbet fizettünk a külföldnek fáért, mint az előző évben. A fabehozatal visszaesése az összes fontosabb fa-

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység - <i>Unité</i>	Mennyiség — <i>Quantité</i>		Érték — <i>Valeur</i>			
		métermázs, darab v. pár — <i>q, pièces ou paires</i>		ezer pengő <i>milliers de pengős</i>		‰	
		1929	1930	1929	1930	1929	1930
I—VI.							
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db <i>têtes</i>	143.857	251.984	56.392	97.355	14.18	21.46
Ebből — <i>Dont</i> :							
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	32.653	82.399	22.512	57.444	5.66	12.66
Sertés — <i>Porcs</i>	"	78.468	124.029	24.916	29.866	6.27	6.53
Ló — <i>Chevaux</i>	"	16.126	17.936	8.168	9.008	2.05	1.99
Juh — <i>Moutons</i>	"	16.580	27.573	792	1.026	0.20	0.23
Búza — <i>Froment</i>	q	1,804.587	1,780.538	49.262	43.249	12.39	9.53
Liszt — <i>Farines</i>	"	996.544	1,078.361	39.925	42.497	10.04	9.36
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	1) 37.901	4) 69.181	11.331	17.527	2.85	3.86
Ebből — <i>Dont</i> :							
Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	"	2) 11.147	5) 23.924	2.981	5.995	0.75	1.32
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	"	3) 26.754	6) 45.257	8.350	11.532	2.10	2.54
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	146.899	893.768	4.269	14.140	1.07	3.12
Cukor — <i>Sucre</i>	"	378.227	423.331	13.241	14.043	3.33	3.09
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	42.928	97.144	10.701	13.667	2.69	3.01
Vasfélgyártm. — <i>Demi-produits en fer</i>	"	584.015	448.268	11.205	9.666	2.82	2.13
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	17.811	7) 13.105	9.966	9.067	2.51	2.00
Friss és elkészített hús — <i>Viande fraîche et préparée</i>	"	15.518	36.530	4.518	8.752	1.14	1.93
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	106.432	44.187	20.217	8.599	5.08	1.90
Rozs — <i>Seigle</i>	"	365.000	621.104	8.781	8.591	2.21	1.89
Selyem- és félselyemszövet (gaze is) — <i>Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)</i>	"	187	2.247	753	7.120	0.19	1.57
Bor — <i>Vin</i>	"	139.757	127.840	8.248	6.791	2.07	1.50
Toll — <i>Plumes</i>	"	14.144	10.111	9.640	6.764	2.42	1.49
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	54.111	38.962	6.613	6.623	1.66	1.46
Vasúti kocsik — <i>Wagons</i>	"	8) 15.593	9) 51.932	2.900	6.173	0.73	1.36
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	"	13.626	30.915	3.121	5.696	0.78	1.25
Prémbőr, kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	"	540	1.796	1.916	5.320	0.48	1.17
Árpa — <i>Orge</i>	"	63.625	248.224	1.965	5.021	0.49	1.11
Vasáruk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	63.313	76.340	4.503	4.950	1.13	1.09
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	12.804	17.188	5.210	4.795	1.31	1.06
Kikészített bőr — <i>Peaux préparées</i>	"	4.038	3.497	2.990	4.231	0.75	0.93
Szén — <i>Charbon</i>	"	1,653.460	1,614.974	4.263	3.942	1.07	0.87
Maláta — <i>Malt</i>	"	72.500	88.417	3.856	3.881	0.97	0.86
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	6.867	4.056	6.711	3.602	1.69	0.79
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	22.218	17.227	6.679	3.294	1.68	0.73
Szalámi és kolbász — <i>Salami et saucisses</i>	"	6.449	5.942	3.314	2.987	0.83	0.66
Szesz — <i>Alcool</i>	"	28.109	51.265	1.574	2.808	0.40	0.62
Vaj, természetes — <i>Beurre naturel</i>	"	669	7.080	248	2.753	0.06	0.61
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	13.786	16.533	2.682	2.611	0.68	0.57
Összesen — <i>Total</i>	db <i>pièces</i>	143.857	334.866	316.994	376.515	79.70	82.98
	q	6,681.658	7,920.063				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db <i>pièces</i>	86.545	59.054	80.730	77.224	20.30	17.02
	pár <i>paires</i>	7.437	41.166				
	q	3,173.523	3,091.326				
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db <i>pièces</i>	230.402	393.920	397.724	453.739	100.00	100.00
	pár <i>paires</i>	7.437	41.166				
	q	9,855.181	11,011.389				

1) 2,913.965, 2) 1,075.001, 3) 1,838.964, 4) 5,686.400, 5) 2,332.734, 6) 3,353.666 db. — *pièces*. — 7) Ezenkívül 82.882 db. — *En outre, 82.882 unités*. — 8) 282 db. — *wag.* 9) 585 db, amelyből 297 db. (23.833 q) 1.439 ezer pengő értékben jóvátételi szállítás. — 585 *wag.*, dont 297 (23.833 q) *d'une valeur de 1.439 mille pengős comme réparations en vertu du traité de paix*.

fajtkánál jelentkezett. A tűzifabehozatal csökkenése az enyhe téli időjárással, az épületfák importjának hanyatlása pedig a kismértékű építke-

zéssel függ össze. A szénbehozatal mennyisége 7.5 millió métermázsáról 4.3 millió métermázsára apadt, s értékben a csökkenés 12 millió pengőt

tett. A szénbehozatal leapadását egyrészt a háztartási szén kisebb fogyasztása, másrészt az ipari termelés kisebb arányú szénfelhasználása idézte elő.

A *textiliák* behozatalának múlt évi nagy visszaesése ez évben is továbbtartott. A behozott pamut- és gyapjuszövetek értéke 48·3 millió pengőről 35·7 millió pengőre szállt le. A pamutszöveteknél 9 millió, a gyapjuszöveteknél pedig 3·6 millió pengőt tett ki az import csökkenésének az értéke. A selyemszövetekből 2·3 millió pengővel kevesebb értékű árut hoztunk be külföldről. A textilfélgártmányok nagymértékű hanyatlása különösen a pamutfonalaknál szembetűnő. A fonalak közül csak a műselyemfonál behozatala nőtt. A textilnyersanyagok közül a nyerspamut kisebb mértékű emelkedése és a nyerskender külföldi vásárlásának nagyobb lendülete említhető fel. A többi textilnyersanyagból kevesebbet vásároltunk külföldön, mint az előző évben.

A külföldi származású *papiros* fogyasztása is kisebbedett. A továbbfeldolgozásra szolgáló papirosanyag beszerzése azonban nőtt, tehát a belföldi papirosipar több papirosanyagot dolgozott fel, mint az előző évben. A papirosbehozatal értéke az előző évvel szemben 3·3 millió pengővel csökkent.

Az *ásványolajimport* állandó növekedése ez évben is tartott, s a behozott nyersolaj mennyisége megközelítette az egymillió métermázsát. Ezzel szemben az ásványolajtermékek külföldi beszerzése kisebb arányú volt, s különösen benzinből vásároltunk jóval kevesebbet külföldön, mint eddig.

A *gépek és készülékek* csoportjában szereplő áruk behozatalának értéke 5 millió pengővel esett vissza, s főképen a talajművelőgépek, továbbá a textilipari gépek kisebb forgalma idézte elő a változást. A papirosipari gépek, valamint a javítás céljából behozott cséplőgépek importja megerősödött.

A *villamosgépek* importjában közel 7 millió pengős visszaesés jelentkezett.

A behozott *vasárak* értéke 1·6 millió pengővel volt kisebb, s leginkább az öntöttvasárakból és a szerszámokból érkezett kevesebb az országba, mint az előző évben. A *vasfélgártmányok* mennyisége a felére esett vissza s főleg a vaslemez és rúdvas forgalma csökkent. A *vasérc* és a *nyersvas* hanyatló importja a vasipari termelés csökkenéséről tanuskodik. A *nyersfémek* értékének 5·5 millió pengős visszaesését túlnyomórészt a réz- és horganybehozatal ellanyhulása idézte elő.

A behozott *nyersbőr* mennyisége 37 ezer métermázsáról 52 ezer métermázsára gyarapodott, értékben azonban 1·6 millió pengős visszaesést tapasztalunk. Az értékcsökkenést a nyersbőrök világpiaci árhanyatlásának kell betudnunk. Az egyes bőrfajták közül a borjúbőr növekedett meg a leg-

nagyobb arányban, de számottevő gyarapodás mutatkozott a többi nyersbőrfajtánál is. A *kikészített bőröknél* több mint félmillió pengő értéket képviselő visszaesés volt. A fontosabb jelentőségű készbőrfajtákból általában szűkebb keretű behozatalunk volt.

A *kivitelnek a legfontosabb áruk és árucsoportok szerint* való megoszlását a 2. B) számú táblázat foglalja magában. A legfontosabb kiviteli cikkek közül a *vágó- és igásállatok* álltak az első helyen. Vágóállatkivitelünk hatalmas gyarapodást ért el, s az egész kivitelnek 21·5%-át tette. A vágóállatok exportjának lendületes megerősödését igen kedvező jelenségnek kell tekintenünk, mert a mezőgazdasági cikkek árhanyatlása az állatárakat csak kevésbé érintette. Az állatáraknak a folyó év második negyedében bekövetkezett áresése, amely főleg a sertésáraknál volt jelentősebb, összefügg a takarmányárak nagy visszaesésével, s az árvesztéget kiegyenlíti. A szarvasmarha mennyisége 33 ezer darabról 82 ezer darabra, a sertés mennyisége pedig 78 ezer darabról 124 ezer darabra emelkedett. A vágó- és igásállatokért a folyó év első felében 97 millió pengőt vettünk be a múlt év hasonló időszakában befolyt 56 millió pengővel szemben.

Az exportált *búza* mennyisége alig változott. Minthogy búzákivitelünk az előző év első felében rendkívül megnőtt, a folyó évben kivitt búzamenyiséget is jelentős nagyságúnak kell tekintenünk. A kivitt búza értékösszege 43 millió pengőre esett vissza, az előző évi 49 millió pengővel szemben, aminek oka a búza árának újabb hanyatlása. *Liszt-kivitelünk* a folyó év első felében meghaladta az egymillió métermázsát s a múlt év első feléhez viszonyítva több mint két és félmillió pengővel emelte a külföldre kiszállított lisztért befolyt összeget. A *rozsértékesítés* kedvezőtlen világpiaci helyzetét rozs-kivitelünk adatai élénken visszatükröztetik. A kivitt rozs mennyisége 365 ezer métermázsáról 621 ezer métermázsára nőtt, s ennek ellenére a rozsért kapott értékösszeg valamivel kisebb volt, mint az előző évben. A nagy árlemorzsolódás az árpánál és a tengerinél hasonlóképen mutatkozott. Az 1930. évi január—júniusi exportárakat összehasonlítva az 1929. év hasonló hónapjainak exportáráival, a százalékos visszaesés a búzánál 10, a rozsnál 41, az árpánál 35, a tengerinél pedig 48 százalékot tett. A folyó év első hat hónapjában 248 ezer métermázsá *árpát* vittünk ki, az előző évi 64 ezer métermázsával szemben, a *tengerikivitel* pedig az előző évi 147 ezer métermázsáról 894 ezer métermázsára emelkedett. Az áresések miatt az árpáért és tengeriért befolyt értékösszeg természetesen megfelelő arányban nem emelkedett.

A *friss és elkészített hús* kiviteli mennyisége megkétszereződött, s értékben több mint 4 millió pengő többletet eredményezett. Az emelkedés főleg

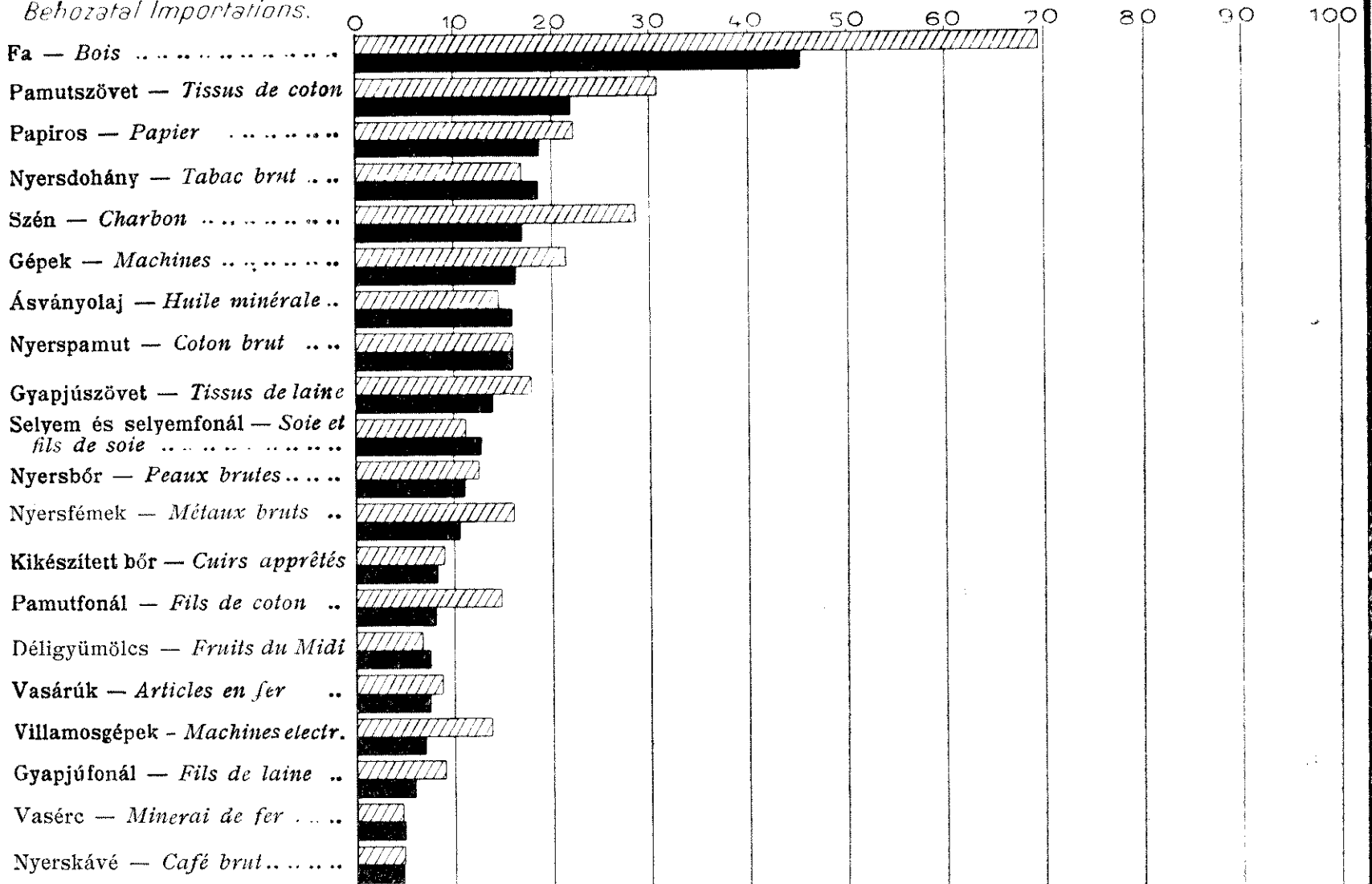
A FONTOSABB ÁRÚK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA.

Formation du mouvement des marchandises importantes.

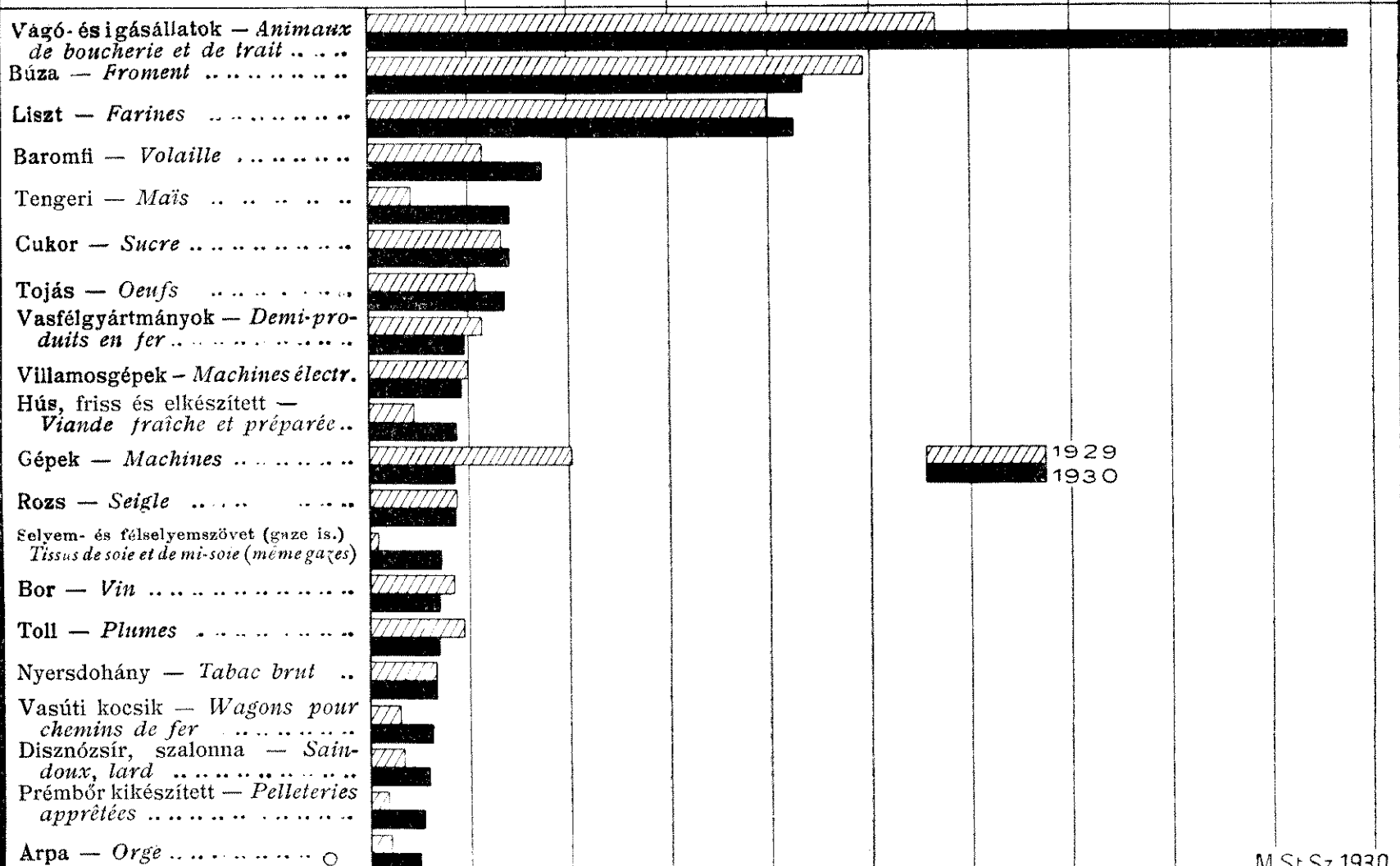
1929 I - VI. 1930 I - VI.

Millió pengőben. En millions de pengős.

Behozatal Importations.

Kivitel Exportations.

1929
1930

3. Külkereskedelmi forgalom gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1929. és 1930. évek január—június hónapjaiban.

Commerce extérieur suivant les branches économiques et la destination, en janvier—juin 1929 et 1930.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Désignation des matières premières, des demi-produits et des articles fabriqués</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>			
	1929		1930		1929		1930	
	január—június — <i>janvier—juin</i>							
	É r t é k — <i>V a l e u r</i>							
	1.000 P pengős	%	1.000 P pengős	%	1.000 P pengős	%	1.000 P pengős	%
I. Élelmezési és élvezeti cikkek <i>Articles alimentaires, boissons</i>	57.323	10.54	48.404	11.84	180.741	45.44	194.573	42.88
II. Élő állatok — <i>Animaux vivants</i>	387	0.07	116	0.03	59.774	15.03	103.827	22.88
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières auxiliaires de l'agriculture et de l'industrie</i>	64.473	11.85	36.094	8.82	20.121	5.06	29.082	6.41
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	421.834	77.54	324.290	79.31	137.088	34.47	126.257	27.83
Összes áruforgalom — <i>Mouvement total des marchandises</i>	544.017	100.00	408.904	100.00	397.724	100.00	453.739	100.00
Ebből — <i>Dont:</i>								
Nyersanyagok — <i>Matières premières</i>	201.897	37.11	159.130	38.91	219.617	55.22	270.789	59.68
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	130.581	24.01	98.308	24.05	30.732	7.73	34.458	7.59
Gyártmányok — <i>Articles fabriqués</i>	211.539	38.88	151.466	37.04	147.375	37.05	148.492	32.73

az Ausztriába szállított félsertésekre és a Nagy-Britanniába kivitt baconszalonnára esett. A zsír- és vajkivitelünk is jó volt. Az előbbi több mint kétszerese volt az előző évi mennyiségnek, a vajmennyiség pedig tetemesen megnőtt.

Baromfikivitelünk 38 ezer métermázsáról 69 ezer métermázsára növekedett, s értékben az emelkedés meghaladta a 6 millió pengőt. A baromfikivitt az áruk alacsony alakulása nagymértékben előmozdította. Még nagyobb áresés uralkodott a tojáspiacon, ami a tojásexportot mennyiségileg több mint kétszeresére emelte. A kivitt tojás értékösszege szembetűnően mutatja az áruk nagy hanyatlását. Az értékösszeg ugyanis a múlt évi 10.7 millió pengőről 13.7 millió pengőre nőtt, tehát az emelkedés mindössze 3 millió pengőt tett. A tojásárak zuhanásszerű esését az enyhe téli időjárás következtében beállott tojásbőség idézte elő, amit fokozott a nagymennyiségben konzervált tojás kínálata is.

A friss főzelékfélék kivitelében nagy visszaesés mutatkozott, ami a vereshagyma jóval kisebb mértékű exportjának tulajdonítandó.

A tárgyalt időszakban 423 ezer métermázsa cukrot vittünk ki, szemben a tavalyi megfelelő időszak 378 ezer métermázsa kivitelével. A folyó évi nyomott cukorárak miatt azonban a kivitt cukor értékösszegének növekedése az egymillió pengőt sem haladta meg.

A külföldi borértékesítés kedvezőtlenebb volt mint az előző év első felében, a szesz kivitel azon-

ban rendkívüli mértékben növekedett, s 2.8 millió pengővel emelte az export értékét.

Nyersbőrexportunk megerősödött, a kikészített bőrökből azonban főleg a hulladékbőr kivitelének visszaesése miatt kevesebbet adtunk el a külföldnek, mint az előző évben. A kikészített bárányprémbőrt nagy sikerrel értékesítettük a külföldi piacon, s az export értéke 3.4 millió pengővel növekedett.

A vasfélgyártmányok mennyisége lejjebb szállt a bugavas exportjának csökkenése miatt, de jelentősen növekedett a vaslemez kivitele. Az értékösszeg is csökkent 1.5 millió pengővel. A vasárak mennyiségének növekedése túlnyomórészt az olcsó drótszegekre esett, s ezért értékben a növekedés csak kis összeget, alig félmillió pengőt tett.

A gépek és készülékek kivitelének értéke több mint 11.6 millió pengővel csökkent. Legnagyobb részét a gőzkazánokból és gőzcséplőgépekből szállítottunk kevesebbet külföldre.

A villamosgépek és készülékek kivitelében mutatkozó visszaesést leginkább a villamos motorok megcsappant exportja idézte elő.

A külkereskedelmi forgalomnak nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok szerint való megoszlását a 3. számú táblázat tünteti fel.

Az 1930. év első felében a behozatalban a nyersanyagok arányszáma 37.11 százalékról 38.91 százalékra emelkedett. Legfőképpen a nyers ásványolaj, a nyers pamut és az olajosmagvak nagyobb mér-

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1929. és 1930. évek január—június hónapjaiban.

Répartition, par pays, du mouvement du commerce extérieur de la Hongrie, en janvier—juin 1929 et 1930.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>				Behozatali (—), ill. kiviteli (+) többlet <i>Excédent d'im- portations (—) ou d'export. (+)</i>	
	1929		1930		1929		1930		1929	1930
	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	
Ausztria — <i>Autriche</i>	73.1	13.44	49.1	12.00	121.4	30.53	144.1	31.76	+ 48.3	+ 95.0
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	115.1	21.16	85.5	20.91	66.7	16.78	69.6	15.34	— 48.4	— 15.9
Románia — <i>Roumanie</i>	47.6	8.75	35.9	8.78	24.8	6.23	14.7	3.24	— 22.8	— 21.2
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	28.3	5.20	22.3	5.46	31.0	7.79	26.7	5.88	+ 2.7	+ 4.4
Németország — <i>Allemagne</i>	108.8	20.01	80.9	19.79	40.4	10.15	43.6	9.61	— 68.4	— 37.3
Svájc — <i>Suisse</i>	15.2	2.79	10.1	2.47	8.1	2.05	16.0	3.53	— 7.1	+ 5.9
Olaszország — <i>Italie</i>	24.8	4.57	20.0	4.89	31.3	7.86	63.6	14.02	+ 6.5	+ 43.6
Franciaország — <i>France</i>	11.8	2.17	10.6	2.59	4.7	1.18	7.5	1.65	— 7.1	— 3.1
Belgium — <i>Belgique</i>	4.1	0.75	3.6	0.88	2.6	0.64	2.8	0.62	— 1.5	— 0.8
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	15.4	2.83	11.9	2.91	4.8	1.21	2.9	0.64	— 10.6	— 9.0
Nagy-Britannia (Írországgal) <i>Grande-Bretagne (Irlande comprise)</i>	16.0	2.93	11.9	2.91	7.3	1.81	17.9	3.94	— 8.7	+ 6.0
Svédország — <i>Suède</i>	1.6	0.30	1.0	0.25	0.6	0.16	0.8	0.18	— 1.0	— 0.2
Lengyelország — <i>Pologne</i>	22.6	4.15	11.6	2.84	8.8	2.22	5.9	1.30	— 13.8	— 5.7
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	8.8	1.62	9.9	2.42	4.7	1.19	2.3	0.51	— 4.1	— 7.6
Görögország — <i>Grèce</i>	2.9	0.53	1.6	0.39	2.8	0.70	3.1	0.68	— 0.1	+ 1.5
Törökország — <i>Turquie</i>	3.0	0.55	5.5	1.34	4.4	1.10	2.8	0.62	+ 1.4	— 2.7
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	23.4	4.29	20.7	5.06	2.8	0.71	1.7	0.37	— 20.6	— 19.0
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	21.5	3.96	16.8	4.11	30.5	7.69	27.7	6.11	+ 9.0	+ 10.9
Összesen — Total	544.0	100.00	408.9	100.00	397.7	100.00	453.7	100.00	—146.3	+ 44.8

tékü behozatala idézte elő a növekedést. A félgyártmányok arányszáma 24.01 százalékról 24.05 százalékra emelkedett. A félgyártmányok értéke azonban csökkent és ezt leginkább a megmunkált faanyagok, a textilfélgyártmányok, a fémek és a kikészített bőr visszaeső importja okozta. A textilfélgyártmányok és a kikészített bőr mennyiségének visszaesése összefüggésben van a nyers pamut és a nyers bőr mennyiségének emelkedésével, amennyiben a belföldi ipar az említett félgyártmányokat az eddiginél nagyobb arányban állította elő. A gyártmányok részesedési aránya alászállt 38.88 százalékról 37.04 százalékra. A visszaesést a textiliák, a gépek és készülékek (villamosak is), a járóművek, kalapok, cipészárúk és a papiros importjának hanyatlása idézte elő.

A kivitelben a részesedési százalék a gyártmányok rovására, a nyersanyagok javára alakult. A nyersanyagok jelentősen megnövekedett forgalma a gyártmányok arányszámát lecsökkentette, holott értékben a gyártmányok exportja némi emelkedést mutatott. A nyersanyagok kivitelének 55.22 százalékról 59.68 százalékra való emelkedése a mezőgazdasági cikkek exportjának megerősödésében találja magyarázatát. A félgyártmányok érték szerint való nagyobb részesedése túlnyomóan a kikészített bőr, a kikészített prémőr és a maláta nagyobb kivite-

lével függ össze, az arányszám azonban 7.73 százalékról 7.59 százalékra csökkent. A gyártmányok arányszáma 37.05 százalékról 32.73 százalékra szállt le, de mint említettük, értékben a gyártmányok kivitele valamelyest gyarapodott. A gyarapodást főleg a liszt, a műselyemszövetek, továbbá a vasúti kocsik kivitelének fokozódása idézte elő.

A külkereskedelmi forgalomnak származási és rendeltetési országok szerint való alakulását a 4. számú táblázat részletezi.

A behozatalban úgyszólván az összes származási országok alacsonyabb értékösszegekkel szerepeltek, csupán két országnál találunk kivételt és pedig Bulgáriánál és Törökországnál, ahol az értékösszeg növekedett. A bulgáriai és a törökországi behozatal azonban a forgalom jelentéktelensége miatt alig számottevő.

A kivitelben az egyes rendeltetési országok értékadatai Románia, Jugoszlávia, Németalföld, Lengyelország, Bulgária, Törökország és az Amerikai Egyesült Államok kivételével emelkedést mutattak. Kivitelünk megerősödése Ausztriába, Olaszországba, Svájcba és Nagy-Britanniába irányuló forgalmunknál volt a legjelentősebb, ezeken kívül Cseh-Szlovákia és Németország szerepeltek kivitelünkben számottevően nagyobb értékösszegekkel.

Külkereskedelmi mérlegünk az előző év első

felében Ausztriával, Olaszországgal, Jugoszláviával, Törökországgal és az egyéb országok címe alatt összefoglalt jelentéktelenebb forgalmú országokkal volt aktív. A folyó évben Törökországgal lebonyolított árucserénk passzív eredményt szolgáltatott,

viszont az aktív mérleggel szereplő országok száma kibővült Svájccal, Nagy-Britanniával és Görögországgal. Aktivitásunk két országnál és pedig Ausztriánál és Olaszországnál számottevő mértékben megerősödött.

Meszlényi Emil dr.

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1930 augusztus havában.

Le commerce extérieur de la Hongrie en août 1930.

En août 1930, les importations ont représenté 70·4 millions de pengős et les exportations 76·3 millions de pengős. Par rapport à août 1929, la valeur des importations a diminué de 16·5 millions de pengős et la valeur des exportations de 10·9 millions. La balance du commerce extérieur, qui s'est soldée en août 1929 par un actif de 0·4 million de pengős, accuse en août 1930 un excédent d'exportations de 5·9 millions de pengős, dû à la régression considérable des importations.

Importation: Comparativement au mois correspondant de 1929, l'importation a, à quelques exceptions près, diminué pour la plupart des plus importantes catégories d'articles. La diminution a été la plus forte au charbon (— 2·1 millions de pengős). Elle dépassait 1 million de pengős aux bois bruts et ouvrés, à l'huile minérale, aux tissus de coton, aux machines et appareils. L'importation des matières premières, des demi-produits et des objets fabriqués de l'industrie textile accuse en général une forte diminution. L'accroissement porte presque exclusivement sur les articles d'industrie du cuir: on voit une augmentation de 0·4 million de pengős aux pelleteries et de 0·6 million aux peaux brutes.

Exportation: Le fait le plus caractéristique en est la diminution, de 9·2 millions de pengős, des ventes de froment. Les exportations de farine et de fruits frais ont également reculé, respectivement de 1·4 et de 1·3 million de pengős. Aux autres postes de l'exportation, on constate une augmentation presque générale. Celle-ci est la plus considérable aux animaux de boucherie et de trait (+ 6·7 millions de pengős), dont 5·7 millions pour les bêtes à cornes. Les ventes de graines oléagineuses ont dépassé de 2·5 millions celles d'août 1929. L'exportation des pelleteries accuse une augmentation de 2·2 millions de pengős. Parmi les produits agricoles, on voit un accroissement au saindoux, au lard et à la volaille, et entre les articles industriels, aux machines et appareils électriques.

Az 1930. év augusztus havában behozott áruk értéke 70·4, a kivitt áruk értéke pedig 76·3 millió pengőt tett ki. A mult évi augusztus havi forgalomhoz viszonyítva a behozatal értéke 16·5 millió pengővel csökkent, míg a kivitel értéke 10·9 millióval esett vissza. Külkereskedelmi mérlegünk az előző év augusztus havában 0·4 millióval volt aktív, a folyó év augusztusában a behozatal nagymérvű visszaesése folytán a mérleg 5·9 millió pengő kiviteli többletet eredményezett.

A folyó évi augusztus havi *behozatal* — a mult évi augusztus havi behozatallal összehasonlítva — a legfontosabb áruk csoportjánál néhány kisebb kivételtől eltekintve, általában a visszaesés képét mutatja. Legerősebben csökkent a szénbehozatal, 2·1 millióval. Ezenkívül 1 milliónál nagyobb értékre rúgó visszaesést látunk a nyers- és megmunkált fánál, az ásványolajnál, a pamutszöveteknél, továbbá a gépek és készülékek csoportjánál. Általában erős esést látunk a textilipar körébe tartozó nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok behozatala terén. Az emelkedés úgyszólván kizárólag a bőrparcikkeire esik: a kikészített prémbőrök behozatala 0·4 millióval, a nyersbőröké pedig 0·6 millióval emelkedeti.

A kivitel legszembetűnőbb jelensége, hogy a *búzakivitel* 9·2 millióval csökkent. Ugyancsak esett a lisztkivitel 1·4 millióval és a friss gyümölcskivitel 1·3 millióval. A kivitel többi tételeinél csaknem általános az emelkedés. Legkiemelkedőbb ezek közül a vágó- és igásállatok exportjánál látható 6·7 milliós emelkedés, melyből 5·7 millió esik a szarvasmarhákivitelre. Az olajos magvak kivitele 2·5 millióval nagyobb bevételt eredményezett, mint a mult év augusztus havában. Ugyancsak örvendetes emelkedést mutat a kikészített prémbőrök kivitele 2·2 millióval. Mezőgazdasági terményeink közül emelkedett még a disznósír és szalonna és a baromfi kivitele, iparcikkeink közül a villamosgépek és készülékeké.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. év augusztus havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en août 1930.

Az áruk megnevezése Marchandises	1929	1930	1929	1930	Az érték 1930. aug.-ban több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben		Az 1930. aug. havi összérték ‰-ában
	augusztus — août				Augment. (+) ou diminution (-) de la valeur en août 1930, en milliers de pengős		En ‰ de la valeur totale d'août 1930
	q		1000 P — pengős				
A) Behozatal. — A) Importations.							
Nyers és megmunkált fa — Bois brut et ouvré	2,614.260	2,376.319	11.530	9.831	—	1.699	13.96
Szén — Charbon	1,926.431	1,404.416	7.619	5.475	—	2.144	7.78
Gyapjuszövet — Tissus de laine	2.841	2.416	5.146	4.173	—	973	5.93
Pamutszövet — Tissus de coton	6.269	5.459	5.188	4.019	—	1.169	5.71
Papiros és papirosárak — Papier et art. en papier	61.529	58.989	3.237	3.320	+	83	4.72
Gépek és készülékek — Machines et appareils	13.580	10.735	3.918	2.780	—	1.138	3.95
Ásványolaj — Huile minérale	257.217	160.430	3.680	2.483	—	1.197	3.53
Selyem és selyemfonál — Soie et fils de soie	973	1.526	1.734	2.048	+	314	2.91
Nyersbőr — Peaux brutes	3.943	10.287	1.403	1.983	+	580	2.82
Nyersfémek — Métaux bruts	14.232	16.624	2.109	1.954	—	155	2.77
Kikészített bőr — Peaux préparées	879	1.240	1.371	1.658	+	287	2.35
Nyerspamut — Coton brut	8.606	7.780	2.342	1.424	—	918	2.02
Pamutfonál és -cérna — Fils de coton et fils à coudre de coton	3.783	2.552	1.887	1.279	—	608	1.82
Vasárak — Ouvrages en fer	8.720	8.095	1.321	1.216	—	105	1.73
Gyapjúfonál — Fils de laine	1.855	1.731	1.287	1.114	—	173	1.58
Prémbőr, kikészített — Pelleteries apprêtées	93	126	451	875	+	424	1.24
Egyéb áruk — Autres marchandises	52.422	39.996	32.657	24.769	—	7.888	35.18
	34.146	25.394					
	1.588.283	1.024.836					
Behozatal össz. — Import. totales	52.422	39.996	86.880	70.401	—	16.479	100.00
	34.146	25.394					
	6,513.494	5,093.561					
B) Kivitel. — B) Exportations.							
Vágó- és igásáll. — Anim. de boucherie et de trait ¹⁾	24.875	47.248	10.199	16.890	+	6.691	22.14
Ebből — Dont: Szarvasmarha — Bêtes à cornes ¹⁾	7.177	15.911	4.952	10.713	+	5.761	14.04
Sertés — Porcs ¹⁾	13.742	23.193	4.192	4.983	+	791	6.53
Ló — Chevaux ¹⁾	2.214	2.212	976	1.004	+	28	1.32
Juh — Moutons ¹⁾	1.735	5.932	78	190	+	112	0.25
Búza — Froment	672.094	378.836	17.138	7.956	—	9.182	10.43
Liszt — Farine	229.920	199.834	8.476	7.049	—	1.427	9.23
Friss gyümölcs — Fruits frais	179.348	156.462	5.332	3.998	—	1.334	5.24
Prémbőr, kikészített — Pelleteries apprêtées	270	915	1.075	3.293	+	2.218	4.32
Olajosmagvak — Graines oléagineuses	7.757	69.012	394	2.928	+	2.534	3.84
Baromfi — Volaille	³⁾ 6.455	³⁾ 11.528	1.848	2.479	+	631	3.25
Ebből — Dont: Élő baromfi — Volaille vivante	²⁾ 3.159	³⁾ 5.766	774	1.199	+	425	1.57
Leölt baromfi — Volaille tuée	²⁾ 3.296	³⁾ 5.762	1.074	1.280	+	206	1.68
Gyapjú — Laine	8.038	8.945	2.404	1.793	—	611	2.35
Gépek és készülékek — Machines et appareils	10.509	11.484	1.861	1.491	—	370	1.96
Villamosgépek és készül. — Machin. et appar. élect.	2.141	2.229	1.350	1.483	+	133	1.95
Borsó, száraz — Pois, secs	18.437	25.813	1.106	1.291	+	185	1.69
Tojás — Oeufs	6.439	8.335	1.159	1.250	+	91	1.64
Vasfélgyártmányok — Demi-produits en fer	87.982	45.750	2.021	1.102	—	919	1.45
Friss és elkészített hús — Viandes fraîches et préparées	4.818	5.023	1.469	1.010	—	459	1.32
Disznósír, szalonna — Saindoux, lard	1.682	5.635	358	986	+	628	1.29
Egyéb áruk — Autres marchandises	7.962	12.175	31.016	21.289	—	9.727	27.90
	455	8.716					
	1,423.543	1,061.224					
Kivitel össz. — Exportations totales	32.837	83.949	87.206	76.288	—	10.918	100.00
	455	8.716					
	2,659.433	1,991.025					

¹⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — En têtes. — ²⁾ Az 1929. év augusztus havában az élő baromfi 291.667 db, a leölt baromfi 170.738 db, összesen 462.405 db. — En août 1929, on a exporté 291.667 volailles vivantes et 170.738 volailles tuées, au total 462.405 volailles. ³⁾ Az 1930. év augusztus havában az élő baromfi 551.200 db, a leölt baromfi 301.965 db, összesen 853.165 db. — En août 1930, on a exporté 551.200 volailles vivantes et 301.965 volailles tuées, au total 853.165 volailles. — ⁴⁾ Ezenkívül 24.526 db. — En outre, 24.526 unités.

A belföldi termelés védelmére irányuló törekvések és külkereskedelmi forgalmunk.

Les efforts tendant à la protection de la production hongroise et le commerce extérieur de la Hongrie.

Résumé. La Hongrie, dont la situation économique est aggravée par la crise agricole et le chômage, se ressent fort de la politique douanière des pays où elle plaçait ses produits et qui, depuis la guerre, s'efforcent de produire eux-mêmes ce dont ils ont besoin. Le déficit de la balance commerciale de la Hongrie est dû en partie au fait que la population ne se rend pas encore assez compte de la nécessité de préférer, dans l'intérêt du pays, les produits intérieurs aux articles étrangers. En analysant le passif, on voit que la plupart de ceux-ci pourraient être très bien remplacés par des produits indigènes.

★

Az államok egymásközti árucseréje, azaz a külkereskedelmi forgalom, éppoly természetes folyamat, mint egy társadalmon belül a munkamegosztás. Hogy ez a folyamat mégsem bonyolódik le oly nyugodt mederben, mint amilyent számára az elmélet kijelöl, annak oka az, hogy minden állam igyekszik az árucserét a maga szempontjai szerint legelőnyösebbé tenni és a hátrányokat vevőire és eladóira hárítani. Előnyösen venni a legszükségesebbet („a legszükségesebb“ természetesen esetenként mást jelent, a fogyasztóképesség rugalmas határai között) és jutányosan eladni a külföldnek a legtöbbet, a legkedvezőbb áron. (Hogy viszont „a legtöbb“ nem a belföldi teljes mérvű fogyasztás kielégítése után maradt felesleget jelenti, azt mutatja többek között a háború előtti Oroszország, ahol a gabonakivitel színvonalának fenntartása csak nagy tömegek számára állandósult minimum alatti életstandard mellett volt lehetséges.)

Így a külkereskedelem gazdasági harccá alakul: itt is, mint minden más harcban az erősebbé a győzelem; de nemcsak a gaz-

dasági, hanem a politikai erőviszonyok is számításba jönnek. Fokozottan érvényesül ez az igazság olyan korban, mint amilyen a világháborút követte. Újonnan keletkezett államok, amelyek minden áron elért sikerrel akarják igazolni fennállásuk jogosultságát; sok helyen megváltozott társadalmi rend a jövedelemeloszlás új és nehéz problémáival küzdve. Ehhez járul a háborúban megedzett és megerősödött nemzeti érzés, amely közgazdasági téren is mindjobban követeli jogait. Clausewitz tábornok híres mondása, amely szerint a háború nem más, mint a politika folytatása, csak hogy más eszközökkel, most fordítva érvényesül: a közgazdasági politika nem más, mint a háború folytatása, más eszközökkel. Az az egészségtelen helyzet állott elő, hogy minden ország csak eladni akart, venni nem és lehetőleg az otthoni termelést minden irányban oly mértékre felfokozni, hogy ezzel a fogyasztás összes ágait kielégíthesse. A háború óta kötött vámszerződések, gazdasági célkitűzések állandó jellemzője ez az autarchiára való törekvés: világáramlat s ezért helytelen kinövései ellenére sem nevezhetjük egészségtelennek, mert hiszen éppúgy hatalmába kerítette a gazdasági életet, mint annak idején a merkantilizmus vagy a szabadkereskedelem irányzata. A következőkben azt fogjuk vizsgálni, hogy Magyarországon milyen mértékben érvényesültek ezek az elvek.

Természetesnek kell találni, hogy Magyarország a világháború után évekig háttérbe szerült ebben a harcban és mint elgyöngült fél ki volt szolgáltatva az erősebb küzdőknek. Az 1925. évtől kezdve számíthatjuk a gazdasági egyenrangúság, talpraállítás beálltát. Ez időtől kezdve kellene olyan törekvéseknek érvényesülniök, melyek a nemzet gazdasági erejének helyes kihasználására irányulnak.

1. A külkereskedelmi forgalom és a mérleg passzivitásának indexszámai.

Indices du commerce extérieur et de la passivité de la balance commerciale.

Év — Année	Összforgalom Mouvement total	Passzivitás Passivité
1925	100	100
1926	106	387
1927	116	2.257
1928	119	2.321
1929	122	136

A szóbanforgó öt esztendő alatt külkereskedelmi forgalmunk állandóan növekszik értékben. Az utolsó esztendő kivételével a passzivitás is állandóan növekedett. Ez magában még akkor sem vehető okvetlenül aggasztó tünetnek, ha tudjuk, hogy két olyan év is volt, mikor a behozatali többlet értéke a 300 milliót elhagyva, erősen megközelítette a 400 millió pengőt. Azonban olyan országban, mint hazánk, a külkereskedelmi mérleg olyan fontos része a nemzetközi fizetési mérlegnek, hogy nem lehet elég figyelmet szentelni ennek a problémának. Ezért a passzivitás ilyen magas fokra hágása az illetékes köröket hivatalos intézkedések és társadalmi mozgalmak formájában ellenakciókra indította. Az 1929. évben a passzivitás csaknem teljesen megszűnt, ez azonban csak részben tulajdonítható fenti tevékenységnek. Kétségtelen, hogy az utolsó év javulást jelent, vagy legalább is megállást egy könnyen végzetessé válható úton, azonban nem jelent visszatérést az 1925. év standardjához, bár a behozatal és kivitel aránya is hasonló.

2. Behozatal és kivitel az összforgalom százalékában.

Importations et exportations en % du mouvement total.

Év — Année	Behozatal Importations	Kivitel Exportations
1925	50.48	49.52
1926	51.77	48.23
1927	59.42	40.58
1928	59.46	40.54
1929	50.54	49.46

Ez idő alatt külkereskedelmünk egész szerkezete erős rázkódtatásoknak volt ki-

téve. 1926 és 1928 között a mezőgazdaság körébe tartozó árucikkek csaknem általános visszaesést mutatnak a kivitelben. Élelmezési és élvezeti célra szolgáló nyersanyagaink e három év alatt több mint 100 millió pengővel estek vissza. Az idetartozó gyártmányok kivitele nehezen bír, de tartotta a színvonalat. A két legfontosabb ág, a malomipar és a cukoripar külföldi elhelyezési lehetőségei, egyre rosszabbak lettek. Különösen élesen látszik ez standardkiviteli árunknál, a búzalisztnél. Az utódállamok elzárkózó kereskedelmi politikája a búza előnyére olyan vámtarifát állapított meg, amely a magyar lisztet fekozatosan kiszorította és kényszerítette hogy új piacokat keressen. Ugyanekkor pedig a világpiacon olyan árrombolás ment végbe, hogy például 1925-ről 1927-re az exportált búzalisztmennyiség 18.8 százalékkal esett vissza, az érték 36 százalékkal.

Még súlyosabbnak kell látnunk a helyzetet, ha tudjuk, hogy az élelmezési és élvezeti cikkek behozatalának értéke 23% -kal, az idetartozó nyersanyagoké pedig éppen 28 százalékkal emelkedett.

Élőállatkivitelünk 21 millióval esett vissza négy év alatt. A mezőgazdaság és ipar segédanyagainál sem volt kedvezőbb a helyzet: ezeknek a cikkeknek a mérlege 16.6 millióval volt passzív 1925-ben és 97 millióval 1928-ban. Ez volt mezőgazdasági kivitelünk fejlődésének, helyesebben visszafejlődésének képe. A külföldön értékesítési nehézségekkel és árzuhanással küzdő termelés még az országban magában is idegen versennyel volt kénytelen küzdeni.

Nézzük ezzel szemben az ipari forgalom kérdését. 1925 és 1928 között rohamosan emelkedett a behozatal, s bár a kivitel terén is haladás látszik, ami főleg az iparvédő vámtarifának tulajdonítható, a passzivitás mégis 474.7 millióról 691.5 millióra, azaz 45.7 százalékkal nőtt meg. De biztató jel az, hogy a behozatalban a nyersanyag aránya és növekedése messze felülmúlja a félgyártmányok és gyártmányok behozatalát. A nyersanyagbehozatal ugyanis 80 százalékkal növekedett, míg a félgyártmányok csak ötvennel, a gyártmányoké pedig 25-el.

Milyen következtetéseket vonhatunk le e négy év forgalmából? Kereskedelmi politikánk, melynek főtörekvésül a belső gazdasági erők minél nagyobb foglalkoztatását és érvényesítését jelöltük meg, látszólag kevés sikert ért el. Erre mutatnak a katasztrofális passzivitás, a mezőgazdasági kivitel gyengülése, és az ipari behozatal fokozódása. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a mezőgazdasági kivitel sikerének útjában állottak a saját földművelő osztályait támogatni kívánó államok vámtarifái és az árzuhanás: az ipari behozatalt pedig egyéb okok mellett a külföldi hitel-dumping is segítette felduzzasztani. Az „egyéb okok” közt első helyen áll a hazai közönség ragaszkodása és előszeretete mindennel szemben, amit a határokon túl gyártottak vagy termeltek. A tárgyalt években a háborús inflációk hosszú és kényszerű nélkülözése után a fogyasztók igyekeztek ruhában, cipőben és minden egyébben a luxust jelentő külföldi márkát beszerezni. Ezenkívül a gazdasági fellendülésnek erre a rövid időszakára esik a szükségessé vált beruházásoknak egész sora is. Végeredményben: akárhogy indokoljuk és magyarázzuk is, tény marad az, hogy külkereskedelmi forgalmunk aggasztó tüneteket mutatott.

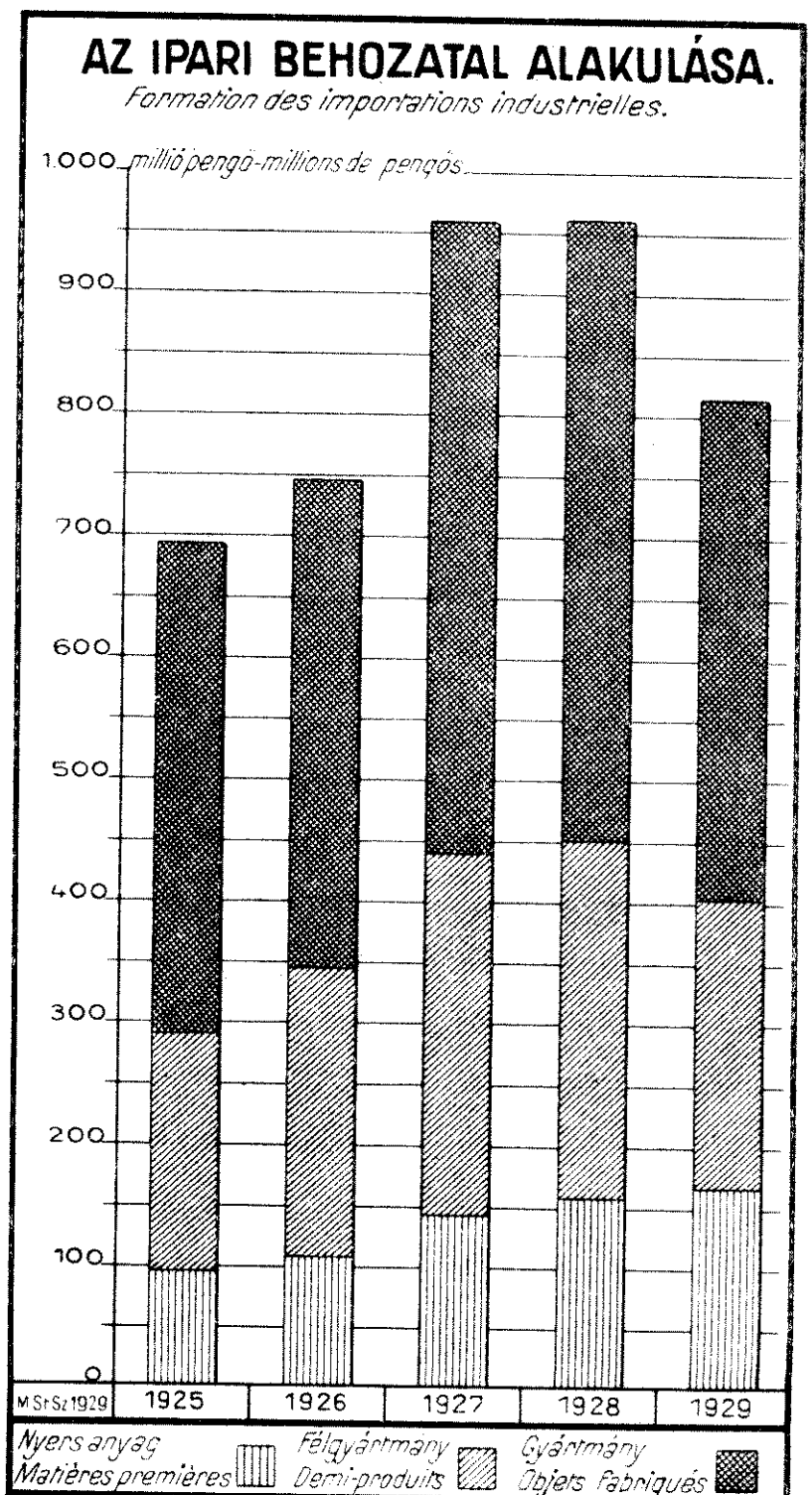
Az 1929. esztendő gyökeres változást hozott. Az ipari behozatal egy év alatt 15 százalékkal esett vissza, a mezőgazdasági kivitel pedig nem várt arányban emelkedett, úgyhogy a passzivitás csaknem teljesen megszűnt.

A mezőgazdasági kivitel fokozódása annyival is figyelemreméltóbb, minthogy a növekedés sokkal nagyobb a gyártmányok terén, mint a nyersanyagoknál. Csakhogy itt is van egy hátrány: s ez az árak folytonos, sőt egyre fokozódó romlása. Hogy a fenti példánál, a lisztnél maradjunk: 1926-ban 1.471 ezer mázsa búzalisztet exportáltunk, 1929-ben pedig 2.624 ezer mázsát. De közben az árak 52—53 P-ről 39—40 P-re mentek vissza, ami azt jelenti, hogy a múlt évben 700 ezer mázsával több búzát kellett eladni ugyanazért az árért, mint 1926-ban. Már ez az egy adat magában is elárulja, hogy a fokozott kivitel háttérben kényszerítő erővel állott a mezőgazdaság

válsága. Az, hogy ez világjelenség nem enyhíti a helyzetet, egyrészt mert megoldása nehezebb és hosszabb, másrészt pedig, mert a gazdaságilag gyenge és túlnyomóan agrárjellegű országokra, mint amilyen hazánk, annál súlyosabban nehezedik rá.

Jeleztük, hogy az 1929. év ipari külkereskedelmünk terén változást hozott. Ez főleg abban nyilvánult meg, hogy míg a gyártmánybehozatal visszaesett, csaknem az 1925. évi színvonalra, addig gyártmány- de különösen félgyártmánykivitelünk váratlan lendületet kapott. Ezáltal ipari mérlegünk jelentős javulást mutatott fel. A passzivitás 1928-hoz képest 24 százalékkal, 1927-hez képest pedig éppen 28 százalékkal lett kisebb.

Az ipar kérdése annyival nyert fontosságban, amennyivel fokozódott a munka-

nélküliség. S ehhez a kérdéshez egy elméleti jellegű, de a kérdés lényegére rávilágító számítást kapcsolhatunk hozzá. Tudjuk, hogy a belföldön termelt iparcikkek értékének átlag 16 százaléka kerül kifizetésre, mint munkabér. Ha meg akarjuk közelíteni azt, hogy a behozott ipari termékek értékéből hány belföldi munkást tarthattunk volna el, akkor a következő eredményre jutunk: 1927-ben pl. a behozatal értéke 731·6 millió pengőt tett ki. Ebből munkadíjra esik 117 millió. Ha ezt a magyar munkabérvizonyok figyelembevételével elosztjuk 1.500 pengővel, azaz egy magyar munkás évi átlagos keresetével, akkor az eredmény az, hogy *ipari behozatalunk 78 ezer külföldi munkást tartott el*. A valóságban ez a szám esetleg kisebb, minthogy a hazai munkabérek színvonala általában alacsonyabb a külföldieknél. Az 1929. évben beállott javulás is csak 62 ezerre szállítja le ezt a számot.

Végző elemzésben arra akarok rámutatni, hogy mi a fogyasztóközönség teendője, sőt kötelessége ezen a téren. Erre egy-néhány példa rávilágít. Magyarország agrárállam lévén, feltehetjük, hogy a gyümölcskivitel egyike fő jövedelemforrásainknak, másrészt, — minthogy Magyarország sajnos, szegény ország, — azt is feltehetnénk, hogy a luxust jelentő külföldi és egyéb délgyümölcsök behozatala háttérbe szorul a belföldi gyümölcsök fogyasztása mellett. Ezzel szemben mit mondanak a számok? 1928-ban Magyarország 14 millió pengőért adott el friss gyümölcsöt a külföldön, ugyanakkor 6 millió pengőért vásárolt külföldről ugyanolyan gyümölcsöket, mint amelyeknek a hazai éghajlat megfelel. A délgyümölcsbehozatal ugyancsak 14 millió pengőbe került az országnak, tehát felémésztette a kivitt gyümölcsök árát s így

a gyümölcsstételnél 6 millió pengős passzivitással állunk szemben. 1929-ben a délgyümölcsbehozatal visszaesett 11·5 millióra, (a gyengülő kereseti viszonyokkal párhuzamosan csökkenő igények folytán), a hazai gyümölcskivitel pedig 17 millió pengőt eredményezett. A mutatkozó hasznot azonban eltüntette az a 6 millió pengő, amelyet külföldi friss gyümölcsökért fizettünk. Ez csak egy jelenség, de igen jellemző. Még messze van, — ha ugyan egyáltalán elérhető — az a kor, amelyben Magyarország nem fog nagymérvű ipari behozatalra szorulni. Azonban állítható az, hogy a mai ipari behozatalnak egy jelentős része csak a közönség megszokásának, vagy előkelősködésének a következménye. Lélektani — és nem gazdasági — okok folytán használ a közönség nagyrésze olyan régen bevezetett iparcikkeket, amelyeknek teljesen azonos másával a hazai ipar is elláthatná. Ferde helyzet az, hogy a magyar fogyasztó nem ismeri el egyenrangú versenytársnak a magyar ipart a külföldivel szemben, ugyanakkor, amikor példátlanul nehéz nemzetközi és pénzügyi helyzetünk dacára magyar gyártmányok úgyszólván az egész világon piacot találnak. Hiszen közismertek azok a sikerek, amelyeket gépiparunk és villamossági iparunk az utóbbi évek folyamán elértek. És ma már — öt évvel az új vámtarifa életbelépése után — ott tartunk, hogy fiatal textiliparunk kivitelre is termel. Akkor, amikor a magyar termelők nehéz küzdelmet folytatnak fennmaradásukért, amely a nemzet létével szoros kapcsolatban van, akkor a fogyasztóknak melléjük kell állni ebben a harcban, s még előbb: tisztában kell lenniük azzal, hogy milyen erőt képviselnek. Ez saját érdekük, de egyúttal egyetemes nemzeti érdek is.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

Néhány magyar áru térfoglalása a külföldi piacokon.

Progrès de quelques articles hongrois sur les marchés étrangers.

Résumé. D'après nos tableaux, ces dernières années certains articles hongrois ont eu un succès considérable sur les marchés étrangers; l'exportation en a augmenté presque toutes les années et en quelques pays dans une très grande mesure.

(Pays figurant aux tableaux dont le nom hongrois diffère trop de leur nom français: Afrikai belga birtok = Possessions belges en Afrique; Afrikai brit birtok = Possessions britanniques en Afrique; Afrikai portugál birtok = Possessions portugaises en Afrique; Amerikai Egyesült Államok = États-Unis d'Amérique; Arábiai brit birtok = Possessions britanniques en Arabie, Ázsiai olasz birtok = Possessions italiennes en Asie, Ausztria = Autriche; Belgium = Belgique; Brit birtok a Földközi tengeren = Possessions britanniques dans la Méditerranée; Brit-Észak-Amerika = Amérique du Nord britannique; Brit-India = Indes britanniques; Brit-India és Str. Settl. = Indes britanniques et Straits Settlements; Cseh-Szlovákia = Tcheco-Slovaquie; Chile = Chili; Dánia = Danemark; Egyéb afrikai francia birtok = Autres possessions françaises en Afrique; Egyéb afrikai olasz birtok = Autres possessions italiennes en Afrique; Egyéb országok = Autres pays; Franciaország = France; Filippini szigetek = Iles Philippines; Görögország = Grèce; Holland-India = Indes néerlandaises; Lengyelország = Pologne; Nagy-Britannic = Grande-Bretagne; Németalföld = Pays-Bas; Németország = Allemagne; Olaszország = Italie; Oroszország = Russie; Portugál Kelet-India = Indes orientales portugaises; Spanyolország = Espagne; Svájc = Suisse; Svédország = Suède; Törökország = Turquie.)

★

A statisztikai adatok tanúsága szerint a magyar áruk versenyképessége a külföldi árukkal szemben úgyszólván évről-évre növekszik. A külföld egyre nagyobb mértékben karolja fel áruinkat s szomorú tünet, ha oly áruk helyett, amelyek sem árban, sem minőségben nem maradnak a külföldi termékek mögött, a hazai közönség még mindig külföldi árut szerez be. Áruink sorában a magyar ipar több ter-

mékének a külföldi piacokon való térfoglalása annyira szembeötlő, hogy világviszonylatban való elsőrangúságuk hangsúlyozását frázisnak ma már senki sem tekintheti. S nem változtat az adatok e tanulságain az sem, ha koncedálnunk is kell, hogy némely áru kivitelének emelkedése más okokra is visszavezethető (pl. 1929-ben a kedvezőtlen áralakulás, pénztelenség, előző évi készletek visszatartása). Több ipari termékünket a legfejlettebb iparú államok is vásárolják, de megbírják a szállítási költséget a legmesszebbfekvő országokba is. Tengerentúli országok mind nagyobb mértékben ismerik meg áruinkat, s ha megismerték, rendszerint állandó vásárlóink is maradnak. Így újabb és újabb piacokkal bővül áruink fogyasztóterülete, ami egyik jelentős tényezője exportadataink legutóbbi évi emelkedésének is.

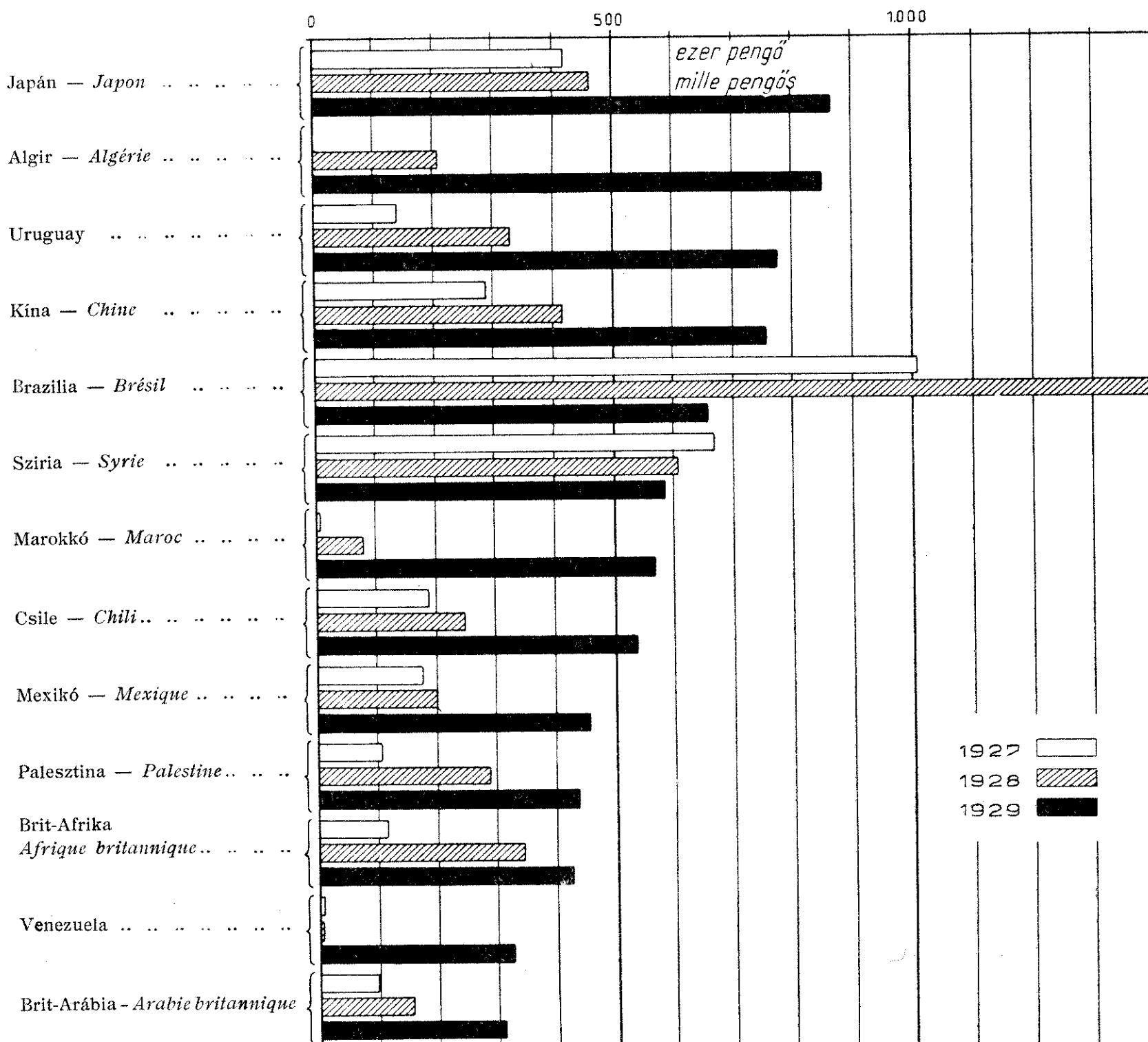
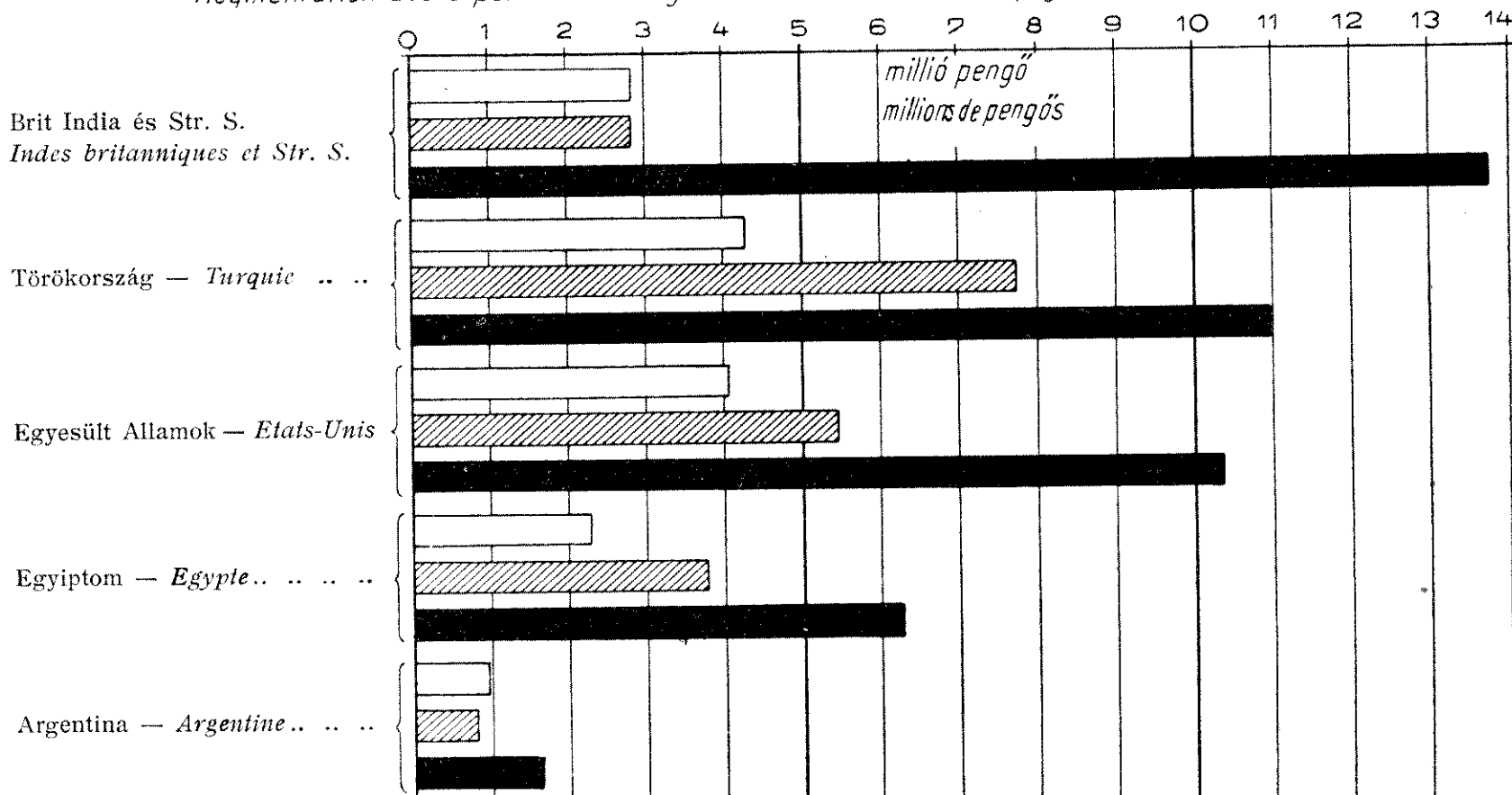
Állításunk igazolására bemutatjuk néhány tengerentúli és egzotikus államba az utolsó három évben történt kivitelünk értékadatait. Kivitelünk millió pengőben a következően alakult:

	1927	1928	1929
Brit-India és Str. S. ..	2·8	2·8	13·7
Törökország	4·3	7·7	11·0
Amerikai Egy. Áll. ..	4·1	5·5	10·4
Egyiptom	2·3	3·8	6·3
Argentína	0·9	0·8	1·6
Japán	0·4	0·5	0·9
Algír	—	0·2	0·9
Uruguay	0·3	0·4	0·8
Kína	0·1	0·3	0·8
Brazília	1·1	1·4	0·7
Szírnia	0·7	0·6	0·6
Marokkó	1)	0·1	0·6
Chile	0·2	0·2	0·5
Mexikó	0·2	0·2	0·5
Palesztina	0·1	0·3	0·4
Afrikai brit birtok ..	0·1	0·3	0·4
Venezuela	1)	1)	0·3
Arábiai brit birtok ..	0·1	0·2	0·3

1) Érték 50.000 pengőn alul.

TENGERENTÚLI KIVITELÜNK EMELKEDÉSE.

Augmentation des exportations hongroises à destination des pays d'outre-mer.

1927
 1928
 1929

Ez a kimutatás következetesen emelkedő számaival imponálóan hat. Az utolsó év adata csupán Braziliánál és Szíriánál nem mutat növekedést. Megjegyezzük, hogy a tengerentúli államokba irányuló kivitelünk valójában még nagyobb, mint a felsorakoztatott adatok mutatják, mert nem szerepelnek a közölt értékekben egyes szabad kikötőkből szintén a felsorolt országokba továbbírányított áruk értékadatai. E messze országok némelyikével szemben külkereskedelmi mérlegünk igen jelentős aktivumot mutat fel, így 1929-ben Törökországgal 7·4, Egyiptommal 4·4 millió pengőt, bár velünk szemben jelentős behozatali többletet felmutató államokkal is találkozunk köztük. Így Brit-Indiával szemben 8·6 millió pengő a passzivumunk, nem is beszélve a hatalmas exportjával az egész világot domináló Egyesült Államokkal szembeni 37 millió pengős passzivumról.

A következőkben néhány magyar áru-nak prosperitását és a külföldi piacokon való térhódítását mutatjuk be. Elsősorban olyan árukat válogattunk ki, amelyeknél leginkább megfigyelhető iparunk, illetve termelésünk fejlődése, kivitelünk újabb emelkedése, áruinknak a legmesszebb fekvő piacokra való eljutása. Emez áruknál kivitelünk az utolsó öt év folyamán felfelé ívelő vonalat mutat, amely gyengébb konjunktúrájú években is ritkán szenved törést. Az adatok méltatásánál mindenesetre figyelembe kell venni, hogy az árszínvonal az öt év folyamán nem mindig volt egyforma, ez azonban a fejlődés áttekinthetőségét jelentősebben nem zavarja. A tárgyalt áruk némelyikét 40—50 külföldi állam is vásárolja. A gazdaságilag nálunk sokkal fejlettebb államok erős konkurenciája sem árt áruinknak, sőt maguk a nagyiparú államok is jelentős értékben veszik meg egyes ipari termékeinket. Az áruk egyenkinti tárgyalásánál több helyütt idézzük a behozatali értékadatokat is, mert sajnos még olyan áruknál is jelentős behozatallal találkozunk, amelyeknél a magyar áru 100%-ban versenyképes a külföldi áruval. Ahol lehetett, megadjuk az áruk egész hazai termelésének adatát is. Ezen adatoknak a külforgalmi adatokkal való egybevetésénél azonban bizonyos óvatosságra van szükség, minthogy termelési adataink csupán a gyáripari termelést ölelik fel, már pedig a tárgyalt áruknál találkozunk olyanokkal is, amelyeknél a közép-, illetve a kisipar termelése sem egészen elhanyagolható.

Mezőgazdasági gépek.

Mezőgazdasági gépiparunk világszerte elismert. Sajnos, mezőgazdaságunk újabbban válságos helyzete, a mezőgazdasággal foglalkozó lakosság vásárlóerejének csökkenése a belföldi piacokon való elhelyezést nagyon nehezítette. Exportunk azonban, különösen a két utolsó évben, 1928-ban és 1929-ben, igen számottevő volt. 1929-ben 12·4 millió pengő értékű mezőgazdasági gépet adtunk el a külföldnek, amely érték több, mint kétszeresét teszi a 4—5 év előtti kivitelnek. Csupán a jugoszláviai kivitel a múlt évben nagyobb értéket képviselt, mint az 1926. évi egész mezőgazdasági gépkivitel. Több erős iparú állam is állandó vásárlónk, így Franciaország újabbban évenként 1 millió pengő körüli értékben rendel Magyarországon mezőgazdasági gépeket. A távolabbi piacok közül Afrika északi államai említhetők, melyek közül Marokkó közel félmillió pengővel szerepel kivitelünkben. Minthogy a magyar gyáripar mezőgazdasági géptermeleése mintegy 32 millió pengőt képvisel (1928), mondhatjuk, hogy az előállított mezőgazdasági gépek közel egyharmadát a külföld veszi meg. Elsőrangú mezőgazdasági gépiparunk dacára 1929-ben még mindig 2·6 millió pengő értékű mezőgazdasági gépet importáltunk; nagy kérdés, hogy mind olyan gépeket-e, amelyeket a hazai ipar nem tudott előállítani.

1. Mezőgazdasági gépkivitelünk ezer pengőben. *Exportations de machines agricoles de la Hongrie, en milliers de pengős.*

Rendelkezési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Jugoszlávia	2.545	1.689	1.739	4.328	5.633
Románia	894	1.093	1.543	3.134	2.876
Bulgária	945	937	1.526	1.649	835
Franciaország .. .	178	291	831	1.246	755
Marokkó	—	—	—	5	478
Cseh-Szlovákia .. .	52	10	283	397	471
Törökország	766	446	355	477	449
Olaszország	205	248	272	218	295
Tunisz	—	—	—	36	160
Lengyelország .. .	62	12	183	186	154
Görögország	38	49	99	69	136
Algír	—	13	—	15	91
Ausztria	50	51	62	47	46
Oroszország	18	193	—	—	—
Argentína	—	54	—	—	—
Egyéb országok ¹⁾ ..	25	39	168	62	54
Összesen — Total	5.778	5.125	7.061	11.869	12.433

¹⁾ 50.000 pengőn aluli értékkel. — *Moins de 50.000 pengős*: Afrikai brit birtok, Afrikai olasz birtok, Albánia, Belgium, Brazília, Brit-India, Dánia, Egyiptom, Nagy-Britannia, Németország, Palesztina, Portugália, Spanyolország, Svájc, Szíria, Trieszt, Tripolisz.

Elektromotor, dinamó, transzformátor.

Fejlett villamosgépiparunk közel 5 millió pengő értékben exportál elektromotorokat, dinamókat, transzformátorokat, míg gyártásunk 13 millió pengőt képvisel. Ami azt jelenti, hogy az össztermelés mintegy kétötöde exportra kerül. Az 1929-ben behozott elektromosgépek értéke 3·5 millió pengőt képviselt. E behozatalnak bizonyára nem csekély részét lehetett volna megfelelő hazai gyártmánnyal pótolni, hiszen úgyszólván valamennyi kultúrállam vevőink között szerepel. Említésreméltók az Egyiptom nagy vízierőművei számára szállított villamosberendezések.

2. Elektromotor-, dinamó-, transzformátorkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de moteurs électriques, de dinamos et de transformateurs de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország Pays de destination	1925	1926	1927	1928	1929
Ausztria	766	417	589	641	1.214
Olaszország	1.837	1.461	1.314	1.245	693
Románia	481	459	316	466	492
Jugoszlávia	335	393	323	607	372
Belgium	609	234	4	166	371
Egyiptom	10	23	43	39	356
Lengyelország	482	174	228	195	295
Spanyolország	—	77	101	243	285
Németalföld	269	192	116	371	212
Brit-India	101	68	126	128	118
Cseh-Szlovákia	62	67	109	62	104
Brazília	—	130	286	194	101
Görögország	26	279	114	55	47
Törökország	63	4	47	101	37
Németország	22	11	40	91	5
Franciaország	5	592	16	1	4
Argentina	151	—	22	6	9
Bulgária	103	11	8	8	37
Egyéb országok ¹⁾ ..	63	65	51	80	112
Összesen — Total	5.385	4.657	3.853	4.699	4.864

¹⁾ 50.000 pengőn aluli értékkel — *Moins de 50.000 pengős* — Afrikai brit birtok, Albánia, Brit birtok a Földközi-tengeren, Dánia, Esztország, Holland-India, Lettország, Nagy-Britannia, Palesztina, Peru, Portugália, Svájc, Szíria, Tripolisz.

Izzólámpa.

Termelésünk igen nagy súlyt helyez a minőségre. Ennek tudható be, hogy a külföldi igen erős és talán több állami támogatásban részesülő verseny dacára ez a cikkünk egyre nagyobb tért nyer a külföldi piacokon. 1928-ban, amidőn az ország gyári termelése 11·6 millió pengő értéket képviselt, ennek legnagyobb része, 9·7 millió pengő érték került kivitelre. 1929-ben kivitelünk már 11·9 millió pengőt tett. A ki-

viteli érték emelkedése az utolsó két évben mintegy 2—2 millió pengő volt. Érdekes, hogy kivitelünkben a legnagyobb tétellel, 2—3 millió pengő értékkel az utolsó három év mindenikében a fejlett technikájú Németország szerepel. E fontos iparcikkünket jóformán a világ minden részében használják.

3. Izzólámpakivitelünk ezer pengőben.

Exportations de lampes électriques à incandescence de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország Pays de destination	1925	1926	1927	1928	1929
Németország	1.211	1.370	2.386	2.360	2.854
Olaszország	685	541	650	532	922
Lengyelország	315	367	486	585	874
Románia	417	646	624	858	852
Cseh-Szlovákia	580	677	517	750	735
Jugoszlávia	363	646	627	662	643
Ausztria	1.080	589	253	222	550
Argentina	310	693	289	308	468
Belgium	464	153	248	329	401
Franciaország	5	39	144	290	368
Brazília	412	820	507	985	362
Nagy-Britannia	404	53	39	22	355
Brit-India	8	180	139	325	335
Dánia	71	114	113	177	218
Görögország	45	112	123	149	216
Svájc	125	112	202	261	211
Spanyolország	40	2	24	95	205
Finnország	194	58	66	142	184
Egyiptom	77	41	57	190	176
Svédország	59	38	35	106	174
Kína	39	52	—	49	134
Afrikai brit birtok ..	4	59	26	—	119
Holland-India	—	—	—	—	97
Bulgária	6	41	68	56	70
Kolumbia	—	2	—	—	56
Lettország	6	15	23	65	51
Filippini szigetek ..	—	—	39	—	51
Törökország	27	76	48	46	39
Oroszország	50	53	—	—	—
Amerikai Egy. Áll.	16	146	8	15	—
Egyéb országok ¹⁾ ..	75	13	67	153	149
Összesen — Total	7.088	7.708	7.808	9.732	11.869

¹⁾ 50.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 50.000 pengős*: Afrikai belga birtok, Albánia, Arabiai brit birtok, Ausztrália, Bolivia, Brit birtok a Földközi-tengeren, Chile, Danzig, Esztország, Guatemala, Kuba, Litvánia, Luxemburg, Marokkó, Mexikó, Németalföld, Norvégia, Palesztina, Peru, Portugália, Szíria, Trieszt, Tripolisz, Tunisz, Uruguay, Venezuela.

Vas- és acélrúd.

Vasiparunk az utóbbi években elég kedvezően fejlődött, a múlt év második felétől kezdve azonban a rossz gazdasági viszonyok lanyhulást okoztak. Vas- és acélrúd-kivitelünk, Románia nagy vásárlásai következtében, 1928-ban és 1929-ben hatalmasan emelkedett. Míg 1927-ben csak 7·8 mil-

lió pengő értéket exportáltunk, 1928-ban az export 17 millió pengőre ugrott s tovább javult 1929-ben is, amidőn közel 19 millió pengő volt. A balkáni államok után Japán, Nagy-Britannia, Németország, Venezuela és Argentina szerepel a legnagyobb értékkel exportunkban. Itt is azt látjuk, hogy míg egyrészt a legnagyobb ipari államokat is ott találjuk vásárlóink sorában, másrészt a legtávolabbi piacokra is exportálunk. Behozatalunk 1929-ben 2·6 millió pengő értékű volt.

4. Vas- és acélrúdkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de barres en fer et en acier de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Románia	2.274	3.941	3.683	11.266	10.825
Jugoszlávia	2.766	2.063	1.684	3.878	3.483
Bulgária	652	1.315	1.182	403	1.518
Japán	—	—	74	254	441
Nagy-Britannia	—	—	243	456	419
Németország	23	1	—	21	335
Venezuela	—	—	7	—	321
Argentina	—	—	207	5	216
Dánia	—	—	2	47	168
Görögország	1	²⁾	15	—	149
Olaszország	—	—	8	4	132
Törökország	—	—	15	²⁾	118
Kína	—	—	12	13	94
Lettország	—	—	17	351	86
Palesztina	—	—	14	—	70
Cseh-Szlovákia	19	11	4	39	55
Egyiptom	—	—	35	—	54
Esztország	—	—	58	—	52
Finnország	—	—	22	58	46
Svédország	—	—	3	56	39
Norvégia	—	—	119	3	32
Holland-India	—	—	35	22	27
Ausztria	46	95	190	41	22
Litvánia	—	—	—	12	18
Albánia	—	—	—	—	16
Brazília	—	—	11	2	14
Afrikai brit birtok	—	—	4	3	13
Lengyelország	12	131	29	2	12
Brit birtok a Földk. tengeren	—	—	—	—	11
Arabiai brit birtok	—	—	—	—	7
Brit-India	—	—	156	108	4
Szíría	—	—	14	—	—
Egyéb országok ¹⁾	—	1	5	—	2
Összesen — Total	5.793	7.558	7.848	17.044	18.799

¹⁾ 5.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 5.000 pengős*: Afrikai portugál birtok, Spanyolország, Svájc, Trieszt. — ²⁾ Érték 500 pengőn alul. — *Moins de 500 pengős*.

Vas- és acéllemez.

Exportunk erősen növekszik s 1929-ben 5 millió pengőt tett a négy év előtti másfél-milliós adattal szemben. Legnagyobb fo-

gyasztónk Jugoszlávia és Románia. A távoli országok közül Japán, Argentina és Kína együtt félmillió pengőn felüli értékkel szerepel kivitelünkben. Vas- és acéllemezbehozatalunk az elmúlt évben 2·0 millió pengőre rúgott.

5. Vas- és acéllemez kivitelünk ezer pengőben.

Exportations de plaques de fer et d'acier de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Jugoszlávia	1.184	679	404	1.118	2.096
Románia	438	641	275	425	1.169
Olaszország	—	5	1	322	389
Japán	—	—	324	194	321
Bulgária	219	10	2	94	270
Dánia	—	—	28	207	145
Argentina	—	—	23	132	140
Kína	—	—	8	12	138
Svédország	—	—	58	259	97
Brit-India	—	—	84	239	86
Finnország	—	—	9	150	34
Norvégia	—	—	287	9	34
Afrikai brit birtok	—	—	25	24	28
Törökország	—	—	—	—	23
Cseh-Szlovákia	2	28	²⁾	19	14
Chile	—	—	5	—	5
Albánia	—	—	—	—	5
Holland-India	—	—	—	24	2
Kuba	—	—	—	5	2
Ausztria	23	²⁾	50	2	2
Uruguay	—	—	—	44	—
Brazília	—	—	42	17	—
Peru	—	—	13	8	—
Lettország	—	—	—	6	—
Nagy-Britannia	—	—	255	—	—
Lengyelország	8	56	65	²⁾	—
Egyiptom	²⁾	—	7	—	—
Sziám	—	—	6	—	—
Afrikai portugál birtok	—	—	5	—	—
Fiume	—	5	—	—	—
Egyéb országok ¹⁾	—	—	10	1	3
Összesen — Total	1.874	1.424	1.986	3.311	5.003

¹⁾ 5.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 5.000 pengős*: Esztország, Filippini szigetek, Litvánia, Németalföld, Németország, Oroszország, Spanyolország, Trieszt.

²⁾ Érték 500 pengőn alul. — *Moins de 500 pengős*.

Lámpa és lámparészek.

Táblázatunkban e cím alatt csak a vas- és fémipar körébe tartozó lámpákról és lámparészekről van szó. 1929-ben, illetve már 1928 végén ennek a szakmának a foglalkoztatottsága elgyengült ugyan, de még 1929-ben is több mint másfélmillió pengő értékű árut vittünk ki. A balkáni államokon kívül, melyek közül Jugoszlávia és Románia e cikkeknel is első helyen szerepelnek a kivitelben, mintegy 50 külföldi

országba exportáltunk. Mégis 1929-ben igen jelentős, 672 ezer pengő értékű lámpa és lámparész jött be az országba.

6. Lámpa- és lámparészkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de lampes et de pièces détachées de lampes de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Jugoszlávia	251	209	343	478	418
Románia	286	199	381	282	250
Egyiptom	385	64	54	210	165
Lengyelország	93	76	146	195	158
Bulgária	74	44	57	39	81
Görögország	90	48	117	96	65
Törökország	27	105	107	88	57
Cseh-Szlovákia	7	32	48	48	55
Olaszország	45	59	54	55	49
Szíria	—	6	48	61	43
Brit-India	—	34	33	44	40
Irak	—	—	—	43	35
Finnország	—	—	—	4	30
Palesztina	—	8	26	48	22
Brit birtok a Földközi tengeren	—	24	26	26	17
Tripolisz	—	12	19	10	11
Tunisz	—	30	22	27	10
Belgium	—	—	1	1	8
Albánia	—	3	3	6	7
Németalföld	—	5	—	—	7
Svédország	—	—	—	2	6
Marokkó	—	—	2	1	5
Nagy-Britannia	4	23	—	6	2
Arábiai brit birtok	—	5	6	10	2)
Kína	—	—	—	10	—
Németország	1	1	—	5	2)
Amerikai Egy. Áll.	13	—	4	5	—
Franciaország	—	2)	11	—	2)
Oroszország	41	—	—	—	—
Egyéb országok ¹⁾	3	3	5	22	25
Összesen — Total	1.320	990	1.513	1.822	1.566

¹⁾ 5.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 5.000 pengős*: Afrikai brit birtok, Algir, Argentina, Ausztria, Ázsiai olasz birtok, Brazília, Brit-Észak Amerika, Chile, Dánia, Danzig, Egyéb afrikai olasz birtok, Esztország, Holland-India, Lettország, Litvánia, Mexikó, Norvégia, Perzsia, Spanyolország, Svájc, Sziám, Uruguay. — ²⁾ Érték 500 pengőn alul. — *Moins de 500 pengős*.

Pamutszövet.

Textiliparunk fejlődése a háború után annyira rohamléptű volt, hogy a magyar munka termékének a külföldi árukkal szemben a belső fogyasztásban való diadalát e téren kell a legindokoltabban várunk; ami annál kívánatosabb, mert mindennemű textiliákért évente háromszáz millió pengő körüli összeget fizetünk a külföldnek. Textiliparunk a legutolsó egy-két év alatt is nagy haladást tett. A belfogyasztás csökkenése miatt, ami a legrosszabb időben jött, iparunk az igen éles külföldi konkurren-

cia mellett is a kivitel fokozására törekszik. A kiviteli adatok különösen 1928-ig mutatnak szép előretörést csaknem az összes textiliáknál. A kivitel lendülete azonban 1929-ben gyengülni látszik, bár ez némi részben (igen erős mértékben a selyemszövetnél) annak is tudható be, hogy 1929 óta a kikészítés céljából kiküldött árukat külkereskedelmi statisztikánk már nem mutatja ki. Az értékadatok csökkenésének megítélésénél az árlemorzsolódással is számolni kell. Ami a pamutszöveteket illeti, kivitelünk 1928-beli kulminációs pontján megközelítette a 14 millió pengőt. Jugoszlávián és Románián kívül legújabbban Egyiptom a legnagyobb fogyasztója a magyar pamutszöveteknek. Mindjárt utánuk Németországgal az élén Nyugat-Európa iparban vezető államai is vásárlóink között vannak. Importunk, bár az 1928. évi 80 millió pengőről 1929-ben 57 millió pengőre esett le,

7. Pamutszövetkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de tissus de coton de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Egyiptom	1	54	71	2.112	3.019
Jugoszlávia	1.521	1.475	2.789	2.719	1.988
Románia	1.776	2.296	3.330	2.857	1.484
Németország	966	568	1.461	1.765	788
Belgium	1	30	313	420	770
Nagy-Britannia	—	26	144	663	514
Olaszország	—	—	5	311	439
Bulgária	10	76	77	143	334
Ausztria	3.271	715	586	529	306
Argentina	—	—	19	182	248
Szíria	—	2	171	311	224
Görögország	1	61	122	203	182
Törökország	—	73	490	329	175
Afrikai brit birtok	—	—	21	167	118
Chile	—	—	2	50	88
Németalföld	—	9	12	27	77
Egyéb afr. francia birt.	—	—	—	—	61
Dánia	3	4	60	151	45
Kína	—	—	2	—	31
Svédország	—	—	21	34	25
Uruguay	—	—	—	27	25
Litvánia	—	1	44	109	22
Lengyelország	2	—	10	102	17
Lettország	—	—	31	53	16
Cseh-Szlovákia	48	63	136	619	13
Palesztina	—	—	3	20	1
Afrikai portugál birtok	—	—	—	31	—
Egyéb országok ¹⁾	2	15	51	57	75
Összesen — Total	7.602	5.468	9.971	13.991	11.085

¹⁾ 20.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 20.000 pengős*: Albánia, Amerikai Egyesült Államok, Bolívia, Brazília, Brit birtok a Földk. teng., Esztország, Finnország, Franciaország, Kolumbia, Mexikó, Norvégia, Peru, Svájc.

még mindig sokszorosán meghaladja az exportot. Gyáripari termelésünk 1928-ban 137 millió pengő körül járt, 1929-ben termelésünk emelkedett.

Gyapjuszövet.

Kivitelünk 1929-ig 4·4 millió pengőre emelkedett. A behozatal itt is erősen esett: 1928-ban 48, 1929-ben már csak 36 millió pengőt képviselt, de a kivitel így is eltörpül mellette. Vevőink közt minden rangú és rendű ország képviselve van, a legnagyobb rendelő 1929-ben Görögország. Gyáripari termelésünket ugyanannyira becsülhetjük, mint amennyi a behozatal.

8. Gyapjuszövetkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de tissus de laine de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország Pays de destination	1925	1926	1927	1928	1929
Görögország	—	5	17	264	1.013
Ausztria	1.756	423	104	564	767
Németország	24	164	457	476	576
Jugoszlávia	25	236	185	188	437
Törökország	—	5	64	178	317
Németalföld	—	3	—	95	303
Nagy-Britannia	—	179	5	97	269
Finnország	9	7	34	149	131
Egyiptom	12	48	85	—	110
Dánia	15	30	81	108	89
Kína	—	14	—	—	61
Románia	45	24	29	46	52
Olaszország	71	39	3	84	51
Belgium	—	—	6	9	40
Mexikó	—	—	—	—	39
Norvégia	—	—	—	—	31
Perzsia	—	—	—	—	28
Svédország	6	7	30	24	19
Szíria	—	—	38	2	15
Cseh-Szlovákia	64	6	224	235	4
Argentína	—	—	24	—	—
Egyéb országok ¹⁾	—	24	23	30	74
Összesen — Total	2.027	1.214	1.409	2.549	4.426

¹⁾ 20.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 20.000 pengős*: Abesszinia, Brazília, Brit birtok a Földk. teng., Brit-Észak-Amerika, Brit-India, Bulgária, Chile, Ecuador, Esztorozság, Fiume, Holland-India, Kolumbia, Lettország, Litvánia, Palesztina, Spanyolország, Svájc, Uruguay.

Selyemszövet.

Selyem- és félselyemszövetekből (műselyemszövetekkel együtt) az 1929. évi kivitel nagy esése az előző évi adathoz képest (18·4 millió pengőről 2·3 millió pengőre) csak látszólagos, minthogy az 1929. évi kivitelben a passzív kikészítési forgalom nem szerepel. Az előző évek kiviteli adatai annál kifejezettebben emelkednek. Itt kell megemlítenünk műselyemszövet

gyártásunk igen erőteljes fellendülését, amire mutat, hogy 1928-ban 261 ezer, 1929-ben 2·2 millió, 1930 első felében pedig 6·9 (!) millió pengő értékű műselyemszövetet exportáltunk.

9. Selyemszövetkivitelünk ezer pengőben.¹⁾

Exportations de tissus de soie de la Hongrie, en milliers de pengős.¹⁾

Rendeltetési ország Pays de destination	1925	1926	1927	1928	1929
Ausztria	2.239	2.768	6.140	8.208	1.104
Németország	166	380	376	44	318
Belgium	—	6	34	18	219
Németalföld	—	—	—	—	107
Cseh-Szlovákia	—	—	—	196	136
Olaszország	—	—	4	—	130
Luxemburg	—	—	—	—	118
Svájc	915	4.017	5.358	9.819	55
Jugoszlávia	—	6	—	17	51
Egyiptom	—	—	—	—	32
Románia	6	—	—	—	22
Franciaország	—	—	76	57	4
Dánia	—	5	68	5	4
Brit birtok a Földközi tengeren	—	—	34	15	—
Egyéb országok ²⁾	—	—	4	35	49
Összesen — Total	3.326	7.182	12.094	18.414	2.349

¹⁾ Az 1929. évben a passzív kikészítési forgalom nem foglaltatik az adatokban — *Pour 1929, sans le trafic passif de perfectionnement.*

²⁾ 20.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 20.000 pengős*: Argentína, Chile, Finnország, Kolumbia, Norvégia, Svédország, Uruguay.

Jutazsák.

Kivitelünk nagyobb része Romániába megy. 1928-ban és 1929-ben az összkivitel

10. Jutazsákkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de sacs en jute de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország Pays de destination	1925	1926	1927	1928	1929
Románia	1.216	1.794	1.082	1.665	2.056
Jugoszlávia	889	533	264	689	756
Bulgária	12	91	66	187	—
Görögország	—	—	1	105	—
Palesztina	—	107	—	77	—
Ecuador	—	—	—	76	—
Törökország	—	—	—	73	—
Guatemala	—	—	—	69	—
Trieszt	—	—	—	41	—
Ausztria	228	29	12	20	—
San-Salvador	—	—	—	20	—
Argentína	—	—	27	—	—
Egyéb országok ¹⁾	6	1	1	11	27
Összesen — Total	2.351	2.555	1.453	3.033	2.839

¹⁾ 20.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 20.000 pengős*: Cseh-Szlovákia, Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Szíria.

3 millió pengő körül mozgott. A behozatal felül van az 1 millió pengőn. Termelésünk 1928-ban 15·7 millió pengőt képviselt.

Szalámi.

Egyike ama magyar élelmiszereknek, amelyek újabban nagy jelentőségre tettek szert a világ minden részében fekvő piacokon, bár kétségtelen, hogy a kiviteli termelésre a belső fogyasztóképeség csökkenése is ösztönzően hat. Kivitelünk az 1925. évi 3 millió pengőről 1929-ig 6·2 millió pengőre emelkedett, míg a gyáriparhoz számított üzemek keretében előállított termelés ez utolsó évben 11·5 millió pengő volt. A magyar szalámi legnagyobb vásárlója Ausztria, ahová bevitelünk 1929-ben 4 millió pengőt tett.

11. Szalámikivitelünk ezer pengőben.

Exportations de salami de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Ausztria	2.319	2.840	2.877	3.891	4.009
Cseh-Szlovákia ..	506	642	385	778	1.371
Olaszország .. .	45	104	62	193	285
Lengyelország ..	135	38	76	164	127
Törökország .. .	—	10	68	98	102
Görögország .. .	—	12	57	94	84
Amerikai Egy. Áll.	4	12	24	85	49
Svájc	5	12	24	31	46
Franciaország ..	9	7	9	17	31
Egyéb országok ¹⁾	9	18	12	104	94
Összesen — Total	3.032	3.695	3.594	5.455	6.198

¹⁾ 30.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 30.000 pengős*: Albánia, Argentina, Belgium, Brazília, Britbirtok a Földközi-tengeren, Brit-Észak-Amerika, Brit-India, Bulgária, Danzig, Dánia, Egyéb afrikai olasz birtok, Egyiptom, Filippini szigetek, Holland-India, Jugoszlávia, Kína, Kuba, Lettország, Mexikó, Nagy-Britannia, Németalföld, Németország, Norvégia, Palesztina, Spanyolország, Svédország, Trieszt.

Cukor.

Állat-, gabona- és lisztkivitelünk után cukorkivitelünk játszik legfontosabb szerepet külkereskedelmünkben. Tekintve, hogy az olcsóbb termelési tényezőkkel előállított nádcukor a világpiacon diadalmas konkurrens a répacukornak s igen éles a verseny a répacukortermelő országok között is, nehéz helyzetben levő cukoriparunk termelési és exportadataival meg lehetünk elégedve. Az utolsó gazdasági évben a termelés számottevően emelkedett. Kivitelünk, mely a korábbi években tapasztalható ingadozások

után 1928-ban 28·2 millió pengőt tett, 1929-ben 42·2 millió pengőre ugrott fel. A kivitt cukor legnagyobb része Fiumén keresztül hagyja el az országot. A közvetlen forgalomban Brit-India és Ausztria szerepelnek a legnagyobb tétellel, 1929-ben egyenként több mint 5 millióval. Cukorkivitelünket, éppúgy, mint a következő cím alatt szereplő szesz-kivitel, némileg más szempontból kell megítélnünk, mint az előbb tárgyalt ipari termékek kivitelét. Nyersanyagaink lehetőleg belföldi feldolgozása ugyanis fontos államgazdasági érdek, a belföldi felvevőképeséget messze meghaladó termelés számára pedig a külföldi piacokat még áldozatok árán is biztosítanunk kell.

12. Cukorkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de sucre de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Fiume	24.320	14.835	19.948	18.965	26.562
Brit-India	1.278	7.524	943	—	5.567
Ausztria	3.165	3.188	3.570	2.886	5.356
Svájc	265	458	808	1.894	1.595
Trieszt	1.692	376	1.991	1.274	1.354
Törökország .. .	205	279	482	144	514
Egyiptom	316	282	1.231	480	390
Arábiai brit birt.	8	73	85	141	302
Görögország .. .	310	261	97	90	140
Jugoszlávia .. .	187	160	269	1.946	139
Afrik. olasz birt.	29	—	12	26	96
Brit birt. a Földk.-tengeren	—	—	2	6	70
Olaszország .. .	308	—	29	24	21
Bulgária	953	13	119	112	21
Egyéb orsz. ¹⁾ ..	518	211	335	246	44
Összesen					
<i>Total</i>	33.554	27.660	29.921	28.234	42.171

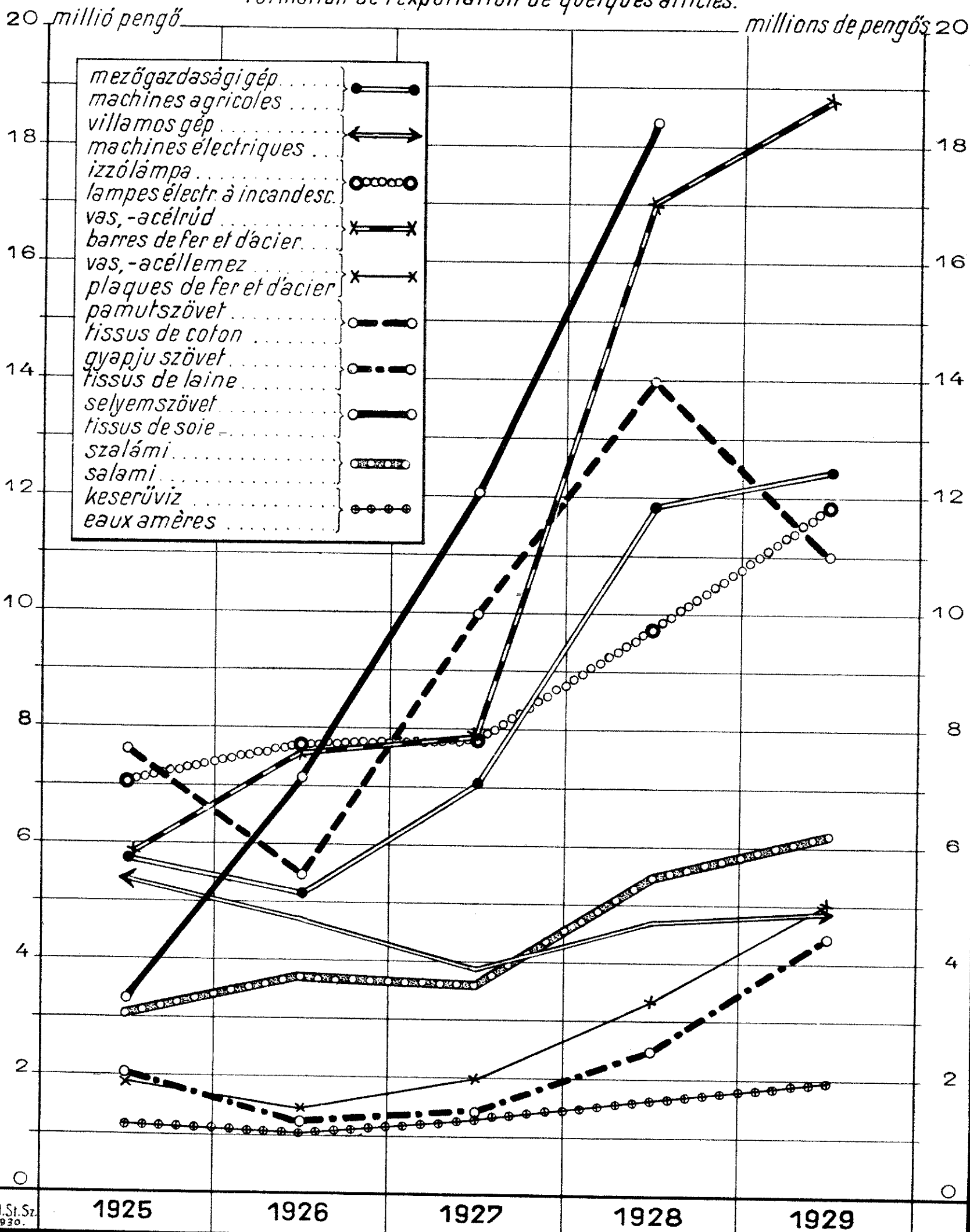
¹⁾ 50.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 50.000 pengős*: Algír, Egyéb afrikai francia birtok, Franciaország, Nagy-Britannia, Palesztina, Románia, Szíria, Tripolisz, Tunisz.

Szesz.

Szesztermelésünknek a belső termelés szervezettsége s a magyar szesz kiváló minősége hódít külföldi piacokat. A külföldi verseny igen erős. A magyar szeszt azonban a piacokért versengő államok által diktált árakon felül is megveszik. 1929-ben a kivitel 7·8 millió pengő értékű volt, jóval nagyobb, mint 1927 kivételével (8·1 millió pengő) a korábbi években. Legnagyobb vásárlónk Svájc, 1929-ben 3·2 millió pengő értékkel.

NÉHÁNY ÁRÚ KIVITELÉNEK ALAKULÁSA.

Formation de l'exportation de quelques articles.

13. Szeszkivitelünk ezer pengőben.

Exportations d'alcool de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Svájc	570	863	2.539	2.551	3.235
Görögország	560	894	1.604	1.133	1.586
Danzig	86	729	568	537	871
Uruguay	—	74	275	294	648
Törökország	285	189	7	—	532
Fiume	—	102	157	324	265
Németország	758	887	404	455	216
Olaszország	104	—	219	269	157
Trieszt	1.992	1.451	925	640	130
Szíria	—	4	36	26	58
Palesztina	—	4	7	52	51
Franciaország	—	—	1.304	—	—
Egyéb országok ¹⁾ ..	342	331	75	372	54
Összesen — Total	4.697	5.528	8.120	6.653	7.803

¹⁾ 50.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 50.000 pengős*: Abesszinia, Ausztria, Ázsiai olasz birtok, Brazília, Cseh-Szlovákia, Egyéb afrikai olasz birtok, Egyiptom, Lengyelország, Lettország, Németalföld, Norvégia.

Palackozott sör.

A külföldi piacokon különösen nehéz söreink közkedveltek. A termelés újabban visszafejlődött s 1929-ben a fuvardíjat s a külföldi vámot nehezen bíró áruból a szépen fejlődő kivitel is felére esett. Az 1929.

14. Palackozott sörkivitelünk ezer pengőben.

Exportations de bière en bouteilles de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Olaszország	2	—	19	42	34
Albánia	—	—	—	13	—
Kína	—	8	5	7	—
Kuba	—	—	—	4	—
Egyiptom	—	—	—	1	—
Afrikai belga birtok	—	—	16	—	—
Brit-India	2	—	8	—	—
Trieszt	—	3	—	—	—
Portugal-Kelet-India	—	2	—	—	—
Egyéb országok ¹⁾	—	—	—	1	—
Összesen — Total	4	13	48	68	34

¹⁾ 500 P aluli értékkel: — *Moins de 500 pengős*: Belgium, Cseh-Szlovákia, Finnország, Jugoszlávia, Németország, Nagy-Britannia, Spanyolország, Svédország, Törökország.

évi 60 ezer pengő értékű összes sörkivitelből a palackban kivitt sör 34 ezer pengő értékű volt, az előző évi 68 ezer pengővel szemben. Legnagyobb fogyasztó Olaszország, de eljutott az utóbbi években a magyar sör többek között Belga-Afrikába, Albániába, Kínába, Brit-Indiába is. A téli idénysörök importja, a kitünő minőségű hazai termelés következtében, mindinkább veszít jelentőségéből.

Keserűvíz.

Keserűvizeinket, melyek közül világmárkával is találkozunk, vállalatunk propagandája egyre jobban eljuttatja a külföldi piacokra. Kivitelünk, a mesterséges külföldi keserűvizek erős konkurrenciája dacára, 1929-ben 2 millió pengőt tett. A gyáripari termelésben kimutatott értékadat 1928-ban ugyancsak 2 millió pengő volt (a kivitel ugyanekkor 1,6 millió pengő), ami arra utal, hogy 1929-ben a termelés is fejlődött és hogy a termelés javarésze külföldön értékesítettik.

15. Keserűvízkivitelünk ezer pengőben.

Exportations d'eaux amères de la Hongrie, en milliers de pengős.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1925	1926	1927	1928	1929
Németország	331	195	235	301	432
Ausztria	100	114	138	216	328
Lengyelország	122	83	152	235	321
Jugoszlávia	74	101	198	330	273
Olaszország	144	133	111	111	125
Cseh-Szlovákia	74	98	111	103	119
Románia	74	72	50	90	115
Németalföld	48	58	63	86	85
Nagy-Britannia	100	44	34	50	36
Svájc	26	28	30	31	33
Amerikai Egy. Áll. .. .	9	23	36	34	23
Belgium	17	25	27	13	21
Franciaország	4	4	50	2	18
Egyéb országok ¹⁾ ..	44	39	22	30	55
Összesen — Total	1.167	1.017	1.257	1.632	1.984

¹⁾ 17.000 pengőn aluli értékkel: — *Moins de 17.000 pengős*: Albánia, Argentina, Brit-India, Bulgária, Chile, Danzig, Dánia, Egyiptom, Görögország, Holland-India, Irak, Kína, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Mexikó, Nikaragua, Norvégia, Palesztina, Svédország, Törökország, Trieszt, Tripolisz, Tunisz.

E. D. dr.

Magyarország benzinkutainak forgalma 1929-ben.

Le mouvement des pompes de benzine en Hongrie en 1929.

Résumé. Depuis le début de 1929, l'Office central hongrois de statistique recueille régulièrement les données relatives aux pompes de benzine.

A la fin de 1929, il y avait en Hongrie 792 pompes de benzine: 110 à Budapest (13·9% du nombre total); dans les autres villes autonomes, 80 (10·1%); dans les villes de comitat, 176 (22·2%); dans les autres communes, 426 (53·8%). Par les pompes de benzine, on a livré en 1929 32·8 millions de litres de benzine et de mélange de benzine et d'alcool (motalko), dont 15·2 millions de litres (46·5%) à Budapest. Dans les dépôts, il a été vendu 460.376 q de benzine et 28.135 q d'huile pour automobiles et motocyclettes.

★

Az automobilizmus elterjedésével nálunk is egymásután helyezték üzembe az ország különböző helyén felállított benzinkutakat. S alig egy-két év leforgása után az állomásoknak már egész kiterjedt hálózata gondoskodik arról, hogy a mótáros közlekedés a szükséges üzemi anyagokban hiányt ne szenvedjen.

A benzinkutak forgalmára vonatkozó adatgyűjtést a Statisztikai Hivatal az 1929. év elejével indította meg. Az idevonatkozó adatokat az a tizenkét ipari, illetőleg kereskedelmi vállalat szolgáltatja, amelyek az országnak benzinnel való ellátását eszközlik. Az adatok beterjesztése havonként történik s a kérdőív a benzinkutak forgalma mellett kiterjeszkedik az egyéb benzineladásokra, valamint az automobilon és mótorkerékpárok részére eladott autóolaj mennyiségének tudakolására is.

Az 1929. év folyamán 243 új kutat helyeztek üzembe s ezzel az év végén 792 benzinkút állott az ország területén a mótárosok szolgálatára. A benzintöltő állomások közül Budapesten 110 darab, vagyis az ország egész állományának 13·9%-a volt elhelyezve; a többi törvényhatósági jogú városban pedig összesen 80 darab volt, mely 10·1%-nak felel meg. A megyei városok között az egyetlen Hajduhadházban nincs benzinkút felállítva, a többi megyei városokban található kutak száma 176 volt, ami az ország benzinkutainak 22·2%-át teszi. Az egyéb kis- és nagyközségekben, illetőleg

a közutak mentén 426 benzinalomást tartottak üzemben, tehát az országban található kutak 53·8%-át.

A benzinkutakon át az év folyamán kiszolgáltattott benzin és benzinszeszkeverék (motalkó) mennyisége kerekén 32·8 millió literre rúgott, ebből a 60.200/929. P. M. sz. rendelettel előírt benzinszeszkeverék mennyisége 2·9 millió liter volt. A fogyasztás zöme Budapestre esik, ahol a benzinkutakból a különféle járművek 15·2 millió litert vettek fel, ami az összfogyasztás 46·5%-át tette. A törvényhatósági jogú városokban 4·4 millió (13·5%), a megyei városokban 6·4 millió (19·5%), az ország egyéb részein pedig 6·7 millió (20·5%) liter benzin és motalkó került a kutakon át kimérésre. A kutankinti átlagos benzinfogyasztás az egész országot tekintve, 41.354 literre rúgott. Ez az átlag Budapesten 138.440 literre szökik fel, a többi törvényhatósági városokban pedig 55.170 litert tett ki. A megyei városokban elhelyezett benzinkutak átlagos fogyasztása már nem éri el az országos átlagot s kutankint 36.181 liter volt. Az egyéb helyeken üzemben állott állomások átlagos benzinfogyasztása jóval az országos átlagon alul maradván, kutankint 15.828 litert tett.

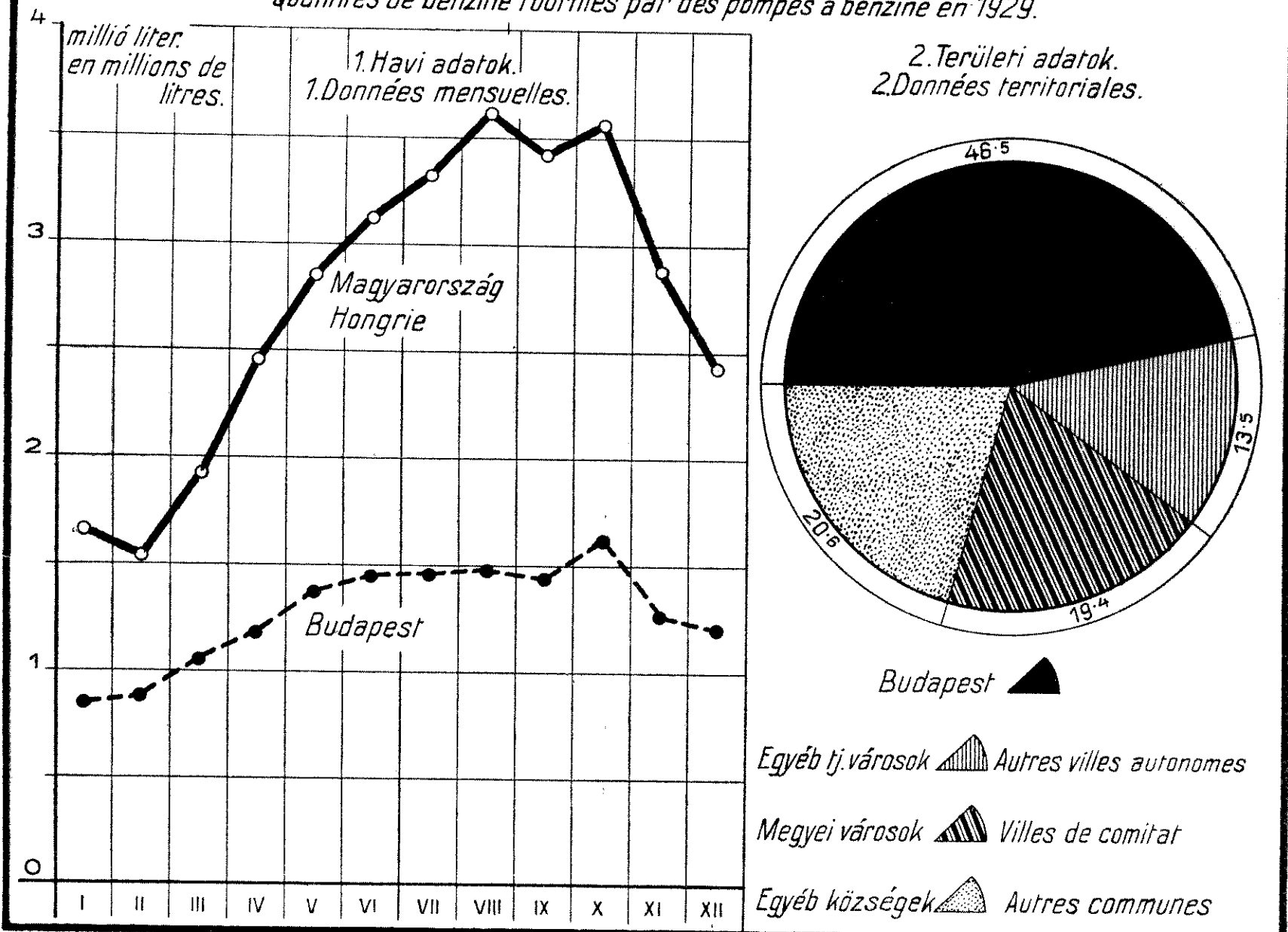
A benzinkutak havonkénti forgalma meglehetősen nagy ingadozásokat mutat. A minimumot a mótáros járművek holt szezonja, a február képviseli 1·5 millió litert kitevő fogyasztással; a maximum, mely ennek több, mint kétszerese, — kerekén 3·6 millió liter — augusztusra esett. Az ország egyes területrészein nagyjából hasonló a helyzet. A törvényhatósági jogú városokban a legkisebb fogyasztás szintén az egyik téli hónapra, januárra esett, mikor az egész hó folyamán 1.084.688 liter benzin került kiadásra. A megyei városok és egyéb községek benzinkutainak forgalma az ország általános viszonyaival megegyezően február hóban volt a legkisebb; a fogyasztás az előbbi helyeken 258.602 litert, az utóbbiakban 181.654 litert tett. A benzinkutak a legnagyobb forgalmat a nyár végén, illetőleg az ősz elején mutatják fel. Ez az időpont a törvényhatósági jogú városokban október hóra esett, melyben 2.068.578 liter benzint adtak el. A többi helyeken augusztus képviseli a maximumot, amikor a megyei városokban 748.857 literre, az egyéb közsé-

1. A benzinkutak forgalma városonként és vármegyénként.
Mouvement des pompes de benzine suivant les villes et les comitats.

M e g n e v e z é s <i>Désignation</i>	A benzinkutak száma <i>Nombre de pompes de benzine</i>	A benzinkutakon át kiszolgáltattott <i>Quantité de</i>		M e g n e v e z é s <i>Désignation</i>	A benzinkutak száma <i>Nombre de pompes de benzine</i>	A benzinkutakon át kiszolgáltattott <i>Quantité de</i>	
		benzin <i>benzine</i>	benzinszesz- keverék — mé- lange de ben- zine et d'alcool (motatko)			benzin <i>benzine</i>	benzinszesz- keverék — mé- lange de ben- zine et d'alcool (motatko)
		mennyisége literekben <i>livrée par les pompes de benzine, litres</i>				mennyisége literekben <i>livrée par les pompes de benzine, litres</i>	
Tj. városok <i>Villes autonomes</i>							
Baja	5	204.047	32.247	Szentes	5	153.265	3.525
Budapest	110	13,717.300	1,511.107	Szolnok	5	204.266	19.462
Debrecen	9	467.273	44.563	Szombathely	6	327.389	23.623
Győr	16	844.046	70.861	Túrkeve	3	27.933	5.183
Hódmezővásárhely	5	169.945	5.340	Újpest	4	266.987	23.549
Kecskemét	4	220.474	18.556	Vác	5	99.777	9.529
Miskolc	4	508.472	48.664	Veszprém	4	199.586	10.513
Pécs	7	539.722	61.721	Zalaegerszeg	5	112.681	4.883
Sopron	9	314.086	19.120	Együtt — Ensemble	176	5,884.578	483.304
Szeged	9	458.895	29.764	Egyéb községek.			
Székesfehérvár	12	322.360	33.468	<i>Autres communes.</i>			
Együtt — Ensemble	190	17,766.620	1,875.411	Abaúj-Torna vm. — comit.	8	85.948	5.248
Megyei városok <i>Villes de comitat</i>							
Balassagyarmat	3	128.603	16.208	Bács-Bodrog	2	36.475	2.020
Békéscsaba	11	291.021	26.742	Baranya	20	151.570	19.110
Budafok	3	83.443	19.019	Békés	20	356.533	27.063
Cegléd	2	91.662	5.178	Bihar	5	69.602	7.712
Csongrád	2	43.168	1.621	Borsod, Gömör és			
Eger	5	116.377	3.382	Kishont	11	183.149	24.141
Esztergom	5	156.605	18.947	Csanád, Arad,			
Gyöngyös	4	212.169	14.152	Torontál	10	47.263	10.769
Gyula	4	67.780	1.724	Csongrád	1	28.954	3.021
Hajduböszörmény	1	24.336	1.809	Fejér	20	266.862	25.645
Hajduhadház	—	—	—	Győr, Moson,			
Hajdunánás	2	15.395	616	Pozsony	9	98.660	8.718
Hajduszoboszló	1	60.737	4.701	Hajdú	3	59.090	4.719
Jászberény	5	89.307	2.460	Heves	21	305.724	29.555
Kalocsa	6	141.191	6.684	Jász-Nagykun-			
Kaposvár	11	295.360	13.555	Szolnok	23	332.983	31.962
Karcag	3	52.090	4.880	Komárom, Esztergom	20	316.418	30.349
Kiskunfélegyháza	5	119.052	10.731	Nógrád és Hont	11	71.225	13.764
Kiskunhalas	7	146.581	14.160	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	79	1,384.126	142.001
Kispest	4	347.431	33.700	Somogy	32	321.259	34.009
Kisújszállás	2	52.652	4.166	Sopron	17	166.717	17.898
Komáromújváros	2	57.361	6.950	Szabolcs, Ung	14	176.547	15.157
Kőszeg	2	38.822	1.089	Szatmár, Ugocsa és			
Magyaróvár	3	131.337	14.220	Bereg	7	139.336	8.740
Makó	2	96.899	5.585	Tolna	25	423.319	33.827
Mezőtúr	2	19.496	862	Vas	19	213.692	26.987
Mohács	6	113.224	7.036	Veszprém	16	269.961	16.577
Nagykanizsa	8	172.845	13.277	Zala	28	518.725	33.932
Nagykőrös	2	71.459	1.747	Zemplén	5	139.904	5.644
Nyíregyháza	5	418.044	29.770	Együtt — Ensemble	426	6,164.042	578.568
Pápa	3	130.784	10.691	Összesítés — Total			
Pesterzsébet	3	200.340	21.057	Tj. városok — Villes			
Rákospalota	4	151.739	23.934	<i>autonomes</i>	190	17,766.620	1,875.411
Salgótarján	3	62.681	10.446	Megyei városok —			
Sátoraljaújhely	2	117.580	17.098	<i>Villes de comitat</i>	176	5,884.578	483.304
Szekszárd	4	104.765	4.822	Egyéb községek —			
Szentendre	2	70.358	10.018	<i>Autres communes</i>	426	6,164.042	578.568
				Összesen — Total	792	29,815.240	2,937.283

A BENZINKUTAKON ÁT KISZOLGÁLTATOTT BENZIN MENNYISÉGE 1929-BEN.

Quantités de benzine fournies par des pompes à benzine en 1929.

2. A benzinkutak forgalma az 1929. évben havonként.

Mouvement par mois des pompes de benzine, en 1929.

Hónap Mois	Tj. városok Villes autonomes			Megyei városok Villes de comitat			Egyéb községek Autres communes			Mindössze Total général		
	Benzinkutak száma Nombre de pompes de benzine	Kimért benzinn mennyisége liter — Benzine livrée, en litres	Kimért benzinszkeszkeverék mennyisége liter d'alcool (motalko) livré, litres	Benzinkutak száma Nombre de pompes de benzine	Kimért benzinn mennyisége liter — Benzine livrée, en litres	Kimért benzinszkeszkeverék mennyisége liter d'alcool (motalko) livré, litres	Benzinkutak száma Nombre de pompes de benzine	Kimért benzinn mennyisége liter — Benzine livrée, en litres	Kimért benzinszkeszkeverék mennyisége liter d'alcool (motalko) livré, litres	Benzinkutak száma Nombre de pompes de benzine	Kimért benzinn mennyisége liter — Benzine livrée, en litres	Kimért benzinszkeszkeverék mennyisége liter d'alcool (motalko) livré, litres
I.	165	1,084.688	—	135	323.463	—	249	249.979	—	549	1,658.130	—
II.	164	1,094.394	—	135	258.602	—	233	181.654	—	532	1,534.650	—
III.	171	1,279.592	—	137	337.933	—	242	285.724	—	550	1,903.249	—
IV.	177	1,529.964	—	139	497.291	—	264	419.635	—	580	2,446.890	—
V.	176	1,763.922	—	142	559.213	—	281	524.383	—	599	2,847.518	—
VI.	186	1,871.435	—	147	642.094	—	313	593.007	—	646	3,106.536	—
VII.	190	1,894.476	—	149	655.955	—	333	776.698	—	672	3,327.129	—
VIII.	193	1,994.361	—	153	748.857	—	347	882.491	—	693	3,625.709	—
IX.	194	1,918.329	—	158	689.153	—	380	814.578	—	732	3,422.060	—
X.	200	2,068.578	—	162	674.107	—	393	823.568	—	755	3,566.253	—
XI.	191	1,005.958	660.402	167	423.827	118.191	403	550.040	130.372	761	1,979.825	908.965
XII.	190	260.923	1,215.009	176	74.083	365.113	426	62.285	448.196	792	397.291	2,028.318
Összesen Total	—	17,766.620	1,875.411	—	5,884.578	483.304	—	6,164.042	578.568	—	29,815.240	2,937.283

3. A kiépített közutak és benzinkutak aránya 1929-ben.

Proportion des routes construites et des pompes de benzine en 1929.

Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	A kiépített közutakból 1 benzinkutára esik km. <i>Combien de km. de routes construites pour 1 pompe de benzine</i>	Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	A kiépített közutakból 1 benzinkutára esik km. <i>Combien de km. de routes construites pour 1 pompe de benzine</i>	Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	A kiépített közutakból 1 benzinkutára esik km. <i>Combien de km. de routes construites pour 1 pompe de benzine</i>
Vármegyék <i>Comitats</i>		Jász-Nagykun-Szolnok	20·5	Városok <i>Villes autonomes</i>	
Abauj-Torna	59·3	Komárom-Esztergom ..	17·5	Baja..	10·2
Bács-Bodrog	111·0	Nógrád és Hont	51·5	Budapest	0·4
Baranya	25·5	Pest-Pilis-Solt-Kiskun..	18·2	Debrecen	12·2
Békés	14·9	Somogy..	10·3	Győr	2·3
Bihar	97·0	Sopron	39·1	Hódmezővásárhely	26·4
Borsod, Gömör és Kishont	93·2	Szabolcs-Ung	52·3	Kecskemét	22·3
Csanád, Arad, Torontál	34·2	Szatmár-Ugocsa és Bereg..	60·9	Miskolc	4·5
Csongrád	34·6	Tolna	23·3	Pécs..	3·3
Fejér	49·0	Vas	40·0	Sopron	4·2
Győr, Moson, Pozsony	41·4	Veszprém	31·5	Szeged	12·7
Hajdu	60·9	Zala	31·1	Székesfehérvár	3·7
Heves	28·5	Zemplén	64·0	<i>Együtt — Ensemble</i>	<i>3·7</i>
		<i>Együtt — Ensemble</i>	<i>30·0</i>	Magyarország össze- sen — Hongrie entière	23·7

gekben pedig 882.491 literre rúgott a benzinfogyasztás.

A benzinkutak, mint említettük, a közutakon közlekedő motoros járműforgalom zavartalan menetének biztosítására szolgálnak azzal, hogy segítségükkel a járművek üzemi anyagkészleteiket pótolhatják. Az ország egyes területrészein ebből a szempontból fennálló viszonyokat az egy bizonyos területen fekvő benzinállomások számának az ugyanazon területen átfutó közutak hosszával való egybevetés útján világíthatjuk meg. A viszonyításnál kizárólag a kiépített közutakat vettük számításba, mert az ú. n. kiépítetlen közutaknak a motoros közlekedés szempontjából jelentősége nincsen.

Benzinkutakkal az ország fővárosa van természetesen a legjobban ellátva. Budapesten átlag minden 400 méternyi távolságban található a gépek benzintöltő állomást. A városok közül legjobban megközelítik a fővárosi viszonyokat Győr, ahol 2·3 km-nyi, továbbá Pécs, ahol 3·3 km-nyi, végül Székesfehérvár, melynek területén átlag minden 3·7 km-nyi távolságban áll egy-egy benzinkút. A legkedvezőtlenebb a helyzet az előbb említett városokénál jóval nagyobb kiterjedésű Hódmezővásárhelyen és Kecskeméten; az előbbinél egy benzinállomásra átlag 26·4 km, az utóbbiban 22·3 km esett. A vármegyék közül viszonylag Somogy vár-

megyének van a legtöbb benzinkútja, amennyiben a területén levő egy-egy állomásra átlag 10·3 km kiépített közút esett. Az utána következő vármegyék átlagai a következők: Békés vm. 14·9 km, Komárom, Esztergom vm. 17·5 km, Pest vm. 18·2 km. A többi megyében már minden benzinkútra 20 km-nél nagyobb kiépített közút esett.

A benzinkutak forgalmi adatain kívül a kérdőíven mellékesen bejelentésre kerültek a raktárról eladott különféle minőségű benzinek is. Az adatszolgáltató tizenkét nagyvállalat raktáraiból az 1929. év folyamán eladott benzin mennyisége összesen 460.376 q-ára rúgott. Ennek a mennyiségnek kb. egyhatoda (15·8%) kifejezetten a mezőgazdaság céljaira szolgált s ezért adómentességet élvezett. Eladásra került még ezenkívül 27.346 q benzinszeszkeverék, melyből 5.349 q adómentes volt.

A használatban levő benzinek minősége szempontjából legfinomabb minőségű 735 fokon aluli, a repülőgépmotorok, finom autók, forrasztólámpák stb.-hez használt ú. n. repülőbenzinből az egész év folyamán 23.963 q-át adtak el, ami az egész benzinfogyasztásnak 5·2%-át tette. Ebből a fajtaból 303 q volt adómentes (1·3%). A második csoportba a 736—750 fokos benzin van összefoglalva, mely rektifikálva a gépjárművek legfőbb üzemanyagát, a motalkót adja,

4. A raktárról eladott benzin és autólaj.
Benzine et huile à automobile vendues dans les dépôts.

Hónap — Mois	Benzine vendue												Mélange de benzine et d'alcool (motalko) vendu			Az autók és motorkerékpárok részére eladott autólaj mennyisége kg-okban Huile à automobile vendue pour automobiles et motocyclettes, en kg		
	A 735 fokon aluli — d'une qualité de moins de 735°			A 736—750 fokos d'une qualité de 735 à 750°			A 750 fokon felüli — d'une qualité de plus de 750°			Az összes total			A 736—750 fokos d'une qualité de 735 à 750°	A 750 fokon felüli d'une qualité de plus de 750°	Az összes — total	hazai — huile intérieure	külföldi — huile étrangère	együtt — ensemble
	m i n ó s é g ű																	
	eladott benzin mennyisége 100 kilogrammokban — en 100 kg															eladott benzin-szeszkeverék mennyisége 100 kilogrammokban — en 100 kg		
megadózott — imposée	adómentes — exempté d'impôt	együtt — ensemble	megadózott — imposée	adómentes — exempté d'impôt	együtt — ensemble	megadózott — imposée	adómentes — exempté d'impôt	együtt — ensemble	megadózott — imposée	adómentes — exempté d'impôt	együtt — ensemble	minőségű	Az összes — total	hazai — huile intérieure	külföldi — huile étrangère	együtt — ensemble		
I.	847	23	870	17007	370	17377	1925	352	2277	19779	745	20524	—	—	—	30738	87487	118225
II.	692	—	692	16832	183	17015	1782	380	2162	19306	563	19869	—	—	—	30547	80691	111238
III.	953	—	953	24322	735	25057	2074	828	2902	27349	1563	28912	—	—	—	37357	157594	194951
IV.	1318	—	1318	26145	958	27103	2268	1854	4122	29731	2812	32543	—	—	—	56024	193611	249635
V.	1589	—	1589	30784	1012	31796	2945	1873	4818	35318	2885	38203	—	—	—	43718	206726	250444
VI.	1623	—	1623	37818	2612	40430	3207	3682	6889	42648	6294	48942	—	—	—	63297	252948	316245
VII.	1820	—	1820	32220	5581	37801	5379	11715	17094	39419	17296	56715	—	—	—	88879	218940	307819
VIII.	1300	—	1300	39207	5012	44219	6840	14924	21764	47347	19936	67283	—	—	—	83040	267940	350980
IX.	1636	—	1636	35993	2921	38914	4266	6091	10357	41895	9012	50907	—	—	—	47230	230055	277285
X.	1675	—	1675	41196	1305	42501	4691	3527	8218	47562	4832	52394	—	—	—	46154	219135	265289
XI.	2678	14	2692	16956	1338	18294	2210	2264	4474	21844	3616	25460	8525	2191	10716	38146	153488	191634
XII.	7529	266	7795	6740	931	7671	1345	1813	3158	15614	3010	18624	13472	3158	16630	37099	142700	179799
Összesen Total	23660	303	23963	325220	22958	348178	38932	49303	88235	387812	72564	460376	21997	5349	27346	602229	2211315	2813544

raffinálva pedig a ruhatisztító üzemekben van használatban. Természetes tehát, ha a legnagyobb mennyiség, összesen 348.178 q ebből a fajtából fogyott el, vagyis az ország benzinfogyasztásának 75,6%-a. Itt az adómentesen forgalomba került mennyiség 22.958 q-t tett (6,6%). A teherautók s a különféle gépek hajtására szolgáló motorok céljaira használt 750 fokon felüli benzinnél az év folyamán eladott mennyiség 88.235 q-ra rúgott, mely az egész benzinfogyasztásnak 19,2%-a volt. Az adómentes rész, minthogy ez a minőség van leginkább mezőgazdasági célokra használatban, 49.303 q-t tett, vagyis az effajta benzinnel 55,9 százalékát.

A havonkinti fogyasztást tekintve, a forgalom súlypontja és mélypontja — a benzinkutakhoz hasonlóan — itt is augusztus, illetőleg február hóra esett. Az augusztusi fogyasztás ugyanis 67.283 q-t, viszont a februárban eladott benzin mennyisége mindössze 19.869 q-t tett. A fogyasztás maximuma és minimuma a 736—750 és 750 fokon felüli benzinnél az általános viszonyokkal megegyező. Az előbbinél augusztus 44.219 métermázsa fogyasztásával a februárban eladott 17.015 métermázsa benzin áll szemben; az utóbbinál augusztus 21.764 métermázsa benzinnel szerepel, míg februárban mindössze 2.162 métermázsa ben-

zin került eladásra. Ezekből csak a legfinomabb, 735 fokon aluli benzin forgalma alakult eltérően, amennyiben itt a februári 692 q minimummal szemben decemberben a fogyasztás 7.795 q-ra nőtt. A rendestől eltérő viszonyokat itt az a körülmény idézte elő, hogy az év végével az autók és motorkerékpárok részére előírt benzin-szeszkeveréket némely gépjármű tulajdonosa nem tartotta megfelelőnek s ezért inkább a legfinomabb minőségű, tiszta benzint használta.

Az adatgyűjtéssel kapcsolatban megkíséreltük megállapítani az autók és motorkerékpárok részére eladott autólaj mennyiségét is. Ezt azonban teljes pontossággal meghatározni nem lehetett, mert néhány vállalat a gépjárművek céljaira szolgáló ilyen műanyagokat különválasztani nem tudta. A feldolgozás végső eredményei szerint a gépjárművek által egész év folyamán elhasznált különféle olajok mennyisége 28.135,4 q-ra rúgott, melyből 6.022,3 q, tehát az egész mennyiség 21,4%-a volt hazai gyártmány, míg a többi rész külföldi eredetű volt. A havonkinti fogyasztásban itt is augusztus hó áll első helyen, amikor 3.509,8 q autólaj került eladásra. A minimumot viszont február képviseli 1.112,4 q forgalmával.

Várszeghy János dr.

A rádióvevőkészülékek megoszlása Magyarországon 1929-ben.

La répartition des postes récepteurs de radiophonie en Hongrie en 1929.

Résumé. Pour compléter les chiffres publiés pour 1929 dans le n° de mai 1930 de cette Revue, nous présentons la répartition par profession des abonnés à la radio et celle des récepteurs possédés par eux. Comme l'année précédente, la plupart des abonnés appartenait à la catégorie des „autres personnes instruites“ (38.1%) et à la classe de commerçants et d'industriels (29.5%); venaient ensuite les „autres ouvriers“ (13.0%). En ce qui concerne les récepteurs, ceux à détecteur en cristal représentaient 79.2% à Budapest et 59.4% dans le reste du pays.

★

Hazánk rádióvevőberendezéseinek 1929. évi állapotáról a Szemle folyó évi 5. számában közzétett adatok kiegészítéseképpen ez alkalommal a rádióelőfizetők foglalkozás szerinti megoszlását és a tulajdonukban lévő vevőberendezéseket mutatjuk be. A foglalkozások megállapításánál a Postavezérgazgatóság az előző évhez hasonlóan a rádióengedélyek iránt benyújtott kérvényekben fellelhető adatokra volt utalva, melyek alapján azonban a foglalkozási ágak részletesebb csoportosítása nem volt keresztülvihető.

Foglalkozási szempontból az új előfizetők között a kereskedők és iparosok, valamint az „egyéb értelmiség“ csoportjába sorozottak érték el a legnagyobb szaporulatot, mert mindkét kategóriánál az évi növekedés a 30.000-et meghaladta. Aránylag azonban nem ez a két csoport, hanem a rádióval felszerelt különféle nyilvános helyiségek száma emelkedett a legjobban. A nyilvános helyiségek közül ugyanis kis híjával kétszerannyi előfizetője volt a rádiónak, mint az előző évben s a növekedés 98.0%-ot tett. A számbelileg legjobban megszorodott kereskedő- és iparososztályba tartozó hallgatók viszonylagos szaporodása ezután következik 81.1%-os növekedésével. A harmadik helyet az „egyéb munkásság“ csoportjába sorozottak foglalják el, ahol az emelkedés aránya 64.7% volt. A legkisebb arányú növekedést az östermelők csoportjánál találjuk, melynél a szaporodás mindössze 31.9%-ot tett. Ez annál is inkább sajná-

nálatos, mert az östermeléssel foglalkozók eddig is meglehetősen távortartották magukat a rádiótól, s amint az adatok mutatják, még ebben az évben sem sikerült nagyobb számú hívet szerezni, mert a rádió előfizetői között még jelenleg is jóval alacsonyabb arányban vannak képviselve, mint az az ország népességében elfoglalt arányuknál fogva várható lenne. Az ország népességének, mint köztudomású, kétharmada (66.2%) keresi kenyerét östermeléssel, ezzel szemben a rádió-hallgatók között mindössze 7.4%-kal szerepelnek. A helyzet még az előző évinél is rosszabb, mert a gyenge számbeli növekedés folytán viszonyszámuk a tavalyinak, mely 8.9% volt, alatta marad. A rádió előfizetőinek zöme egyébként ebben az évben is az „egyéb értelmiség“, valamint a kereskedők és iparosok sorából került ki. Az előbbieket arányszáma ugyan a többi foglalkozási ághoz tartozók erőteljesebb gyarapodása folytán 40.8%-ról 38.1%-ra csökkent, azonban még így is az első helyen állanak. A kereskedők és iparosok ismét erőteljesen megsokasodtak s ezzel az előző évi 25.8%-kal szemben 1929-ben 29.5%-kal voltak képviselve. Ezek mellé sorozhatjuk még az egyéb gyűjtőnév alá foglalt munkásságókat, melynek aránya 12.4%-ról 13.0%-ra nőtt. A többi foglalkozási ágak ezekhez viszonyítva már jóval kisebb hányaddal szerepelnek a rádiósok táborában. Érdemes még a megemlékezésre, hogy az ország területén rádióval felszerelt iskolák száma 370-ről 517-re emelkedett.

A berendezések nemét tekintve az új előfizetők zöme természetesen kristálydetektoros készüléket használt, úgyhogy az ilyenmű rádióvevőberendezések száma 68.4%-kal emelkedett. Ezzel szemben a növekedés a lámpás készülékeknél jóval kisebb, arányszámban kifejezve 45.0% volt. Ezek után a változások után az ország egész területén lévő készülékek 66.6%-a (1928-ban 62.6%) kristálydetektoros, 30.6%-a (33.4%) pedig a különböző típusú lámpás készülékek közé tartozott, 2.8%-ának (1928 4.0%) neme pedig nem volt megállapítható. Az ország területrészeit tekintve a Budapesten lévő berendezéseknek 79.2%-a (72.4%), míg vidéken 59.4%-a (56.4%) működött kristálydetektorral. A lámpás ké-

szülékek közül a fővárosban ebben az évben is az egy-, vidéken pedig a háromlángpás berendezések voltak a leghasználatosabbak; az előbbieket közé tartozott a Budapesten lévő lángpás készülékek 29·2%-a (27·7%), az utóbbiak közé pedig a vidék lángpás készülékeinek 34·6%-a (32·6%).

Az elektromos hullámok felfogására szolgáló antennák között az előző évhez hasonlóan a szabadban elhelyezett, ú. n. külső antennák voltak számottevő túlsúlyban. Az effajta antennák közé tartozott az ország területén lévő antennák 82·0%-a

(84·0%), a többi részük pedig különféle belső berendezés segítségével működött. A vételi lehetőségek növelése végett különösen vidéken alkalmazzák a külső antennákat, ahol arányuk 95·2%-ot (95·4%) tett. Budapesten viszont, ahol a leadóállomás közelsége folytán a vételi viszonyok sokkal jobbak, különösen a villanyvilágítási hálózatot használják erre a célra, melynek felszerelése kiadással nem jár. Ezért a fővárosban a belső antennák aránya jóval magasabb volt, mint a vidéken s pontosan 41·3%-nak (34·1%) felelt meg.

A rádióvevőberendezések megoszlása Magyarországon 1929-ben.

Répartition des postes récepteurs de radiophonie en Hongrie en 1929.

A tulajdonos foglalkozása <i>Profession des abonnés</i>	A vevőberendezések közül — <i>Nombre des postes récepteurs de radiophonie</i>													Az összes <i>Au total</i>	o/o
	a detektoros <i>à détecteurs</i>	à								az ismeretlen <i>d'un appareil inconn.</i>	à antennes				
		1	2	3	4	5	5-nél több <i>plus de 5</i>	az összes <i>lampe (total)</i>	külső <i>extérieures</i>		belső <i>intérieures</i>	külső és belső <i>extérieures et intérieures</i>	Az összes <i>Au total</i>		
készülékek száma															
Őstermelés — <i>Producteurs du sol</i>	1929	14.023	1.033	1.289	1.640	705	336	104	5.107	701	19.456	322	53	19.831	7·4
	1928	9.654	968	1.209	1.475	705	414	224	4.995	419	13.802	1.252	14	15.068	8·9
Keresk. és iparos — <i>Commerçants et industriels</i>	1929	53.469	6.242	5.888	7.017	3.018	1.421	405	23.991	1.270	64.595	14.021	114	78.730	29·5
	1928	28.097	3.804	3.742	3.761	1.777	976	328	14.388	1.000	38.673	4.720	92	43.485	25·8
Egyéb értelmiség — <i>Autr. personnes instruites</i>	1929	60.503	7.190	8.928	13.159	5.763	3.044	1.095	39.182	1.883	80.574	20.691	303	101.568	38·1
	1928	38.494	5.716	6.358	8.934	3.936	2.380	923	28.247	1.936	54.285	14.188	204	68.677	40·8
Egyéb munkásság — <i>Autres ouvriers</i>	1929	28.007	1.880	1.507	1.200	422	164	75	5.248	1.303	29.074	5.448	36	34.558	13·0
	1928	16.824	1.213	996	714	334	140	65	3.462	691	18.500	2.464	13	20.977	12·4
Iskolai tanuló — <i>Élèves d'écoles</i>	1929	3.563	516	414	306	109	91	30	1.466	67	4.113	963	20	5.096	1·9
	1928	2.471	344	338	232	90	79	36	1.119	93	3.044	617	22	3.683	2·2
Iskola — <i>Ecoles</i>	1929	77	12	45	169	118	62	27	433	7	463	47	7	517	0·2
	1928	54	12	32	110	76	38	30	298	18	342	26	2	370	0·2
Nyilvános helyiség — <i>Etablissements publics</i>	1929	194	71	96	459	311	150	74	1.161	39	1.296	85	13	1.394	0·5
	1928	50	24	36	230	173	118	60	641	13	680	20	4	704	0·4
Egyéb és ismeretlen — <i>Autres et inconn.</i>	1929	17.663	1.261	1.302	1.464	643	292	157	5.119	2.091	19.091	5.732	50	24.873	9·4
	1928	9.786	793	767	793	399	337	93	3.182	2.621	12.328	3.143	118	15.589	9·3
Összesen — <i>Total</i>	1929	177.499	18.205	19.469	25.414	11.092	5.560	1.967	81.707	7.361	218.662	47.309	596	266.567	100·0
	1928	105.430	12.874	13.478	16.249	7.490	4.482	1.759	56.332	6.791	141.654	26.430	469	168.553	100·0
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	1929	76.350	5.810	4.444	4.019	2.532	2.185	882	19.872	125	56.579	39.768	—	96.347	36·2
	1928	46.991	4.717	3.676	3.453	2.260	2.062	870	17.038	891	42.767	22.152	1	64.920	38·5

© KONZULI JELENTÉSEK ©

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap
Ausztria	1929	422	Cseh-Szlovákia	1929	543	Nagy-Britannia	1930	45	Svájc	1929	655
Bajorország	1928	532	Esztország	1928	227	Németbirodalom	1930	316	Svédország	1929	1247
Brazília	1927	708	Finnország	1926	759	Olaszország	1930	731	Sz. H. Sz. állam	1928	524
Belgium	1929	1159	Görögország	1929	989	Románia	1930	534	Törökország	1929	1091
Bulgária	1929	767	Mexikó	1928	787	Spanyolország	1928	793	Württemberg	1928	1113

Jugoszlávia.

Yougoslavie.

A belgrádi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1929. évről.

A jugoszláv királyság gazdasági helyzetéről alkotott összefoglaló képet az 1929. évben általában kedvezőbbnek minősíthetjük az előbbi évinél. A január 6-án keresztülvitt politikai reform azt eredményezte, hogy az államháztartásban a racionálisabb adminisztráció folytán bizonyos megtakarításokat lehetett eszközölni. Késégtelen, hogy az ország még mindig az általános európai krízis hatása alatt állott ebben az évben is, amit különösen a mezőgazdaság sínylett meg. Búzában igen jó, tengeriben rekord termését csak alacsony áron tudta értékesíteni. A mezőgazdaságnak erősen csökkent vásárlóerejét a gazdasági életnek többi ága is megérezte, így elsősorban az iparnak az a része, melynek vevőközönsége az agrárlakosság. A kereskedelmi mérleg a nagy mezőgazdasági export folytán felesleggel zárult, a haszonból azonban kevés jutott a termelőnek. Az iparból a vas- és bányaipar, cukor-, bőr- és cementipar részben jó, részben kielégítő eredménnyel zárta az évet. Változatlanul súlyos válsággal küzd a malomipar. A válság jelei mutatkoznak a faiparnál is. A pénzpiacon az év elején észlelhető meglehetősen pénzhiányt a magánkamatláb csökkenésével az év második felében enyhülés váltotta fel. Az állami beruházásokra szükséges nagy külföldi kölcsönt nem sikerült ugyan megkötni 1929 végéig, a kilátások azonban kedvezőbbek, mint voltak az év elején.

Őstermelés.

Az 1929. évben a mezőgazdaság helyzetét Jugoszláviában is az általános agrárkrízis tipikus jelenségei jellemzik. A terméseredmények a tízéves átlagot az egész vonalon meghaladták, azonban az árubság, melyet a tavalyról megmaradt készletek és a közraktárak hiánya még súlyosbított, kényszerítették a termelőket arra, hogy termékeiket a világparitáson alul is értékesítsék. A rendkívül szigorú tél következtében az őszi vetés sokat szenvedett a

fagykár folytán. A kifagyott vetés pótlására a gazdák azután tengerit vetettek. De ez a vetés későn történt s így némely vidéken, különösen a Bánátban és Délszerbiában a szokásos nyári szárazság épp a megtermékenyülés időpontjára esett, ami a termés lényeges csökkenését okozta. A tengerivetéseknek károkat okozott az is, hogy a vetőmag még a tárolás ideje alatt megfagyott és ezáltal elvesztette csíráképességét. Mindennek ellenére tengeriben rekordtermés volt, amely pótolta a búzának a tavalyi termésével szemben való visszaesését.

A mezőgazdaságra nagy csapást jelent az ipari cikkek magas ára. Ez egyik oka a gazdák csökkenő vásárlóképességének és azok rohamos eladósodásának. Az eladósodás jelensége a kormányt arra indította, hogy a „Privilegizált Agrárbank“ létesítésével olyan intézményt teremtsen, mely elfogadható feltételekkel nyújtson hitelt a gazdáknak. A gazdák hiteligénye kielégítésének azonban nagy akadályát képezi az, hogy Ó-Szerbiában és Montenegróban telekkönyv nincs. Ennek pótlására kormányintézkedések történtek; nevezetesen kataszteri osztályozás elrendelése 135.000 hektár területen és új felvétel 700.000 hektár területen, amelynek során a sok helyen mutatkozó igazságtalanságok kiegyenlítésére törekedtek.

Az agrárreform-minisztériumnak a földművelésügyi minisztériumba való beolvasztásával kapcsolatban megtörténtek az előkészületek az egész agrárreform végleges likvidálására.

A mezőgazdaság fejlesztéséről szóló, szeptember 21-én életbelépett új törvény a mezőgazdasági élet csaknem minden ágazatára lényeges intézkedéseket tartalmaz. Kiemelendő pl. az az intézkedés, amely bevezeti az egész országra kötelező apaállatvizsgálatot. Mennek csakis olyan állat hagyható meg, mely a köztenyésztésnek megfelel. Az erre vonatkozó rendelkezések megegyeznek a magyarországi gyakorlattal.

Az elmúlt évben 171 vagón nemesített vetőmag került főleg a búzatermő kerületekben kiosztásra, hogy ezzel is rászoktassák a lakosságot a jobb vetőmag használatára.

A baromfitenyésztés jelentősége évről-évre fokozódik. Az 1929. évben kivitt baromfi értéke meghaladta a 600 millió dinárt. A tenyésztés előmozdítására a kormány nemes baromfifajtákat osztott ki a tenyésztők között, nevezetesen Leghorn-kakasokat a tojástermelés fokozására.

Az őszi vetések állása a kedvező időjárás folytán mindenütt kielégítő volt. Rovar- és egérkár nagyobb mértékben sehol sem észlelhető.

Az elmúlt év részletes adatai a következők:

Terméseredmények:	1928	1929
Búza	28,112.000 q	26,246.000 q
Rozs	1,912.000 „	2,246.000 „
Árpa	3,942.000 „	4,459.000 „
Zab	3,663.000 „	3,645.000 „
Tengeri.. . . .	18,191.000 „	40,807.000 „

A belföldi fogyasztás búzából az 1920—1928. évi átlagot alapul véve, kereken 16 millió q. Így a kivitelre az ezévi termésből kb. 10 millió q jut.

A búzaárak az aratás idején 235—245 dinár körül mozogtak, ami megfelelt úgy a termelőknek, mint a kereskedőknek és ezen az alapon 10—15.000 vagón búza került eladásra. Azóta az árak csökkentek és az év végéig 190—195 dinárral jegyzik az ó-szerbiai, 200—215 dinárral pedig a vajdasági árut.

A bevetett terület megoszlása 1929-ben:

Gabonaneműek.. . . .	5,725.379 ha.
Hüvelyesek	15.068 „
Gumós növények	267.109 „
Ipari növények	158.748 „
Zöldségfélék	90.154 „
Takarmányfélék	213.021 „

Tengeriből november hó végéig összesen 6,410.000 q került kivitelre leginkább szárított állapotban. Az ország évi szükséglete kb. 26 millió q. A tengerikivitel az évvégi statisztikai adatok szerint 1,669.360 q volt 273,393.230 dinár értékben.

Takarmányfélékben a termés kielégítő volt, úgyhogy az állatok teleltetése az idén nem okoz gondot.

Jelentékeny kiviteli cikk a bab, melyből 350.000 q termelt 38.745 hektáron. Ebből kivitelre kerül kb. 200.000 q.

Az ipari növények termesztése Jugoszláviában az ópium és dohány kivételével többnyire csak a belső szükséglet fedezésére szolgál és így azokból számottevő kivitelre az idén nem számíthatunk.

A terméseredmények a következők voltak:

	Bevetett terület: (hektár)	Termés:
Cukorrépa	34.086	5,107.172 q
Gyapot	880	4.295 „
Kender	36.787	433.088 „
Len	13.195	102.141 „
Mák	5.379	13.997 „

Az ópium jelentős tétellel szerepel a királyság kivitelében. A termelés előmozdítására számos intézkedés történt az elmúlt évben az illetékes tényezők részéről.

Az idei ópiumtermést kereken 30.000 kg-ra becsülik, ami a tavalyi 150.000 kg terméssel szemben katasztrófálisnak mondható. A rossz termés okát a késői fagyok képezik.

A dohánytermelés minőség- és mennyiségbeli emelésére a kormány mindent megtesz és ennek köszönhető, hogy az évről-évre növekedő tendenciát mutat. Végleges számszerű adatok csak az 1928. évről állnak rendelkezésre.

Ezek szerint a gyárak kész áruban összesen 37,143.000 kg árut állítottak elő.

A komlótermelők válságos helyzete még csak fokozódott. A katasztrófális árzuhanás következtében a szedést csak a beültetett terület 25%-án végezték el, a többit inkább veszni hagyták, hogy a szedési költséget elkerüljék.

A gyümölcstermés általában nem volt jó. A szilvatermés igen gyenge eredménnyel zárult, nagyrészt a késői fagyok, másrészt a nagy számban fellépett paraziták következtében. A termelők termésüket ugyan igen jó áron tudták értékesíteni, a kereskedelemnek azonban jelentékeny kárt okozott a friss gyümölcsszállítmányoknak gyakran előfordult megromlása. Kivitelre került kb. 2.000 vagón friss gyümölcs. A szerbiai szilvatermés 750 vagón, a boszniai 500 vagón volt összesen, kb. 100 millió dinár értékben. Az árak kilogrammonként 7—8 dinár közt ingadoztak.

A mezőgazdasági termények, főképp pedig a gabonaneműek lényeges árcsökkenése a mellékterményekre, nevezetesen a tejgazdaság fokozására szorítja a gazdákat. Ebben az irányban élénk tevékenységet fejtenek ki úgy a kormánykörök, mint a tejszövetkezetek, amelyek különösen a Monarchia volt területén fejtenek ki élénk működést. Nagy hiány mutatkozik azonban megfelelő képzettségű munkásokban, aminek pótlására Eszéken, valamint Ujvidéken szakiskolák létesültek. A tejtermékek értékesítése mind nagyobb nehézségbe ütközik. Ausztria pl. a saját termelését most már odáig fokozta, hogy a jugoszláv áru alig talál piacra.

Az állatállományra vonatkozólag végleges adatok még nem állnak rendelkezésre.

Hozzávetőleges számok a következők:

		1000 lakosra esik
Sertés	2,662.790	213 drb.
Szarvasmarha	3,654.261	292 „
Ló	1,109.246	88 „
Juh	7,722.247	617 „
Kecske	1,750.000	140 „
Bivaly	32.116	2 „
Baromfi..	16,801.320	1.285 „

Az összes hasznosított terület 18,5 millió hektár, míg ezzel szemben a terméketlen terület 6,3 millió ha.

Ipar.

Az 1929. év az ipar szempontjából általában kedvezőnek mondható. A már meglévő iparvállalatok kielégítő foglalkoztatásán kívül az új alakulatok egész sorával találkozunk, amelyekkel az idegen tőke igyekszik koncessziók megszerzése által a természeti kincseket hozzáférhetővé tenni. E kitermelések racionális értékesítését azonban még mindig nagyban hátráltatja a közlekedési eszközöknek elégtelen volta; egyrészt a keskeny nyomtávú vasúti kocsiknak a kényszerű átrakódása (Brod), másrészt a tervezett építkezések lassú előmenetele és a vagonhiány.

Az egyes iparágak helyzete a következőképp alakult:

Faipar. Az ország legfontosabb ipara, mely a kivitel több mint egy ötödét szolgáltatja. A külföldi relációban különösen a spanyol kereskedelmi szerződéstől sokat várnak az exportőrök. Ezért nem csekély izgalmat okozott az a hír, hogy a spanyol kormány faárumonopóliumot tervez. Ebben a formájában azonban a hír túlzottnak bizonyult. A külföldi piacok biztosítására Jugoszlávia nagy gondot fordít, egyrészt az azokon mindinkább mutatkozó osztrák, cseh, román és legújabbban orosz verseny, másrészt a belföldi építőipar csökkent fellevevényessége miatt.

A faiparban lappangó válság jelei mutatkoztak. Míg azonban a tölgyfakészletek az anyag természeténél fogva hosszú évekre is elraktározhatók, addig a nagymennyiségű puhafaárakat és bükkfaanyagokat, a termelők és kereskedők piacra hozni kénytelenek s ez okból utóbbi árakban lényeges áresések mutatkoztak.

Parkettfaanyag iránt szintén nem mutatott a külföld érdeklődést, egyrészt, mert az építkezési tevékenység csökkent, másrészt, mert kb. 15 külföldi parkettgyár vált fizetéképtelenné. A termelők nagy készleteiket ezidőszert csak veszteséggel értékesíthetnék.

A bükkfatermelésnél a bükkfaanyagoknak csak 25%-a használható értékesebb műszaki célokra, míg az anyag 75%-ából tűzifa lesz s mint ilyen kerül piacra. Így azután a tűzifatermelés is lényegesen emelkedett, ami a román és cseh-szlovák versenyen

kívül is újabb bajokat okozott. Míg ugyanis 1929. év elején az akkori kemény téli hónapok folytán a tűzifa ára vagóntételként a berakó állomáson 2600 dinár volt, 1930. év elején, mikor az enyhe időjárás miatt a tűzifa iránt kereslet nincs, a tűzifakészletek igen nehezen helyezhetők ki s azok ára legalább is 40%-kal esett a múlt évihez képest. Ez annál súlyosabb, mivel több mint 20.000 vagon tűzifaáru van kitermelve.

Puhafa. A hosszúlejárátú állami fakitermelési szerződések revíziója folytán a puhafaiparban stagnálás volt észlelhető. A puhafatermelés Boszniában összpontosul, hol a legnagyobb puhafatermelőket (Krivaja, Steinbeiss, Nasice, Boszna-Bois) a jugoszláv állammal való súlyos vitás kérdéseik elintézetlensége akadályozta erdeik kitermelésében.

Bányászat. Az 1929. év folyamán nagyobb mennyiségeket termelt ki, mint az előző évben, ami elsősorban a külföldi tőke bevonulásának tulajdonítható. A „The American Smelting and Refining Co.“ a boszniai Szrebnicán kutat ezüst és más ércet után, a „Société Panaroge“ spanyol-francia érdekeltség átvette a csacsaki magnezitbányákat, az angol érdekeltségek pedig a délszerbiai réz- és egyéb bányák rendszeres kitermelését kezdték meg.

T e r m e l é s	1929-ben
Köszén	442.114 tonna
Barnaszén	5,449.617 „
Briquet	52.780 „
Aszfaltkő	63 „
Vasérc	450.796 „
Mangan	4.495 „
Króm	30.529 „
Bauxit	93.024 „
Rézérc	356.577 „
Ólom	20.661 „
Cink	560 „
Pirit	61.660 „
Antimon érc	1.302 „
Magnezit	5.870 „
Gipsz	1.610 „
Márvány	2.757 „
Arany csillám	50 „
Nyers vas	33.189 „
„ réz	21.322 „
„ ólom	10.422 „
„ zink	6.509 „
Antimon regulus	159 „
Só	40.092 „
Portland cement	50.945 „

Átlagosan az évvégi eredmény 15%-os emelkedést mutat az elmúlt évihez viszonyítva.

A vízierők kihasználását és a villamosítást illetőleg szakértői becslés szerint az ország egész energiatermelése 460 millió kilowattóra, ebből 180 a Fala-i nagy telepre esik.

Oroszországban 1 lakosra esik :	20 kilow. óra
Romániában	24 „ „
Jugoszláviában	38 „ „
Csehszlovákiában	96 „ „
Ausztriában	260 „ „
Svájcban	1.040 „ „
Norvégiában	1.910 „ „

Az ország egész áramtermelésének 20%-át a városok veszik igénybe. Az előállított áram 74%-a vízierőből ered.

A legfontosabb villanytelepek :

Fala	42.000 HP
Catina	32.000 HP
Krka	24.000 HP
Valenje	6.000 HP

A belgrádi villanytelep fejlesztését egy svájci konzorcium vállalta, a zemuni telepet pedig a „Svéd A. B. Electric Invest“ stockholmi érdekelt-ség szerezte meg, amely tárgyalásokat folytat más szerémi és bányászati telepek megszerzése végett is.

Mezőgazdasági ipar. A malomipar rendkívül súlyos évre tekint vissza. Jelentékeny megmaradt őrleménykészletek amúgy is nyomták az árakat és így az ideiglenes termés nyomott áron inkább feldolgozatlan állapotban került kivitelre. A malmok csak redukált üzemművel dolgoztak, de így is az áru legnagyobb része eladatlan maradt. A cukoriparra ezzel szemben az elmúlt év kedvező volt, a kampány eredményét 14.000 vagonra becsülik, ami a tavalyi eredményt kb. 25%-kal haladja meg. Ebből az ország szükséglete 9.000, így 5.000 vagon kerülne kivitelre. Említésreméltó, hogy magyar érdekeltség bérelte ki a sziváci cukorgyárat és azt újból üzembe helyezte. A cservenikai gyár cseh érdekeltség kezébe került. A húsfeldolgozóipar üzletéve gyenge eredménnyel zárult. Az olajgyárak kedvező évről számolnak be. Kedvező volt az elmúlt év a sörgyárakra.

A vegyészeti és elektrovegyészeti ipar. A ferrosilícium értékesítése terén Jugoszlávia nagyon érzi a Finnországban, Belgiumban és Norvégiában felállított új telepek konkurrenciáját. Ezért ebben a vegyi cikkben további árzuhanás várható. A calcium-carbid valamivel nagyobb mennyiségben nyert elhelyezést mint az előző évben.

A műtrágyagyárak amiatt panaszkodnak, hogy a különféle műtrágyákkal szemben a lakosság ellen-szenvvel viseltetik. A fogyasztás kis mértékben mégis emelkedett. A nyári szárazság a vízierők ki-használhatóságát csökkentette, így az ezekkel dolgozó elektrotechnikai iparok sokszor más, drágább erőforrást voltak kénytelenek igénybevenni, ami az iparág helyzetét nehezítette, annál is inkább, mert egyidejűleg a kereslet is csökkent. A carbid-és cianamid-gyárak erősen érzik a francia és olasz

versenyt, mivel termékeiknek 90%-a a külföldön nyer elhelyezést. A kénsav és oxigén nagyobb ke-resletnek örvendett, mint az előző évben. Az üveg-ipar helyzete lényeges változást nem mutat.

Más iparágak. A bőr- és textilipar, valamint a textilipar jó üzletévre tekintenek vissza. Számos új al-akulat kezdte meg működését az év folyamán, rész-ben külföldi tőkével. Mindkét szakban az üzemek teljes terheléssel dolgoztak, sőt a textilgyárak a rendeléseknek nem is tudtak mindenben eleget tenni.

A cementgyáraknál csekély visszaesés mutat-kozik a múlt évhez képest, ami a kisüzemek csök-kent vásárlóerejére vezethető vissza. Az építőipar kissé visszaesett az elmúlt évhez viszonyítva.

Kereskedelem.

Az elmúlt évben a jugoszláv kereskedelmi mérleg állandó javulást mutat. Ezt a kedvező eredményt elsősorban a kiváló termésnek lehet tulajdonítani, bár a nyereségnek tekintélyes része veszendőbe ment a gabonaárak lemorzsolódása következtében.

Fontos tárgyalások folytak az őszi folyamán a magyar és jugoszláv agrárérdekeltségek között egy közös értékesítési szerv létesítésére vonatkozó-lag, így remélték ugyanis a világpiacon az amúgy-is magasabb belértékű dunai tengeri részére jobb árak elérését. Ezek a tárgyalások még nincsenek lezárva. Kiemelendő esemény a két ország között már régebben megkötött kereskedelmi szerződés ratifikálása, ami most már jogosulttá teszi azt a reményt, hogy a kereskedelmi forgalom el fogja érni azokat a méreteket, amelyek a két ország szomszédos helyzete és egymásrautaltsága által adva vannak.

A két ország közötti kereskedelem statisztikai fejlődése a következő képet mutatja:

	Magyarországból: Import	Magyarországba: Export
1926	355 mill. din.	371 mill. din.
1927	358 „ „	488 „ „
1928	567 „ „	567 „ „
1929 (9 hó)	360 „ „	398 „ „

A kereskedelmi mérlegnek kedvező alakulása nemesak a kivitel növekedésének tulajdonítható, hanem a behozatal csökkenésének is, ami együt-tal az ország vásárlóerejének csökkenésére enged következtetni. Ez a behozatalcsökkenés az előző év azonos időszakához viszonyítva 218 millió di-nárt, azaz 3,02%-ot tesz ki.

Magyarország a kiviteli, valamint a behozatali statisztikában ötödik helyen áll.

A kereskedelem előmozdítását célozza az újon-nan létesített külkereskedelmi intézet, amelynek szervezési munkája serényen folyik. Ennek az in-tézetnek állandó kiállítása lesz Belgrádban, készen

összeállított mintagyűjteménnyel arra a célra, hogy amennyiben Jugoszlávia valamely külföldi kiállításon részt akarna venni, az előkészítés ne vegyen igénybe annyi időt, mint a múltban. Az első két ilyen kiállítás, amelyen Jugoszlávia részt szándékozik venni, a chicagói és az antwerpeni. Az intézet célul tűzte ki propagandahetek rendezését is az idegenforgalom előmozdítására, hivatása lesz továbbá minden a kereskedelemre vonatkozó statisztikának és nyilvántartásnak vezetése is és e téren hézagpótló működést fog kifejteni. A jugoszláv követségek és konzulátusok utasítást kaptak, hogy az intézetet messzemenőleg támogassák.

Közlekedésügy.

Az 1929. évben a kormány nagy erőfeszítéseket tett az ország közlekedési viszonyainak javítására. A nagyszabású vasútépítési programból, melyet az elmúlt években felállítottak, a remélt nagy külföldi költsön elmaradása folytán tavaly csak kevés volt megvalósítható. A Blair-költsön felhasználásával az Adria-vasút építésén munkálkodtak, megnyitván a kragujevac—kraljevói szakaszt a forgalomnak és kiépítve a kraljevói műhelyeket. A vonal többi részén földmunkák folynak, főleg alagútépítések. Utóbbiak annyira haladtak, hogy a Kraljevó—Raska—Mitrovica szakaszt is hova-tovább átadhatják a forgalomnak.

Kisebb vonalszakaszokkal együtt az év folyamán 105 km. vasútvonalat adtak át a forgalomnak.

Az ezidőszerint épülőfélben lévő vonalak összesen 295 kilométert tesznek ki és elkészítésük 830 millió dinárba kerül.

A vasútépítési programmal kapcsolatos hídépítések az állandóan nehéz pénzügyi helyzet folytán igen lassan haladnak és ha ebben a helyzetben lényeges változás rövidesen nem következik be, úgy azok elkészülése az adott határidőre semmiesetre sem várható. Ez vonatkozik főleg a két nagy hídra és pedig Sabácnál a Száván és a Dunán Pancsova-Belgrád között.

Egyes fontos vasúti vonalakon serényen dolgoztak az év folyamán a vágányok kicserélésén, hogy lehetővé tegyék a modern nagy mozdonyoknak alkalmazását.

A gördülő anyag kiegészítése folytán a helyzet a következő:

	1929 jan.	1929 nov.
I. rendes nyomtávú:		
a) mozdony	1.210	1.294
b) személykocsi	1.997	2.137
c) postakocsi	779	938
d) teherkocsi	40.177	40.642
II. keskenyvágányú:		
a) mozdony	343	395
b) személykocsi	457	462
c) postakocsi	166	200
d) teherkocsi	8.479	8.845

III. 60 cm-es vágányú:

a) mozdony	87	87
b) személykocsi	42	52
c) teherkocsi	493	759

A gördülő anyagnak számottevő szaporítására van kilátás az év folyamán. Jelentékeny rendeléseket eszközöltek Magyarországon és Németországban a jóvátételi számlára.

A vasút pénzügyi helyzete javulást mutat, amennyiben az április 1-től november 1-ig terjedő időszakban 140 millió dinárral több volt a bevétel, mint 1928 ugyanezen időszakában.

Utak. Az utak kiépítésére jelentékeny összegeket fordított a kormány. Így az év folyamán több új útszakasz készült el.

A főváros környékén mindinkább növekvő autóforgalom új építési anyag alkalmazását teszi szükségessé, amiért tervbe van véve a Belgrád-Avala, és Belgrád-Rakovica utaknak aszfaltírozása. Dolgoznak a Belgrád-Smederevo, Belgrád-Lazarevac utakon, melyek a nyár folyamán járhatatlanokká váltak. Az így mindinkább kiépített utak magukkal hozzák az autóbuszjáratok nagymérvű szaporodását.

Légi forgalom. Jugoszlávia a nagy nemzetközi légiforgalomba a C. I. D. N. A. (Compagnie Internationale de Navigation Aérienne) járatai útján kapcsolódik be. Újabban az Imperial Airways London-India járatait Jugoszlávia területén akarja átvezetni. Végleges megállapodás a menetrendet illetően még nem történt. A jugoszláv nemzeti légi forgalmi társaság két vonalat tart üzemben és pedig a Belgrád-Szkoplje és a Belgrád-Zágráb vonalakat, melyeken modern gépekkel az utasok kényelmét jól kiszolgálja.

Telefon, távíró. Az év folyamán számos új sűrűnyelvonalat adtak át a forgalomnak. Felemlítendő ezek közül a belgrád-athéni új vonal, mely gyors-távíró készülékekkel van felszerelve.

Nemzetközi közvetlen telefonösszeköttetés áll fenn Ausztriával 164, Magyarországgal 114, Csehszlovákiával 37, Olaszországgal 24, Svájjal 10, Franciaországgal 3, Hollandiával 3, tehát összesen 358 vonalon.

A drótnélküli távíróállomások közül elkészült Zágráb (Velika Gorica), szerelés alatt állnak: Szkoplje és Cetinje. Működik három rádióadó: Belgrád, Zágráb és Ljubljana.

Tengerhajózás. A kormány az 1929. év folyamán számos intézkedésével igyekezett a jugoszláv tengerhajózást előmozdítani. Ezek közül különösen kiemelendő a május 31-én megjelent rendelet, amely különféle közterhek alóli mentesítést tartalmaz. A parti hajózást lebonyolító társaságok közül többen fuzionáltak és így az év végén mindössze 3 tőkében megerősödött társaság áll fenn az év elején szereplő héttel szemben. A kikötők kiépítésén

a rendelkezésre álló pénzügyi keretek között mindenütt dolgoznak. Megemlítendő a Neretva torkolatának kikotrása és több új világító torony létesítése, továbbá a Dubrovnik-Gruz kikötő kibővítése. A kereskedelmi tengerészet évvégi állománya a következő :

	Hajók száma	Bruttó tonna	Nettó tonna
Hosszújratú hajó	59	240.716	184.406
„ partihajó	20	25.483	15.506
Kisjratú „	11.084	45.717	38.400

A hajózás szerepét a külkereskedelem lebonyolításában a következő statisztika mutatja ki (1928):

	Szárazföldön tonna	%	Vizen tonna	%
Behozatal..	740.199	47,3	825.187	52,7
Kivitel.. ..	2.732.545	60,3	1.794.217	39,7

A kereskedelmi tengerészet fejlődése:

	Reg. tonna
1925	190.700
1926	231.800
1927	271.100
1998	296.800
1929	315.000

Folyamhajózás. Az erre vonatkozó statisztika még nem jelent meg, így részletes eredmény nem áll rendelkezésre. Az összes áruforgalom az év folyamán 515 millió tonnakilométert tett. Megrakódott 2.174 uszály.

A hajópark:	Drb.	Lóerő
Vontatógőzös	182	32.215
Személyhajó	53	9.975
Vegyes	32	1.953
Motoros uszály	13	633
Komp	5	165
Vas uszály	663	—
Fa uszály	256	—

Pénzügy és hitel.

Az 1928/29. évi költségvetést még a legutolsó parlament dolgozta ki és ez szolgált alapul a január 6-i reform után is. A költségvetés végösszege 12,5 milliárd dinárra rúg, amelyből 8 milliárd az adminisztrációs jellegű, 4,5 milliárd pedig közgazdasági jellegű kiadás volt. A dinár törvényes stabilizációja mindeztől nem jutott tető alá, bár az erre vonatkozó javaslat már ki van dolgozva. A nagy külföldi kölcsön nem valósult meg, miért is a svéd gyufatrösztel kötött szerződésből járó két első részlet gyors eszkomptálásához kellett folyamodni a londoni Rothschild bankház útján. A diktatúra az adózási kérdésekben fennállott egyenlőtlenség megszüntetésére adóegységesítő

rendeleteket adott ki, amelyek értelmében az egész királyságban egységesítették az egyenes adók, valamint a pótagók rendszerét, mely utóbbi ezelőtt lényeges eltéréseket mutatott az egyes országrészek között. A bor- és pálinkafogyasztási adót szintén kiterjesztették az egész ország területére. Az 1929. október 3-i rendelettel az egész királyságnak új adminisztrációs beosztása lépett életbe és ettől lényeges megtakarítást várnak. A minisztériumok számát 19-ről 12-re csökkentették.

Az idegen tőke erős érdeklődést mutat az itteni természeti kincsek iránt és igyekszik azoknak kiaknázását magának biztosítani koncessziók megszerzése útján.

A délszerbiai bányákban az angol „Trepca“, továbbá a „Janjevo Mines Ltd.“ társulatok vállaltak érdekeltséget. A bosnyák határon „Selection Trust Ltd.“ amerikai társulat alakult, mely nagyszabású vállalatot létesít Szebrenitzán. Legújabbban pedig a montenegrói erdőségek kitermelésére nyert koncessziót egy amerikai vállalat. A pancsovai rét kiszárítására a „Battignole“ francia vállalat kapott megbízást; a munkálatok itt azonban pénzügyi nehézségek miatt csak igen lassan haladnak. A dalmáciai vízierők kiaknázása az olaszok kezéből a franciákéba ment át, akik e célra a „Dalmatienne“ nevű társaságot alapították, amely a „Société des Phosphates Tunisiennes“ érdekkörébe tartozik. A városoknak is jutott idegen tőke a szükséges beruházások eszközésére, így Belgrád kövezési munkáira, valamint Belgrád és Eszék villamtelepeinek felépítésére.

1929 folyamán elkészültek az 1926—1927. és 1927—1928. évi zárszámadások. A diktatúra költségvetésének alapjául az utóbbiak végösszegei és a legutolsó parlament által kidolgozott budgettervezet szolgált, melyet nagyjából be is tarottak.

A budget két részre oszlik: az adminisztrációs részre és az állami vállalatokra.

Adminisztratív kiadás volt 7.945 millió dinár, bevétel (beleértve az állami vállalatok 2.179 millió dinár feleslegét) 7.945 millió dinár.

Állami vállalatok

kiadása: 4.519 millió dinár

bevétele: 6.698 „ „

felesleg: 2.179 millió dinár

E számokból kitűnik, hogy az 1929—30. költségvetési évben a kiadások összege kitesz 12.464 millió dinárt, ami 403 millió többletet jelent az 1928—29. évi eredménnyel szemben. Ezt a kiadástöbbletet a nyugdíjakra, az új törvényhatóságok életbeléptetésére és új vasúti vonalak építésére fordított összegek okozták. A hadügy és tengerészeti, valamint a népjóléti tárcák dotációja nem emelkedett.

Szakértői becslés szerint az egész államadóságot 32 milliárd dinárra becsülik, ami 13 millió lakosra elosztva fejenként 2.430 dinár terhet jelent.

A betétek előmozdítása céljából azok kamatadóját 8%-ról 6%-ra csökkentették, a külföldről származó tőkék kamatját pedig adóktól teljesen mentesítették. A június 14-iki rendelettel a földbirtokokból származó jövedelem adóját csökkentették. Az illetékek végleges rendezésére az előkészületek megtörténtek. A szesz, pálinka és élesztő fogyasztási adóját megreformálták. Az automobilforgalom fokozására a benzin adóját csökkentették.

A dinárkursus lényegtelen tört számokban kifejezhető ingadozásoktól eltekintve, megtartotta zürichi pozícióját (9·125). A hivatalos kamatláb az egész éven 6%, a magánkamatláb az év elején 14—16%, az év végén 9—12% volt. A pénzüzetek által szedett kamat az ország különböző részein nagy eltéréseket mutat, amennyiben Ljubljana környékén átlag három százalékkal olcsóbb a pénz, mint Belgrádban. A nagy külföldi kölcsön elmaradása ellenére pénzhány csak az év elején volt érezhető, aminek magyarázata a magánkamatlábnak az év folyamán beállott csökkenésén kívül abban található, hogy a pénzüzetek arra törekedtek, hogy lehetőleg a tőkéjüket ne immobilizálják és ezért is inkább csak rövidlejáratú hitelüzletek megkötésére mutattak hajlandóságot. Ezzel szemben sokszor kénytelenek voltak ingatlanátvételre határozni magukat, ami azonban többnyire arra volt visszavezethető, hogy esetleges árveréseken bekövetkező értékvesztés ellen igyekeztek magukat biztosítani. Az így immobilizált tőkéből 1929-ből pontos adatok még nincsenek. Szakértői vélemények az előző évek statisztikájára támaszkodva arra engednek következtetni, hogy ez a folyamat az elmúlt évben is folytatódott.

Bankok vásároltak ingatlant:

1926-ban	530,730.000	dinár értékben
1927-ben	587,577.000	„ „
1928-ban	676,935.000	„ „

A bankjegyforgalom 1929 január 1-én 5.193 millió és december 31-én 5.818 millió dinárt tett.

Bizonyos feszültség volt észlelhető a pénzpiaccon a májustól július közepéig tartó időszakban, azonban ez a jelenség — későbbi enyhülés folytán — átmeneti jellegűnek bizonyult és a hivatalos kamatlábra kihatással nem volt. A termés kivétel megindultával már elegendő mobilizálható tőke állott rendelkezésre és ez az állapot az év végéig változatlan.

Külföldi hitelek nem mondottak fel, bár bizonyos idegesség mutatkozott, midőn oly hírek terjedtek el, melyek a dinár zuhanását jósolták.

A kivándorlók által hazaküldött összegek becslés szerint 900 millió dinárra tehetők.

A takarékbetétek összege június hó végén meghaladta a 11 milliárd dinárt.

Az elmúlt év szeptember 15-én kezdte meg működését a szabadalmazott Agrárbank, mely a kormány kezdeményezésére létesült. A bank felülvizsgálta eddig 100 szövetkezet ügymenetét, 124 esetben a felülvizsgálás még folyik. Az eddig felülvizgáltaknak 133 millió dinár kölcsönt szavaztak meg. Egyéb hitelek folyósítását a bank fokozatosan fogja eszközölni abban a mértékben, ahogy ezt a telekönyvi és egyéb adatok ellenőrzése lehetővé teszi.

A bank alaptőkéjét eredetileg 300 millió dinárra tervezték, de már az első közgyűlés azt 700 millió dinárra emelte fel, amely összeg 1.400.000 darab 500 dinár névértékű részvény között oszlik meg. Az agrárbank úgy rövidlejáratú, mint hosszúlejáratú hitelek folyósítására hivatott. Előbbieket két kezes aláírására, utóbbiakat pedig jelzálogra adja. Ez az intézet hivatott a jövőben a szövetkezetek hitel igényeit kielégíteni és általában a mezőgazdasági hitelélet csaknem minden ágával foglalkozni. A betétekre az állam kamatadómentességet és 6%-os kamatozást, a jegyzett részvények után pedig 6%-os osztalékot biztosít. Szövetkezeteknek folyósított hitelekért a kamatlábat 8%-ban, magánosoknak 10%-ban, hosszúlejáratú jelzálogkölcsönöknél 9%-ban állapították meg. A második részvénycsomag kibocsátása is kielégítő eredménnyel végződött, amennyiben az előirányzott 145 millióból december 9-ig 134 millió dinárt tényleg fedeztek, míg a hiányzó összeg a még elszámolás alatt álló tételekből biztosan fedezetet nyer. A harmadik csomag kibocsátása 1930. évi január 15-én lett volna esedékes, azonban az igazgatóság határozata alapján azt egy később megállapítandó időpontra halasztották el.

Az *Állami Jelzálogbank* az 1929. év folyamán 400 millió dinár összértékben bocsátott kölcsönt rendelkezésre. Az első 11 hónapban leszámítottak összesen 2.050 váltót 146 millió dinár értékben. Lombardkölcsön fejében 76·6 millió dinár került kifizetésre. A betétek az első 11 hónapban meghaladták a fél milliárd dinárt. Községeknek és önkormányzati testületeknek a bank 17 kölcsönt folyósított 35 millió dinár értékben.

A *Postatakarékpénztár* évváró számadásai még nem jelentek meg.

A takarékbetétek lényeges emelkedése az alábbi adatokból látható:

1927-ben	23·0	milliárd dinár
1928-ban	36·4	„ „
1929-ben	106·6	„ „

Munkapiac és kivándorlás.

Az 1929. évi statisztika szerint a munkanélküliek száma különösen az év első hónapjaiban mutat erős emelkedést. Ez a jelenség részben a szokatlanul

hideg időjárásnak volt tulajdonítható, amely a tavaszi munkák megkezdését lényegesen késleltette.

A munkásbiztosítási statisztika szerint biztosítva volt 1929 decemberében 630.818 (1928 decemberben 592.883) munkás, ebből 5.663 (1928-ban 5.832) volt munkanélküli.

Munkanélküli segélyként kifizetésre került:

Rendes segély	1,755.433	dinár
Rendkívüli segély ..	389.266	„
Utisegély	177.546	„
Természetbeni segély	43.467	„

Az 1929. évben 188.233 munkakereső jelentkezett és pedig 166.005 férfi és 22.228 nő. 50.373 férfi

és 12.321 nő részére jelentettek be munkahelyet és közvetítés történt 33.611 férfi és 8.006 nő esetében.

A kivándorlás lényegesen csökkent, ami a hatóságok által fogatosított intézkedésekre vezethető vissza. Belátva ugyanis azt a veszélyt, ami éppen a legjobb földműveselemek elvesztéséből származik, a kivándorlást legalább a szláv lakosságú országrészekben igyekeznek azokra a vidékekre korlátozni, melyek a lakosság szaporulatát ellátni nem képesek. (Lika, Dalmácia és Hercegovina). Ezzel szemben a tengerentúli államok éppen a földművesek kivándorlását favorizálják. A két álláspontot ezideig nem sikerült öszhangba hozni. A kivándorlók által hazaküldött pénzösszegek kb. 15 millió dollárt tesznek évente, amely az ország fizetési mérlegében igen számottevő tétel.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Szádeczky-Kardoss Tibor: Adalékok a budapesti ipari munkabérek statisztikájához.

Tibor Szádeczky-Kardoss: Contribution à la statistique des salaires industriels de Budapest.

Statisztikai közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos) 59. kötet (1930) 1. sz. Budapest, 1930. 351 l. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées par Louis I. Illyefalvi). Vol. 59 (1930). No 1, Budapest, 351 p. (Edition du Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Résumé. *Ce travail est divisé en trois parties. La première traite la formation des salaires industriels à Budapest; la deuxième, les salaires d'après-guerre des ouvriers d'usine budapestois; la troisième donne, jusqu'en 1928, un tableau d'ensemble des salaires des ouvriers employés aux exploitations de la ville de Budapest.*

L'ouvrage, offrant de précieux documents (nombres-indices, tableaux des salaires nominaux et réels, etc.) constitue une source remarquable pour l'époque envisagée par l'auteur.

★

A budapesti Székesfővárosi Statisztikai Hivatalnak az a kiadványsorozata, melynek célja a székesfőváros népességi, társadalomgazdasági, szociális és kulturális viszonyainak feltárása, illetve e viszonyokban beálló változásoknak állandó figyelemmel kísérése, a háború utáni években meglepően gyors egymásutánban megjelenő kötetekkel

gyarapodott. A háború előtti évekhez képest a társadalmi életben bekövetkezett változások a statisztikai tevékenység számára fokozott kutatási lehetőségeket nyújtanak s a fővárosi Statisztikai Hivatalnak kétségkívül nagy érdemei vannak abban, hogy e lehetőségeket saját kutatási területén mind intenzívebben igyekszik kihasználni; elismerés illeti azonban azokat a szakembereket is, akik a statisztikai hivatal anyagát — sokszor saját kutatásaik alapján kiegészítve — lelkiismeretes gondossággal feldolgozták.

A szóbanforgó kötet a budapesti ipari munkabérek 1914—1927. évi alakulásának vizsgálatával foglalkozik. Tudjuk, hogy a munkabérstatisztika tárgyi nehézségeknél fogva nemcsak hazánkban, hanem a legtöbb országban sincs még kellőképpen kiépítve s így az ezirányú vizsgálódásoknál a kutató elé meglehetősen nehézségek tornyosulnak. A statisztikai adatgyűjtések hézagai, a különböző időpontok közti összehasonlításnál alkalmazott módszerek tökéletlensége ma még nem teszi lehetővé, hogy a munkabérek alapján a munkásosztály helyzetéről, illetve az abban bekövetkezett változásokról hű képet rajzolhassunk. Az ilyen irányú vizsgálódások feladata tehát ma inkább csak az adatok elszigetelt analízisében s ennek alapján bizonyos kortörténeti leírásban merülhet ki.

Szerző a bevezető részben a munkabérstatisztika jelentőségéről, módszertani kérdéseiről, továbbá a munkabérstatisztika forrásairól nyújt jól áttekinthető ismertetést. Különösen értékes e fejezetnek az

a része, mely a különböző szervezetek által végzett munkabérstatisztikai adatgyűjtések módszerét ismereti és kritikai megjegyzésekkel kíséri. A fejtegetések alapján tisztán látható, hogy a munkabérstatisztika hazai forrásai mennyire eltérő jellegűek úgy az adatgyűjtés módszerét, mint a gyűjtött adatok jelentőségét és természetét illetően is.

A munkabérek nemzetközi összehasonlító statisztikájának tanulságairól megemlékezve, szerző behatóan foglalkozik a reálmunkabérek megállapításának és nemzetközi összehasonlításának történeti és módszertani kérdéseivel is. Ez a rész tulajdonképpen már nem tartozik szorosán a kiadvány által tárgyalt kérdéshez, hasznos azonban abból a szempontból, hogy az egész témakörnek tágabb perspektívájú keretet ad.

A kiadvány tulajdonképeni anyagát hármas tagoltságban ismerteti. Az első rész a budapesti ipari munkabérek alakulásáról számol be a világháború óta, a második a budapesti gyáripari munkásság háború utáni kereseti viszonyaival foglalkozik, a harmadik pedig a székesfővárosi üzemek munkásainak kereseti viszonyait tárgyalja. Az első és harmadik rész anyagához a székesfővárosi, a második rész ismertetéséhez pedig a Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtéseinek eredményei szolgálnak alapul. Tekintettel arra, hogy a kötet legújabb adatai is csak 1928-ig terjednek, az eredmények ismertetésétől eltekintünk, jöllehet a munkabéreknek a tárgyalt időszak alatti alakulása igen sok figyelemreméltó és érdekes megállapításra nyújt módot.

Azt a gazdag anyagot, melyet szerző munkája megírásához felhasznált, s melyet többféle érdekes csoportosításban dolgozott fel, a tárgyalt időszakra vonatkozólag kétségkívül igen hasznos forrásnak kell tekintenünk. Az összehordott adathalmaz használhatóságát és könnyebb áttekinthetését szerző különböző indexszámításokkal s — ahol erre mód kínálkozott — a névleges és reálmunkabérek szembeállításával is igyekezett emelni. *H. S. dr.*

Pásztor Mihály: A közvilágítás alakulása Budapesten.

Michel Pásztor: Le développement de l'éclairage public à Budapest.

Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos). 60. kötet (1) 1930. 1. sz. Budapest, 1930. 190 l. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques. Rédigées par Louis I. Illyefalvi. Volume 60. (1) 1930. 1er No. Budapest, 1930. 190 pages. Publiées par le Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Résumé. *L'éclairage public fut introduit à Bude en 1777 et à Pest en 1790. Pendant environ 80 ans, les rues y étaient éclairées à l'huile de colza. Celle-ci fut remplacée par le gaz à Pest en 1856 et à Bude, en 1862. En 1893, deux entreprises d'électricité ont été créées dans la capitale et l'éclairage public y fut complété en 1909 par celui à l'électricité. En 1910, la ville*

a racheté la fabrication du gaz à la Compagnie générale autrichienne du gaz, qui fournissait le gaz depuis 1856, et peu après 1910, elle a racheté aussi l'éclairage électrique. En 1928, à Budapest la production du gaz a été de 90.6 millions de m³ dont 8.4 millions ont été employés à l'éclairage des rues. Dans la même année, on a employé à Budapest pour l'éclairage 74.2 millions de kilowatts-heure; pour l'éclairage des institutions publiques et des autres institutions, 5.3 millions de kilowatts-heure; comme énergie de transmission, 77.3 millions de kilowatts-heure; pour l'éclairage des rues, près de 15.000 lampes électriques et plus de 15.000 becs de gaz. L'éclairage électrique gagne de plus en plus de terrain à Budapest.

★

Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának újabban is sok értékes művel gazdagodott közleménysorozatában csaknem egyidejűleg jelent meg ez a munka Bene Lajosnak a központi fűtési berendezésekről szóló könyvével. Az egymást kiegészítő témakörű két munka Budapest fűtés-világítási viszonyainak hiánypótló monográfiái.

Pásztor könyve ugyan szorosán csak a közvilágításról szól, de a fővárosi magánvilágítás kérdését is sok vonatkozásban érinti.

A kötetnek jubiláris aktualitása is van: 1930 január 1-én volt 140-ik évfordulója annak, hogy először gyulladtak ki utcai lámpák a pesti Belvárosban, miután Budán már 12 évvel korábban megjelenik az utcai világítás.

A könyv szerzője tudunkkal nem hivatásos statisztikus, témáját mindazáltal elmélyedő szakszerűséggel tárgyalja. Írói kvalitásai viszont előnyösen érvényesülnek, különösen a másfélszázados közvilágítás régebbi multjának a romantikát sem nélkülöző ismertetésénél. Színessé, élvezetes olvasmánnyá teszi az ábrákkal is gazdagon illusztrált könyvet az is, hogy szerző az előidők tárgyalását régi tanácsi protokollumokból, számadáskönyvekből vett idézetekkel szövi át s közben a régi Buda és Pest történetének vázát is adja.

Míg Párizsban már 1558-ban, Bécsben 1687-ben, Londonban a XVII. század végén már ismerték a közvilágítást, Budán a nagyszombati egyetem Budára költöztetésével 1777 november 9-én született meg a rendszeres világítás. Megjegyzendő, hogy ebben az időben nem Buda, hanem Pozsony volt az ország vezetővárosa. Az utcai világítást sokáig felesleges fényűzésnek tartja a konzervatívizmus, amire jellemző az a Pesten 1715-ben kiadott zárórendelet, amely a közbiztonság problémáját az esti harangszó utáni kószálás eltiltásával kívánta megoldani. Pesten 1790-ben vezették be a közvilágítást, egy vállalkozóval 300 lángra kötött szerződéssel, míg Budán házilag kezelték a világítást.

Az első lámpák bádognál készült kanócos mécsek voltak, amelyekben repceolaj égett. A század elején állítólag Pest utcai jobban voltak megvilágítva, mint Berlin utcai. A repceolaj időszaka mintegy 80 évig tartott, bár közben a XIX. század elején már feltalálták a gázvilágítást.

A gázvilágítás bevezetéséről az 1848. évi zavaros idők előtt már hosszabb időn keresztül tárgyalások folytak, de ezek annyira elhúzódtak, hogy az utcai világításban csak 1856-ban kerül a sor a gáz alkalmazására. A petróleumlámpák 1864-ben bukkannak fel Pest utcáin, amikor tehát már itt találták a gázvilágítást, úgyhogy a petroleum szerepe Pest közvilágításában aránylag jelentéktelen. Szerző könyve is három korszakra osztja a világítás történetét: az olajlámpák korára, a gázvilágítás és a villanyvilágítás korszakára.

A gázvilágítás 53 éven keresztül az Általános Osztrák Légszesz Társaság kezében volt, miután a boroszlói, illetve párizsi társasággal az egyezkedések megghiúsultak. Eleinte gázvilágítás csak Pesten volt, Budán 1862-ben vezetik be. Már a gázvilágítás első idejében kiderült, hogy a gáz rossz és drága, a város pedig jóformán semmi ellenszolgáltatást sem kapott a jövedelmező szabadalomért. A főváros 1910 december 15-én megváltotta és házi kezelésbe vette a gázgyártást. A megváltás előtti időszak folyamán, tehát 1856-tól 1910-ig a szolgáltatott összes gázlángok száma 9.986-ról 419.994-re emelkedett, csupán a közvilágítást szolgáló gázlángoké 838-ról 21.514-re. A légszeszfogyasztás pedig ugyanezen idő alatt 796.000 köbméterről 62 millió köbméterre növekedett.

Az 1910. évi december hó 15-én történt megváltáskor a főváros öt gyárat vett át, majd Óbudán új gyárat s további három gáztartót csinált. 1924 óta az egész gáztermelés az óbudai modern gyárra hárul. A háború alatt és a háború utáni években a gyengébb szenek felhasználása miatt sokáig igen rossz kalóriaértékű volt a termelés. 1916-ban még közel 30 ezer utcai gázláng ég Budapesten, a következő évben már csak 7.486, 1920-ban pedig 1848. A gáz hiányát a kapuk fölé szerelt villanykörtek alkalmazásával pótolták. Most már újrendszerű gázlámpák is tökéletesebbé teszik a világítást s 1928-ban ismét 8.664 gázlámpa (15.669 láng) ég. 1928-ban 90,6 millió köbméter volt a gáztermelés, ebből a vízgáz 19,2 millió köbmétert tett. Maximális volt a termelés 1917-ben: 105,6 millió köbméter. Az 1928. évi eladásból a magánfogyasztás 76,4, a városi fogyasztás 2,1, a közvilágítás 8,4, a saját felhasználás 0,9, a gázvesztesség 2,8 millió köbmétert tett. A gázfogyasztás erősen növekszik, bár a háztartások a gázt már csaknem kizárólag főzésre és fűtésre használják. 1928-ban gázfejlesztő anyagra 6,8 millió pengőt költöttek a gázművek, viszont a gyártás melléktermékeiből (kocsz, kátrány, vegyi gyártmá-

nyok) ennél nagyobb összeget, 7,5 millió pengőt árultak ki, míg régen az értéktelennek tartott melléktermékek elfuvarozása nagy költséggel járt.

A villanyvilágítás félszázaddal a gázvilágítás után jelenik meg Budapesten. 1893-ban egyszerre 2 villamos áramfejlesztő vállalat is alakult Budapesten. A két vállalat 45—45 évre kap koncessziót a várostól az utcai és a magánvilágítás szolgáltatására, de az utcákat csak 1909-ben kezdték villanyal világítani. 1914-ben a főváros Kelenföldön üzembehelyezi saját telepét s 1914-ben, illetve 1918-ban saját kezelésbe veszi a másik két telepet is. Az áramfogyasztás egyre növekszik. 1928-ban világításra 74,2 millió kilowattóra használtatott el, amelyből a lakások világítására 30,5, üzletek, műhelyek, raktárak világítására 26,6, házi világításra 2,0, színházak, mozik világítására 1,4, kávéházak, vendéglők stb. világítására 4,9, közintézmények s egyéb intézmények világítására 5,3 millió kilowattóra jutott. Az erőátvitel (lift, motor) áramfogyasztása 77,3 millió kilowattórát tett. A világítóáram közel 200 ezer fogyasztója közül 84% lakás. Az elektromosművek az 1928. év mérlege szerint 171,5, míg a gázművek 90,4 millió pengő vagyont képviselnek. A jövő a villanyvilágításé. Jelenleg (1928) a perifériákon elhelyezett 102 petróleumlámpán és több mint 15 ezer gázlángon kívül 14.830 villanylámpa világítja meg Budapestet.

E. D. dr.

Annuaire Militaire VIIe année.

Kiadja a Nemzetek Szövetsége. Genf, 1930. 1182+16 l.
Publié par la Société des Nations. Genève, 1930. 1182+16 p.

A Nemzetek Szövetségének közgyűlése 1923 júliusában elhatározta, hogy az egyes államok fegyverkezésére vonatkozólag rendelkezésére álló adatokat évenként nyilvánosságra fogja hozni. Ennek a közgyűlési határozatnak megfelelőleg a Nemzetek Szövetségében működő lefegyverezési osztály immáron hetedszer adja ki az „Annuaire Militaire“-t, amelynek most megjelent legutolsó, 1929. évi kötete 61 állam és dominium véderejét tárgyalja államok, monográfiászerű részletezésben. Beszámolóját minden államról három részre osztja, ú. m. a hadsereg, a haditengerészet és a véderőköltségvetés ismertetésére. A légi haderőket részint a hadsereg, részint a haditengerészet keretei között említi.

A monográfiákból megállapítható, hogy ma már a Föld legtöbb állama *hadseregét* az általános védkötelezettség alapján szervezte. Önkéntes seregeket, a világháborúban vesztes államokon kívül, csak azok az országok tartanak, amelyek politikai vagy földrajzi helyzetüknél fogva nem szorultak rá nagyobb mennyiségű katonailag kiképzett embertartalék gyűjtésére, pl. a tengerrel körülvett Nagy-Britannia, vagy a nemzetközi surlódásoktól jelenleg eléggé megkímélt tengerentúli államok. De az utób-

biak közül is egyre többen térnek rá az általános védkötelezettségnek legalább elvben való bevezetésére, sőt a brit gyarmatokon is megtörtént már egyes esetekben a miliciáknak védkötelezettségi alapon való szervezése.

A fegyverben álló hadseregek létszáma általában kevesebb, mint volt a világháborút megelőző években, ami főként a katonaság tényleges szolgálati idejének legtöbb államban történt leszállításával magyarázható. Például Franciaország a világháború kitörésekor 3 évi szolgálati idő mellett közel 800.000 katonát tartott fegyverben, míg ma, másfélévi szolgálat mellett 367.000 katonát tart. A védkötelezettség alapján álló államok legtöbbjénél a tényleges szolgálati idő 1 és 2 év között mozog, sőt a skandináv államok és Svájc még rövidebb, 40—200 napos szolgálat mellett tartják fenn milícia jellegű hadseregszervezetüket.

1. A fontosabb katonai hatalmak fegyverben álló hadereje az 1929. évben.

	Tisztek	Altisztek és legénység	Összesen
Albánia	650	10.800	11.450
Amerikai Egy. Allamok	12.175	126.938	139.113
Argentína	1.501	25.983	27.484
Ausztria	1.459	18.471	20.930
Belgium	4.086	63.000	67.086
Brazília	4.191	43.012	47.103
Bulgária	1.943	28.264	30.207
Chile	1.200	20.950	21.150
Cseh-Szlovákia	10.079	111.500	121.579
Ecuador	631	4.796	5.427
Észtország	1.300	12.000	13.300
Finnország	1.518	22.853	24.371
Franciaország			
(Európában) ..	22.506	345.471	367.977
(Gyarmatokon)	8.127	219.704	227.831
Görögország	7.121	60.000	67.121
Guatemala	397	6.394	6.791
Haïti	168	2.602	2.770
Honduras	344	1.909	2.253
Japán	15.340	195.540	210.880
Jugoszlávia	7.052	103.393	110.445
Kína	kb. 100.000	kb. 1.500.000	kb. 1.600.000
Lengyelország	17.905	247.966	265.871
Magyarország	1.919	33.114	35.033
Mexico	17.529	64.018	81.547
Nagy-Britannia	197.818
Németország	4.291	94.900	99.191
Norvégia	1.090	3.180	4.270
Olaszország	16.470	234.700	251.170
Paraguay	106	2.809	2.915
Peru	1.118	7.293	8.371
Portugália			
(Európában) ..	4.667	30.798	35.465
(Gyarmatokon)	395	12.121	12.516
Románia	14.612	157.624	172.236
Spanyolország	13.434	100.000	113.434
Svédország	4.036	19.650	23.686
Szovjetköztársaságok			
Uniója	562.000
Törökország	kb. 20.000	kb. 120.000	kb. 140.000
Uruguay	723	7.399	8.122

Számszerűleg a legnagyobb hadsereg Kínában (1. tábla) áll fegyverben, ha ugyan hitelt lehet adni

a nagyon megközelítő és ellenőrizhetetlen becsléseknek, amelyek a kínai hadsereg létszámát másfél millióra teszik. Ennek a hadseregnek azonban a gyenge fegyverzet (pl. csak 600.000 puska áll rendelkezésre), a hiányos kiképzés és a belső politikai zavarok csekély harcászati jelentőséget kölcsönöznek. A sorban Kína után Szovjet-Oroszország következik 562.000 emberrel, majd Franciaország, Lengyel- és Olaszország tartják fegyverben a legnagyobb hadseregeket. Egyes államok a hadseregen kívül egyéb olyan alakulatokat is tartanak, amelyeket a hadsereghez hasonló célokra vehetnek igénybe. Pl. Olaszországban megszervezték az önkéntes fascista milícia intézményét, amely 361.000 tagot számlál, a hadseregtől független ugyan, de tagjai bármikor fegyverbe szólíthatók és háború esetén saját köteleikkel a hadsereg fontos kiegészítő részét képezik.

A világháború óta a hadseregek mechanizálása, azaz a technika vívmányainak a véderő szolgálatába való állítása egyre nagyobb méreteket ölt. A mechanizálás a hadseregek tartását költségesebbé teszi és a háború előtti állapottal szemben világszerte észlelhető drágulás mellett nem kis mértékben járul hozzá ahhoz, hogy a fegyveres erő létszámának csökkenése ellenére a legtöbb állam többet költ ma hadi célokra, mint a háború előtt. A legfontosabb nagyhatalmak szárazföldi haderejére fordított kiadásainak összegét a háború előtt és az 1929. évben az alábbi összeállítás mutatja:

	1911/12. millió pengőben	1929. 1) 2.600
Egyesült Államok	941	2.600
Franciaország	1.010	1.412
Japán	283	598
Nagy-Britannia	770	1.135
Olaszország	453	764

1) Ebből 187,8 millió pengő esik a katonai légi haderők kiadásaira.

Jelentékeny összegekkel terheli az állami költségvetést a légi haderők fenntartása is. A légügyi minisztérium kiadásai 1929-ben Nagy-Britanniában 454, Franciaországban 398, Olaszországban 193 millió pengőt tettek, az Egyesült Államok összes katonai és tengerészeti kiadásából pedig 366 millió pengő esett a légi erőkre.

A világháború óta a *haditengerészet* terén is mélyreható változások történtek. A 2. tábla mutatja a legfontosabb tengeri államok hadiflottájának állományát 1913-ban és 1929-ben. Szembetűnő Németország tengeri erejének $\frac{1}{8}$ -ára való visszaesése 1913 óta.

Nem kevésbé feltűnő Nagy-Britanniának relatív térszűkítése a tengeri hatalmak között. A háború előtt Nagy-Britannia annyi hadihajót tartott, mint az utána következő két legnagyobb tengeri hatalom együttvéve (two-power standard), ezzel szemben a brit hadiflotta ma az Egyesült Államokéval áll paritáson (one-power standard).

2. A legfontosabb tengeri hatalmak hadiflottája 1913-ban és 1929-ben.

Ország	Az egész hajóhad tonnatartalma 1000 tonnában ¹⁾		Csatahajók, csatacirk. és partvédő hajók				Cirkálók				Torpedórombolók és torpedónaszádok				Tengeralattjáró naszádok			
			száma		1000 tonna		száma		1000 tonna		száma		1000 tonna		száma		1000 tonna	
	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben	1913-ban	1929-ben		
Amerikai Egyesült Államok		²⁾ 1.181·3			18	525·9			32	249·9			270	307·8			127	97·7
Argentína	61·6	113·8	7	36·3	8	88·0	4	12·6	1	4·6	19	9·7	12	12·7				
Brazília	74·4	60·1	4	44·9	3	41·6	6	18·3	3	9·8	14	6·0	11	6·5	3	0·7	4	2·2
Chile	56·7	75·8	4	25·9	3	43·4	4	14·4	3	12·3	18	11·7	7	10·8	2	0·7	9	6·8
Franciaország	689·2	504·5	24	358·7	9	197·7	29	248·1	18	168·2	268	52·2	68	82·3	80	23·7	52	37·5
Görögország	40·2	51·0	4	25·1	3	36·0	1	1·8	1	2·6	22	9·3	17	7·3	2	0·6	6	4·1
Japán	535·9	732·7	23	337·8	10	304·4	28	159·0	37	242·8	119	28·7	99	108·3	15	3·5	66	71·6
Nagy-Britannia	2.222·2	1.274·5	67	1.159·6	20	556·4	123	859·6	54	327·1	319	141·4	150	157·9	76	29·5	53	45·6
Németalföld	84·8	66·0	15	65·9	4	21·9	—	—	2	14·1	55	9·0	24	13·3	6	1·1	23	10·1
Németország	1.033·7	152·8	43	671·0	7	92·4	50	251·0	8	37·1	194	96·6	32	23·3	24	8·9	—	—
Olaszország	384·1	318·6	25	279·3	4	91·3	11	31·2	13	88·5	104	18·4	122	91·7	14	2·9	45	29·0
Spanyolország	60·2	107·1	—	—	2	30·9	7	42·3	7	42·8	36	7·6	33	16·0	—	—	16	10·1
Törökország	52·5	44·5	4	32·5	2	32·5	2	7·2	2	7·2	17	4·9	5	2·0	—	—	2	1·0
Szovjetköztársaságok Uniója	339·5	161·2	12	151·5	4	93·5	14	115·5	4	28·2	125	41·5	22	22·3	26	8·5	12	7·0

¹⁾ Beleértve a különleges célt szolgáló hadihajókat, pl; arzenális-hajók, szén- s olajszállító hajók, repülőgép-anyahajók, iskolahajók stb. — ²⁾ A különleges célt szolgáló hadihajók nélkül.

Amint a hadseregnél az aktív fegyveres erő létszáma csökkent a háború előtti állapottal szemben, úgy a haditengerészetnél is tapasztalható hasonló jelenség, nevezetesen az, hogy a legtöbb hatalom hadihajóinak összes tonnatartalma megcsökkent, ami egyrészt arra vezethető vissza, hogy a tökéletesedés természetes folyamata és a világháború tanulmányai minden egyes hajókatégoriában (csatahajók, cirkálók, torpedóhajók, tengeralattjárók) az eddig elérhető legjobb és legtökéletesebb típusokat fejlesztették ki, amelyek a régebbi, gyengébb típusokat értéktelenné tették, ennél fogva a tengeri nagyhatalmak régebbi típusú hadihajóikat tömegesen szerelték le, másrészt azonban újabb nagyarányú építkezések az 1922. évi washingtoni tengerészeti lefegyverezési egyezmény megszorító és tiltó határozatai folytán nem történtek.

A világháború előtt a haditengerészeti vezérkarok a fősúlyt a csatahajók számának növelésére helyezték, de újabban — főként éppen a háború tanulmányai alapján — a többi hajókatégoriák (cirkálók, torpedóhajók és tengeralattjárók) fontosságát nagyobb mértékben ismerik el. Ezért általában tapasztalható a csatahajók összes tonnageának százalékos csökkenése az egyéb hajókatégoriák tonnageával szemben. A csatahajókat illetően meg kell jegyezni, hogy a washingtoni lefegyverezési konferencia óta (1922) csak az építés alatt levő csatahajókat fejezték be, újabbakat azonban nem kezdtek építeni.

A legfontosabb tengeri hatalmak flottakiadásait, a világháború előtti kiadásokkal egybevetve az alábbi táblázat mutatja:

	1911/12.	1929.
	millió pengőben	
Egyesült Államok	714	2.075
Franciaország	470	558
Japán	116	701
Nagy-Britannia	1.235	1.564
Olaszország	379	347

Az egyes országokról közölt monográfiákat a Nemzetek Szövetségének statisztikai évkönyvében (Annuaire International de Statistique) és a Római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet évkönyvében is megtalálható egyes népességi, termelési és külkereskedelmi nemzetközi táblázatok egészítik ki.

D. L. dr.

Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome XXIV.

Kiadja a Nemzetközi Statisztikai Intézet. Varsó, 1930. Két részben (könyvben). XI + 372 és IX + 587 l.

Publié par l'Institut International de Statistique. Varsovie, 1930. En deux livraisons. XI + 372 et IX + 587 p

A Nemzetközi Statisztikai Intézet tudományos munkásságának megeléknülését jelzi az a tény, hogy az Intézetnek a múlt év őszén Varsóban megtartott kongresszusáról beszámoló mű második könyve alig egy félévvel, a nehezebben publikálható első kötet pedig nem egészen egy évvel az ülés után a varsói kongresszusi rendezőbizottság agilitásának eredményeképpen a könyvpiacra került s így az a nagy és értékes anyag, mely eddig az ülés után szétosztott nyomtatványok formájában a statisztikusoknak csupán szűkebb körébe, a varsói ülés résztvevői közé jutott el, általánosan ismertté és felhasználhatóvá válik.

Beosztását tekintve a két könyves új mű meg-egyezik a Szemle hasábjain¹⁾ részletesebben ismerttetett előző, kairói ülés közleményével. Az első rész (könyv) tehát most is a lefolyt utolsó ülésnek, a varsóinak jegyzőkönyvét, valamint az Intézet szervezetét, munkamenetét bemutató beszámolókat és összeállításokat közli. Nemzetközi statisztikai szemszögből nézve a jegyzőkönyvnek az a része a legértékesebb, mely az egyes tárgypontok megvita-

¹⁾ V. ö. Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 1103. és köv. l.

tását foglalja össze s tanulságosan egészíti ki az ülészak határozatait tartalmazó „Voeux et avis“ (Óhajok és vélemények) c. fejezetet, valamint a második könyvben teljes terjedelemben nyilvánosságra hozott előadásokat. Az első könyvet befejező *nekrológ-sorozat* ezúttal az Intézetnek az elmúlt időszakban elhunyt tagjai sorában (*Bateman, Bleicher, Davis, Faure, Hyde, Knibbs, Ney, Nicolai, Rew és Young*) sajnos magyar statisztikusnak, a múlt év május havában elhunyt *Vargha Gyulának*, az Intézet 1901-ben megválasztott rendes tagjának életéről és statisztikai munkásságáról, nagy érdemeiről is megemlékezik; a megemlékezés *Kovács Alajos* tollából származik.¹⁾

A második könyv három fejezetben (1. elmélet és demográfia, 2. gazdaságstatisztika, 3. szociális statisztika) hozza nyilvánosságra a varsói ülészakon benyújtott referátumokat és az ott bemutatott egyéb dolgozatokat; ezek között magyar részből két munkálattal találunk, *Fellner Frigyesnek* a mai Magyarország nemzeti vagyonát tárgyaló nagy tanulmányát (a kötet egyik legterjedelmesebb értekezését) és *Thirring Gusztávnak* a nagyvárosok nemzetközi statisztikai évkönyvének előkészítő munkálatairól beszámoló jelentését.²⁾ Minthogy egyébként a Szemle a varsói ülészak után több cikkben³⁾ beszámolt az ülészakról s annak tudományos munkálatairól és határozatairól, elégséges, ha e helyt a második könyvben közreadott tanulmányoknak csupán címeit említjük fel. A könyv anyagából *Kovács Alajos* a Szemlében közölt statisztikai társasági beszámoló-előadásában *Thirring Gusztáv* említett referátumát ismertette, továbbá az olasz *Gininek* a születések késői bejelentését, a német *Zahnak* a nemzetközi vándorlási statisztikát, az idegenforgalmi statisztikát és a nők produktív (kereső) foglalkozásának statisztikáját, a francia *Marchnak* az intellektuális statisztikát és a németalföldi *de Roosnak* a bűnügyi statisztikát tárgyaló dolgozatait taglalta, míg *Dobrovits Sándor* a Szemle hasábjain

¹⁾ *Kovács Alajos*: Dr Jules Vargha. (Nekrológ.) XXIV. kötet 1. rész. 368—370. l.

²⁾ *Fellner Frigyes*: La fortune nationale de la Hongrie actuelle. XXIV. kötet. 2. rész 380—450. l.; *Thirring Gusztáv*: Rapport sur les travaux de l'annuaire statistique des grandes villes. XXIV. kötet. 1. rész 14—19. l.

³⁾ V. ö. *Thirring Gusztáv*: A varsói ülészakról általában; *Kovács Alajos*: A varsói ülészakon tárgyalt demográfiai vonatkozású kérdések; *Dobrovits Sándor*: A varsói ülészakon tárgyalt gazdasági vonatkozású kérdések. Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 1185—1198. l. és *Thirring Lajos*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet Varsóban. Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 940—946. l.

közölt előadásában az angol *Bowleynek*, az osztrák *Breiskynek*, az olasz *Gininek*, a francia *Marchnak*, az amerikai *Personsnek* és a német *Wagemannnak* a gazdasági előrelátás céljaira legalkalmasabb statisztikai adatokkal foglalkozó és *March* kiegészítő észrevételeivel ellátott tanulmányorozatát vette vizsgálat alá, valamint a francia *Girardnak* a belforgalmi statisztikát, a dán *Jensennek* a kereskedelmi vállalatok forgalmi statisztikáját, a lengyel *Piekałkiewicznek* a közjogi közületek bevételeit és kiadásait, az osztrák *Pribramnak* a lakásstatisztikát és a német *Feignek* a munkásbalesetek statisztikáját tárgyaló előadmányait mutatta be. A közleményben foglalt egyéb dolgozatok közül a Szemle nem emlékezett még meg a lengyel *Neyman* „Contribution to the Theory of Certain Test Criteria“ című és *Szule* „Sur la standardisation (correction) des coefficients“ című nagyterjedelmű matematikai statisztikai értekezéseiről. Az olasz *Vagnetti* a vándorlások nemzetközi statisztikájának problémáit kutatta a Szemlében eddig hasonlóképen nem említett tanulmányában, *Würzburger* (Németország) az orvos által megállapított halálokok szászországi statisztikájának néhány megállapítását foglalta össze, a lengyel *Lipinski* az általa vezetett Konjunktúra-kutató Intézet munkamódszairól emlékezett meg, *Szturm de Sztrem* a statisztikai módszereknek a gazdasági fejlődést bemutató indexek kiszámításában való alkalmazását tárgyalta, a szintén lengyel *Rzepkiewicz* pedig a különböző államok bűnügyi statisztikáinak összehasonlíthatóságával foglalkozott. A leningradi nyilvános könyvtárról s annak új statisztikai osztályáról közölt ezenkívül rövid ismertetést az orosz *Stepanov*, *Yanagisawa* gróf pedig a japán főiskolák statisztikai oktatását foglalta tanulságos összeállításba, végül *Michalopoulos* görög statisztikus a görög statisztikai szolgálat újjászervezését vázolta. A Bulletin második könyvének ebből a rövid tartalmi összefoglalásából is kitűnik, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet tevékenységében, főleg pedig az egyes ülészakok munkálataiban a nemzetközi statisztika gyakorlati kérdéseinek megoldása mellett újabban a tudományos kérdések nyomulnak előtérbe, amit a folyó évi tokiói rendkívüli ülés előzetes tárgyrendje is igazolt. Ez annál örvedesebb, mert az Intézet működési súlypontjának tudományos térre tolódása megfelel tulajdonképeni rendeltetésének is, persze kívánatos, hogy a nemzetközi statisztikai életnek ez a nagyrahitott, fontos szerve második nagy feladatának, a nemzetközi statisztika gyakorlati művelésének továbbra is eredményesen feleljen meg.

Th. L. dr.

Mitrang, David: *The land and the peasant in Rumania. The war and agrarian reform. (1917-21.)* London. 1930. (Shotwell: Economic and social history of the world war.)

Spanyolország. (Espagne.) — *Anuario estadístico de España, 1928.* Servicio general de estadíst. Madrid.

Estadística del comercio exterior de España, 1929. I. Comercio por partidas. Dirección general de aduanas. Madrid.

Svájc. (Suisse.) — *Der Finanzhaushalt des Bundes in den Jahren 1910 und 1920 bis 1928.* Eidg. statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 5.)

Statistik über die Ergebnisse der Volksabstimmung vom 6. April 1930. (Revision der Art 31 und 32 bis der Bundesverfassung über das Alkoholverwesen.) Eidg. statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 6.)

Schweizerische Automobilstatistik. Bestand der Motorfahrzeuge auf Ende 1929. Eidg. statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 7.)

Die Bewegung der Bevölkerung in der Schweiz, 1929. Eidg. statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke. 10.)

Hauptergebnisse der eidg. Betriebszählung vom 22. August 1929 im Kanton Basel-Stadt. Statist. Amt. Basel. (Mitteilungen. 50.)

Statistisches Jahrbuch der Stadt Zürich, 1928. Statist. Amt der Stadt. Zürich.

Zürichs Bevölkerung seit 1400. Statist. Amt der Stadt. Zürich. (Statistik der Stadt Zürich. 35.)

Svédország. (Suède.) — *Annuaire statistique de la Suède, 1930.* Bureau central de statist. Stockholm.

Kommunernas finanser, 1926/1927. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Telefon och telegraf, 1929. Kungl. telegrafstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario de estadística agrícola, 1926/7.* Sección de economía y estadística agrícola. Montevideo.

Folyóiratszemele.

Revue.

Allgemeines Statistisches Archiv (20. köt. 3. f., Jéna 1930, ném.). — Müller J.: Morál és morálstatisztika. — Berliner C.: Németország egybeszövődése a világgazdasággal és kereskedelmi statisztikánk feladatai. — Vershofen W.: A magán-gazdasági piacmegfigyelés statisztikája. — Morgenroth W.: A nemzetgazdasági és üzemgazdasági statisztikák együttműködése. — A Német Statisztikai Társaság 1930 május 21-i tárgyalásai Stuttgartban. — Burgdörfer F.: A Németbirodalom határain átlépő vándormozgalom az utolsó évszázadban. — Kaisenberg G.: A hatósági kiadások a birodalmi választásnál és szavazásnál. — Meyer: A Német Városi Statisztikusok konferenciája Stuttgartban 1930-ban. — Burgdörfer F.: Eugenikai konferencia Rómában. — Kaiser W.: A kézimunka statisztikai fogalma. — Freudenberg K.: A diszperziószámítás alkalmazása a szavazási statisztikában.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (5. köt. 3. f., Berlin-Charlottenburg 1930, ném.). — Gut A.: A lakáskérdés. — Roesle E.: Az 1931-1940-i évtizedre készült új nemzetközi haláloki nomenklátúra. — Dornedden H.: A járványok hatása a német népesség fejlődésére. — Berger: A nemzetközi szociálpolitika eredményei.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (64. köt. 1. f., Tübingen 1930, ném.). — Quittner-Bertalusi E.: A lausannei iskola álláspontja a határhaszonelméletben. — Petroff P.: Az orosz mezőgazdaság kollektivizálá-

sának perspektívái. — Lewalter E.: Tudásszociológia és marxizmus. — Gumbel E. J.: A büntetések foganatosítása statisztikájának kérdései. — Martin A.: Az udvari kultúra szociológiája. — Speier H.: A párt-történelem új irodalma.

Bulletin Périodique (76. sz., Liège 1930, fr.). — Willis H. P.: A pénzügyi forradalom az Egyesült Államokban. — Guarneri F.: Olaszország és a világ gazdasági válsága. — Badulesco V.: A román stabilizálás egy éve. — Nordenfelt P.: Néhány statisztikai adat a dohányfogyasztásról Svédországban. — Laur: Párhuzam a belga és a svéd mezőgazdaság közt. — Zivansky B.: A belga-cseh kereskedelmi kapcsolatok az utolsó csehszlovák külkereskedelmi statisztika alapján.

Československý Statistický Vestník (11. évf. 5-6. f., Prága 1930, cs.). — Mily mértékben tudna hivatalos statisztikánk közreműködni a jelenlegi mezőgazdasági válság okainak meghatározásában? — Auerhan J.: Tanulmány a főlöszleges behozatal statisztikájáról. — Boháč A.: A vidék népességének újabb betódulása a városokra és ipari centrumokra Csehországban, Morvaországban és Sziléziában.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (22. évf. 5. f., Lipcse 1930, ném.). — Würzburger E.: A homogén csoportok alkalmazhatósága a statisztikában és ennek határai.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (133. [78.]. köt. 2. f.,

Jéna 1930, ném.) — *Wegner K.*: A munkaorientálódás mint munkahely-tényező. — *Röpke W.*: A nemzetközi tőke mozgalmak transzferproblémája. — *Ullrich H.* és *Haasen H.*: A magánbiztosításügy 1929-ben. — *Lütge F.*: A lakáskiadások és a Schwabe-törvény az utolsó nagy háztartási statisztikai felvételekben. — (3. f.) — *Halm G.*: Konkurencia, monopólium és szocialista gazdaság. — *Willeke E.*: A hosszantartó munkanélküliség és megszüntetése organikus racionalizálással. — *Vöchting F.*: A római Campagna vándornyjai. — *Krebs W.*: A szövetkezeti ügy 1929-ben.

Journal of the American Statistical Association (35. kötet, 169. sz., *New-York 1930, ang.*) — *Wilson E. B.*: Matematika és statisztika. — *Sydenstricker E.* és *Notestein F. W.*: Társadalmi osztályok termékenysége. — *Eels C. W.*: A népesség középpontjának elhibázott fogalma. — *Maher A. G.*: Az ipar központosításának hatása a munkaalkalmak szezonális változásaira. — *Hanson A.* és *Douglas P. H.*: A házi munka bérei Chicagóban 1890-1929. — *Kuvin L.*: A new-yorki tőzsde részvényindexei. — *Gardiner Perry F.* és *Silvermann A. G.*: Az általános használatra szánt indexszámok „ideális” képlete. — *von Huhn R.*: Két indexszám számtani és mértani közepének viszonya. — *Zabiello G.*: A statisztikai szolgálatok központosítása Olaszországban. — (169. sz.) — *Honey H. L.*: Vállalati könyvviteli adatok a tőkebefektetők szempontjából. — *Parker H. G.*: A tőkebefektetők kívánságai a vállalati statisztikákkal szemben. — *Watkins G. P.*: A vállalati statisztikák felhasználásának és értelmezésének kérdései. — *Durand D.*: Szövetségi vállalati statisztikák. — *Cox G. W.*: Gazdaságstatisztikai prognózis kiszámítása. — *Andrew S. L.* és *Flinn H. M.*: Gazdaságstatisztikai prognózis méltatása. — *Durand D.*: Az Egyesült Államok 1929. évi külkereskedelme. — *Snider J. L.*: Termelés és árak 1929-ben. — *Genung A. B.*: Az 1929. évi mezőgazdasági szezon. — *Holden T. S.*: Az építőipar helyzete. — *Goldemociser E. A.*: A hitelügy 1929-ben. — *King W. J.*: Az 1929. évi nemzeti jövedelem futólagos felbecsülése. — *Hughes J. F.*: Kötvényárak. — *Effinger R. C.*: Vállalati jövedelmek és részvényárfolyamok. — *Robinson L. R.*: A beruházó társulatok szerepe. — *Snyder C.*: Az alkuszok kölcsönei és a hitelhalmozás. — *Fisher I.*: Az 1929. évi tőzsdepánik. — *Clay P.*: Prognózis az 1930. évre. — *Rorty M. C.*: A beruházott értékek felbecsülése. — *Johnson N. O.* és *Shirer J. T.*: Az árfolyamnyereségek kérdése. — *Truesdale L. E.*: A népszámlálás. — *Persons Ch. E.*: Munkanélküliség mint népszámlálási probléma. — *Beales L.*: A gyáripari számlálás. — *FallMc. R. J.*: Árucikkek eloszlásának számlálása. — *Austin W. L.*: A mezőgazdasági számlálás. — *Waite C. W.*: Technikai fejlődés a fogyasztók igényeinek vizsgálatában. — *Sasuly M.*:

Gazdaságstatisztikai sorok többszörös korrelációinak analizise. — *Chatfield Ch.*: Élelmiszervizsgálati eredmények statisztikai analizise. — *Bean L. H.*: A földművelés helyzete a világháború utáni évtizedben. — *L. Wolman*: A munkakérdés Amerikában 1920 óta. — *Copeland M. A.*: Az Egyesült Államok nagykereskedelmi árszínvonalának legutóbbi változásai. — *Warren R. B.*: Európa 10 évvel a háború után.

Magyar Kisebbség (9. évf. 15-16. sz., *Lugos 1930, m.*) — *Almásy M.*: Anglia és a kisebbségek. — *Fritz L.*: A közigazgatási választások eredményei. — Csehszlovák kormányrendelet a népszámlálásról.

Metron (8. köt. 3. sz., *Róma 1930.*) — *Baker G. A.*: Nem homogén népességből reprezentatív statisztika készítése. — *de Finetti B.* és *Paciello U.*: Középtérések kiszámítása. — *Nekrassoff V. A.*: Nomografia alkalmazása a statisztikában. — *Roy R.*: A kereslet kapcsolata a jövedelemmegoszlással. — (4. sz.) — *Fréchet M.*: A valószínűség konvergenciája. — *Irvin J. O.*: Pearson típusú népességtömegekből számított reprezentatív átlagok gyakorisági tényezői. — *Dublin L. I.* és *Lotka A. J.*: Az Egyesült Államok népességének helyes tényleges szaporodási aránya. — *Rediadis P. D.*: A görög nemzeti vagyon és nemzeti jövedelem.

Népegészségügy (11. évf. 15. sz., *Budapest 1930, m.*) — *Barabás Z.*: A magyar állami gyermekvédelem a gümőkór elleni küzdelem szolgálatában. — *Biró B.*: A népesség vándorlásának egészségügyi rendszete. — *Aszalós J.*: Beszámoló a tisztiorvosképzés újabb módjáról. — (16. sz.) — *Brana J.*: A vakság okai. — *Fabinyi R.*: Az elmebetegek aktív munkatherápiája. — *Vidakovich L.*: Egészségügyi tanulmány Baranya vármegye „ormánysági” egykés községeiről. — *Rónai-Horváth J.*: A londoni Közegészségügyi és Trópusi Orvostani Intézet. — *Naményi L.*: A házassági tanácsadás propagandájához. — (17. sz.) — *Darányi Gy.*: Tanulmány a drezdai egészségügyi kiállításról. — *Braunhoffner J.*: Az 1929. év május havában Budapest székesfőváros községi elemi iskoláiban végzett testhossz- és testsúlymérések eredménye. — *Daday A.*: Pest-Buda közéletének multjából. — *Vidakovich L.*: Egészségügyi tanulmány Baranya vármegye „ormánysági” egykés községeiről. — *Fabinyi R.*: Az elmebetegek aktív munkatherápiája.

Az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság Közleményei (1. évf. 4. sz., *Budapest 1929, m.*) — *Sipos S.*: Pénz- és értékpiac. — *Szőnyi Gy.*: Árupiac. — *Sipos S.*: Termelés és üzletmenet. — *Meszlényi E.*: Külkereskedelmi forgalom. — (2. évf. 1. sz.) — *Sipos S.*: Pénz- és értékpiac. — *Szőnyi Gy.*: Árupiac. — *Sipos S.*: Termelés és üzletmenet. — *Meszlényi E.*: Külkereskedelmi forgalom. — (2. sz.)

Sipos S.: Pénz- és értékpia. — Szőnyi Gy.: Árupiac — Sipos S.: Termelés és üzletmenet. — Meszlényi E.: Külkereskedelmi forgalom.

Statistical Review (3-4. sz., Moszkva 1930, orosz). — Mindovsky V.: Tüzesetek a gazdaságokban az elmúlt 70 év alatt (1860-1929). — Platonoff N.: Az ipari biztosítás a szovjet alatt és a háború előtti időkben. — Smirnitzky K.: A Szovjetköztársaságok Uniójának belkereskedelme 1928/29-ben. — Eliasheff G.: Az orosz szindikátusok forgalmának szezoningadozásai. — Averbach I.: Az orosz városi lombardintézetek üzletmenete az elmúlt három évben. — Kudriavzeff K.: Az orosz Legfőbb Közgazdasági Tanács tudományos kutatóintézeteiben alkalmazott mérnökök és műszaki vezetők karának összeállítása. — Guernet M.: A bünnözés elleni represszív küzdelem statisztikája. — Az orosz mezőgazdaság szocializált részének kulturális szolgálata. — Jurtzovsky M.: A próbaaratások és próbacséplések előzetes eredményei 1929-ben. — Jakobi A.: A világ vasutai. — (5. sz.). — Minajeff S.: A statisztika újjászervezésének kérdése. — Michailovsky A.: Az 1926/27-ben és 1927/28-ban értékesített gabonafajták mérlege. — Litoshenko L.: Az egyéni farmok terméseredményei és termelésük értéke. — Jakobi A.: Az orosz közlekedési hálózat 1928/29-ben. — Hibshman A.: Magántőke a háztulajdonban. — Krassilnikoff M.: A vidéki népesség vándorlása 1928/29-ben. — Ben E.: Az általános halálozási arány és a tuberkulózis halálozási aránya Leningrádban. — Jakobson: A polgári törvénykönyv ellen elkövetett bűncselekményekkel vádolt személyek és a kiszabott büntetések. — Kabakoff O.: A zsidó kézműves népesség. — Az 1930. január 1-én meglevő gabonakészletek. — Sokoloff V.: A kézi- és vándoriparok helyi megoszlása. — Buchman K.: A Szovjetköztársaságok Uniójának szakiskolái 1927-30. években.

Statistische Nachrichten (8. évf. 8. sz., Bécs 1930, ném.). — A válások 1929-ben. — A takarékpénztárak üzleti eredményei 1929-ben. — Az 1929-i szövetségi zárószámadás. — A születések 1928-ban Ausztriában. — A munkapia. 1929 második felében.

Wirtschaft und Statistik (10. évf. 15. sz., Berlin 1930, ném.). — A gabonaörlés a Németbirodalomban. — A géperejű jármű-termelés 1930 első felében. — A lakásállomány a Németbirodalomban 1930 kezdetén. — A világkereskedelem 1930 első negyedében. — Az építőiparban végrehajtott hivatalos munkabérfelvétel főadatai. — A birodalmi pénzügyek az 1929/30. pénzügyi évben. — A birodalom, az országok és nagyvárosok adósságai 1930 március 30-án. — A kereseti üzem pénzügyi jelentősége a nagyvárosok háztartásában az 1927-28. pénzügyi évben. — A világ aranyállománya

1930 első felében. — A német takarékpénztárak aktivitása 1929-ben. — A Németbirodalom nyilvános közigazgatásának személyi állománya 1928 március 31-én. — A tengerentúli kivándorlás 1930 első felében. — (16. sz.). — A német Young-annuitások átruházása és felhasználása. — Tejszállítás és értékesítés a Németbirodalomban 1930 első negyedében. — Az építkezések 1930 első felében. — A bel- és külföld vas- és acéltermelése. — A német külkereskedelem 1930 első felében. származási és rendeltetési országok szerint. — Az élelmiszerkereskedelmi forgalom. — A 10.000-nél több lakosú közösségek (a Hansa-városok nélkül) és községsszövetségek adósságai 1930 március 31-én. — A német részvénytársaságok zárószámadásai 1929 október 1 és december 1 között. — A Hamburgon és Brémán keresztül kivándorló németek vándorlási célja és a beutazók származási helye 1929-ben. — Az idegenforgalom 1930 első felében.

Zeitschrift des Sächsischen Statistischen Landesamtes (74. és 75. évf., Drezda 1928 és 1929, ném.). — Burkhardt F.: Az 1927 május 16-i lakásszámlálás adatai. — Burkhardt F.: Szászország össznépeességének új halálozási táblája az 1925 június 16-i népszámlálással kapcsolatban. — Szászország új házassági táblája az 1925 június 16-i népszámlálással kapcsolatban. — Wohlfarth O.: A mező- és erdőgazdasági talajfelhasználás felvétele 1927-ben. — Wohlfarth O.: Az 1925 június 16-i mező- és erdőgazdasági üzemi számlálás adatai. — Zahn A.: Az 1925 június 16-i ipari üzemi számlálás technikai üzemi egységek szerint. — Walter H.: A szász textilipar. — Burkhardt F.: Az oktató- és nevelőintézetek Szászországban. — Zahn A.: A zsidó népesség Szászországban az 1925 június 16-i népszámlálással kapcsolatos adatai alapján. — Hess K.: A szász takarékpénztárügy újjáépítése. — Brückner C. és Hess K.: Birodalmi adók Szászországban. — Bauer J.: A halálokok orvosi hitelesítése.

Zeitschrift für Schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (66. évf. 2. f., Bazel 1930, ném.-fr.). — Grossmann E.: A svájci nép pénzügyi gondolkozásmódja. — Suchan A.: A gazdaságstatisztika a Nemzetek Szövetsége tevékenységében. — Nixon J. W.: A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal statisztikai osztályának statisztikai munkái. — Acklin K.: Az 1928. december 14-i nemzetközi gazdaságstatisztikai egyezmény hatása a svájci kereskedelmi statisztikára methodologiai szempontból és különösen az adatokra való befolyása. — Hersch L.: Malthus „a népesedés principiumá”-nak néhány dedukciója. — Rueff J.: A statisztika, az ismeret eszköze. — Sommer L.: A különböző országok gazdasági közeledésének módja. — A svájci részvénytársaságok osztalékai 1928-ban.

Magyarország mozgóképzemeli 1929-ben.

Les cinémas de Hongrie en 1929.

Résumé. D'après l'enquête exécutée en octobre 1929 par l'Office central de statistique sur les cinématographes ayant une autorisation régulière au 1er octobre 1929, il y avait 555 cinémas en activité en Hongrie, contre 524 en 1928. A Budapest, on en comptait 94; à Grand-Budapest (la capitale et sa banlieue), 135. 10.9% (376) des communes (villes) avaient des cinémas. Il en existait 310 (55.9%) dans les grandes communes; 126 (22.7%) dans les villes autonomes (y compris Budapest); 87 (15.6%) dans les villes de comitat; 32 (5.8%) dans les petites communes. En province, on comptait 461 cinémas, dont environ 80% dans les communes (villes) de moins de 20.000 habitants et surtout dans celles de 5000 à 10.000 habitants (tableau 2). Les cinémas en activité avaient au total 185.654 places, contre 180.049 en 1928; donc, sur la population totale, il revenait en moyenne 14.379 personnes à 1 cinéma et 43 à 1 place, contre respectivement 15.229 et 44 en 1928. Si l'on ne considère que les communes (villes) où il y avait des cinémas, sur leur population totale (4,451.112 habitants) il revient 8.020 à 1 cinéma et 24 à 1 place, contre respectivement 8.386 et 24 en 1928. Pour la population de 6 ans et de plus de 6 ans, cette proportion est de 7.285 et de 22; pour la population de 16 ans et de plus de 16 ans, de 5.535 et de 17 (tableau 4). Dans les cinémas de Budapest, le nombre des places s'est élevé à 43.385 contre 41.532 en 1928, de sorte qu'il revenait 9.983 habitants à 1 cinéma et 21 à 1 place, contre respectivement 10.438 et 22 en 1928. A Grand-Budapest, les cinémas avaient ensemble 63.676 places (en 1928, 63.127); sur la population totale (1,217.325), il y revenait en moyenne 9.017 habitants à 1 cinéma et 19 à 1 place (en 1928 respectivement 9.364 et 19).

Parmi les individus autorisés à avoir un cinéma (tableau 5), on trouve 434 personnes physiques (à Budapest 70) et 178 personnes civiles (à Budapest 40). Le

nombre des concessionnaires dépassait celui des cinémas, car pour une exploitation plusieurs personnes physiques peuvent obtenir une autorisation.

Le nombre des gens employés aux cinémas s'est élevé à 4.749 contre 4.617 en 1928; on y comptait 675 (14.2%) employés proprement dits.

Pendant la saison de 1928—29, 94 cinémas ont fonctionné à Budapest. 70.2% en ont joué toute l'année; 6.4% par intervalles; 20.2% ont fermé en été et 3.2% en hiver; 75.6% ont joué tous les jours; 24.4% en certains jours de la semaine; 78.7% ont donné des représentations consécutives. La province avait 461 cinémas, dont 60.3% ouverts toute l'année et 21.2% jouant par intervalles. 17.8% en ont fermé pour l'été et 0.7% pour l'hiver; 5.6% ont joué tous les jours; 94.4% en certains jours de la semaine; 14.1% ont donné des représentations consécutives. A Budapest, tous les cinémas avaient de la musique; en province, 83.7%. Dans la capitale 68.1% des cinémas avaient un orchestre; en province, 23%.

Dans la saison de 1928—29, les 555 cinémas de Hongrie ont tenu 163.410 représentations; il y a donc eu 294 représentations par cinéma. On a vendu 22,532.000 billets (en comptant un billet pour une place), dont 9,953.000 (44.1%) à Budapest. Sur les billets vendus, il y avait en moyenne 40.593 par cinéma (à Budapest, 105.888; à Grand-Budapest, 90.408) et 121 par place (à Budapest, 231; à Grand-Budapest, 190). En rapportant le nombre des billets vendus à la population des communes (villes) ayant des cinémas, il revient en moyenne 5 billets à un habitant (à Budapest, 11; à Grand-Budapest, 10).

Il a été présenté 113.069 films d'une longueur totale de 160,965.000 mètres (dans la saison précédente 111.608, d'une longueur totale de 151,316.000 m.). A Budapest, on en a présenté 30.141 d'une longueur de 47,943.000 mètres. En moyenne générale, il revenait 204 films et 290.027 mètres à 1 cinéma (à Budapest 321 films et 510.032 mètres).

Hazánkban az 1929. esztendő a mozgóképzemek történetében bizonyára a legnagyobb jelentőségű, amennyiben a némafilmek korszakának záró, illetve a hangos-(beszélő-)filmek korszakának kezdeti éve volt. Ez év szeptember 19-én került ugyanis bemutatásra Budapesten, a Fórum-filmszínházban, az első hangos-(beszélő-) film.

A beszélő-filmnek a fogalma nem új keletű, sőt csaknem egykorú a mozgófényképpel: Mert Edison már 1899-ben megalkotta Kinetofon-ját, a gramofon és vetítógép kombinációját; a német Ruhmer pedig 1900-ban megszerkesztette Fototelefon-nak nevezett készülékét, melynél már a hanghullámok által előidézett fényrezgések magára a filmszalagra rögzítették. Ez elvi megoldások után a hangos-(beszélő-)film a mozitechnikusok kísérleteinek állandó tárgya maradt. Az üzleti forgalomba — azonban — az amerikai filmvállalatok útján, csak 1928-ban került. De ekkor még a természetes beszéd hatását kelteni nem tudta, hanem csak egy gyöngébb gramofonhoz hasonló hangot hallatott. Ez időtől fogva azonban már minden egyes kísérlet nagy haladást jelentett a tökéletesedés útján. E kísérletek közül meg kell emlékeznünk hazánkfiának, Tarján Ferenc felsőkereskedelmi iskolai fizikatanárnak figyelemreméltó találmányáról, az 1929 aug. 2-án bemutatott klorofon-filmről. E film voltaképpen a színes filmek lehető tökéletes előállítására, mely az úgynevezett háromszíneljárással akként készül, hogy a filmfelvevőgép egy-egy filmkocka helyett egyidejűleg mindig hármat fotografál, oly módon, hogy a felvételt eszközöző három lencse elé egy-egy vörös, sárga, illetve kék fényzűrő-lemezt helyeznek; az így készült filmet közönséges módon előhívják, arról pozitívet készítenek és ezután kémiai eljárással minden harmadik filmkockát egyenlő tónusú ugyanarra a színre, és pedig vörösre, sárgára, illetve kékre festenek. Ha már most az így készült filmet a közönséges filmnél nagyobb gyorsasággal vetítik, akkor a szem nem veszi észre, hogy egy-egy pillanatig vörös, vagy sárga, vagy kék filmkockát lát, mert a szem recehártyáján e színek összefolynak és a természetes színeknek megfelelő látszatot keltenek. Az a körülmény pedig, hogy a közönséges film egy-egy filmkockája helyett a klorofon-filmnél ugyanazt a mozgáselemet 3—3 filmkocka adja vissza, ez a találmány egyúttal megoldja a hangos-(beszélő-)filmek tökéletlenségeit is. Az eddigi hangos-(beszélő-)filmnél ugyanis másodpercenként csak körülbelül 30—40 centiméter hosszúságú filmet pergettek le, tehát erre a rövid szalagrészre a hangokkal együtt-zengő, úgynevezett „felhangok” rezgéseit nem lehetett ráfotografálni; ellenben a klorofon-filmnél másodpercenként 70—80 cm. hosszúságú filmet pergetnek le, tehát már jut hely a han-

gok színezetét szolgáltató felhangok lefotografálására is.

A hangos-(beszélő-)film a mozi történetében vitathatatlanul korszakot jelentő találmány, mely világszerte, mind kulturális, mind gazdasági téren erősen éreztetni fogja hatását. És különösen a kinotechnikának fejlődésével, a hangosfilm-felvevő- és leadógépek tökéletesedésével párosult olcsóbbodása esetén, előbb-utóbb a filmipar nacionalizálódását fogja előidézni: Mert míg a néma-film minden nemzet számára egyformán érthető nyelven mutatta be tárgyát, a beszélő-filmet csak az előadó színészek nyelvét értő közönség tudja igazán élvezni. És ezért minden nemzet kénytelen lesz a beszélő-filmeket a maga számára előállítani. Minek következtében az Északamerikai Egyesült Államoknak és a filmipar terén domináló európai országoknak különleges helyzete, a filmipar terén elmaradt országokkal és így hazánkkal szemben is, vissza fog fejlődni. Az ugyanis, hogy bármely országban a beszélő-filmeket minden kultúr-nemzet nyelvén külön állítsák elő, mind technikai, mind anyagi szempontból teljesen valószínűtlen.

Hazánkban az év elején a hangos-(beszélő-)filmeket a moziérdekeltség még nagy tartózkodással fogadta; sőt a Magyar Mozgóképzemengedélyesek Országos Egyesülete 1929. május havában hozott határozatával tagjait eltiltotta az 1929/30-as játékidényben a hangos-(beszélő-)filmelőadások bevezetésétől. E határozat egyrészt kifejezője volt az akkor még általános bizonytalanságnak és a várakozásnak egy tökéletesebb hangosfilm-megoldás irányában, másrészt pedig óvás a hangosfilmbemutatóra való áttéréssel kapcsolatban esetleg bekövetkező nagy anyagi károkkal szemben. Azonban az üzlet, üzlet. És a tiltó határozat ellenére, mint fentebb már említettük, 1929 szeptember 19-én a hangos-(beszélő-)film hazánkban is megkezdte hódító térfoglalását és október 1-ig Budapesten 3 drb., összesen 3.500 méter hosszú, a vidéken pedig 11 drb., összesen 14.700 méter hosszú hangosfilm került bemutatásra. Azok a községek (városok) között, hol egy-egy hangosfilmet bemutattak, találjuk: Győr, Sopron és Baja törvényhatósági jogú, valamint Kaposvár, Szekszárd, Békéscsaba, Budafok és Gyöngyös megyei városokat, továbbá Keszthely, Rákosszentmihály és Hatvan nagyközségeket.

A mozgóképzemekre és ezek 1928/29-es évadjára vonatkozóan 1929. év október havában végrehajtott statisztikai felvétel tárgyát, miként az előző években, az ország területén október 1-én jogérvényes helyhatósági engedéllyel rendelkező mozgóképzemek alkották. A feldolgozott statisztikai anyag főbb eredményeit, szembeállítva az előző évekkel, a következőkben ismertetjük:

1. A mozgóképzemek megoszlása a különböző jellegű községek (városok) között a mozgóképek száma szerint.

Répartition des cinémas parmi les communes (villes) de différent caractère, suivant le nombre des cinémas.

A község (város) faja <i>Catégories de communes (villes)</i>	Az összes <i>Total des communes (villes)</i>	A mozgóképzem nélküli községek száma <i>Comm. (villes) n'ayant pas de cinéma</i>	Az egy	A kettő	A három	A négy	Az öt	A hat	A hatnál több <i>plus de 6</i>	Az összes <i>Total</i>	A mozgóképzemek száma összesen <i>Nombre tot. des cinémas</i>
			1	2	3	4	5	6	6		
mozgóképzemmel rendelkező községek (városok) száma <i>Nombre des communes (villes) ayant les cinémas ci-dessus indiqués</i>											
Kisközség <i>Petites communes</i>	2.316	2.285	30	1	—	—	—	—	—	31	32
Nagyközség <i>Grandes communes</i>	1.069	780	270	17	2	—	—	—	—	289	310
Megyei város <i>Villes de comitats</i>	45	—	24	9	6	3	3	—	—	45	87
Tj. város <i>Villes autonomes</i>	11	—	—	5	2	1	1	—	¹⁾ 2	11	126
Összesen — Total	3.441	3.065	324	32	10	4	4	—	¹⁾ 2	376	555

¹⁾ Budapest 94 mozgóval és Debrecen 7 mozgóval. — A Budapest, 94 cinémas et à Debrecen, 7.

Adataink szerint, a jogérvényes helyhatósági engedéllyel rendelkező mozgóképek közül 1929. évi október 1-én Magyarország területén — az 1927. évi 501 és az 1928. évi 524 mozgóval szemben — összesen 555 mozgó volt üzemben. Az üzembehelyezésre jogosító elvi engedélyek száma pedig, — az 1927. évi 80-nal és az 1928. évi 100-zal szemben — 71 volt. Budapesten az üzemben volt mozgóképek állománya az előző évekkel szemben 5-tel gyarapodva, 94-re emelkedett. Amihez még 5 elvi engedély is járult. A környező községekkel kiegészített, úgynevezett Nagy-Budapest területén pedig — az előző évek

130 mozgóval szemben — összesen 135 üzemben volt mozgóképet találtunk. Míg az elvi engedélyek száma 11 volt. És így a mozgóképzemek számának emelkedése főképp a vidéki mozgóképek szaporodásának volt következménye.

Az egyes országrészek közül a legnagyobb volt a gyarapodás a Dunántúli dombosvidéken, ahol a mozgóképek száma a tárgyalt évben — 14-gyel — 147-re emelkedett; míg az Alföldön az előző évi 252-ről 263-ra, az Északi dombosvidéken pedig 50-ről 51-re növekedett az üzemben volt mozgóképek állománya.

2. A mozgóképzemek megoszlása nézőhelyeiknek száma szerint, a községek (városok) lélekszám szerinti nagyságcsoportjai között.

Les cinémas suivant le nombre des places et les catégories de communes (villes).

A mozgóképzemek nézőhelyeinek száma <i>Nombre des places des cinémas</i>	A mozgóképzemek száma — <i>Nombre des cinémas dans les communes (villes) de</i>																Budapest	Összesen <i>Total</i>	
	az 500-ig terjedő 500 habitans et moins	az 501—1.000	az 1.001—2.000	a 2.001—3.000	a 3.001—4.000	a 4.001—5.000	az 5.001—10.000	a 10.001—20.000	a 20.001—30.000	a 30.001—40.000	a 40.001—50.000	az 50.001—60.000	a 60.001—70.000	a 70.001—80.000	a 80.001—90.000	a 90.001—100.000			a 100.000-en felül ¹⁾ plus de 100.000
lélekszámú községekben (városokban) — <i>habitants</i>																			
<i>jusqu'à</i> —200-ig	—	3	20	38	28	30	25	8	3	—	2	—	—	1	—	—	1	4	163
201—300	—	—	6	13	6	18	48	20	3	4	4	—	—	—	—	—	1	33	156
301—400	1	1	4	1	7	4	30	22	3	3	2	3	—	—	—	—	1	18	100
401—500	—	1	2	—	—	—	7	12	5	9	—	2	—	—	—	—	2	4	44
501—600	—	—	—	—	—	—	1	6	4	6	2	4	—	—	—	—	—	13	36
601—700	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	5	1	—	1	—	—	1	5	16
701—800	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3	—	—	1	1	—	—	4	8	20
801—900	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	3	8
901—1.000	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	4
plus de 1.000 — en felül	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	6	8
Együtt — Total ..	1	5	32	52	41	52	113	72	20	26	16	15	2	3	—	—	11	94	555

¹⁾ Budapestet bele nem értve. — *Non compris Budapest.*

Hazánkban 1929. évi október 1-én összesen 376 község (város), tehát — az 1927. évi 9·6% és az 1928. évi 10·5%-kal szemben — az összes községek 10·9%-a rendelkezett mozgóképzemmel. És míg a törvényhatósági jogú és a megyei városok mindegyikében, a nagyközségeknek már csak 27%-ában, a kisközségeknek pedig csak 1·3%-ában találtunk mozgóképzemet.

Vizsgálva most már a mozgóképzemek megoszlását a különböző jellegű községek (városok) között (lásd az 1. számú táblázatot), az előző év arányaitól említésre méltó eltérés nem állapítható meg. Egyébként a mozgóképzemmel rendelkező községek (városok) 86·2%-ában csak egy, 8·5%-ában pedig két mozgót találtunk — az előző év 87·3, illetve 7·9%-ával szemben. A legtöbb mozgóval rendelkező községek között tárgyalt évben is főképp a Nagy-Budapest területéhez számított városok tűntek ki, így Rákospalota mv. 4, továbbá Kispest, Pesterzsébet és Újpest mv.-ok 5 mozgóval. Említettekén kívül 4 mozgót találtunk még Szeged t.jv.-ban, továbbá Esztergom és Cegléd mv.-okban, 5 mozgót pedig Pécs t.jv.-ban.

Ha már most a különböző befogadóképességű mozgóképzemeknek a községek (városok) lélekszámszerinti nagyságcsoportjai közötti megoszlását tekintjük (lásd a 2. számú táblát), a 461 vidéki mozgónak legnagyobb hányada (az előző évhez azonosan körülbelül 80%-a) tárgyalt évben is a 20.000 lélekszámnál kisebb és ezek között is különösen az 5—10.000 lakosságú községekben (városokban) volt üzemben, hol a vidéki mozgóknak mintegy negyedrészt találtuk.

A 100.000-en felüli lélekszámú községek-nél kimutatott 11 mozgó közül 7 Debrecenben és 4 Szegeden volt üzemben; tehát mindkét városban az előző évhez képest 1—1 mozgóval nagyobbodott az állomány. Az 1.000 lakoson aluli községek csoportjánál feltüntetett 6 mozgó mindegyike fürdőző-, illetve nyaralóhelyül szolgáló községekben. ennél fogva mind kulturális, mind gazdasági szempontokból indokoltan folytatta — régi joga — üzemét.

A Budapesten üzemben volt 94 mozgó az egyes közigazgatási kerületek között, a 3. számú táblán látható módon, körülbelül az előző éveknek megfelelően oszlott meg. És a mozgók számát tekintve, az előző évvel szemben, a VI. kerületben 2-vel, a II., VII. és VIII. kerületekben 1—1-gyel gyarapodott, a többi kerületekben pedig változatlan maradt a mozgóképzemek állománya. A leg-

3. Budapest mozgóképzemeinek megoszlása az egyes közig. kerületek között, befogadóképességük szerint.

Répartition par arrondissements des cinémas de Budapest, suivant leur contenance.

A mozgóképzemek nézőhelyeinek száma Nombre des places des cinémas	A mozgóképzemek száma a (az) Nombre des cinémas dans les										összesen total
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	
	kerületben — arrondissements										
<i>jusqu'à</i>											
—200-ig		1			1				2		4
201—300	4	1			2	6	10	5	4	1	33
301—400	2	1	1	3	1		4	3	2	1	18
401—500						1	3				4
501—600	1		1		1	2	2	4		2	13
601—700						1	2	1		1	5
701—800		1		2		3	1	1			8
801—900					1	1			1		3
901—1000											—
<i>plus de</i>											
1000											
en felül						3	1	1		1	6
Együtt — <i>Total ..</i>	7	4	2	5	6	17	23	15	9	6	94

több mozgót (23-at) a legnagyobb népességű és sűrűn lakott VII. kerületben, a legkevesebbet (2-öt) pedig — természetesen — a legkisebb népsűrűségű és kis belterületű III. kerületben találtuk.

Vizsgálva a mozgóképzemeknek befogadóképességszerinti megoszlását, tárgyalt évben a 461 vidéki mozgó közül a 200 nézőhelynél kisebb befogadóképességű mozgókra még az előző évinél is nagyobb hányadrész — 32·4%-kal szemben 34·5% — jutott; ennek megfelelően, míg a 201—300 nézőhelyű mozgók aránya változatlanul 26·7% maradt, a 301—400 nézőhelyes mozgóké 19·1%-ról 17·8%-ra, a 401—500 nézőhely nagyságúaké 9%-ról 8·6%-ra, — az 500 nézőhelynél nagyobb befogadóképességű mozgóké pedig 12·8%-ról 12·4%-ra csökkent. Az 1.000 nézőhelynél nagyobb mozgóval már 1928-ban is rendelkező Szeged városán kívül, tárgyalt évben Újpesten is találtunk ilyen befogadóképességű mozgóképzemet. A Budapesten üzemben volt 94 mozgó közül a 200 nézőhelynél kisebb befogadóképességű mozgók száma mindössze 4 volt; egyébként a mozgók legnagyobb hányada — 35·1%-a 201—300 nézőhely — és 19·1%-a 301—400 nézőhely nagyságú mozgók csoportjába tartozott (1928-ban 33·7%, illetve 18%). Kiemelkedett még az 501—600 nézőhely befogadóképességgel rendelkező mozgók aránya, mely az 1928. évi 10·1%-kal szemben 13·8%-ot ért el.

A most ismertetett adatoknak megfelelően, a kis befogadóképességű mozgók számának emelkedése miatt az 1—1 mozgóra jutó átlagos befogadóképesség, az 1928. évvel szemben, Budapesten 467-ről 462-re, — a vidéken 318-ról 309-re — és Magyarországon 344-ről 335 nézőhelyre csökkent.

Magyarországon az 555 üzemben volt mozgónak befogadóképessége összesen — az előző évi 180.049-cel szemben — 185.654 nézőhely volt; tehát az összlakosság számából 1—1 mozgóra átlag 14.379 lakos és 1—1 nézőhelyre átlag 43 lakos jutott, az 1928. évi 15.229, illetve 44-es átlagokkal szemben. Ha pedig a mozgók látogatása szempontjából elhanyagolható 6 évesnél fiatalabb lakosságot, illetve — mert erkölcsrendészeti szempontokból bizonyos filmek ezek nem látogathatnak — a 16 évesnél fiatalabb lakosságot nem számítjuk: a 6 éves és ennél idősebb lakosságból 1 mozgóra átlag 12.959 és 1 nézőhelyre átlag 39 lakos esett (1928-ban 13.720, illetve 40 lakos), míg a 16 éves és ennél idősebb lakosságból átlag 9.671 lakos jutott 1 mozgóra és 29 lakos 1 nézőhelyre (1928-ban 10.243, illetve 30 lakos).

A 4. számú táblázatunkban a mozgók és ezek nézőhelyeinek számát, valamint a mozgóképüzetekben az 1928/29-es évadban elkelte jegyek mennyiségét nem az összlakosság számával, hanem csupán a mozgóképüzetmel rendelkező községek (városok) lakosságának számával hoztuk viszonylatba, hogy ekként mind kulturális szempontból, mind a mozgóképüzetek jövedelmezőségének szempontjából a fentebbieknél megfelelőbb, realisabb eredményekhez jussunk. Táblázatunk szerint Magyarországon a mozgóképüzetmel rendelkező községek (városok) összes lakosságából (4,451.112) átlag 8.020 lakos esett 1 mozgóra és 24 lakos 1 nézőhelyre (1928-ban 8.386, illetve 24 lakos); a 6 éves és ennél idősebb lakosságból pedig 7.285, illetve 22 lakos (1928-ban 7.598, illetve 22), — viszont a 16 éves és ennél idősebb lakosságból 5.535, illetve 17 lakos (1928-ban 5.823, illetve 17 lakos) jutott átlagban 1 mozgóra, illetve 1 nézőhelyre.

Budapest mozgóinak összes befogadóképessége — az előző évi 41.532-ről — 43.385 nézőhelyre emelkedett. Az egyes közigazgatási kerületek közül többé-kevésbé emelkedett az összbefogadóképesség a II. és az V—VIII. kerületeknél, míg a többi ötnél csökkent. A legnagyobb emelkedést tapasztaltuk a VI. kerületnél, ahol 8.860-ról 10.605-re és a VIII. kerületnél, hol 6.752-ről

7.355 nézőhelyre növekedett az összbefogadóképesség; míg a legjelentékenyebben — 3.557-ről 2.975 nézőhelyre — a IX. kerület mozgóképüzeinek befogadóképessége csökkent. Az úgynevezett Nagy-Budapest 135 üzemben volt mozgójának összes befogadóképessége pedig — az 1928. évi 63.127-tel szemben — 63.676 nézőhely volt. És így a Nagy-Budapestet alkotó 21 környező község (város) területén üzemben volt mozgónak összes befogadóképessége, — jóllehet számuk a megszűnt és újonnan üzembe helyezett mozgók számának kiegyenlítődése miatt változatlanul 41 maradt — a nagyobb befogadóképességű mozgók megszűnése következtében 21.595-ről 20.291-re csökkent. Legnagyobb volt a csökkenés Kispest mv.-ban, hol az előző évi 6, összesen 4.660 nézőhely befogadóképességű mozgóval szemben csak 5, összesen 3.454 nézőhely befogadóképességű mozgót találtunk. A közölt adatok alapján (l. a 4. sz. táblát) Budapesten átlag 9.983 lakos esett 1 mozgóra és 21 lakos egy nézőhelyre (1928-ban 10.438, illetve 22 lakos). És ha csak a 6 éves és ennél idősebb lakosságot tekintjük, akkor 1 mozgóra átlag 9.211 és 1 nézőhelyre 20 lakos jutott (1928-ban 9.729, illetve 21 lakos); a 16 éves és ennél idősebb lakosságból pedig 7.689, illetve 17 lakos (1928-ban 8.121, illetve 17 lakos) esett átlagban 1 mozgóra, illetve 1 nézőhelyre. Nagy-Budapest összes lakosságából (1,217.325) viszont átlag 9.017 lakos jutott 1 mozgóra és 19 lakos 1 nézőhelyre (1928-ban 9.364, illetve 19 lakos), míg a 6 éves és ennél idősebb lakosságból 8.344, illetve 18 lakos (1928-ban 8.664, illetve 18 lakos) és a 16 éves és ennél idősebb lakosságból 6.801, illetve 14 lakos (1928-ban 7.063, illetve 15 lakos) esett 1 mozgóra, illetve 1 nézőhelyre. A most ismertetett adatokból kiviláglik, hogy Nagy-Budapest átlagszámái lényegesen kedvezőbbek a Budapestre vonatkozó átlagoknál. Ennek oka, a Budapestet környező községek mozgóinak a lakossághoz viszonyítva nagyobb számában és erősebb látogatottságuk miatt, aránylag nagyobb befogadóképességében rejlik.

A Magyarországon üzemben volt 555 mozgóra vonatkozó hatósági engedélyek, mint az 5. számú táblánkon látható, összesen 434 természetes és 178 jogi személy között oszlottak meg. Ezek közül 70 természetes és 40 jogi személynek engedélye a Budapesten üzemben volt 94 mozgóra vonatkozott. Az engedélyesek száma azért több

4. A mozgóképzemmel rendelkező községek (városok) lakossága viszonyítva a mozgók és ezek nézőhelyeinek számához, valamint az elkelt jegyek mennyiségéhez — vármegyénként.¹⁾Rapport de la population des communes (villes) ayant des cinémas au nombre des cinémas, des places et des billets vendus (par comitats).¹⁾

Ország, comitatus	A mozgóképzemmel rendelkező községek (városok) Communes (villes) ayant des cinémas					1929 okt. 1-én Ter oct. 1929 Nombre des cinémas			A mozgók nézőhelyeinek száma össze sen Nombre total des places des cinémas					Az elkelt jegyek mennyisége összesen Quantité totale des billets vendus				
	lakosságának száma nombre	összes population totale		működésben volt en fonctionnement	szünetelt ²⁾ chômant	az összes au total	1 mozgóképzemre jut — Proportion pour 1 cinéma de la		1 nézőhelyre jut Proportion pour 1 place de cinéma		egy mozgóra jutó átlag en moyenne pour 1 cinéma	Az elkelt jegyek mennyiségéből — Proportion de la quantité des billets vendus		lakosság számához viszonyítva 1 lakosra jutó átlag ³⁾ — moyenne				
		6 éves population de 6 ans	és ennél idősebb et au-dessus				a 6 éves population de 6 ans	és ennél idősebb et au-dessus	a 6 éves de la population de 6 ans	és ennél idősebb et au-dessus		a 6 éves — pour 1 habit. de la populat. de 6 ans	és ennél idősebb et au-dessus	a 16 éves — pour 1 habit. de la populat. de 16 ans	és ennél idősebb et au-dessus			
I. Ország rész. — Ire région.																		
Baranya	103.627	95.898	75.489	19	2	21	19	15	711.170	33.865	6	7	9					
Fejér	116.672	105.062	76.683	15	3	32	28	21	166.987	9.274	1	1	2					
Győr, Pozsony és Moson	75.486	68.728	52.419	8	1	29	26	20	413.158	45.906	5	6	7					
Komarom és Esztergom	81.003	71.962	53.109	16	4	16	14	10	268.217	13.411	3	3	5					
Somogy	73.983	68.040	52.900	12	1	13	12	9	305.081	16.054	4	4	5					
Sopron	66.563	60.003	45.030	9	2	23	24	18	377.651	37.765	4	4	5					
Tolna	104.057	94.909	72.069	15	2	23	21	16	268.499	15.794	5	6	8					
Vas	78.335	70.559	52.445	9	1	21	19	14	495.840	49.584	2	2	3					
Veszprém	61.513	56.169	42.758	11	1	21	19	14	251.292	22.839	6	6	9					
Zala	75.470	69.176	53.629	10	2	20	19	15	484.618	40.385	4	4	6					
Összesen — Total	836.709	760.496	576.531	124	23	211	191	151	3.742.353	25.458	4	4	6					
II. Ország rész. — Ile région.																		
Bács-Bodrog	77.341	70.762	53.591	9	3	23	21	16	228.995	19.083	2	3	4					
Békés	292.004	263.711	192.221	22	5	36	32	23	518.299	19.196	2	2	3					
Bihar	52.662	47.316	34.432	7	—	27	24	18	58.309	8.330	1	1	2					
Csanád, Arad és Torontál	119.982	108.180	78.400	17	1	26	24	17	258.723	14.373	2	2	3					
Csongrád	289.858	265.390	198.884	12	2	39	36	27	1.080.373	73.598	4	4	5					
Hajdú	234.926	210.552	153.895	14	4	37	33	24	785.746	43.652	4	4	5					
Jász-Nagykun-Szolnok	262.300	235.677	170.503	22	2	34	30	22	493.132	20.547	2	2	3					
Pest-Pilis-Solt-Kiskun ⁴⁾	872.416	783.139	572.435	107	13	21	18	14	3.612.843	30.107	4	4	5					
Szabolcs és Ung	118.318	104.936	76.275	13	3	29	26	19	464.292	29.018	4	4	6					
Szatmár, Ugocsa és Bereg	26.647	23.621	17.246	7	—	17	15	11	79.601	11.372	3	3	4					
Összesen — Total	2.346.454	2.113.234	1.547.882	230	33	271	244	181	7.530.313	28.632	3	4	5					
III. Ország rész. — IIIe région.																		
Abauj-Torna	9.677	8.647	6.321	2	—	17	15	11	12.270	6.135	1	1	2					
Borsod, Gömör és Kishont comitat	130.640	116.939	86.970	19	1	18	16	12	693.194	34.637	5	6	8					
Heves	95.554	86.086	64.167	9	—	35	31	23	242.572	26.951	3	3	4					
Nógrád és Hont	55.376	49.221	35.880	12	2	20	18	13	190.133	13.581	3	4	5					
Zemplén	47.706	42.634	31.331	5	1	25	23	17	167.637	27.939	4	4	5					
Összesen — Total	338.953	303.527	224.669	47	4	22	20	15	1.306.746	25.600	4	4	6					
Vidék összesen — Province au total	3.522.116	3.177.307	2.349.082	401	60	461	461	355	12.578.412	27.285	4	4	5					
Budapest székh. — la capitale	928.996	865.865	722.785	87	7	94	94	77	9.953.302	105.888	11	12	14					
Magyarország összesen — Hongrie entière	4.451.112	4.043.172	3.071.867	488	67	555	555	402	22.531.714	40.593	5	6	7					

¹⁾ A lakosság számának adatai az 1920. évi népszámlálás szerint közöltettek. — Pour la population, chiffres du recensement de 1920. — ²⁾ Nyári vagy kert-mozgók. — Cinémas d'été ou de jardin. — ³⁾ Az adatok csak a mozgóképzemmel rendelkező községek lakosságára vonatkoznak. — Les chiffres ne se rapportent qu'à la population des communes ayant des cinémas. — ⁴⁾ Az adatok Budapest adatai nélkül értendők. Budapest adatait lásd alább. — Non compris Budapest dont les données sont plus bas.

5. A mozgóképüzem-engedélyesek megoszlása jogi természetük, nemük és jogi minőségük szerint.

Répartition des concessionnaires de cinéma suivant leur qualité de droit et le sexe.

T e r r i t o i r e	Az üzemben levő mozgókép-üzemek száma — Nombre des cinémas en fonctionnement	A mozgóképüzem-engedélyes — Concessionnaires de cinéma										
		természetes personnes physiques	jogi — personnes civiles	ha természetes személy personnes physiques		ha jogi személy personnes civiles						
				férfi hommes	nő femmes	község (város) communes (villes)	részvénytársaság — sociétés anonymes	egyéb - autres	kettő ayant 2	három ayant 3	négy v. több ayant 4 ou plus de 4	
		személyek száma — nombre		engedéllyel rendelkezik concessions								
Budapest	94	70	40	30	40	—	22	18	7	—	7	
Vidék — Province	461	364	138	263	101	34	32	72	10	8	—	
Magyarország — Hongrie	555	434	178	293	141	34	54	90	17	8	7	

a mozgóképüzemek számánál, mert ugyanazon mozgóképüzem folytatására egyidejűleg több természetes személy is kaphat engedélyt. Igaz ugyan, hogy ezzel szemben a jogi személyek több mozgóképüzemi engedélyt is kaphatnak. Az engedélyes természetes személyek között a nők aránya ismét emelkedett és az 1927. évi 28·9 és 1928. évi 30%-kal szemben 32·5%-ot ért el. Az engedélyes jogi személyek közül 17 kettő, 8 három és 7 négy vagy több moziengedélynek volt birtokában; tehát az előző évvel szemben, mikor 11 két engedéllyel, 16 három és 13 négy vagy több engedéllyel rendelkező jogi személyt találtunk, tárgyalt évben különösen a kettőnél több engedély birtokában volt jogi személyek száma jelentősen csökkent. Az engedélyes jogi személyek között a községek (városok) száma 31-ről 34-re gyarapodott; Budapest nem szerepelt az engedélyesek között.

Adatgyűjtésünk szerint az országban a belügyminiszteri jóváhagyást nyert szerződéses társulások száma az előző évi 136-ról 159-re emelkedett. Ez emelkedést kétségtelenül elősegítette a gazdasági életből a mozgóképüzemekre is áttérjett, a termelési és üzemi költségek csökkentésére irányuló racionalizálási folyamat; minek következtében az oly társulások száma, mikor mozgóképüzemengedélyesek ily célzattal társultak, az előző évi 31-gyel szemben 39-re növekedett. Az egyéb társulásokra pedig — vagyis mikor a társ tőkéje vagy személyes tevékenysége vagy a mozgóképüzem helyiségének bérellettévé fejében részesedett az üzem évi hozadékának szerződésileg meghatározott részében — az előző évi 105-tel szemben 120 eset jutott. Budapesten összesen 41 szerződéses társulást állapítottunk

meg és ebből a mozgóképüzem-engedélyesek egymásközi társulására 7 jutott (1928-ban 32 esetből 6).

Az ország 555 mozgóképüzemében 1929. október 1-én összesen 4.749 személy talált alkalmazást, — az előző év ugyanezen időpontjában a mozgóképüzemeknél foglalkoztatott 4.617 személlyel szemben. Tehát az üzemknél megkezdett racionalizálás, habár csak kis mértékben, de már szemlélhető az alkalmazottakból az egy-egy mozgóképüzemre jutó átlagszámoknál, melyek az előző évek 8·8-éről 8·5-re csökkentek. Az alkalmazottak 14·2%-a (1928-ban 13·9%) tisztviselői minőségben működött és közülük 42·5% nő volt. A vetítógépkezelők és zenészeken kívüli egyéb alkalmazottak 51·4%-a szintén nő volt. Budapest 94 mozgója — az előző évi 1.462-vel szemben — összesen 1.500 személyt foglalkoztatott, és pedig 14·1%-ot tisztviselői minőségben, kik között a nők 46·9%-kal szerepeltek.

Az üzemköltségek csökkentésére irányuló mozgalom élénken visszatükröződik a mozgóképüzemeknél alkalmazott üzletvezetők (igazgatók) — tehát a legmagasabb fizetésű alkalmazottak — számának az előző évekhez képest igen jelentékeny csökkenéséből. Az 1927. évi összeírásunk szerint a mozgóképüzemek közül csupán 3 vidéki mozgó nem alkalmazott üzletvezetőt; 1928-ban már a budapesti üzemek negyed-résznél és a vidéki mozgók 45%-ánál, — míg a tárgyalt évben Budapesten a mozgók 41·5%-ánál, a vidéken pedig 56·6%-ánál nem találtunk üzletvezetőt (igazgatót), hanem az engedélyes maga látta el az üzemvezetését. Az alkalmazott 255 üzletvezető (igazgató), 1 cseh-szlovák kivételével magyar állampolgár —, és 5 német és 1 cseh

anyanyelvű kivételével magyar anyanyelvű volt; vallásukat tekintve pedig: 15·7% izraelita kivételével a keresztény vallásfelekezetekhez tartozott.

Az alkalmazott karmesterek számának előző évi jelentékeny csökkenését, tárgyalt évben ugyanolyan mérvű emelkedés váltotta fel; aminek következtében Budapesten 54-ről 62-re, a vidéken pedig 83-ról 104-re emelkedve, számuk elérte az 1927. évi állományt. A karmesterek között 2 külföldi (1 olasz és 1 osztrák) állampolgár, — továbbá 6 német, 1 olasz és 1 cseh anyanyelvű szerepelt; vallásukat nézve pedig, 12·6% izraelita kivételével, a keresztény vallásfelekezetekhez tartoztak.

A mozgóképüzemek felszerelését vizsgálva, adataink szerint, az ország 555 üzemben volt mozgójából 168 (30·3%) színpaddal és 131 (23·6%) dobogóval volt felszerelve (1928-ban 29·2, illetve 23·6), tehát kizárólag filmek bemutatására a mozgók 46·1%-a szolgált. Budapesten színpaddal 27 (28·7%) és dobogóval 42 (44·7%) mozgó rendelkezett (1928-ban 30·3, illetve 39·3%) és így 25 mozgó (26·6%) helyisége csak kizárólag filmek bemutatására volt alkalmas.

Mozgóképüzemeink az összeírás időpontjában összesen 816 üzemképes vetítógép birtokában voltak, melyek közül 190-et (23·3%-ot), a budapesti mozgók használtak. A vetítógépek közül csak 68 db. (8·3%), tehát még az 1928. évi 10·8%-nál is csekélyebb hányad készült Magyarországon. A gépek 67%-a Németországból és 23·4%-a Franciaországból származott. A vetítőlámpák fényforrásául, a budapesti mozgóknál kizáróan, a vidéken pedig a mozgók 97·6%-ánál villanyfény, a többinél mészfény szolgált. A mozgók 89·4%-ánál a vetítőlámpa rendszere tükörlámpa és 9·2%-ánál Aar-lámpa volt. Budapesten csak 2 mozgó használt Aar-lámpát.

Vizsgálva a mozgóképüzemek 1928/29-es évadjára vonatkozó adatokat, azok már a gazdasági dekonjunktúra hatását mutatják. *Játékrendjüket tekintve*, mindjárt szembeötlő, hogy míg az előző évadban csak megszakításokkal játszó mozgóképüzem az egész országban egy sem akadt, addig a tárgyalt évadban Budapesten 6 mozgó (6·4%), a vidéken pedig 98 mozgó (21·2%) csak megszakításokkal játszva tudta fenntartani üzemét. Budapesten — egyébként — az egész éven át játszott mozgók aránya 32·6%-ról 70·2%-ra emelkedett és ennek megfelelően a nyári szünetet tartott mozgók aránya 62·9

%-ról 20·2%-ra, a téli szünetet tartó (kert-) mozgóké pedig 4·5%-ról 3·2%-ra csökkent; a 461 vidéki mozgó közül, viszont, egész éven át 60·3% játszott, míg 17·8% nyári és 0·7% téli szünetet tartott (az 1927/28-as évad 59·3, 37, illetve 3·7%-ával szemben); a többi üzem, mint fentebb már említettük, megszakításokkal játszott.

A budapesti mozgók közül 71 (75·6%) naponta és 23 (24·4%) csak a hét bizonyos napjain játszott; továbbá 74 (78·7%) előadásait folytatólagosan és 20 (21·3%) egymástól függetlenül tartotta előadásait. Viszont a vidéki mozgók közül naponta csak 26 (5·6%) és a hét bizonyos napjain 435 (94·4%) mutatta be filmjeit; továbbá előadásait folytatólagosan 65 (14·1%) és egymástól függetlenül 396 (85·9%) tartotta. Egybevetve a most ismertetett adatokat az 1927/28-as moziévad megfelelő adataival, megállapíthatjuk, hogy míg a fővárosban az előadásait naponta tartó mozgók aránya a tárgyalt évadban több mint 6%-kal csökkent, a vidéken az arány körülbelül ugyanaz maradt; az előadásait egymástól függetlenül tartó mozgók aránya pedig a fővárosban 3·3%-kal, sőt a vidéken is 1·5%-kal emelkedett az előző évadhoz képest.

A filmek bemutatásának időbeli sorrendjét tekintve, elsőhetes (prömiér-) mozgót tárgyalt évadban is csak Budapesten találtunk és számuk változatlanul 13 volt. A 6. sz. táblázaton bemutatott adatok szerint, Budapesten a mozgók 33%-a tartozott az első- és másodhetes, 37·2%-a harmadhetes üzemek közé, (1928-ban 36, illetve 16·8%); a többi a már máshol háromnál több hétig műsoron volt filmeket bemutató üzemek közé soroltatott. A vidéken másodhetes üzem is csak 7-et (1928-ban 4-et) találtunk, ellenben a harmadhetes üzemek száma, az 1928. évi 19-cel szemben, 78-ra (16·9%) szaporodott és ennek megfelelően a negyedhetes és ennél használtabb filmeket bemutató üzemek aránya 96·3%-ról 81·5%-ra csökkent. bizonyítva a vidéki mozgóknak közönségük megnövekedett kultúrigénye — a kevésbé használt filmek után fizetett nagyobb kölcsöndíjak árán is — kielégítésére irányuló törekvését.

Zenekíséret nélkül a vidéki mozgóknak 16·3%-a (1928-ban 15·6%) mutatta be filmjeit; ellenben karmestervezette zenekari kísérettel a vidéki mozgók 23%-a játszott, zongora-kísérettel pedig 41%-a tartotta előadásait. Budapesten minden mozgóban volt zenekíséret (1928-ban még 1 mozgó zene-

6. A mozgóképzemek megoszlása a filmek bemutatásának időbeli sorrendje szerint és a mozgóknak tartott különböző előadások száma.

Répartition des cinémas suivant l'ordre chronologique des représentations de films, et nombre de représentations de cinémas.

T e r ü l e t T e r r i t o i r e	A mozgóknak száma Nombre des cinémas	A mozgóknak között a bemutatott filmek alapján Répartition des cinémas suivant l'ordre chronol. des films présentés					A mozgóképzemekben — C i n é m a s								
		első hetes 1 ^{re} semaine	második hetes 2 ^e semaine	harmadik hetes 3 ^e semaine	negyedik hetes 4 ^e semaine	és ennél több hetes au-dessus	átlag hány napon volt rendes előadás — pendant combien de jours y-a-t-il eu, en moyenne, de représentations ordinaires?	az összes rendes total des représentations ordinaires	az egyéb autres représentations	tartott kötelező előadások közül Répartition des représentations obligatoires				tartott összes (bárminemű) total des représentations de toute sorte	A kötelező előadásokat általánnyfizetéssel megváltott mozgóknak száma — Nombre des cinémas ayant racheté, par une somme forfaitaire, les représentations obligatoires
										a jótékony célú représentations de bienfaisance	a vasárnap délelőtti ifjúsági és munkás matinées de dimanche et pour la jeunesse	a tanulóifjúság számára tartott représentations pour les élèves des écoles	mozcóképelőadások száma		
Budapest	94	13	18	35	11	17	258	73.212	488	182	72	281	74.235	75	
Vidék — Province	461	—	7	78	34	342	90	80.291	3.870	1.084	630	3.300	89.175	328	
Magyarország — Hongrie	555	13	25	113	45	359	116	153.503	4.358	1.266	702	3.581	163.410	403	

kíséret nélkül játszott). Karmestervezette zenekar kíséretével a mozgóknak 68,1% -a (1928-ban 49,4%) tartotta előadásait, míg zongora 11,7% -ánál (1928-ban 7,8%) kísérte az előadást.

Az 1928/29. moziévadban, mint az a 6. sz. táblázat vonatkozó adataiból látható, a budapesti mozgóknak átlag 258 napon, a vidékiek pedig átlag 90 napon tartottak rendes előadást (az előző évad 264, illetve 89 előadási napjával szemben). Az ország 555 mozgóiban összesen 163.410 (az előző évadban 157.648) különféle mozgóképelőadási tartottak és így 1 mozgóra átlag az előző évad 301 előadásával szemben, 294 előadás jutott. Budapesten a tartott összes, bárminemű mozgóképelőadások számából — 74.235-ből — 1 mozgóra átlag 790 (az előző évadban 838) előadás esett; a vidék 89.175 különféle előadásából pedig, az előző évad 191 előadásával szemben 193 előadás jutott. A vonatkozó rendeletekben előírt különféle (hazafias és nemzetnevelő célokat szolgáló, továbbá jótékony célú) kötelező előadásokra mindinkább kisebb hányad esik, mert az üzemeknek mind nagyobb hányada él a megváltható kötelező előadások tartását általánnyfizetéssel való megváltás jogával. Adataink szerint, míg az 1926/27. évadban a mozgóképzemek közül Budapesten 14,6% és a vidéken 0,9% élt csak a megváltás jogával, az 1927/28. moziévadban már Budapesten 75,2% és a vidéken 60%, — a tárgyalt évadban pedig a buda-

pesti mozgóknak 80% -a és a vidékieknek 71% -a váltotta meg általánnyfizetéssel a megváltható kötelező előadások tartását. Ennek következtében a tárgyalt évadban a kötelező előadásokra Budapesten az összes előadásoknak csak 0,7% -a, a vidéken pedig 5,6% -a jutott. A tartott előadások közül szkecsket Budapesten 90 és a vidéken 228 előadásban mutattak be, az előző évad 235, illetve 277 előadásával szemben. Tehát e műfajban a már a múlt évadban jelentkezett hanyatlás — különösen a fővárosban — erősen fokozódott.

A 4. sz. táblázaton ismertett adataink szerint, Magyarországon az 1928/29. évadban mozgóképzemeink összesen 22,532.000 nézőhelynek megfelelő jegyet értékesítettek; mely mennyiségből 9,953.000 darab (44,1%, — az előző évad 47,1% -ával szemben) Budapesten kelt el. Ennélfogva a fővárosban, jóllehet az előadások száma az előző évaddal szemben csak 0,6% -kal (424-gyel) apadt, az elkelt jegyek mennyiségének csökkenése — a közönség anyagi helyzetének fokozott rosszabbodása következtében — 1,034.000 darabra rúgott és ezzel a budapesti mozgóknak látogatottsága, illetve jövedelmezősége 9,4% -kal romlott. A vidéken viszont, ámbár az értékesített jegymennyiség az előző évaddal szemben 240.000 darabbal, 1,034.000 darabra, tehát 1,9% -kal emelkedett, azonban ugyanekkor a tartott előadások száma 6.186-tal, 7,4% -kal növekedett.

Az elkelt jegyek mennyiségéből az 1—1

7. A különböző befogadóképességű mozgóképzemekben az 1928/29. évadban elkelt nézőjegyek mennyiségének megoszlása a községek (városok) lélekszámszerinti nagyságcsoportjai között.

Répartition, suivant les catégories de communes (villes), de la quantité des billets vendus pendant la saison 1928—29 dans les cinémas de différente contenance.

A községek (városok) lélekszámszerinti nagyságcsoportjai <i>Communes (villes) suivant le nombre des habitants</i>	Az elkelt jegyek mennyisége a (az) - <i>Quantité des billets vendus dans les cinémas d'une contenance de</i>										együtt <i>ensemble</i>	
	—200	201—300	301—400	401—500	501—600	601—700	701—800	801-900	901-1000	1000—		
<i>Habitants</i>	<i>befogadóképességű mozgóképzemekben — places</i>											
— 500	—	—	16.910	—	—	—	—	—	—	—	—	16.910
501— 1.000	14.673	—	5.598	5.946	—	—	—	—	—	—	—	26.217
1.001— 2.000	64.062	25.128	38.663	7.800	—	—	—	—	—	—	—	135.653
2.001— 3.000	118.680	218.657	9.563	—	—	—	—	—	—	—	—	346.900
3.001— 4.000	109.505	36.141	93.330	—	—	—	—	—	—	—	—	238.976
4.001— 5.000	146.309	169.116	33.834	—	—	—	—	—	—	—	—	349.259
5.001— 10.000	121.084	625.550	609.601	81.399	70.320	20.862	79.020	—	—	—	—	1.607.816
10.001— 20.000	40.736	407.956	718.111	671.273	299.675	—	203.759	56.795	98.672	—	—	2.496.977
20.001— 30.000	600	43.642	133.156	186.772	376.797	34.000	—	87.491	—	—	—	862.458
30.001— 40.000	—	78.800	108.275	846.027	337.535	180.000	113.837	—	—	—	—	1.664.474
40.001— 50.000	—	245.340	195.991	—	342.162	533.534	—	100.000	—	—	—	1.417.027
50.001— 60.000	—	—	170.395	180.647	422.881	79.200	—	150.000	537.783	220.000	—	1.760.906
60.001— 70.000	—	—	—	—	—	—	35.112	46.842	—	—	—	81.954
70.001— 80.000	—	—	—	—	—	19.555	127.531	—	—	—	—	147.086
80.001— 90.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90.001—100.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100.000—	—	19.360	3.200	92.587	—	113.607	797.045	—	—	400.000	—	1.425.799
Vidéken összesen — <i>En province, total</i>	615.629	1,869.690	2,136.627	2,072.451	1,849.370	980.758	1,356.304	441,128	636.455	620.000	—	12,578.412
Budapesten — <i>à Budapest</i>	99.303	2,087.121	2,073.254	531.820	1,686.176	797.312	1,370.506	434.134	—	873.676	—	9,953.302
Magyarországon összesen <i>Hongrie entière</i>	714.932	3,956.811	4,209.881	2,604.271	3,535.546	1,778.070	2,726.810	875.262	636.455	1,493.676	—	22,531.714

üzemben volt mozgóra jutó átlagos jegymennyiség, az előző évaddal szemben: Magyarországon 44.515-ről 40.593-ra, Budapesten 123.450-ről 105.888-ra, Nagy-Budapest 99.384-ről 90.408-ra és általában a vidéken 28.366-ról 27.285 darabra csökkent; az 1—1 nézőhelyre eső átlagos jegymennyiség pedig: országos átlagban 130-ról 121-re, a fővárosban 265-ről 231-re és Nagy-Budapest területén 205-ről 190-re szállt alá, míg a vidéken változatlanul 89 maradt. Ha pedig az elkelt jegyek mennyiségét a mozgóképzemmel rendelkező községek (városok) lakosságának számával hozzuk viszonylatba, akkor az előző évad átlagaival szemben megállapíthatjuk, hogy az 1 lakosra eső eladott jegymennyiség országos átlagban változatlanul 5 maradt, míg Budapesten 12-ről 11-re és Nagy-Budapest területén 11-ről 10-re csökkent; a vidéken pedig a nagyobb látogatottságnak megfelelően 3-ról 4-re emelkedett. (Lásd a 4. sz. tábla vonatkozó adatait.)

A különböző befogadóképességű mozgóképzemeknél az 1928/29. évadban elkelt nézőjegyek mennyisége a községek (városok) egyes lélekszámszerinti nagyságcsoportjai között a 7. sz. táblázatunkon feltüntetett módon oszlott meg. A Budapesten értékesített 44.1%-tól eltekintve, az elkelt jegyek legnagyobb hányadát (11.1%-át) tárgyalt évadban is a 10.001—20.000 lélek-

számú községekben (városokban) és ezeknek különösen a 301—500 befogadóképességű mozgóképzemek értékesítették; de jelentékeny hányad kelt el még az 50.001—60.000 lakosságú (7.8%), a 30.001—40.000 lakosságú (7.4%), az 5.001—10.000 lakosságú (7.1%), a 100.000-en felüli lakosságú (6.3%) és a 40.001—50.000 lakosságú (6.3%) községekben (városokban) is. A Budapesten eladott jegymennyiség legnagyobb hányadát (41.8%-ot) a 201—400, továbbá az 501—600 (16.9%), a 701—800 (13.8%) és az 1.000-en felüli befogadóképességű mozgóképzemekben (8.8%) értékesítették. A vidéken viszont az elkelt jegyek legnagyobb hányadát (33.5%-ot) a 301—500, azután a 201—300 (14.9%), 501—600 (14.7%) és 701—800 befogadóképességű mozgóképzemek (10.8%-ot) adták el.

Magyarország 555 üzemben volt mozgóképzemében az 1928/29. évadban tartott 163.410 mindennemű mozgóképzemelés keretében — a 8. sz. táblázatban közölt adatok szerint — összesen 113.069 darab filmet mutattak be, mely filmek összes hossza 160,965.000 méter volt. És így az előző évaddal szemben 1.461 darab, illetve 9,649.000 méter filmmel több került bemutatásra. A többlet kizáróan a vidéki mozgóképzemekre esett, mert Budapesten az előző évadnál 617 darabbal, illetve 1,246.000 méterrel kevesebb, és pedig mindössze 30.141 darab, illetve 47,943.000

8. Az 1928/29. évadban a rendes előadásokon bemutatott filmek száma és műfajszerinti megoszlása.
Répartition, suivant leur genre, des films présentés aux représentations régulières de la saison de 1928—29.

M ű f a j Genres de films	A rendes előadásokon bemutatott filmek közül Films présentés aux représentations régulières					
	Budapest à Budapest		Vidéken en province		Magyarországon dans la Hongrie entière	
	darab nombre des films	1000 méterben milliers de mètres	darab nombre des films	1000 méterben milliers de mètres	darab nombre des films	1000 méterben milliers de mètres
Szomorújáték — <i>Drame</i>	7.801	16.726·7	13.130	30.332·1	20.931	47.058·8
Vígjáték — <i>Comédie</i>	6.314	12.843·3	11.877	24.145·9	18.191	36.989·2
Egyéb drámai színmű — <i>Autres pièces dramatiques</i>	5.085	10.445·9	11.834	27.736·5	16.919	38.182·4
Bohózat — <i>Farce</i>	3.000	2.352·0	17.896	12.485·6	20.896	14.837·6
Tudományos — <i>Scientifique</i>	519	1.056·7	2.982	3.451·5	3.501	4.508·2
Történelmi — <i>Historique</i>	609	1.452·0	1.927	4.615·3	2.536	6.067·3
Hazafias — <i>Patriotique</i>	323	675·6	1.464	2.815·2	1.787	3.490·8
Sport — <i>Sportif</i>	466	658·1	1.684	1.764·2	2.150	2.422·3
Híradó — <i>Actualités</i>	5.679	1.043·7	19.052	4.027·—	24.731	5.070·7
Egyéb — <i>Autres</i>	345	689·3	1.082	1.648·4	1.427	2.337·7
Együtt — Total	30.141	47.943·3	82.928	113.021·7	113.069	160.965·—

méter filmet mutattak be. Azonban — tekintettel a mozgóképüzemek számának változására — helyesebb képet kapunk, ha a tárgyalt és az előző évadra vonatkozóan az egy-egy mozgóra eső átlagokat hasonlítjuk össze. Ugyanis a *Budapest* bemutatott filmek közül, *1 mozgóra átlag 321 darab, illetve 510.032 méter film jutott*, az előző évad 291 darab, illetve 454.640 méter film-átlagaival szemben; a *vidéken* lepergetett filmek közül pedig *1 mozgóra átlag 180 darab, illetve 245.167 méter film esett*, az előző évad 186 drb., illetve 234.774 méter film-átlagaival szemben. Tehát a vidéken a mozgók a tárgyalt évben bár kevesebb, de hosszabb filmeket mutattak be, mint az előző évadban.

A tárgyalt évadban előadásra került filmek között, mint azt jelen cikkünk bevezető részében már említettük, *14 darab, összesen 18.200 méter hosszú, hangos- (beszélő-) film is szerepelt*. Ezek közül 3 drb., összesen 3.500 méter hosszú film Budapest és 11 drb., összesen 14.700 méter a vidéken került bemutatásra.

A Budapest bemutatott filmeknek mindössze 0·9% -a (276 drb.), a vidéken előadásra került filmeknek pedig 2·3% -a (1.909 drb.) volt magyarországi készítmény. Tehát a magyar filmipar az előző évaddal szemben, — mikor 1·8%, illetve 4·5% volt a részesedési hányad — jelentékenyen hátrébe szorult.

Végül vizsgálva az 1928/29. évadban a rendes előadásokon bemutatott filmeknek a 8. sz. táblán közölt műfajszerinti megosz-

lását, a következő megállapításokat tehetjük: A *budapesti mozgókban* előadásra került filmmennyiségnek, *darabszám szerint*, 25·9% -a szomorújáték, 20·9% -a vígjáték, 18·8% -a híradó, 16·9% -a az egyéb drámai színművekhez tartozó és 10·0% -a bohózat- (burleszk-)film volt; a fennmaradó 7·5% pedig a történelmi, tudományos, sport-, hazafias és egyéb tárgyú filmek között oszlott meg. A *filmek összhosszát tekintve pedig*: a szomorújáték-filmekre 34·9%, a vígjátékra 26·8%, az egyéb drámai színművekhez tartozókra 21·8%, a bohózat- (burleszk-)filmekre 4·9%, a történelmi filmekre 3·0%, a tudományos filmekre 2·2%, továbbá a híradókra mindössze 2·2% jutott, míg a hátrálékos 4·2% a hazafias-, sport- és egyéb tárgyú filmekre jutott. A bemutatott filmek *darabszámát tekintve, a vidéki mozgókban* legnagyobb hányaddal (23·0% -kal) a rövid híradófilmek szerepeltek; ezután 21·6% -kal a bohózat- (burleszk-), továbbá 15·8% -kal a szomorújáték-, 14·3% -kal a vígjáték- és ugyancsak 14·3% -kal az egyéb drámai színművekhez tartozó filmek következtek; míg a tudományos, történelmi, sport-, hazafias és egyéb tárgyú filmekre összesen 11·0% jutott. A *filmek hosszát nézve*, viszont, a vidéki mozgókban is első helyre (26·8% -kal) a szomorújáték-filmek kerültek; utánuk 24·5% -kal az egyéb drámai színművekhez tartozó, — továbbá 21·4% -kal a vígjáték- és 11·1% -kal a bohózat- (burleszk-)filmek soroltak, míg a fennmaradó 16·2% a többi műfaj között oszlott meg. Összehasonlítva ez adatokat az előző

évad megfelelő adataival, megállapíthatjuk, hogy mind a fővárosban, mind a vidéken a bemutatott filmek műfajszerinti megoszlása tekintetében említésreméltó változás nem történt.

Tárgyalt évadban az egyes filmműfajok közül a legnagyobb látogatottsága volt Budapesten: a mozgók 44·6%-ában a szomorújáték-filmeknek, továbbá 38·3%-ában az egyéb drámai színművekhez tartozó — és 10·6%-ában a vígjátékfilmeknek. A vidéken pedig a legnagyobb látogatottságnak, a mozgók 34·5%-ában az egyéb drámai

színművekhez tartozó —, továbbá 26·6%-ában a szomorújáték- és 18·7%-ában a vígjátékfilmek örvendettek. A közölt adatokkal szemben az előző moziévadban legszívesebben látogatták: Budapesten, a mozgók 46·2%-ában az egyéb drámai színművekhez tartozó, 21·3%-ában a szomorújáték- és 20·2%-ában a vígjátékfilmeket; a vidéken viszont, a mozgók 27·5%-ában a szomorújáték-, 26·7%-ában az egyéb drámai színművekhez tartozó és 23·4%-ában a vígjátékfilmeket.

Darvas Gyula dr.

A legnagyobb részesedők és Magyarország jelentősége a világadatokban.

L'importance des plus grands participants et de la Hongrie dans les données mondiales.

Szemlénk 1925. évi folyamában (7., 8., 9. és 11—12. szám) a világstatisztika több adatának a világháború előtti állapottal szemben való eltolódását mutattuk be. Akkor közölt tábláink és grafikonjaink felhívták a világstatisztikában a legnagyobb adattal szereplő államok részesedését a háború előtt, a részesedési arány megváltozását a legújabb állapot szerint s egyúttal szemléltették a háború előtti és utáni Magyarország statisztikai adatainak világviszonylatait is.

A most közölt adatok, a háború előtti adatokkal való összehasonlítást mellőzve, hasonló elnagyoló áttekintés célját szolgálják. Talán nem érdektelen a főbb statisztikai adatokról nyújtott e nagytávlatú kép a nemzetközi adatok azóta történt módosulására való tekintettel sem. Mostani adatközlésünk azonban egy szemponttal bővült. A világstatisztikai adatokat és mellette Magyarország adatait nemcsak abszolút számokban adjuk, hanem mindenütt a lélekszámhoz való viszonyításban is. Kimutatjuk, hogy az egy főre jutó arány mekkora világszerte és mekkora Magyarországon.

Jól tudjuk, hogy az ilyen viszonyítások, habár sokszor az abszolút számoknál jellemzőbbek, óvatosan alkalmazandók. Szó férhet ahhoz, hogy helytálló-e éppen az itt szóbanforgó gazdasági világadatoknál egy a világ egész népességének figyelembevételével kiszámított arányszámnak a hasonló magyar arány mellé állítása, amikor tudvalevő, hogy a világ népességének jelentős része a világgazdálkodás szempontjából alig jöhet figyelembe. Felvethető az is, hogy

egyes adatoknál (pl. bányászati termékek-nél) megfelelőbb a területhez való viszonyítás.

Úgy véljük mégis, hogy ha a világadatokból a világlélekszámhoz való viszonyítással kapott arányszámok önmagukban nem is mondanak sokat, emez arányszámoknak az egész vonalon a megfelelő magyar arányszámokkal való szembeállítása érdekes és tanulságos. Az arányszámoknak területi alapon való számítását pedig még ott is ahol ez indokoltabb volt, mellőztük, már csak az összes adatoknak egységes alapon való szemléltetése kedvéért is. De másrészt azért is, mert, ha a területhez való viszonyítással kiszámított arányszámok az egyes államok közötti összehasonlítás céljára jól használhatók is, a föld egész területére kiszámított ily világarányszámok még a lélekszámon alapuló arányszámoknál is tökéletlenebbek. A föld területe ugyanis többé-kevésbé mégis minden részében benépesült, de területileg — ha csak a föld szárazföldi felületét tekintjük is — igen nagy kiterjedésben nem áll gazdasági megművelés és kihasználás alatt. Egy-egy mezőgazdasági termény vagy bányászati termék termelése aránylag kis területre korlátozódik, tehát kevésbé helyes termelési világadatukat vonatkozásba hozni az egész földterülettel, mint az össznépelességgel, amely a főbb termelvényekre ott is rászorul, ahol azok nem termelhetők.

Csupán azon nemzetközi adatok ismeretetésére szorítkoztunk, amelyekben Magyarország is szerepel s amelyeknél a világadat legalább megközelítőleg megállapítható. Meg

kell jegyeznünk azonban, hogy a világadat néhol (pl. állatállomány) csupán az *ismert* adatok összesítése lévén, a tényleges világadatnál kisebb, habár a nemzetközi statisztika egyre jobban tökéletesedik ama fok felé, amidőn egy-egy ország nem azért hiányzik a nemzetközi kimutatásokból, mert adata nincs, hanem mert szerepe elhanyagolhatóan jelentéktelen.

Terület. A 132 millió km²-es világadat a Nemzetek Szövetsége Évkönyvéből való. A sarkvidékek szárazföldjének beszámításával a tényleges világadat több millió km²-el magasabb. Grönlandnak pl. csak jéggel nem borított része vételezett figyelembe. A területileg legnagyobb Szovjet-Unió háborús területvesztései után is nagyobb, mint Kína és Kanada, a sorban következő két legnagyobb állam együtt. Magyarország közel másfélezrelékes aránnyal szerepel a föld szárazföldi területében.

Népesség. Lélekszám szempontjából viszont Kína csaknem eléri az utána legnépesebb Brit-India és Oroszország együttes lélekszámát. Magyarországon a világnépesség közel fél százaléka él.

Búza-termés. A mezőgazdasági adatoknál az időszaki ingadozások kiküszöbölése céljából hároméves átlagokat közlünk. Búzából legnagyobb az Amerikai Egyesült Államok termelése. Oroszország, amely 5—6 évvel ezelőtt a búza-termésben még csak ötödik helyen állott, azóta csaknem megháromszorozta termelését s újból elfoglalta háború előtti második helyét. Magyarország csaknem 2%-kal szerepel a világtermésben s helyzete természetesen az egy főre jutó mennyiség szempontjából még kedvezőbb: arányszáma a világátlagot több mint négyszeresen felülmúlja.

Rozstermés. A Szovjet-Unió adata messze kiemelkedő, utána Németország és Lengyelország a legnagyobb termelő. Cseh-Szlovákia termelése újabban nagyobb, mint a korábbi években öt megelőző Egyesült Államoké.

Árpa-termés. Vezet az Egyesült Államok és Oroszország. A korábban harmadik helyen álló Brit-India már nem szerepel a négy legnagyobb termelő között. A háború előtt Oroszország egy maga csaknem annyit termelt, mint az Egyesült Államok, Németország és Brit-India, a három akkori legnagyobb termelő.

Zabtermés. Az Amerikai Egyesült Államok után következő Oroszország háború előtti pozícióját visszafoglalta.

Tengeri-termés. Az Egyesült Államok a világtermés közel kétharmadát szolgáltatja. A második termelő Argentína, a harmadik helyet a Brazília elé nyomult Románia foglalja most el.

Burgonyatermés. Oroszország, amely a háború

után itt is lemaradt a termelésben, a vezetőhelyet ismét elhódította Németországtól.

Cukorrépa-termés. A mindenkor első helyet elfoglaló Németország után a háború előtt Franciaország, utána az Egyesült Államok következtek. Most Oroszország és Cseh-Szlovákia tört előre. Magyarország részesedése a világtermés mennyiségében 2·5%, tehát szerepünk arány szerint jelentősebb, mint a búza-termelésben. Igen jó, a világátlagot több mint ötszörösen meghaladó, az egy főre jutó arányszámunk is.

Bortermelés. A francia-olasz-spanyol sorrend hosszú idő óta nem változott.

Dohánytermés. Az Egyesült Államok termelése erősen dominál, Oroszország háború előtti második helyét visszaszerezte, Brit-India lemaradt a versenyben. A hazai egy főre jutó átlag igen jó.

Szarvasmarhaállomány. Brit-India után mind a háború előtt, mind a háború utáni években az Egyesült Államoknak volt a legnagyobb állománya, most a Szovjet-Unió áll a második helyen.

Lóállomány. Oroszország és az Egyesült Államok után régebben Németország, Franciaország és Kanada rendelkezett a legnagyobb állománnyal, míg most Délamerika nagy államai jutottak előtérbe.

Sertésállomány. A sertésállomány a táblázatunkban nem szereplő Kínában a legnagyobb, becslés szerint mintegy 77 millió. Ez az adat azonban megbízhatatlan. A Kína kikapcsolásával számított világadatban az Egyesült Államok s jóval mögötte Oroszország és Németország vezetnek.

Juhállomány. A Szovjet-Unió állománya most nagyobb, mint az Ausztráliai Államszövetségé, holott a háború előtt még akkori nagyobb területén sem érte el Ausztrália állományát.

Gyapjútermelés. Mindenkor vezető természetesen Ausztrália. Az Egyesült Államok a háború előtti negyedik helyről második helyre került.

Selyemgubótermelés. Erősen kimagaslik Japán termelése, Európában Olaszország szerepe jelentős. Táblázatunkban nem szerepel Kína, de nyersselyem-exportjának nagyságából következtetni lehet, hogy termelése Japán termelését legalább is megközelíti.

Műselyemtermelés. Amint az ipar és bányászat termékeire térünk, az Egyesült Államok nagy részesedése figyelhető meg a világadatokban. Így a műselyemtermelésben is (30·3%). A magyar arány 1930-ban még sokkal kedvezőbben fog alakulni.

Kőszéntermelés. Az Egyesült Államok százalékos részesedése a világtermelésben 43·3%, a három európai nagy termelő, Nagy-Britannia, Németország és Franciaország együttes termelése sem éri el az Egyesült Államokét.

Barnaszéntermelés. Németország 79·1%-os arányával szinte monopolizálja a világtermelést. Ma-

Magyarország néhány statisztikai adata nemzetközi viszonylatban.

Quelques données statistiques de la Hongrie, par rapport aux résultats mondiaux.

A legnagyobb részesedők és Magyarország %-aránya a világadatban — Pourcentages des pays participant le plus aux données mondiales et de la Hongrie	Abszolút szám Nombres absolus		Egy főre jut Par habitant		A legnagyobb részesedők és Magyarország %-aránya a világadatban — Pourcentages des pays participant le plus aux données mondiales et de la Hongrie	Abszolút szám Nombres absolus		Egy főre jut Par habitant	
	világ monde entier	Magyar- ország Hongrie	világ monde entier	Magyar- ország Hongrie		világ monde entier	Magyar- ország Hongrie	világ monde entier	Magyar- ország Hongrie
Terület — Territoire (1929)					Cukorrépa termés <i>Production de betterave à sucre (1926—28)</i>				
Szovjet-Unió	16.0	1000 km ²	km ²		Németország	18.4	1000 q	q	
Kína	8.4	132.230	93	0.07	Szovjet-Unió	14.9			
Kanada	7.2				Cseh-Szlovákia	11.8	586.627	14.459	0.30
Brazília	6.4				Egyesült Államok	11.4			1.67
Magyarország	0.1				Magyarország	2.5			
Népesség — Population (1929)					Bortermelés — Production de vin (1926—28)				
Kína	23.4	1000 lélek — habitants			Franciaország	32.3	1000 l	l	
Brit-India	17.0	1,962.000	8.667	—	Olaszország	25.2			
Szovjet-Unió	7.9				Spanyolország	13.8	159.212	1.861	8.1
Egyesült Államok	6.1				Algír	6.3			21.5
Magyarország	0.4				Magyarország	1.2			
Búzatermés — Production de froment (1926—28)					Dohánytermés — Production de tabac (1926—28)				
Egyesült Államok	19.8	1000 q	q		Egyesült Államok	40.9	1000 q	kg	
Szovjet-Unió	13.4	1,194.485	22.775	0.61	Szovjet-Unió	11.4			
Kanada	10.8				Japán	4.6	14.378	279	0.73
Brit-India	7.2				Görögország	4.2			3.22
Magyarország	1.9				Magyarország	1.9			
Rozstermés — Production de seigle (1926—28)					Szarvasmarhaállomány <i>Effectif bovin (1926—28)</i>				
Szovjet-Unió	48.1	1000 q	q		Brit-India	21.7	1000 db — têtes	db — tête	
Németország	15.7	461.731	7.313	0.24	Szovjet-Unió	9.6			
Lengyelország	12.4				Egyesült Államok	8.3	679.000	1.822	0.35
Cseh-Szlovákia	3.2				Argentina	5.5			0.21
Magyarország	1.6				Magyarország	0.3			
Árpa termés — Production d'orge (1926—28)					Lóállomány — Effectif chevalin (1926—28)				
Egyesült Államok	16.1	1000 q	q		Szovjet-Unió	26.8	1000 db — têtes	db — tête	
Szovjet-Unió	13.7	364.473	5.796	0.19	Egyesült Államok	12.9			
Németország	7.8				Argentina	8.3	113.000	902	0.06
Kanada	6.6				Brazília	4.7			0.10
Magyarország	1.6				Magyarország	0.8			
Zab termés — Production d'avoine (1926—28)					Sertésállomány — Effectif porcin (1926—28)				
Egyesült Államok	27.5	1000 q	q		Egyesült Államok	19.5	1000 db — têtes	db — tête	
Szovjet-Unió	21.4	682.590	3.621	0.35	Szovjet-Unió	7.9			
Kanada	9.6				Németország	7.2	291.000	2.523	0.15
Németország	9.6				Brazília	5.6			0.29
Magyarország	0.5				Magyarország	0.9			
Tengeri termés — Production de maïs (1926—28)					Juhállomány — Effectif ovin (1926—28)				
Egyesült Államok	63.6	1000 q	q		Szovjet-Unió	16.2	1000 db — têtes	db — tête	
Argentina	6.6	1,104.787	16.467	0.56	Ausztráliai Áll.-szöv.	14.2			
Románia	3.7				Egyesült Államok	6.2	723.000	1.660	0.37
Brazília	3.1				Délafrikai-Unió	5.6			0.19
Magyarország	1.5				Magyarország	0.2			
Burgonyatermés <i>Production de pommes de terre (1926—28)</i>					Gyapjútermelés — Production de laine (1928)				
Szovjet-Unió	23.5	1000 q	q		Ausztráliai Áll.-szöv.	25.4	t	kg	
Németország	20.6	1,761.337	17.833	0.90	Egyesült Államok	10.1			
Lengyelország	14.3				Szovjet-Unió	10.0	1,582.500	7.100	0.8
Franciaország	7.6				Argentina	9.8			0.8
Magyarország	1.0				Magyarország	0.5			

A legnagyobb részesedők és Magyarország %-aránya a világszámokban — <i>Pourcentages des pays participant le plus aux données mondiales et de la Hongrie</i>	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>		Egy főre jut <i>Par habitant</i>	
	világ <i>monde entier</i>	Magyarország <i>Hongrie</i>	világ <i>monde entier</i>	Magyarország <i>Hongrie</i>
Selyemgubótermelés <i>Production de cocons (1928)</i>				
Japán	81.5	t	kg	
Olaszország	12.2			
Szovjet-Unió	3.3	431.482	436	0.2
Korea	2.9			0.1
Magyarország	0.1			
Műselyemtermelés <i>Production de soie artificielle (1929)</i>				
Egyesült Államok	30.3	t	kg	
Olaszország	16.4			
Németország	12.7	196.700	318	0.10
Nagy-Britannia	12.2			0.03
Magyarország	0.2			
Kőszéntermelés — <i>Production de houille (1929)</i>				
Egyesült Államok	43.3	1000 t	t	
Nagy-Britannia	20.7			
Németország	12.9	1,261.812	825	0.64
Franciaország	4.3			0.09
Magyarország	0.1			
Barnaszéntermelés <i>Production de lignite (1929)</i>				
Németország	79.1	1000 t	t	
Cseh-Szlovákia	10.2			
Magyarország	3.2	221.412	7.044	0.11
Jugoszlávia	2.4			0.81
Kanada	1.1			
Nyersvastermelés <i>Production de fer brut (1929)</i>				
Egyesült Államok	44.0	1000 t	t	
Németország (Saarvidék nélkül)	13.7	97.700	368	0.05
Franciaország	10.7			0.04
Nagy-Britannia	7.9			
Magyarország	0.4			
A legnagyobb részesedők és Magyarország %-aránya a világszámokban — <i>Pourcentages des pays participant le plus aux données mondiales et de la Hongrie</i>				
A legnagyobb részesedők és Magyarország %-aránya a világszámokban — <i>Pourcentages des pays participant le plus aux données mondiales et de la Hongrie</i>	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>		Egy főre jut <i>Par habitant</i>	
	világ <i>monde entier</i>	Magyarország <i>Hongrie</i>	világ <i>monde entier</i>	Magyarország <i>Hongrie</i>
Nyersacéltermelés <i>Production d'acier brut (1929)</i>				
Egyesült Államok	46.5	1000 t	t	
Németország (Saarvidék nélkül)	13.7	118.300	514	0.06
Nagy-Britannia	8.3			0.06
Franciaország	8.2			
Magyarország	0.4			
Bevitel — <i>Importations (1929)</i>				
Nagy-Britannia	15.4	1,000.000 P	P	
Egyesült Államok	12.3			
Németország	9.1	201.100	1.063	102
Franciaország	6.5			123
Magyarország	0.5			
Kivitel — <i>Exportations (1929)</i>				
Egyesült Államok	15.9	1,000.000 P	P	
Nagy-Britannia	10.9			
Németország	9.9	185.944	1.040	95
Franciaország	6.1			120
Magyarország	0.6			
Vasútvonalak hossza <i>Longueur des lignes ferroviaires (1928)</i>				
Egyesült Államok	32.8	1000 km	m	
Szovjet-Unió	6.3			
Kanada	5.4	1,222.300	8.670	0.62
Brit-India	5.4			1.00
Magyarország	0.7			
Gépjárműállomány <i>Effectif de véhicules à moteur (1929)</i>				
Egyesült Államok	70.9	db — unités	db — unité	
Nagy-Britannia	5.8			
Franciaország	4.5	37,752.598	29.417	0.02
Németország	3.4			0.003
Magyarország	0.1			

Magyarország 3.2%-os részesedésével a harmadik helyet foglalja el a termelésben. Az ismert adatok sorában ez az egyetlen eset, hogy Magyarország a négy legnagyobb részesedő között van. Egy főre jutó átlagunk a világszámokat nyolcszorosan haladja meg.

Nyersvastermelés. Az Egyesült Államok egyes korábbi években a világszámok több mint felét képviselte, az utolsó évi arány 44%. Németország háború előtti második helyét visszazerezte Angliától, melyet háború után már Franciaország is megelőz.

Nyersacéltermelés. Az Egyesült Államok aránya itt is vesztett néhány év előtti nagyságából, de még mindig közel 47%-ot tesz. A háború előtt Németország 27%-kal részesedett a világszámokban, most Saarvidék nélküli aránya nem egészen 14%.

Bevitel. A négy legnagyobb importáló állam, melyek között Nagy-Britannia áll első helyen, a bevitel értéke szempontjából a világháború előtti sorrendjét csak annyiban változtatta meg, hogy Németország a második helyről a harmadik helyre került.

Kivitel. A háború előtti sorrend megváltozott, amennyiben a háború előtt Anglia a világszámokban mintegy 18%-kal részesedve, vezetőhelyen állott, míg a háború után az Egyesült Államoké az első hely. Németország jelentősége az export terén a háború előtt megközelítette az Egyesült Államokét, a háború után pozíciója gyengült, de a harmadik helyet már elhódította Franciaországtól.

Vasútvonalak hossza. Erősen vezet az Egyesült Államok, bár köztudomású, hogy területi viszonyításban Belgium a vasúttal legellátottabb ország.

A LEGNAGYOBB RÉSZESEDŐK A VILÁGADATBAN.

Pays participant le plus à la donnée mondiale

EGY FŐRE JUTÓ ARÁNY:
Proportion pour 1 habitant:

VILÁG - Monde ent. = 1.

MAGYARORSZÁG - Hongrie

TERÜLET - Superficie

Szovjet Unió, Kína, Kanada, Brazília, Egyéb országok.

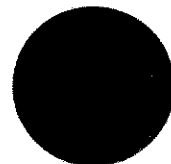
NÉPESSÉG - Population

Kína, Brit-India, Szovjet Un, Am. Egy. Áll., Egyéb országok.

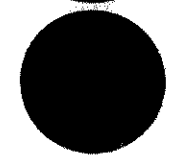
BUZATERMÉS - Production de froment

Amerikai Egy. Áll., Szovjet Unió, Kanada, Brit-India, Egyéb országok

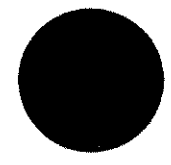
ROZSTERMÉS - Production de seigle

Szovjet Unió, Németország, Lengyelország, Cseh, Egyéb orsz.

ÁRPATERMÉS - Production d'orge

Am. Egy. Áll., Szovjet Unió, Németország, Kanada, Egyéb országok.

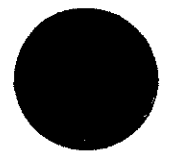
ZABTERMÉS - Production d'avoine

Amerikai Egy. Áll., Szovjet Unió, Kanada, Németország, Egyéb országok.

TENGERITERMÉS - Production de maïs

Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Rom, Brazília, Egyéb orsz.

BURGONYATERMÉS - Production de pommes de terre

Szovjet Unió, Németország, Lengyelország, Franciaország, Egyéb országok.

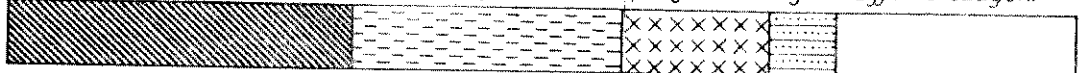
CUKORRÉPATERMÉS - Production de betteraves à sucre

Németország, Szovjet Unió, Cseh-Szlov, Am. Egy. Áll., Egyéb országok.

BŐRTERMELES - Production de vin

Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Algír, Egyéb országok.

DOHÁNYTERMÉS - Production de tabac

Amerikai Egyesült Államok, Szovjet Un, Japán, Görögország, Egyéb országok.

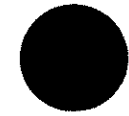
SZARVASMARHAÁLLOMÁNY - Effectif de la race bovine

Brit-India, Szovjet Un, Am. Egy. Á., Argent, Egyéb országok.

LÓÁLLOMÁNY - Effectif de la race chevaline

Szovjet Unió, Am. Egy. Áll., Argentína, Brazília, Egyéb országok.

SERTÉSÁLLOMÁNY - Effectif de la race porcine

Am. Egy. Áll., Szovjet Un, Németo, Brazília, Egyéb országok.

LEGNAGYOBB RÉSZESEDŐK A VILÁGADATBAN.

Pays participant le plus à la donnée mondiale

EGY FŐRE JUTÓ ARÁNY:

Proportion pour 1 habitant:

VILÁG Monde enf.=1

MAGYARORSZÁG Hongrie

JUHÁLLOMÁNY - Effectif de la race ovine

Szovjet Unió Ausztrália Am. Egy. Á. DélafrUn.

Egyéb országok

GYAPJUTERMEELÉS - Production de laine

Ausztrália Am. Egy. Áll. Szovj. Unió. Argentína

Egyéb országok.

SELYEMGUBÓTERMEELÉS - Production de cocons

Japán.

Olaszország. Szovj. Un. Korea.

MŰSELYEMTERMEELÉS - Production de soie artificielle

Amerikai Egyesült Államok Olaszország. Németország Nagy-Britannia Egyéb országok.

KÖSZÉNTERMEELÉS - Production de houille

Amerikai Egyesült Államok

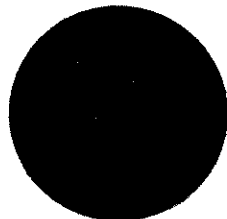
Nagy-Britannia. Németország Franciaország. Egyéb orsz.

BARNASZÉNTERMEELÉS - Production de lignite

Németország.

Cseh-Szlovákia. Magy. Jug. Egy. o.

NYERSVASTERMEELÉS - Production de fer brut.

Amerikai Egyesült Államok

Németország Franciaország Nagy-Brit. Egyéb orsz.

NYERSACÉLTERMEELÉS - Production d'acier brut

Amerikai Egyesült Államok

Németország. Nagy-Brit. Franciaország. Egyéb orsz.

BEVITEL - Importations

Nagy-Brit. Am. Egy. Áll. Németország Franciaország

Egyéb országok.

KIVITEL - Exportations

Am. Egy. Áll. Nagy-Brit. Németország Franciaország.

Egyéb országok

VASUTVONALAK HOSSZA - Longueur de chemins de fer

Amerikai Egyesült Államok. Szovj. Un. Kanada. Brit-India.

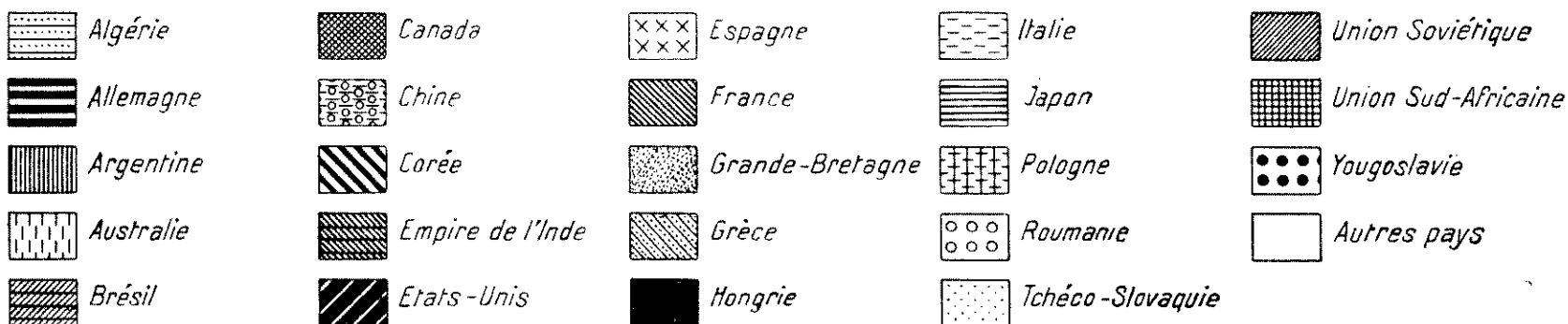
Egyéb országok.

GÉPJÁRMŰÁLLOMÁNY - Effectif des véhicules à moteur

Amerikai Egyesült Államok.

Nagy-Brit. Fr. Németor. Egyéb orsz.

A második helyen álló Oroszország után a háború előtt Németországnak volt a leghosszabb vasútvonala, míg a háború után Kanada és Brit-India hosszabb hálózattal rendelkezik.

Gépjárműállomány. Az Egyesült Államok erősen

dominál a világállományban. (Az elmúlt évfordulón részesedése közel 71% volt). Az angol, francia, német állomány emellett eltörpülő. Magyarország részesedése jóval alul van az egy ezreléken.

E. D. dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság megkezdte az 1929. évi egységértékek felülvizsgálását. Az első ülést 1930 szeptember hó 9-én a **XXII. szakosztály** tartotta *Stromszky Sándor* udv. tanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: *Becker Ágoston*, *Holitscher Pál dr.*, *Horovitz György dr.*, *Schweitzer Henrik* és *Velez Rezső* kereskedelmi tanácsosok. Napirend előtt *Horovitz György dr.* a hazai automobilszakma 1929. évi helyzetét ismertette a következőkben:

A gazdasági pangás már az 1929. év folyamán ránehezedett az automobilizmus fejlődésére Magyarországon. Az autók állományának gyarapodása a jelzett évben (2844 db.) visszaesést mutatott avval a 3500 autót kitevő standardgyarapodással szemben, amely 1926 óta állandósítottnak látszott. Párhuzamosan csökkent a behozatal is 2850 kocsihoz az 1928. évi 3129-el szemben. Az eladási forgalom visszaesése — 3638 db-ra 3772-vel szemben — csak azért tűnt fel jelentéktelennek, mert az eladások egy része a felhalmozott raktárak apasztására irányult. Az 1929. év utolsó hónapjaiban először fordult elő az infláció óta, hogy a létszám rendes havi 250—300 darabos gyarapodása csökkenésbe ment át, úgyhogy csak a folyó év április havában vált észlelhetővé egy újabb, az előző évekhez képest azonban 50%-ra leszorított gyarapodás. Az általános dekonjunktúrának az automobilizmus fejlődésére gyakorolt fékező hatása annyival sajnálatosabb, mivel az automobil közgazdasági jelentősége mint termelőeszköz már Magyarországon is teljesen átment a köztudatba. Hiányuk pótlására — ha csak Ausztria és Cseh-Szlovákia átlagos viszonyait vesszük az összehasonlítás alapjául, — 20.000 további autókra kellene. Az elmúlt év léptékével számítva, ezen hiányzó mennyiség beszerzésére már nem 6, hanem 10 év válik szükségessé. Még komolyabbnak látszik a fogyasztási képesség csökkenésének káros hatása, ha figyelembe vesszük, hogy a *honi gyártás*, amely 1926 óta a szükséglet fedezésében állandóan fokozódó eredménnyel vett részt — részesedése 1926-tól 1930-ig 10,5%-ról 24,8%-ra emelkedett, részben a bérkocsik automobilizációja révén — nem tud megerősödni, a közszállításoknál nyújtott állami védelem ellenére.

Az automobilkereskedelemre nézve végzetesnek bizonyult újabb és újabb képviselők szertelen alapítása. Magyarországon még 1929-ben 120 márka volt képviselve; ezek közül azonban 70 csak 1—4 kocsi tudott elhelyezni egy év alatt. Az amerikai behozatal erős elöretörése, az a kényszernyomás, amelyet az amerikai export az amerikai ipart is veszélyeztető fogyasztási világhátréteg hatása alatt gyakorol, oly árnívót és oly feltételeket szabnak a többi országok exportjának, hogy a szétaprózott kis forgalom mellett az eladási költségek fedezése lehetetlenné válik. Az elmúlt év bebizonyította, hogy a 45%-ra leapadt kereslet mellett a versenyt csak gyári lerakatok állhatják ki. Nem változtat az automobilkereskedelem válságos helyzetén az sem, hogy e viszonyok folytán a képviselt márkák száma az elmúlt év második felében 40%-kal csökkent.

A személykocsik és teherkocsik arányára nézve, a kocsi típusok és karosszériák, végre az árnívó és a részletfizetési feltételek tekintetében ráutalhatók a múltévi jelentésben elmondottakra.

Ezután a szakosztály *elnöke* tartott rövid előadást a szakma általános viszonyairól.

A termelési viszonyok a megelőző évekkel szemben még kedvezőtlenebbek voltak. A belföldi piac felvevőképessége egyrészt a háborút követő feldarabolás, másrészt a mind kedvezőtlenebbé váló gazdasági viszonyok következtében még tovább csökkent. Ezzel szemben a gyárak rezsiköltségei, a létszámapasztások ellenére, nem csökkenthetők ennek megfelelő mértékben, ami a termelés drágulását és exportunk csökkenését vonta maga után. A termelés és fogyasztás fokozását továbbra is nagy mértékben megnehezítik a rendkívüli adóterhek, nevezetesen a forgalmi és egyéb hasonló adók. Az utódállamok vámvédelmi politikája és a külföldi konkurrencia pozícióharca villamos iparunk exportját ugyancsak károsan befolyásolják. E viszonyok javulása kedvező nemzetközi kereskedelmi szerződések és egyéb, a kivitelt megkönnyítő intézkedésektől volna várható. Hasonló célból kívánatos volna a villamosiparban használt, számos, csak külföldről importálható félgyártmány, nevezetesen a textiliák vámtételeinek módosítása és a behozatal módjainak megkönnyítése.

Majd *Hubert* Lipót jelentése került tárgyalás alá.

Az erősáramú villamosipar foglalkoztatottsága, mely már az 1927. év második felében kezdett javulni, 1929 nyaráig fokozatosan emelkedett. A nyár folyamán azonban az irányzat megfordult és a lanyhulás az év végéig mind nagyobb méreteket öltött. A megrendelések gyérülése az év utolsó negyedében a műhelyekben is érezhetővé vált, aminek következtében a munkáslétszámot is, de főleg az egyénekenként teljesített órák számát le kellett szállítani. Csupán az előbbi évekből származó nagyobb számú rendelések lebonyolításának köszönhető, hogy az 1929. évi termelés az előző esztendeit túlhaladhatta. A termelési többlet túlnyomó része Magyarországon nyert elhelyezést, míg a külföldi szállítások mennyisége kisebb mértékben javult. Ezáltal a szállítások megoszlása Magyarország és a külföld között eltolódott, úgyhogy immár a termelésnek több mint felét Magyarországon lehetett elhelyezni, míg az előző években ellenkező volt az eset. A hazai forgalom szempontjából egyes nagyobb szabású munkák, mint pl. a bányahidai villamosközpont berendezése és Budapest székesfőváros Elektromos Műveinek bővítési munkálatai estek különösen latba.

Magyarország külkereskedelmi egyenlege a villamos szakma szempontjából is javult, azonban a külkereskedelmi egyenleg javulása ellenére villamos cikkeink külkereskedelmi forgalma még távolról sem érte el azt a szintet, amelyen a villamosipar szempontjából oly hátrányos kereskedelmi szerződésünk létrejöttkor, tehát 1926-ban állott. A kiviteli többlet az 1928. évvel szemben emelkedett ugyan, de az 1926. évi többletnek még mindig csak 45%-át érte el és még mindig mélyen az 1924-i válságos év eredményén alul maradt. Az a körülmény tehát, hogy a kiviteli többlet tavaly óta nőtt, még nem jelent javulást, mert nem szabad elfelejtenünk, hogy az egyenleg tavaly az 1926. évének 27%-ára esett vissza. A kivitelnek országok szerint való megoszlása nagyjában a tavalyi képet mutatja, örvendetes javulás mutatkozik Belgium és Spanyolország felé. Megemlítésre méltók azonkívül Egyiptom nagy vízerőművei számára szállított villamosberendezések. A behozatalban az 1929. évben is túlnyomórészt Németország és Ausztria osztozkodtak, de Németország részesedése Ausztria rovására nagyobbodott. A gyári munkák a jelentési év folyamán egyébként zavartalanul folyhattak, anyagban hiány nem mutatkozott, sztrájk vagy kizárás a szakmában nem fordult elő. Munkásban és tanonchban hiány nem volt.

A fentiekkel szemben az előző években észlelt és több ízben tárgyalt nehézségek változatlanok maradtak. Így az elvámolási eljárás éppoly nehézkes, mint azelőtt. A hatóságok által a vállalatokra rótt munkák ugyanúgy terhelik a magángazdaságot

mint azelőtt. Sem az adók és társadalombiztosítási terhek, sem pedig a vasúti szállítási tarifák terén könnyebbülés nem következett be. A kivitel elősegítése terén haladás nem mutatkozott, míg az év folyamán megjelent új közszállítási szabályrendelet a honi ipar védelme érdekében sürgetett intézkedéseknek csak kis részét valósította meg. Közismert, hogy a hitelviszonyok terén rosszabbodás állott be és a kamatterhek a bankkamatlábak emelkedése folytán súlyosbodtak.

Ezután *Reinhold* Wicar jelentése következett:

Az általános termelési és árviszonyokra vonatkozólag, bár a békebeli termelési átlagot még az elmúlt év folyamán sem értük el, foglalkoztatottságunk más hazai iparágakhoz viszonyítva kielégítő volt. A vörösréznek, mint a villamosiparnak legnagyobb jelentőséggel bíró nyersanyagának ugrászerű és igen jelentékeny megdrágulása átmenetileg a termelésre és a fogyasztásra egyaránt nyugtalanító kihatással volt. Az év második felében a réz árának állandósulásával a termelés és fogyasztás ismét a rendes mederbe terelődött. Évi átlagban a vörösréz az előző évhez képest mintegy 25%-kal megdrágult. Évi átlagos árváltozások emelkedő vagy csökkenő tendenciával más gyártási anyagokról is feljegyezhetők, azok azonban kiegyenlítő hatásuknál fogva a kész gyártmányok árképzését nem befolyásolták. Exportszállításaink a múlt esztendőben is legfőképpen a Balkán államokra, elsősorban Jugoszláviára és Romániára, kisebb mértékben Bulgáriára szorítkoztak. Jugoszláviába szóló szállításaink túlnyomó része speciális, nagyobb szak tudást és tökéletesebb berendezést igénylő vezetékekből állott, miután normális vezetékek gyártása ott kisebb-nagyobb ipartelepeken már önállóan folyik. Jugoszláviában éppúgy, mint a vele szomszédos többi államban, mindenkor a fejlettebb iparú nyugateurópai államok, elsősorban Németország igen erős versenyével találjuk szemben magunkat, minek következtében exportunk kiépítésére és erősítésére irányuló törekvéseink célra nem vezettek, annak ellenére, hogy igen gyakran önköltségeinken aluli árakkal jelentünk meg a különböző piacokon.

A bizottság ezek után az elektrotechnikai cikkek és járóművek 1929. évi egységértékeit vizsgálta felül.

Az **V. szakosztály** szeptember 10-én tartott ülést *Chorin* Ferenc dr. keresk. főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: *Schulz* Manó keresk. főtanácsos, *Benedek* Sándor, *Engel* Gyula, *Klinger* Dezső, *Krausz* Frigyes, *Pálinkás* György, *Reimann* Ernő, *Rényi* Oszkár dr. és *Weisz* Ármin keresk. tanácsosok; *Fenyő* Emil, *Schanzer* Pál dr., *Tábor* Gábor és *Vámos* Fülöp szakértők. A bizottság napirend előtt *Reimann* Ernő dr. jelentését hallgatta meg.

A hazai szénbányák termelési és szállítási adataiból megállapítható, hogy az 1929. évi széntermelés 8,5%-kal volt nagyobb az 1928. évi termelésnél és a hazai bányák szállítása az 1929. évben 7,4%-kal haladta meg az 1928. évi szállítást. Az utolsó békeév (1913) termelésével szemben az 1929. évi széntermelés 11,5% emelkedést, a szénszállítással szemben pedig 16% emelkedést mutat. A termelés, illetve szállítás emelkedésénél figyelembe veendő ama körülmény, hogy az 1929. első félév eredménye sokkal jobb volt az 1929. év második felének eredményénél; a gyengébb második félévnél már a gazdasági depresszió érezte hatását.

Ha az egyes fogyasztócsoportok hazai szénfogyasztását vizsgáljuk, úgy azt látjuk, hogy a vasutak hazai szénvételezése emelkedett, mert a magánvasutak az előző évekkel szemben, 1929-ben szintén úgyszólván kizárólag hazai szén fogyasztására tértek át. Az ipari csoportok közül kis emelkedést látnak a vasiparnál; ez az év első felére esik. A textil-, bőr-, gummiipar, a malmok és szeszgyárak szénfogyasztása 1929-ben ugyancsak fejlődött, míg a cukor-, cement-, mész-, téglá- és kerámiai gyárak szénfogyasztása visszaesett. 1929-ben a gázfogyasztás emelkedése folytán lényegesen emelkedett a gázgyárak hazai szénszükséglete, továbbá tekintélyes az emelkedés a háztartási és fűtési szükségletnél. Itt az emelkedés az 1929. év első felében, február és március hóban uralkodott abnormális hideg időjárás következtében 50—60% körül mozog. A második félévben ez az emelkedés már 27%-ra csökken, a november—decemberi enyhe időjárás következtében.

Egyik legfontosabb kormányintézkedés a hazai szénbányászat szempontjából az volt, hogy minden közhivatal, közüzem, csak hazai szenet tartozik fogyasztani.

Az 1929. év munkásviszonyai kielégítőek voltak. Kisebb arányú munkásmozgalom volt 1929 október havában a Budapestvidéki Kőszénbánya pilisvörösvári bányájában, továbbá 1929 november havában a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. egyik nórádmegyei bányájában.

A hazai szénbányák árai az 1928. évvel szemben alig mutatnak változást.

Az 1929. évi kivitel az 1928. évvel szemben 46,6%-kal emelkedett. Az osztrák kivitel mintegy 60%-kal, a cseh kivitel majdnem 100%-kal emelkedett. Javult a Románia és Jugoszlávia felé irányuló exportunk is. Az osztrák kivitel mintegy 90%-ban, a cseh-szlovák kivitel teljes egészében magánfél részére szóló szállítások, viszont a jugoszlávnak mintegy 20%-a, a románoknak pedig 95%-a a hazai hajós-társaságoknak külföldi szénvételező állomásaira kivitt önkezelési szén volt. A román és jugoszláv export nagyobbarányú fejlődését a román és jugoszláv tiltó vámok akadályozzák.

Az 1929. évi szénbehozatal az 1928. évi szénbehozatalhoz viszonyítva 10%-kal, az 1929. évi kokszbehozatal az előző év kokszbehozatalával szemben 24,4%-kal emelkedett. A behozott szénmennyiség legtekintélyesebb része a Lengyelországból importált durvaszénmennyiségek, melyek háztartási és fűtési célokat szolgáltak. Figyelemre méltó az 1929. évben a német szén importjának előretörése. Az Oroszországból importált szenet lakásfűtésre használták fel, a török import pedig kísérleti célokra érkezett a budapesti gázművekhez. A háztartási és fűtési célokra behozott szénmennyiségeket a hazai szénbányák nem tudják teljesen pótolni, de minden törekvésük odairányul, hogy brickettirozás, lignitnemesítés útján a behozott fűtőanyagok részben pótolhatók legyenek.

A kokszbehozatalnál nagyobb emelkedést látnak, mint a szénimportnál. A behozott kokszmennyiség egy részét az öntödék és huták, másik részét, nevezetesen a fűtőkokszot, háztartások és központi tüzelőberendezések fogyasztották. A hazai bányák részéről állandóan folynak kísérletek, miként lehetne a kokszot pótolni. Az importált szén és koksz értékesítési viszonyai 1929-ben kedvezőtlenek voltak. Vonatkozik ez különösen a külföldi háztartási szénre, valamint a háztartási és fűtési célokat szolgáló kokszra. Az importőrök ugyanis, okulva az 1929. év elejének abnormális hideg időjárásán, nagy készleteket gyűjtöttek össze a nyártól kezdve, október végéig. Az enyhe november—decemberi idő következtében azonban úgy a szén mint a kokszfogyasztás csekély volt, a készletek megmaradtak, ami különösen a külföldi háztartási szénárakban, valamint kokszban is az árak lemorzsolódását idézte elő.

Ezután Schanzer Pál dr. ismertette a fatereskedelem általános viszonyait.

Külkereskedelmi forgalmunknak úgy mennyiségben, mint értékben vezető tétele a fa, amely természetesen magán viselte az elmúlt esztendő kedvezőtlen jellegét. Ez legjobban abból tűnik ki, hogy összehozatalunk értéke az előző évi 146 millió pengőről 132 millió pengőre csökkent és így újra az 1927. év színvonalára esett vissza. A mennyiségi csökkenés 7¼%-nak felel meg. Ebből világosan látható az árak visszaesése ezeknél a legnagyobb-részt elsőrendű közszükségleti cikket képező áruk-nál. Igen örvendetes volna kereskedelmi mérlegünknek ez a javulása, ha ennek oka nem az egész éven át, különösen pedig az év második felében észlelhető és rohamosan nyomasztóvá vált gazdasági stagnáció lett volna. Érdekes azonban, hogy amikor az 1928. évi passzívum majdnem teljesen eltűnik, a fánál mutatkozó csökkenés aránylag szűk, 9½%-os keretben marad, holott a behozatal csökkenésére irányuló különböző kormányintézkedések éppen az elmúlt évben váltak erősebben érezhetővé.

Az egyes választékokat vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy az összes jelentékeny cikkekben 15—22%-ig menő behozatali keveslettel állunk szemben. A csökkenés legnagyobb tétele a 14.900 vagónos (20%-os csökkenés) fűrészelt és bárdolt fenyőfa, — és az 5.200 vagónos (22%-os csökkenés) fenyőgömbfa. Aránylag százalékbán jelentékeny 15%-os csökkenés mutatkozik úgy a lomb-gömbfában, mint a lombfűrészáruban.

Jelentéktelen emelkedés észlelhető tűzifabehozatalnál, ami teljesen figyelmen kívül hagyható, viszont a termelési árakban beállott emelkedés mintegy 2 millió pengővel emelte az előző évvel szemben a behozatal értékét, ami kb. 5½%-os emelkedésnek felel meg. Talpfáknál 2·3%-os emelkedés látható, míg kádárfánál az emelkedés 11½%-ot tesz ki. A csökkenés azonban távolról sem mutatkozik oly nagynak, ha az elmúlt 5 esztendő, 1924—1928. évi átlagbehozatalával hasonlítjuk össze, amely a fűrészelt és bárdolt fenyőfaárúknál 54.700 vagónt tesz ki, úgyhogy az 1929. évi 57.800 vagón ezen átlagot még mindig felülmúlja. Hasonlóképpen a tűzifa is 9.000 vagónnal haladta túl a 161.000 vagónos átlagbehozatalát. Fakivitelnél az elmúlt esztendőben nagyjában az előző év színvonalán mozgott, jelentékeny eltérést nem észlelhetünk. Kivételt képez a lombfa, amelyből 487 vagónnal (26%-kal) többet vittünk ki, dacára annak, hogy behozatalunk is csökkent ebben a választékban 15%-kal, míg lombfűrészárúnál 19%-os csökkenés (318 vagón) mutatkozik. Ezek a számok megvilágítják azt, hogy a hazai piac mennyire rosszabbodott.

Származási ország szerint Románia növelte a részesezési kontingensét, amely 38%-ot tett ki és ezzel elérte körülbelül mennyiségileg a cseh-szlovákiai behozatalát, míg Jugoszlávia és Ausztria szállításai az összbehozatalnál észlelhető 10%-os csökkenéssel arányosak.

A bizottság ezekután a szén, tőzeg, koks, fa és faárúk, parafa és parafaárúk, valamint a botok 1929. évi külkereskedelmi egységértékeit vizsgálta felül.

A **XXIII. szakosztály** 1930 szeptember hó 11-én tartotta ülését *Kertész János* keresk. főtanácsos elnökle alatt. Jelen voltak: *Balogh Gábor*, *Bakos Mór*, *Castiglione Henrik*, *Chmura László*, *Dwořák Ferenc Albert*, *Hetées Alfréd*, *Láng Ernő*, *Schunda Károly*, *Szabadi Adolf* és *Tieberger Imre* kereskedelmi tanácsosok, *Herpy Arnold*, *Lipp Ernő* szakértők. Napirend előtt az elnök előterjesztette a szakma általános helyzetéről szóló összefoglaló jelentését.

A szakosztály körébe tartozó áruk termelési viszonyai az 1928. évi termeléshez viszonyítva nagyobb változást nem mutatnak fel. A fogyasztás csökkenése következtében a termelés is csökkenő

irányzatot mutatott. Az árak átlagban változatlanok maradtak. A mostoha gazdasági viszonyok a szakmában számos kényszeregyezésben és fizetékép-telenségben mutatkoznak.

A norinbergi játék- és díszműáruszakma termelési viszonyai az elmúlt esztendőben ismét nagyobb eltolódást mutatnak; külföldről kevesebb árut importáltunk és többet exportáltunk, mint az 1928. esztendőben. Ez az egyedüli örvendetes tény. A forgalmi adatok sokkal szomorúbb képet nyújtanak. A szakma alig mutatta fel az 1928. évi forgalmának 75%-át.

Az árak lefelé menő tendenciát mutatnak, ami a kisebb keresletben és a nagyobb kínálatban leli magyarázatát. A súlyos gazdasági helyzet leginkább ebben a szakmában éreztette hatását, mert ezek nem elsőrendű közszükségleti cikkek, csupán akkor lelnek vevőre, amikor a legfontosabb szükségletek már kielégítést nyertek. Ennek tudható be az, hogy a szakmában az 1929. évben a fizetékép-telenségi esetek száma nagyon felszaporodott.

A látszerek és fényképészeti cikkek közül egyedül a fényképészeti papirosokat készítik hazánkban, minden egyéb cikket a külföldről kell importálnunk. Megállapíthatjuk, hogy a látszerek importja a múlt esztendővel szemben csökkent. Szomorú képét mutatja ez a gazdasági helyzetnek, és egyben megerősíti a magyar látszerészek panaszait, kik a közszállítások igazságos felosztása révén kérik az illetékes körök védelmét a leromlott üzleti helyzet ellensúlyozására. Csökkent a szemüveglencsék behozatala és a szemüvegfoglalatoké; nagyobbarányúan csökkent a kész szemüvegek importja; egyedül a legprimitívebb kész védőszemüvegeknél látunk valamelyes emelkedést. Emelkedett még a különféle optikai lencsék behozatala is.

Az ipari és egyéb hőmérőkből, fajsúlymérőkből és légsúlymérőkből szintén csökkent az importunk, ami szintén a gazdasági válságban leli magyarázatát. Különféle optikai műszerek és látcsövek forgalmi adataiban nincs jelentős változás. Nagyon érdekes képet nyújt a fényképészeti cikkek csoportja. A kedvezőtlen viszonyok ellenére az amatőrfényképezés fejlődésével, mint az elmúlt években, úgy ezidén is emelkedett a behozatal fényképészeti vegyszereknél. Több műtermi gépet hoztunk be.

A fénykép-karton behozatala csökkent: kevesebben mennek fényképészhez, mint azelőtt. Örvendetes jelenség a fényképpapír behozatalának csökkenése. A hazai gyártás fejlődő kapacitását nem egyedül ez a különbség mutatja, hanem az a többlet is, amely egyéb fényképészeti anyagok megnagyobbodott fogyasztásával a fényképészeti papír belföldi fogyasztásában is mutatkozott. A hazai gyár nemcsak ezt a többletet fedezte, hanem sikerült az importot még a tavalyi mennyiség alá is

szorítania. Árak tekintetében jelentős változásokról nem számolhatunk be. Csupán a fényképezőgépek árcsökkenése folytatódott az 1929. évben is, ami a mindjobban racionalizált gyártási módszerekben és a megnövekedett fogyasztásban leli magyarázatát. A hazai hőmérő- és fajsúlymérőgyártás a szükségletnek csak egészen kis részét fedezi.

Az orvosi műszergyártásban az elmúlt év folyamán lényegesebb változás nem állott be. Miután az értékesítési lehetőség minimális volt, a műszergyártással kizárólag csak a kisipar foglalkozik, mellyel azonban megközelítőleg sem tudja ellen-súlyozni azt a mennyiséget, amely külföldről jön be, s amelynek előállítása — tekintettel az alacsony vámtételekre — egyáltalában nem jövedelmező, dacára annak, hogy a jobb márkák árai 8—10% emelkedést mutatnak. Egyedül a rozsdamentes műszerek azok, melynél hazai iparunk versenyezni tud, t. i. azt a külföld is kézzel kénytelen kovácsoltatni, s itt kitűnik, hogy a kézi gyártmányokban mi lényegesen olcsóbbak vagyunk. Műtőszoba s egyéb orvosi berendezések, sterilizátorok stb. készítésére elég fejlett iparunk van, mely a külföldi behozatalt teljesen feleslegessé teszi, s minőség és ár tekintetében is kiállja a külfölddel a versenyt. Az árak lefelé irányulnak. Ugyanez áll a bőrből készült gyógyászati segédeszközökre is, melyekből a hazai ipar a szükségletet teljesen fedezni tudja. Tekintettel a nyersanyagok olcsóbbodására, az árak lefelé tendálnak. Laboratóriumi üvegáruk előállításában a hazai ipar az utóbbi években igen örvendetes előrehaladást tett, amennyiben a minuciózus vagy monstruózus darabok kivételével ma már nagyrészt hazai gyártmánnyal fedezik a szükségletet. Elektrotherápiai készülékek gyártása az utóbbi években erősen pang, s bár ár tekintetében eléggé olcsók, azonban minőségileg nem versenyezhetnek. Az általános piaci helyzet igen gyenge, kereslet alig van. Egészségügyi intézményeink szükségleteiket leginkább versenytárgyalás útján szerzik be, amely körülmény erősen befolyásolja a piac akcióképességét. Felhalmozott áruraktárak következtében az árak további lemorzsolódása várható.

A hangszerszakmában a termelés és a forgalom a nehéz gazdasági helyzet következtében 1928-ról 1929-re 25%-kal esett. Az árviszonyokban nem volt változás. Kivételünk különösen cimbalmokban növekednék meg, ha az utódállamok a behozatali zárlatot beszüntetnék. Számtalan érdeklődő van, kik vennének ilyen hangszert, de az ottani hatóságok nem adnak behozatali engedélyt rá. A beszélő zenésfilm már eddig is beláthatatlan károkat okozott a hangszerszakmában, különösen pedig a zenészeknek, akiket tömegesen bocsájtanak el a filmszínházak.

A zongorák 1929. évi forgalmi és termelési, valamint árviszonyai általánosságban a következők voltak:

Legfontosabb termelési országokban, mint Németország, Amerikai Egyesült Államok és Ausztriában a termelés több mint 30%-al csappant, amennyiben kevés a rendelés és igen sok az eladatlan kész áru. Németországban hetenként 1—2 nagyobb gyár is teljesen beszünteti a gyártást és gyakori a régi nagyobb gyárak fizetéseképtelensége is. Amerikában még súlyosabb a helyzet: ott százezerrel hevernek az eladatlan új zongorák, a gyárak összevásárolják a használt zongorákat, azokat némi veszteséggel Európába szállítják, hogy a közönség helyettük újakat vásároljon. Nagy fogyasztók Francia-, Lengyel- és a Balkánországok. Azonban az árak nem estek, s a hazai fogyasztás is folyton csökken. A belföldi szükséglet jelentékeny részét használt, renovált zongorákból fedezik.

Az ékszer-, drágakő- és nemesfémszakma, mint luxusszakma, legjobban érezte meg az 1929-es év állandóan romló gazdasági helyzetét. Ezt élénken szemléltetik a következő összehasonlító adatok:

Az 1929. évben 85 szakmai fizetéseképtelenség volt a magánegyezségekkel együtt, míg 1928-ban csak 41. Budapesten 1929-ben 36 szakmabeli ékszerész szüntette be üzemét, ezzel szemben csak 16 szakmabeli kért új iparigazolványt.

A kedvezőtlen állapotokra egyébként a legjellemzőbb, az a körülmény, hogy az 1929. év karácsonyi idényében a szakmabeli munkások 50%-a volt munka nélkül, amire alig volt még példa.

A főfémjelzőhivatal kimutatása szerint az 1929. évben 20%-kal, pontosan 502 kg-mal kevesebb aranyárut, továbbá 10%-kal, pontosan 320 kg-mal kevesebb ezüstárut fémjeleztek, mint az előző évben.

Egyetlen ágazata a szakmának, amely főleg nagy exportja miatt többet forgalmazott 1929-ben, az ötvösök csoportja. 1929-ben a világ minden részébe 1,500.000 pengő értékű ötvöscikket exportáltunk. Ha figyelembe vesszük, hogy ezt mind állami támogatás nélkül értük el, és hogy az ötvöscikkek-nél az anyagra eső rész igen kicsi, a többi nemesfémáruhoz képest, nagyon figyelemreméltó ez az eredmény, amely az előző évit 25%-kal haladja meg. Drágakövekben a behozatal kb. 12%-kal csökkent 1929-ben az előző évhez viszonyítva, annak ellenére, hogy a pénzügyminiszter a drágakövek vámját tetemesen leszállította, ami ugyancsak a válságos gazdasági helyzetben leli magyarázatát. A drágakövek forgalmában beállott csökkenés mindazonáltal az árak állandóságát nem befolyásolta.

Az ernyőáruszakma viszonyai az általános gazdasági romlást híven tükrözik. A forgalom a stabilizációt követő években a békeévekkel szemben elért, bár alacsony szintjét fenntartani nem tudta, sőt oly mélyre süllyedt, hogy úgy a kisebb iparosok, mint a viszontelárusításra dolgozó nagyobb üzemek, köztük a szakma legrégebbi cégei, még a költségeket sem tudták az eladásból kihozni, ami

munkáselbocsátásban, szaporodó fizetésképtelenségekben nyert kifejezést. Ezek az állapotok gyilkos versenyre vezettek és oly árrombolást idéztek elő, melynek a továbbiakra nézve csak rossz következményei lehetnek. Ha nem sikerül úgy az agrártársadalom, mint a városi lakosság kereseti viszonyait és ezáltal vásárlóképességét lényegesen megjavítani, akkor a szakma megsemmisülése aligha kerülhető el.

A mozgófényképfilmek termelési, forgalmi és árviszonyaira vonatkozólag az 1929. évben csak az év utolsó negyedében következett be némi változás, a hangos filmek révén. Minthogy azonban ezidőben csak néhány budapesti filmszínház rendezkedett be hangos filmek bemutatására s ezek is lemezes beszélő filmeket mutattak be, melyeknél a filmkópiák ára változatlan, a szóbanforgó tételek a tárgyalt évben minden gazdasági vonatkozásban az 1928. év keretei között maradtak.

A bizottság ezekután a műszerek, hangszerek, órák, nemesfémek, ércpénz és más értékek, a nemesfém-feldolgozás termékei, drága- és féldrágakövek és az ezekből készült áruk, gomb, tű, olló, zsebkés, fésűárak stb., díszműárak, játékszerek, fényképeszeti papiros és üveglemez, film 1929. évi külkereskedelmi egységértékei felülvizsgálásával foglalkozott.

A XI. szakosztály ülése 1930. szeptember hó 12-én *Tranger* József m. kir. keresk. főtanácsos elnöklete alatt zajlott le. Jelen voltak: *Durand* Félix, *Herz* Henrik dr., *Szénásy* Béla és *Zsoldos* Ottó keresk. tanácsosok, *Bauer* Lajos szakértő és *Schulz* Elek dr. Napirend előtt *Zsoldos* Ottó tartott előadást a papírszakma helyzetéről. Kiemelte, hogy bár a hazai papírgyártás az utóbbi években rohamos és örvendetes fejlődésnek indult, a helyzet még ma sem mondható rózsásnak. A magyar papírfogyasztás, szemben a nyugati államokkal, még mindig igen alacsony. Minthogy félgyártmány terén a külföldre vagyunk utalva, az osztrák kartell indokolatlan 20%-os áremelése igen súlyosan érintette a szakmát. A külföld versenye még a makulatúra-papír elhelyezésénél is nehézségeket támaszt s így igen nagy erőfeszítéssel lesz csak elérhető az, hogy a hazai papíripar és kereskedelem helyzete megjavuljon. Az érdekes felszólaláshoz *Herz* Henrik és *Tranger* József szóltak hozzá. A bizottság ezekután a papiros- és sokszorosító-ipar termékei, papiros-hulladék és a műtárgyak 1929. évi külkereskedelmi egységértékeinek felülvizsgálásával foglalkozott.

A IX. szakosztály 1930 szeptember hó 16-án tartotta rendes ülését *Bun* József kincstári főtanácsos, a Magyar Leszámítoló- és Pénzváltóbank vezérigazgatója elnöklete alatt. Jelen voltak: *Lippmann* Frigyes dr., *Majthényi* Béla, *Salamon* Ödön és *Székely* Kornél keresk. tanácsosok, *Helvey* Elek, *Kellner* Artur és *Lemberger* Gábor szakértők. Napirend előtt *Lakner* Adolf üzleti jelentését a magyar gyufaipar 1929. évi helyzetéről ismertették.

A magyar kir. kormánynak a Svenska Tändsticks Aktiebolaget stockholmi céggel (svéd gyufatröszt) 1928 május 16-án kötött szerződésének folyományaképpen a magyar gyufaipart hosszú évekre szanálták s ez a körülmény először az 1929. évben érezte jó hatását.

Az 1929. év második felében a közvetítő kereskedelem és a fogyasztók részéről a kereslet igen élénk volt, mert a svéd szerződés alapján a gyufa ára 1930. január 1-ével 1 fillérrel, 5 fillérről 6 fillérré emelkedett. Ennélfogva a közvetítő kereskedelem, valamint a fogyasztó közönség elővásárlásokat eszközölt, miáltal a gyárak az év második felében a rendesnél nagyobb mértékben voltak foglalkoztatva, azonban a gyárak kapacitása folytán ez a kereslet is normális keretek között nyert kielégítést.

A magyarországi gyufagyárak az 1929. évben gyufát nem exportáltak és a behozatal is csak luxusgyufából, úgynevezett olasz viaszgyufából állott.

A szakosztály ezután a keményítő, fehérje, ragasztószerek, robbantó-, gyújtó- és világítóipari készítmények, műanyagok; festőkészítmények és festékek; illóanyagok és illatszerek, gyanták és ezek termékei, gyógynövények, aszfalt, szén és falepárlási termékek 1929. évi külkereskedelmi egységértékeinek a megállapításával foglalkozott.

A X. szakosztály 1930 szeptember hó 17-én tartotta rendes ülését újpesti *Wolfner* József m. kir. keresk. főtanácsos, börtgyáros elnöklete alatt. Jelen voltak: *Augenfeld* Lajos, keresk. főtan., *Acél* Rezső dr., *Dán* Leó, *Dán* Viktor, *Grünwald* Albert, *Hirsch* A. Jakab, *Lajtha* Pál, *Mauthner* Zoltán, *Robitsek* Géza, *Schön* Géza, *Strasser* Gyula, *Weiss* Miksa és *Wolfner* György keresk. tanácsosok, *Gémes* Elemér szakértő.

Napirend előtt *Augenfeld* Lajos helyzetjelentésével foglalkozott a szakosztály.

A börtgyártóipar helyzete az 1929. évben az előző évhez képest rosszabbodott. Az árak a világpiacon tovább hanyatlottak, amihez még a pénzügyi válság is hozzájárult. Ennek folytán a börtszakma helyzete oly kedvezőtlen lett, amire évtizedek óta nem volt példa.

Hogy a börtkereskedelemben és közvetve a börtgyártásban is a kedvezőtlen összhelyzet nem vezetett sokkal súlyosabb következményekhez, — mint ez sok más országban, nevezetesen Németországban történt, ahol régi, európai hírnévnek örvendő börtgyárak és nagykereskedők mentek tönkre, — úgy ez jórészt annak tudható be, hogy az előző, kedvezőtlen évek folytán szakmánkban az üzleti tevékenység részben önként, részben pedig a viszonyok kényszerítő hatása folytán, nagymértékben korlátoztott. A három nagy budapesti börtgyár által fenntartott közös eladási és bevásárlási szervezet megszűnt. A rossz viszonyok következtében a gyá-

rak üzemüket 20—25%-kal redukálni voltak kénytelenek.

Nemzetközi exportviszonylatban szintén rosszabbodott a helyzet. Vámmérséklés egyik piacon sem állott be és az elhelyezési lehetőség a kedvezőtlen általános gazdasági viszonyok miatt mindenütt csökkent.

Megemlítenő még, hogy október hóban, a genfi egyezmény folytán, a nyersbőrforgalom teljesen szabaddá lett.

Végül *Lajtha Pál* nagy áttekintésű és igen érdekes tanulmányát olvasta fel az előadó.

A szakosztály ezután a nyersbőrök, cserzőanyagok és kivonatok, a bőripar termékei, nyers kaucuk, a kaucukipar termékei, szörme és szűcsárúk, viaszosvászon és az ezekből készült áruk és gumijátékszerek 1929. évi külkereskedelmi egységértékeinek a megállapításával foglalkozott.

A **VI. szakosztály** folyó évi szeptember hó 18-án tartotta rendes ülését *Vida Jenő*, a Felsőház tagja, m. kir. gazdasági főtanácsos, a Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. alelnök-vezérigazgatója elnökle alatt. Jelen voltak: *Beretvás Hugó*, *Krámer Tivadar dr.*, *Lippmann Frigyes dr.*, *Székely Kornél*, *Weisinger György* keresk. tanácsosok, *Spiegl Béla* szakértő.

A szakosztály az ásványok, a cement és kőipar termékei 1929. évi külkereskedelmi egységértékeinek a megállapításával foglalkozott.

A **XXI. szakosztály** folyó évi szeptember hó 19-én délelőtt tartotta rendes ülését *Gerliczy Béla* m. kir. keresk. főtanácsos, a Vulkán Gépgyár R.-T. igazgatója elnökle alatt. Jelen voltak: *Alföldy László*, *Beretvás Hugó*, *Klemm Károly*, *Mátrai Antal*, *Scheibler Ede* és *Szüllő Árpád* keresk. tanácsosok, *Landauer Péter* szakértő és *Selinger Gyula*.

Napirend előtt a szakosztály *Alföldy László* helyzetjelentésével foglalkozott.

A szerszámgépipar az 1929. év folyamán nagyjában ugyanazon jelenségek befolyása alatt állott, mint az 1928. évben. A gépgyári iparban keresztül-

vitt racionalizálás, illetve egyes üzemek bezünetése, vagy összevonása folytán már az elmúlt években felszabadult igen nagy mennyiségű munkagép nagy része még ebben az évben is eladatlan volt és károsan befolyásolta a piacot. Az amúgy is nagy készleteket még növelték újabb teljes és részleges üzembeszünetések folytán piacra került mennyiségek — így többek között egyik legnagyobb és legrégibb szerszámgépgyárunk is bezünetette üzemét —, úgyhogy az 1929. év folyamán a hazai gyártmányú új szerszámgépek csak korlátozott mértékben találhattak elhelyezésre.

Az általános gazdasági helyzet az év folyamán nem javult, sőt az év második felében bizonyos rosszabbodás volt észlelhető, a szerszámgépgyári ipar amúgy is megfogyatkozott vevőközönségének vásárlóképessége tovább romlott és csak nagyon kevés fogyasztó volt abban a helyzetben, hogy újabb beruházásokra tőkét fordíthasson. Az a néhány iparvállalat, mely az év második felében némi közmunkához jutott, a vállalt munka különleges természeténél fogva a beruházott gépek egy részét importálta s csak részben szerezte be szükségletét a hazai piacon.

A gazdasági depresszió világjelenség lévén, fokozott mértékben volt észlelhető a külföldi verseny nyomása, mellyel szemben hazai gyáraink csak nagy erőfeszítéssel és nyomott árakkal tudtak lépést tartani. Hogy a behozatal mégsem öltött nagyobb mértéket, ez részben ezen erőfeszítésnek, részben azonban közhivatalaink részéről mindinkább megnyilvánuló azon törekvésnek tudható be, hogy a hazai szükségletet lehetőség szerint hazai iparcikkkel fedeztessék.

A szakosztály ezután a gépek és készülékek 1929. évi külkereskedelmi egységértékeinek a megállapításával foglalkozott.

Az üléseken a Bizottság elnöksége részéről *Farkas János dr.* alelnök jelent meg. Az előadó *Sibelka-Perleberg Arthur dr.* min. s. fogalmazó volt.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Címadományozás. Magyarország Főméltóságú Kormányzója a m. kir. Miniszterelnök előterjesztésére, Gödöllőn folyó évi augusztus hó 30-ik napján kelt magas elhatározásával Orosz Lajos statisztikai főtanácsosnak a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet, folyó évi augusztus hó 23-ik napján kelt magas elhatározásával pedig Sipos Sándor okl. mérnöknek, a Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal konjunktúra osztálya és az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság gazdaságkutató irodája vezetőjének a magyar királyi kormánytanácsosi címet adományozta.

Kitüntetés. Magyarország Főméltóságú Kormányzója a magyar kir. Miniszterelnök előterjesztésére, Gödöllőn folyó évi szeptember hó 25-ik napján kelt magas elhatározásával Kádas Károly dr.

miniszteri titkári cím- és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárt a hágai és a párizsi tárgyalások alkalmával kifejtett értékes működéséért elismerésével tüntette ki.

Kinevezés. A m. kir. Miniszterelnök úr *Kviatkovszky* Vilmos statisztikai gyakornokot, statisztikai tisztté nevezte ki.

A Magyar kir. Központi Statisztikai Hivatal elnöke *Bessenyei* István díjnokot statisztikai gyakornokká, *Turny* Ákos irodafőtisztet irodafelügyelővé, *Kottász* Géza, *Formáty* Péter és *Greksa* Aladár irodatiszteket irodafőtisztekké, továbbá *Nánássy* Katalin, *Baross* Gizella, *Séra* Géza és *Hübner* Géza irodasegédlisteket irodatisztekké, valamint *Misik* Hilda, *Pohl* Kálmán és *Szabados* Ferenc kezelőket irodasegédlistekké nevezte ki.

A Lengyel köztársaság Központi Statisztikai Hivatalának első jubileuma.

Le 10e anniversaire de l'Office Central de Statistique de la République Polonaise.

A lengyel állam hivatalos statisztikai szerve, a *Lengyel köztársaság Központi Statisztikai Hivatala* 1918 július 13-án alakított meg, de csupán az ország teljes függetlenségének kivívása után, 1918 november 11. óta fejt ki törvényes szabályozás (1919 okt. 21.) alapján önálló működést. A lengyel hivatalos statisztikai szolgálat tehát független fennállásának *első évtizedét* 1928 végén töltötte be s a Központi Statisztikai Hivatal lengyel nyelven közreadott „Kwartalnik Statystyczny (Revue Trimestrielle de Statistique)” c. tartalmas negyedévi kiadványának legújabb (1930. évi 2.) számában a jubileum alkalmából nagyobb cikkek emlékeznek meg a hivatal megalapításáról, szervezetéről, munkamenteréről, valamint egyes osztályainak munkásságáról. Az egyes cikkekben közölt adatok közül említést érdemel, hogy a hivatal összes *alkalmazottainak száma* az 1918 november eleji 16-ról 1928 november 1-ig 415-re emelkedett, míg ugyanez alatt az idő alatt az állandóan alkalmazott tisztviselőké 14-ről 357-re nőtt. A személyzeti létszám 1923-ban érte el maximumát, amikor is az átmenetileg alkalmazott népszámlálási munkakerőkkel együtt 936-ot ért el; ugyanabban az évben az állandóan alkalmazott tisztviselő-

lők száma ebből a 936-ból még csak 211-et tett. Az állandó alkalmazottak 1928 november 1-i számából 25 volt fogalmazási kari tisztviselő, 84 segédreferens és számvevőségi tisztviselő, továbbá 243 irodai tisztviselő; az állandóan alkalmazott alsóbbrendű alkalmazottak száma ugyanekkor 32-öt, az ideiglenes munkára átmenetileg alkalmazott munkaerőké és altisztekké pedig 26-ot tett. A hivatal a *következő osztályokra* osztva végzi egyre bővülő statisztikai adatgyűjtő munkásságát: elnöki osztály, népszámlálás, népmozgalom, oktatásügyi statisztika, igazságügyi statisztika, mezőgazdasági statisztika, ipari statisztika, szociális és árstatisztika, külkereskedelmi forgalmi statisztika, állami és közületi pénzügyek statisztikája; ezenkívül a *következő segédhivatali szervek* működnek a hivatal kebelén belül: könyvtár és archívum, kiadványok szerkesztése, térképészeti iroda, gépek által végzett feldolgozások technikai szolgálata, nyomdai és korrekciós iroda, fordítóiroda, a kiadványok kiadóhivatala, végül információs iroda. A hivatal első tíz évi munkálatait *Buzek* J. elnök vezette, 1929 november óta azonban *Szturm de Sztrem* E. elnök áll a hivatal élén.

Külföldi statisztikai társaságok.¹⁾

Sociétés de statistique de l'étranger.

Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek.

(Holland „Közgazdasági és Statisztikai Társaság“.)

Statisztikai egyesületének multját tekintve *Hollandia* is azok közé az államok közé tartozik, amelyekben a statisztikai egyesületi munka az ország fontosabb viszonyaira vonatkozó adatgyűjtések és publikációk megindítása által a hivatalos statisztikai szolgálat megalapozásában és első kiépítésében hatékonyan közreműködött. A mult század közepén mindenféle divatos évkönyvek és almanachok sorában jelent meg Németalföldön a *Bosch-Kemper*-féle politikai és államgazdasági évkönyv, melynek munkatársai 1856-ban alakították meg az ország *statisztikai társulatát*. Ez a Társaság 1884-ben *statisztikai intézetet* szervezett azzal a kifejezéssel, hogy a többízben létrehívott, de néhány éves kísérletezésnél tovább egyszer sem jutott hivatalos statisztika ösvényeit egyengesse, végleges szervének megalakítását előkészítse, s addig is adatgyűjtései és kiadványai útján a hivatalos statisztikai szolgálat hiányát pótolja. 1884-től 1892-ig a statisztikai társaságnak és statisztikai intézetének munkássága főleg az adatgyűjtés kibővítésére és a publikációk rendszeresítésére szorítkozott, az eredmény azonban ezen a téren nem lehetett teljes, hiszen az egyesület törvényes alapra nem támaszkodhatott s adatgyűjtéseiben a magánosok és intézmények jóindulatának volt kiszolgáltatva. Teljes eredménnyel járt azonban a hivatalos statisztika végleges megalapítását célzó munkálkodás, s midőn 1892-ben Németalföld hivatalos statisztikai szerve megalakult, a holland *Statisztikai és Közgazdasági Társaság* (*Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek*) ettől a második megalapításának tekinthető időponttól kezdve hivatalos statisztikai jellegű munkáit beszüntetve minden tevékenységét a tudomány szolgálatába állíthatta. Az 1892-ben (majd ismét 1923-ban) újjászervezett egyesület tudományos munkaterülete lényegesen tágabb, mint 1892 előtt, mert nemcsak *Hollandia statisztikusait*, hanem *közgazdáit* is maga körül gyűjti egybe. Utóbbiak, nagyobb számánál fogva, természetesen az egykor nagyfontosságú statisztikai intézmény működésének súlypontja a *közgazdaság problémái* felé tolódott át, a nélkül azonban, hogy az egyesület eredeti *statisztikai jellege* túlságosan elhomályosult volna.

A több mint hét évtizedes multú holland Közgazdasági és Statisztikai Társaság *taglétszáma* 1929 végén 766-ot ért el, amiből 737 tag élt Hollandiában, 14 tag az állam gyarmatain és más külföldi államokban 15 tag. Az egyesület taggyűjtő munkássága *egész Hollandiára* kiterjeszkedett s bár hiva-

talos székhelye Amsterdam, elnöke rotterdami főtitkár-pénztárosa pedig utrecht-i tudós, míg legtöbb tagja (196) Hágában lakik és csak lényegesen kevesebb (151, illetve 83) az ország két legnépesebb városában: Amsterdamban és Rotterdamban. Az *egyesületi munka jellegét tekintve* leginkább a Német Statisztikai Társasághoz hasonlítható, eltekintve attól, hogy utóbbi társulat kizárólag statisztikai intézmény, viszont a németalföldi egyesület *közgazdasági és statisztikai egyesülete* az országnak. Minthogy az egyesületi tagok az egész ország területén szétszórtan élnek, a Társaság munkásságát a Német és Svájci Statisztikai Társasághoz hasonlóan az *évi közgyűlésre* kénytelen összpontosítani, melyet évről-évre az ország *más és más városában* rendez meg s melyen az *egyesületi ügyek* elintézésén kívül egy-egy *aktuális és fontos problémának* az előzetesen szétküldött részletes jelentés alapján való igen alapos megvitatása meríti ki a tárgyrendet. A legutolsó közgyűlés 1929 november 2-án zajlott le *Utrechtben, Knottenbelt* (Rotterdam) elnök vezetése alatt, 83 tag jelenlétében. Az ülésen egykettős előadmány szerepelt, *van Dorp E. C.* (Bloemendaal) és *Verrijn Stuart G. M.* (Rotterdam) referátuma az árstabilizáció lényegéről, szükségességéről és lehetőségéről. A két előadást követő rendkívül tartalmas vita az ülésnek jóformán egész idejét igénybe vette. A közgyűlés egyúttal a következő 3 évre megválasztotta az új elnököt és kiegészítette az *elnökséget is*, mely jelenleg a következő tagokból áll: elnök: *de Vries F.* (Rotterdam); főtitkár-pénztáros: *Verrijn Stuart C. A.* (Utrecht); elnökségi tagok: *Bonger W. A.* (Amsterdam), *Jitta Josephus A. C.* (Hága), *van Manen Ch. A.* (Hága), *Steenberghe P. L.* (Goirle), *Stork C. F.* (Hengelo). Rendszeres kiadványa, folyóirata az egyesületnek nincs, a közgyűlésen napirendre tűzött problémákat tárgyaló *előzetes referátumok* azonban holland nyelven *nyomtatásban* megjelennek s részletességüket jellemzi, hogy az 1929. évi közgyűlés kettős referátumának terjedelme 167 oldal volt. Ugyancsak holland nyelven publikálnak *a közgyűlési jegyzőkönyvek*, melyeknek tudományos értéket az a körülmény kölcsönöz, hogy a referátumokat követő rendkívül részletes vitát teljes terjedelemben nyilvánosságra hozzák. Mindkét nyomtatvány tehát értékes helyet tölt be *Hollandia közgazdasági és statisztikai irodalmában*.

¹⁾ L. még Magyar Statisztikai Szemle 1928. (VI.) évf. 1239. l., 1929. (VII.) évf. 222., 337., 714., 1122. l., 1930. (VIII.) évf. 62., 146. és 344. l.

Schweizerische Statistische Gesellschaft.

Svájc statisztikusainak és közgazdászainak közel 400 tagot számláló országos egyesülete, a *Svájci Statisztikai Társaság* (*Schweizerische Statistische Gesellschaft*)¹⁾ 1930 május 23-án és 24-én jubileumi ülésre gyűlt össze Genfben. A Társaság, mely 1864-ben alakult, fennállásának első időszakában rendszertelenebb, többéves időközökben rendezte meg közgyűléseit az ország más és más városában s ennek tudható be, hogy az 50. évi közgyűlés a Társaság fennállásának 66. évére esett. Az 50. közgyűlés alkalmából a Társaság nagynevű elnöke, *Rappard* genfi professzor elnöki megnyitójában rövid pillantást vetett az egyesület munkában, sikerekben gazdag multjára s az 1896-ban Genfben megrendezett közgyűlés emlékeit elevenítette fel. Az 1930. évi közgyűlés, melyen mintegy 40—50 tag vett részt, ezúttal is inkább *szakkonferencia*, mint egyszerű közgyűlés jellegét viselte magán. A tárgypont mélyen szántó *tudományos előadásai*, s az ezekhez fűződő értékes fejszólalások a Társaság kettős jellegének megfelelően a *statisztika és a közgazdaságtudomány* mezejére vezették a hallgatóságot. Minthogy pedig az ülés helye ezúttal a nagy nemzetközi intézmények székhelyével esett egybe, néhány referátum ezeknek a nemzetközi szervezetek statisztikai munkásságáról számolt be. Rövid, de igen tartalmas előadásban vázolta *von Suchan A.* a Nemzetek Szövetsége gazdasági és pénzügyi osztályának tagja azt a szerepet, mely a gazdaságstatisztikát a Nemzetek Szövetségének aktivitásában megilleti, míg *Nixon J. W.*, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal statisztikai osztályának feje ennek az osztálynak statisztikai tevékenységéről emlékezett meg. Ehhez a két előadáshoz csatlakozott *Acklin K.*, a svájci áruforgalmi statisztika vezetőjének előadása, mely tanulságosan világította meg a nemzetközi gazdaságstatisztikai

egyezményt s főleg az egyezménynek a svájci áruforgalmi statisztika módszereire és eredményeire gyakorolt hatását. A tudományos téren mozgó többi előadás közül az orosz származású *Hersch L.* genfi statisztika-professzor Malthus népességi tanát vizsgálta új nézőszögből, eredeti matematikai levezetések útján, majd a francia *Rueff J.* a statisztikáról, mint a tudás, az ismeret instrumentumáról beszélt, *Grossmann E.* zürichi professzor pedig a svájci nép pénzügyi érzületéről és gondolkodásmódjáról emlékezett meg. Az ülés jegyzőkönyvét és az ott elhangzott előadásokat más tanulmányokkal együtt a *Mangold* bázeli professzor által szerkesztett *Zeitschrift für Schweizerische Statistik und Volkswirtschaft* legújabb száma hozta nyilvánosságra. — Tudvalévő, hogy a Svájci Statisztikai Társaság az ország közgazdászainak és statisztikusainak országos egyesülete, mely mellett számos helyi közgazdasági és statisztikai társulat fejt ki még működést. A helyi egyesületek közül *testületi tagként* már eddig is több csatlakozott az országos egyesülethez s most az országos és helyi egyesületek közötti kapcsolat a „*Société Bernoise de Statistique*“ csatlakozása, továbbá a „*St. Galler volkswirtschaftliche Gesellschaft*“ megalakítása és csatlakozása folytán ismét intenzívebbé vált. A taglétszám az előző és a folyó évi közgyűlés közötti időszakban egyébként alig változott, csupán *Fatio G.*, a genfi statisztikusok doyenje választott Genfben az 1896. és 1930. évi ülések agilis előkészítésének elismeréséül *tiszteletbeli taggá*. A *tisztikar* kiegészítése során a régi elnök, *Rappard* professzor egy évre újraválasztott, a pénztáros és titkár pedig *Brüscheiler C.* lett. Az elnökség többi tagjai: *Grossmann E.*, *Schneebeli H.*, *Schwarz A.*, *Stauffacher W.*, *Weber M.*; számvizsgálóbizottsági tagok: *Niederer* és *Harici*, póttag *Higy*. Az egyesület tiszteletbeli elnöke *Milliet E.*, W. régi neves statisztikus, az igen tartalmas negyedévi folyóirat szerkesztője pedig *Mangold F.*

¹⁾ A Társaság multját illetőleg v. ö. Magyar Statisztikai Szemle 1930. (VIII.) évf. 62. lap.

Az 1930. évi népszámlálás Mexikóban.

Recensement de la population au Mexique en 1930.

A mexikói magyar királyi főkonzulátus közlése szerint a folyó évben végrehajtott népszámlálás Mexikó területén 16,404.030 személyt talált, tehát a népesség 1921 óta 2,069.250 lélekkel, azaz 14%-kal gyarapodott.

A szénfogyasztás statisztikája.

Statistique de la consommation de charbon.

A Nemzetek Szövetségének összeállítása szerint legnagyobb a szénfogyasztás az Egyesült Államok-

ban, amelyet csak lényegesen kisebb fogyasztással követ a többi nagy iparos állam, ú. m. Nagy-Britannia, Németország és Franciaország. A legnagyobb tengerentúli szénfogyasztó államok az Egyesült Államokon kívül, Japán és Kanada, amelyek fogyasztásukat tekintve Lengyelországgal és Cseh-Szlovákiával állanak egyenlő fokon.

A fontosabb államok szénfogyasztása 1929-ben
(Millió métermázsában)

Amerikai Egyesült Államok	524
Nagy-Britannia	178
Németország	170

Franciaország (Saar-vidékkel)	93
Belgium és Luxemburg	38
Szovjetköztársaságok Uniója	34
Japán	33
Lengyelország	33
Kanada	30
Cseh-Szlovákia	28

Argentina, Finnország, Norvégia és Svájc szénellátásukat tekintve teljesen, Dánia, Olaszország, Lettország és Svédország pedig több mint 90%-ban a külföldre vannak utalva, míg Magyarország 1929-ben felhasznált szénmennyiségének 35,7%-át hozta be külföldről. Szükségletükhöz képest legdúsabban Nagy-Britannia és Lengyelország vannak szénellátva, minthogy termelésüknek egyharmada kivételre kerül.

Elektromos áramtermelés.

Production d'énergie électrique.

A Nemzetek Szövetségének kiadásában megjelenő *Annuaire International de Statistique* 1929. évi kötete közli az elektromos energiatermelésre vonatkozólag rendelkezésre álló nemzetközi adatokat. Legnagyobb az energiatermelés (97.296 millió kilóvattóra) az Egyesült Államokban, annak ellenére, hogy itt csak a közfejlesztőtelepek áramtermelését vették számításba. További nagy áramtermelő országok még Németország, 1928-ban 27.870, Kanada, 1929-ben 17.628, Nagy-Britannia, 1928-ban 14.960 és Franciaország, 1928-ban 13.800 millió kilóvattóra termeléssel. Magyarország áramtermelését 1928-ban csak 680 millió kilóvattórára becsülték.

A nyersgyapotfonó orsók száma.

Nombre des fuseaux à coton brut.

Az *International Cotton Bulletin* adatgyűjtése szerint, 1930 január elején az egész világon 165,1 millió nyersgyapotfonó orsó állott működésben, ami 1920 közepe óta 10,6 millió orsónyi növekedésnek felel meg. A legjelentékenyebb gyarapodást Ázsia adatai mutatják, ahol az orsók száma 1920 közepe óta 12,0 millióról 19,3 millióra emelkedett, míg Európában ugyanezen idő alatt csak 102,4 millióról 104,6 millióra növekedett, Amerikában pedig állandó maradt számuk (39,5 millió).

Nagy-Britannia és az Egyesült Államok a világ nyersgyapotfonó orsóinak 55%-a fölött rendelkeznek, megjegyzendő azonban, hogy az elmúlt 10 évben orsóiknak számát nemcsak nem növelték, hanem kb. 3,6 millióval csökkentették. A többi állam ezzel szemben többé-kevésbé fejlesztette gyapotfeldolgozó-iparát, köztük a legnagyobb viszonylagos fejlődést Kína, Japán és Németalföld mutatják, amennyiben orsóállományuk 1920 óta kétszeresére emelkedett.

A nyersgyapotfeldolgozó orsók száma ezrekben 1930 elején.

Nagy-Britannia	56.277
Amerikai Egyesült Államok	34.631
Németország	11.260
Franciaország	9.891
Brit-India	8.807
Szovjetköztársaságok Uniója	7.624
Japán	6.837
Olaszország	5.317
Cseh-Szlovákia	3.663
Egyéb országok	20.756
Összesen	165.063

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzügyi betétek. — A részvények értéke. — Fizetési képtelenségek. — Váltóóvások.

Gazdasági jelzőtábla.

Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.

Tableau économique.

Mouvement de la population. En août 1930, on a contracté 4.742 mariages, soit 6.4 pour 1000 habitants, contre 6.0 en août 1929. On a enregistré 18.946 nés-vivants (936 de plus qu'en août précédent); la proportion des naissances-vivantes a été de 25.7 pour 1000 habitants, au lieu de 27.2 en août 1929. Il y a eu 11.213 décès (940 de moins qu'en août 1929); la proportion des décès a été de 15.2 pour 1000 habitants, contre 16.6 au même mois de 1929. Ainsi, la proportion de l'accroissement est descendue de 10.6 à 10.5%. Parmi les morts, on comptait 3.297 enfants de moins d'un an, soit 969 de moins qu'en août 1929; sur 100 nés-vivants, il y a donc eu 17.4 décès au-dessous d'un an au lieu de 21.4 l'année précédente.

La tuberculose a causé 1.151 décès, soit 131 de moins qu'au même mois de 1929. La mortalité par tuberculose a été de 1.56 pour 1000 habitants, contre 1.75 en août 1929.

Chômage. En août 1930, les Syndicats socialistes chrétiens et social-démocrates ont inscrit 21.860 chômeurs, soit 47.3% de plus qu'au même mois de l'année précédente et 9.3% de plus qu'en juillet 1930. Parmi les chômeurs, il y avait 85.8% d'hommes, soit 9.7% de plus qu'en juillet; le nombre des femmes dépassait de 6.9% le chiffre correspondant de juillet. 55.7% des sans-travail habitaient Budapest. Le chômage a augmenté parmi les employés d'hôtel et de restaurant (59.1%); dans l'industrie du bois (26.0%); dans l'industrie de la reproduction (11.6%); il a diminué dans l'industrie du cuir (— 10.9%) et parmi les travailleurs intellectuels (— 4.5%).

D'après les Offices publics de placement, dont les chiffres comprennent aussi ceux des bureaux privés gratuits de placement, il y a eu 11.493 offres de travail, 37.581 demandes et 9.442 placements. Sur 100 offres, on comptait 326 demandes (344 à Budapest, 268 en province). On a placé 39.8% des chômeurs (à Budapest 28.6%; en province, 34.5%).

L'effectif des véhicules à moteur s'est élevé en août 1930 à 30.773, présentant une augmentation de 229 unités sur le mois précédent. Le nombre

des motocyclettes s'est accru de 95; celui des automobiles, de 134. Le nombre des automobiles de tourisme et de ville a augmenté de 88; celui des camions, de 19.

A Budapest, l'effectif des véhicules à moteur a été de 15.853 unités (51.5% du nombre total), soit 75 de plus (+ 0.5%) qu'en juillet.

Formation des prix. L'indice des prix de gros est descendu en août de 99 à 93, soit de 6 points. Cette grande diminution a été due à une nouvelle baisse des prix de céréales; l'émiettement du prix des produits moulus et des autres articles industriels y a aussi contribué. A la fin du mois, l'indice agricole s'établissait à 81, et l'indice d'industrie à 122.

L'indice du coût de la vie, en y comprenant le loyer, est descendu de 106.0 à 105.2, et sans le loyer, de 112.2 à 111.1.

Dépôts en banque. Aux 12 principaux établissements de crédit budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés en août dernier de 654.9 millions de pengős à 661.5 millions. Les dépôts en comptes courants ont monté de 816.4 à 851.7 millions. A la fin d'août, les dépôts d'épargne représentaient 66.0% de l'effectif de 1913, et les dépôts en comptes courants, 99.5%.

Aux monts de piété (siège et intermédiaires) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ayant représenté 4.7 millions de pengős et les dégagements 4.6 millions, l'effectif des prêts montait à la fin d'août à 29.5 millions de pengős.

L'indice des actions continuait à baisser, tombant à la fin d'août à 14.2 contre 14.6 en juillet. Les variations de cours étaient en général légères; seules les actions de mines, de briqueteries, de brasseries et d'entreprises d'industrie d'alcool ont baissé notablement.

Insolvabilités. En août 1930, on a enregistré 121 nouvelles insolvabilités, soit 64 de moins qu'en juillet. Le total des actifs (en chiffre rond 3,559.000 pengős) et celui des passifs (5,844.000) sont considérablement inférieurs aux chiffres correspondants de juillet dernier. On a terminé 142 insolvabilités, soit 12 de moins qu'en juillet;

le total des actifs y montait à 3,846.000 pengős; celui des passifs à 6,663.000.

Des nouvelles insolvabilités, 38 (31·4% du nombre total) ont eu lieu à Budapest, avec 1,854.166 pengős d'actifs et 2,973.237 pengős de passifs. On y en a terminé 35 (24·6%), avec 1,693.570 pengős d'actifs et 3,049.766 pengős de passifs.

Les lettres de change protestées en août 1930 présentent au point de vue du nombre (12.020) une diminution de 468 par rapport à juillet. La valeur en était de 8,265.796 pengős.

A Budapest, on en a protesté 4.502, d'une valeur totale de 3,520.871 pengős.

★

Népmozgalom. Magyarországon 1930. augusztus havában 4.742 házasságot kötöttek. Az ezer lélekre számított arány 6·4, a múlt év ugyanazon hónapjának 6·0-ás arányával szemben. Az elveszületések száma a tárgyalt hónapban 18.946, tehát 936-tal kevesebb, mint 1929 augusztusában, az ezer lélekre számított arány folyó év augusztusában 25·7, a múlt év ugyanezen hónapjában megállapított 27·2-es aránnyal, szemben. Elhaltak 11.213-an, 940-nel kevesebben, mint az elmúlt év augusztusában, ezer lélekre esett ez év augusztusában 15·2, az előző évben 16·6 halálozás. A szaporodási ezrelék az előző év augusztusi 10·6-ról 10·5-re esett. Az elhaltak közül egy éven aluli csecsemőhalott volt 3.297, 969-cel kevesebb, mint az előző év augusztusában; száz élveszületésre 17·4 csecsemőhalálozás esik az előző év 21·4-es arányával szemben.

Gümőkórban elhalt 1.151 lélek, 131-gyel kevesebb, mint 1929 augusztusában, ezer lélekre számított arány 1·56, a múlt év augusztusi 1·75-ös aránnyal szemben.

Munkanélküliség. Magyarországon a keresztényszocialista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 21.860 volt, 9·3%-kal több mint 1930 július havában és 47·3%-kal több mint az elmúlt év ugyanazon hónapjában. A munkanélküliek 85·8%-a volt férfi, számuk az előző hónappal szemben emelkedett 9·7%-kal, a nőké 6·9%-kal. A munkanélküliek 55·7%-a budapesti lakos volt. Foglalkozási megoszlás szerint emelkedett a munkanélküliség a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (59·1%), a faiparban (26·0%), a sokszorosítóiparban (11·6%), viszont esett a bőriparban (— 10·9%) és a szellemi munkások között (— 4·5%).

A Hatósági Munkaközvetítők adatai szerint a hatósági és (ingyenes) magánközvetítőknél 11.493 munkahelyet, 37.581 munkakeresőt és 9.442 közvetítést tartottak nyilván. Száz munkahelyre Budapesten 344, vidéken 268, Magyarországon 326 munkakereső esett. Munkához jutott a munkakeresők

39·8%-a, ebből Budapestre 28·6, vidékre 34·5% csik.

A hatósági munkaközvetítők forgalma.

Mouvement des Offices et Bureaux de placement.

Megnevezés Désignation	A hatósági Mouvement des Offices		Az ingyenes magán Mouv. des Bureaux privés gra- tuits		Az összes Mouvement total	
	munkaközvetítők forgalma — de pla- cement, 1930					
	VII.	VIII.	VII.	VIII.	VII.	VIII.
Munkahelyek — Offres d'emploi ..	6.278	4.876	8.046	6.617	14.324	11.493
Munkakeresők — Demandes d'em- ploi	14.969	13.179	24.609	24.402	39.578	37.581
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	238	270	306	369	276	326
Munkaközvetítés — Placements ..	4.660	3.481	7.107	5.961	11.767	9.442
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	74·2	71·4	88·3	90·0	82·1	82·1

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya 1930 augusztus havában 30.773 volt, 229 darabbal több mint július hónapban. A 229 darab szaporulatból 95 esett a motorkerékpárokra és 134 a gépkocsikra. A személykocsik száma 88-cal, a teherkocsiké 19-cel növekedett.

A magyarországi gépjárműállományból 15.853 darab Budapesthez tartozott (51·5%). A budapesti gépjárműállomány az előző hónappal szemben 75 darabbal (0·5%) szaporodott.

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

M e g n e v e z é s Désignation	1930		Ebből Donná Buda- pest
	VII.	VIII.	
Személykocsik — Aut. de tourisme et de ville .. .	11.778	11.866	6.131
Béautók — Aut. de louage	1.845	1.872	1.390
Autóbuszok — Autobus ..	690	688	311
Teherkocsik — Autocamions	4.502	4.521	2.347
Egyéb gépkocsik — Autres automob.	704	706	498
Gépkocsik összesen — Auto- mobiles au total .. .	19.519	19.653	10.677
Motorkerékpárok — Moto- cyclettes	11.025	11.120	5.176
Géperejű járművek össz. Automob. et motocycl. au total	30.544	30.773	15.853

Áralakulás. A nagykereskedelmi árk indexszáma az előző havi 99-ről 93-ra, — vagyis 6 ponttal — csökkent. Ez a jelentékeny csökkenés elsősorban a gabonaneműek újabb áresésével áll összefüggésben, de része van benne a malomipari és az egyéb ipari termékek árlemorzsolódásának is. Az agrárindex a hó végén 81, az ipari index 122 volt.

A nagykereskedelmi árk indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1929		1930					
	XI.	XII.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
	hó végén — fin du mois							
Mezőgazdaság és állattenyésztés — <i>Agriculture et élevage</i>	97	97	88	83	84	82	88	81
Gyarmatárúk — <i>Dépôts coloniaux</i>	138	138	138	138	138	138	138	138
Malomipar és cukoripar — <i>Minoterie et industrie du sucre</i>	104	103	101	98	98	97	100	96
Egyéb ipar — <i>Autres industries</i>	132	132	129	126	126	124	124	122
Átlag — <i>Moyenne</i>	107	107	100	96	96	94	99	93

A létfenntartási költségek indexszáma — a lakbérrel együtt számítva — 106-ról 105·2-re csökkent. A lakbér figyelmen kívül hagyásával számított index 111·1 volt az előző havi 112·2-vel szemben.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100.)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						VI.	VII.	VIII.
	hó végén — fin du mois								
Élelmezés — <i>Alimentation</i>	145	115	115	123·2	125·5	114·5	102·4	104·6	103·3
Ruházat — <i>Habillement</i>	166	131	124	129·2	134·3	130·9	127·5	127·5	127·5
Fűtés és világítás — <i>Chauffage, éclair.</i>	123	125	134	128·0	129·4	133·1	129·4	129·4	128·9
Lakás — <i>Logement</i>	25	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes hetiköltség — <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	116	102	105	113·0	117·6	112·5	104·8	106·0	105·2
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — <i>Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer</i>	149	119	119	124·9	127·5	120·7	110·6	112·2	111·1

Pénzüntézet betétek. A budapesti 12 legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* álladéka 654·9 millió pengőről 661·5 millió pengőre, a *folyószámlabetétek* összege pedig 816·4 millióról 851·7 millió pengőre

emelkedett; augusztus végén a *takarékbetétek* 66·0%-át, a *folyószámlabetétek* pedig 99·5%-át tették az 1913. évi álladéknak.

A postatakarékpénztár központja és közvetítői augusztus hó folyamán 4·7 millió pengő *zálogkölcson*t folyósítottak, a kiváltások összege pedig 4·6 millió pengő volt. A fennálló *zálogkölcson*ök álladéka a hó végén 29·5 millió pengőre emelkedett.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						VI.	VII.	VIII.
	1,000.000 P — pengős								
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	30·6	143·0	231·9	364·8	495·9	601·6	646·4	655·0	661·5
Folyószámlabetétek — <i>Dépôts en comptes courants</i>	237·5	378·2	502·3	682·2	892·4	811·6	787·9	816·4	851·7

¹⁾ A budapesti 13 (ill. 12) legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál. — *Aux 13 (resp. 12) principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.*

Részvények értéke. A *tőzsdeindex* további gyengülést mutat s az előző havi 14·6-tal szemben augusztus végén 14·2-ön állott. Az árfolyammozgások általában szűk keretek között mozogtak s csupán csak a bányák és téglagyárak, valamint a sörgyárak és szeszipari vállalatok részvényeinél volt erősebb az árfolyamlemorzsolódás.

Részvényindex.

Indice d'actions.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930			
	XII.						V.	VI.	VII.	VIII.
	hó végén — fin du mois									
Részvényes-index — <i>Indice d'actionnaires</i>	13·3	10·2	15·6	20·8	19·3	15·6	15·3	14·7	14·6	14·2
Vállalat-index — <i>Indice d'entreprises</i>	18·0	14·0	22·4	30·5	29·8	25·0	25·1	24·1	23·9	23·4

Fizetésektelenségek. Magyarországon 1930 augusztus havában 121 új fizetésektelenséget jelentettek be, 64-gyel kevesebbet, mint július hónapban. Az aktívák (3.559 ezer P) és passzívák (5.844 ezer pengő) összege is lényegesen kevesebb, mint az előző hónapban. A befejezett fizetésektelenségek száma ugyancsak kisebb, mint júliusban, 154-ről 142-re esett, 3.846 ezer P aktívával és 6.663 ezer P passzívával.

A magyarországi új fizetésektelenségből 38-at

(31·4%) Budapesten jelentettek be augusztus havában 1,854.166 P aktívával és 2,973.237 P passzívával. A befejezett fizetésektelenségek száma Budapesten 35 (24·6%), 1,693.570 P aktívával és 3,049.766 P passzívával.

Fizetésektelenségek.

Insolvabilitás.

Év, hó Année, mois	Az új fizetésektelenségek Nouv. insolvab.			A bef. fizetésektelenségek — Insolv. termin.		
	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- vái- nak passifs	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- vái- nak passifs
		összege P-ben en pengős			összege P-ben en pengős	
1929. VII.	149	8,905.114	13,121.860	153	5,701.321	9,310.441
VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,948.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199
XII.	296	13,197.277	21,290.721	177	4,234.567	7,733.200
1930. I.	365	12,645.717	21,323.024	191	6,312.694	10,992.150
II.	224	6,518.696	10,651.252	232	11,093.045	17,294.538
III.	259	11,149.095	18,383.124	253	8,965.055	15,081.994
IV.	231	7,323.056	10,647.343	173	5,123.699	9,244.622
V.	185	5,349.304	8,024.616	184	7,915.181	12,613.890
VI.	203	4,985.811	8,371.784	198	4,795.764	7,497.785
VII.	185	5,322.076	9,056.693	154	5,678.796	9,294.768
VIII.	121	3,559.792	5,844.341	142	3,845.724	6,662.781

Váltóóvások. Magyarországon augusztus hónapban a bemutatott váltók darabszáma 12.020, azaz 468-cal kevesebb, mint volt júliusban. A bemutatott váltók értéke 8,265.796 pengő.

Az összes Magyarországon bemutatott váltók közül 4.502 került Budapesten bemutatásra 3,520.871 pengő értékkel.

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Év, hó — Année, mois	Száma Nombre	Értéke P Valeur, pengős
1929. VII.	14.686	11,673.348
VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,485.840
XI.	16.471	11,926.269
XII.	16.849	12,067.442
1930. I.	14.994	10,253.187
II.	12.466	7,971.935
III.	13.657	8,102.471
IV.	13.618	8,263.287
V.	12.975	8,623.593
VI.	12.779	7,321.829
VII.	12.488	8,624.967
VIII.	12.020	8,265.796

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9					1 9 3 0							
			VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — Mariages ..	szám	6.414	4.357	5.216	7.909	12.708	5.276	5.834	8.837	5.681	4.566	7.707	5.665	3.017	4.742
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	8·9	6·0	7·4	10·8	18·0	7·2	7·9	13·2	7·7	6·4	10·5	8·0	4·1	6·4
Élveszülött — Nés-vivants ..	"	17.410	19.882	19.505	17.594	14.318	14.060	16.048	16.160	19.629	19.095	18.880	16.978	18.399	18.946
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	24·2	27·2	27·6	24·1	20·3	19·2	21·8	24·2	26·7	26·9	25·6	23·9	25·0	25·7
Halálozás — Décès	"	12.588	12.153	12.082	12.107	10.525	10.926	11.272	10.067	11.849	11.777	11.617	10.673	11.221	11.213
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	17·5	16·6	17·1	16·6	14·9	14·9	15·3	15·1	16·1	16·6	15·8	15·0	15·2	15·2
Egy éven aluli elhalt — Décés au-dessous d'un an	"	3.168	4.266	3.960	3.186	2.384	2.278	2.369	2.097	2.632	2.811	2.724	2.875	3.317	3.297
100 élveszülöttre — Pour 100 nés-vivants	"	18·2	21·5	20·3	18·1	16·6	16·2	14·8	13·0	13·4	14·7	14·4	16·9	18·0	17·4
Gümőkórban elhalt — Décés par tuberculose	"	1.521	1.282	1.106	1.108	1.028	1.153	1.402	1.412	1.846	1.917	1.819	1.475	1.272	1.151
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	2·1	1·75	1·57	1·52	1·46	1·58	1·94	2·12	2·51	2·70	2·47	2·08	1·72	1·56
Természetes szaporodás — Accroissement naturel	"	4.822	7.729	7.423	5.487	3.793	3.134	4.776	6.093	7.780	7.318	7.263	6.305	7.178	7.733
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	6·7	10·6	10·5	7·5	5·4	4·3	6·5	9·1	10·6	10·3	9·8	8·9	9·8	10·5
Kivándorolt — Emigrés	"	753	589	869	663	690	517	540	515	1.170	537	678	560	341	433
Visszavándorolt — Emigrés revenus dans le pays	"	52	78	49	52	69	113	37	50	63	70	66	74	92	97
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement¹⁾</i>															
Munkahelyek — Offres d'emploi ..	"	6.143	8.238	9.196	7.718	4.926	5.274	11.432	9.613	10.713	13.406	14.307	13.454	14.324	11.493
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	10.132	14.507	15.818	16.786	16.376	17.041	47.850	47.323	43.333	43.342	38.342	40.359	39.578	37.581
100 munkahelyre esett munka- kereső — Proportion des de- mandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	"	165	176	172	217	332	323	419	492	404	323	268	300	276	326
Munkaközvetítés — Placements 100 munkahelyre esett közve- títés — Proportion des place- ments pour 100 offres d'emploi	"	4.775	5.300	5.927	5.348	3.619	4.113	10.032	8.194	8.912	10.454	11.287	10.436	11.767	9.442
77·7	64·3	64·4	69·3	73·5	77·9	87·8	85·2	83·2	78·0	78·9	77·3	82·1	82·1		
<i>Munkanélküliek — Chômeurs²⁾</i>															
Keresztényszocialista szakszer- vezetek — Syndicats soci- alistes chrétiens	"	852	833	783	967	1.033	1.107	1.161	1.120	983	906	857	829	920	847
Szociáldemokrata szakszerve- zetek — Syndicats social- démocrates	"	15.322	14.007	13.922	14.215	15.910	19.181	21.533	21.309	21.016	20.139	19.875	18.960	19.081	21.013
<i>Munkabérek — Salaires³⁾</i>															
Bádogos — Ferblantiers	órabér P salaire à l'heure, p.	0·81	0·81	0·77	0·80	0·80	0·79	0·77	0·66	0·55	0·68	0·68	0·84	0·70	0·79
Asztalos — Menuisiers	"	0·66	0·66	0·64	0·62	0·60	0·64	0·67	0·62	0·75	0·66	0·61	0·66	0·71	0·59
Szabó — Tailleurs	"	0·55	0·56	0·56	0·54	0·55	0·54	0·51	0·58	0·54	0·59	0·55	0·52	0·53	0·53
Kőműves — Maçons	"	0·85	0·83	0·82	0·85	0·83	0·75	—	0·86	—	0·78	0·83	0·76	0·83	0·92
Napszámos — Journaliers	"	0·50	0·52	0·46	0·54	0·51	0·45	0·46	0·43	0·44	0·49	0·49	0·46	0·44	0·46
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr.	"	0·32	0·34	0·25	0·25	0·27	0·27	0·25	0·26	0·27	0·26	0·26	0·26	0·24	0·24
Napszámosnő — Journalières ..	"	0·43	0·43	0·49	0·46	0·38	0·39	0·40	0·36	0·39	0·40	—	0·42	0·35	0·34
<i>Társadalmi biztosítás — As- surances sociales.</i>															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des mem- bres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 1000		1052·9	1070·3	1071·6	1064·2	1019·8	956·5	957·1						

¹⁾ 1930 I. től kezdve az ingyenes magánközvetítésekkel együtt. — A partir de janvier 1930, y compris les placements privés gratuits. — ²⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ³⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9					1930							
			VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	688	663	677	559	730	657	696	765	691	672	690	668	664	548
Barnaszén — Lignite ¹⁾	1000 hl	5.870	5.157	5.915	7.017	6.619	6.667	6.724	5.445	4.688	4.516	4.355	4.140	4.365	4.455
Szesz — Alcool	1000 q	31·5	8·7	34·7	66·0	87·3	78·6	59·7	43·2	38·1	29·7	14·3	3·9	3·1	0·2
Cukor — Sucre	1000 q	183·4	2·4	136·3	11·2	858·0	641·5	17·9	0·0	0·0	0·1	0·0	0·0	0·0	0·0
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000.000 P														
Kivitel — Exportations	pengő	88·6	86·9	89·6	89·8	82·3	84·6	67·5	61·3	69·2	74·0	73·4	63·5	70·7	70·4
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám	86·7	87·3	111·3	118·2	122·9	120·6	79·9	60·7	78·9	72·7	85·3	76·2	60·7	76·3
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	nombre	29.417	28.678	29.010	29.360	29.514	29.417	29.363	29.406	29.511	29.684	29.994	30.345	30.544	30.773
	1000	266·6	242·8	245·6	250·5	257·5	266·6	276·8	284·9	289·9	292·4	292·9	293·3	292·3	292·7
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s.fr. fr.s. = P	90·52	90·68	90·47	90·28	90·22	90·20	90·54	90·60	90·23	90·20	90·325	90·285	90·25	90·23
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	110·47	110·28	110·53	110·77	110·84	110·86	110·45	110·38	110·83	110·86	110·71	110·76	110·80	110·83
Nagyker. index — Indice des prix de gros ³⁾	"	17·1	17·0	16·0	15·6	15·5	15·6	16·8	16·3	16·3	15·8	15·3	14·7	14·6	14·2
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	120·9	114	109	111	107	107	106	104	100	96	96	94	99	93
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	117·4	116·9	113·2	112·5	112·1	112·5	112·4	111·2	111·4	109·6	107·1	104·8	106·0	105·2
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000.000 P	152·0	137·7	140·4	162·1	144·8	148·4	148·1	141·2	140·4	145·5	149·8	147·3	153·6	160·5
13 legnagyobb budapesti pénzügyintézet betétáll. — Dépôts des 13 établiss. de crédit les plus importants de Budapest	"	1292·2	1.321·1	1.301·4	1.285·2	1.278·8	1.264·9	1.289·8	1301·2	1.284·5	1.272·0	1.275·3	1.286·9	1.317·7	1.352·6
35 legnagyobb vidéki pénzügyintézet betétállománya — Dépôts des 35 établissements de crédit les plus importants de la province	1,000.000 P	148·8	—	—	—	—	148·8	149·7	150·7	151·4	151·9	152·0	155·9	156·7	155·9
Az új fizetéseképtelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám	186	143	158	204	218	296	365	224	259	231	185	203	185	121
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	10.186	11.328	12.109	14.486	11.926	12.067	10.253	7.972	8.102	8.263	8.624	7.322	8.625	8.266
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'État, résultat brut ⁴⁾	1,000.000 P	76·10	89·1	75·1	71·4	92·0	84·5	71·6	79	61·6	67·8	91·1	.	.	.
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'État	"	81·8	95·4	79·0	77·9	92·0	84·6	76·8	83·9	72·5	68·0	80·2	70·8	.	.
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták) — (devises et monnaies)	"	220·5	210·6	213·5	208·8	212·2	209·8	190·9	198·4	180·8	183·1	191·3	205·8	217·9	216·5
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	340·1	293·4	315·5	345·0	321·8	329·5	293·5	226·9	224·7	248·2	219·6	233·9	202·7	197·9
Jegyforgalom — BILLETS de banque en circ.	"	478·0	479·8	478·0	525·5	472·7	500·6	476·2	441·4	431·2	463·7	440·9	449·4	466·2	439·7
Kamatláb — Taux en banque	%	7·6	8	8	7½	7½	7½	7	6½	6	6	5½	5·5	5·5	5·5

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'État. ³⁾ 1929 jan. 1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójövédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1929. XII.